

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE
MÜZE FAALİYETLERİNİN PROGRAMLANMASI
(KONYA MÜZELERİ ÖRNEĞİ)**

Hamdi Göker EKELİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Doç. Dr. Güngör KARAUĞUZ**

KONYA - 2010

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

Bilimsel Etik Sayfası.....	viii
Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu.....	ix
Önsöz.....	x
Özet.....	xi
Summary.....	xiii
Kısaltmalar ve Simgeler Sayfası.....	xv
Tablolar Listesi.....	xvi
Şekiller Listesi.....	xvii
Giriş.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM - MÜZE VE EĞİTİM.....	4
1.1- Müze ve Türkiye’de Müzecilik.....	4
1.1.1- Müze Tanımları.....	4
1.1.2- Müze Türleri.....	7
1.1.2.1- Koleksiyonlarına Göre Müzeler.....	9
1.1.2.1.1- Genel Müzeler.....	9
1.1.2.1.2- Arkeoloji Müzeleri.....	9
1.1.2.1.3- Sanat Müzeleri.....	9
1.1.2.1.4- Tarih Müzeleri.....	10
1.1.2.1.5- Etnografya Müzeleri.....	11
1.1.2.1.6- Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri.....	12
1.1.2.1.7- Bilim Müzeleri.....	12
1.1.2.1.8- Planetaryumlar.....	13
1.1.2.1.9- Endüstri Müzeleri.....	13
1.1.2.1.10- Ekonomüzeler.....	14
1.1.2.2- Bağlı Oldukları Kurumlara Göre Müzeler.....	14
1.1.2.2.1- Devlet Müzeleri.....	14
1.1.2.2.2- Belediye Müzeleri.....	15
1.1.2.2.3- Özel Müzeler.....	15
1.1.2.2.4- Vakıf Müzeleri.....	15
1.1.2.2.5- Eğitim Kurumlarına, Üniversitelere Bağlı Müzeler.....	16
1.1.2.2.6- Askeri Müzeler.....	16

1.1.2.3- Hizmet Alanlarına Göre Müzeler.....	16
1.1.2.3.1- Bölge Müzeleri.....	17
1.1.2.3.2- Halk Müzeleri.....	17
1.1.2.3.3- Ekomüze.....	18
1.1.2.3.4- Uzmanlık Müzeleri.....	18
1.1.2.3.5- Çocuk ve Gençlik Müzeleri.....	18
1.1.2.4- Koleksiyonlarını Sergiledikleri Mekânlarına Göre Müzeler.....	19
1.1.2.4.1- Açık Hava Müzeleri.....	19
1.1.2.4.2- Anıt Müzeler.....	19
1.1.2.4.3- Müze Evler.....	20
1.1.2.5- İşlevlerine Göre Farklı Müzeler.....	20
1.1.2.5.1- Tek Kişilik veya Bir Nesneyi Konu Alan Müzeler.....	20
1.1.2.5.2- Atatürk (Müze) Evleri.....	20
1.1.2.5.3- Devrim Müzeleri.....	21
1.1.2.5.4- Sanal Müzeler.....	21
1.1.3- Müzelerin İşlevleri.....	22
1.1.3.1- Müzelerin Toplama İşlevi.....	23
1.1.3.2- Müzelerin Belgeleme (Arşivleme) İşlevi.....	23
1.1.3.3- Müzelerin Koruma (Bakım-Onarım) İşlevi.....	24
1.1.3.4- Müzelerin Sergileme İşlevi.....	25
1.1.3.5- Müzelerin Eğitim İşlevi.....	25
1.1.4- Müzecilik.....	26
1.1.4.1- Tarihi Süreç İçerisinde Müzecilik.....	26
1.1.4.2- Dünya’da Müzecilik.....	28
1.1.4.3- Türkiye’de Müzecilik.....	30
1.1.4.3.1- Birinci Dönem - Osman Hamdi Bey’den Öncesi.....	31
1.1.4.3.2- İkinci Dönem - O. Hamdi Bey’den Cumhuriyet’e.....	33
1.1.4.3.3- Üçüncü Dönem - Cumhuriyet’ten 1960’lı Yıllara.....	36
1.1.4.3.4- Dördüncü Dönem - 1960’lı Yıllardan Bugüne.....	38
1.1.4.4- Çağdaş Müzecilik.....	39
1.1.4.5- Müzeciliğin Sorunları.....	42
1.2- Müze ile Eğitim.....	44
1.2.1- Müze Eğitimi.....	45
1.2.1.1- Müze Eğitiminin Dünya’daki Gelişimi.....	48
1.2.1.2- Müze Eğitiminin Türkiye’deki Gelişimi.....	51

İKİNCİ BÖLÜM - KONYA İL MERKEZİNDEKİ MÜZELER	53
2.1- Konya'nın Tarihi.....	53
2.2- Konya'da Müzeciliğin Gelişimi.....	57
2.3- Konya Arkeoloji Müzesi.....	59
2.3.1- Müzenin Tarihçesi.....	59
2.3.2- Müzede Bulunan Eserler.....	61
2.3.2.1- Prehistorik Teşhir Salonu.....	62
2.3.2.2- Altıgen Teşhir Salonu.....	63
2.3.2.3- Demir Çağı, Klasik-Helenistik-Roma Teşhir Salonu.....	64
2.3.2.4- Lahitler Salonu.....	65
2.3.2.5- Bahçe Teşhiri.....	67
2.3.2.5.1- Revaktaki Eserler.....	67
2.3.2.5.2- Ön Bahçedeki Eserler.....	68
2.4- Konya Etnografya Müzesi.....	69
2.4.1- Müzenin Tarihçesi.....	69
2.4.2- Müzede Bulunan Eserler.....	70
2.5- Karatay Medresesi Çini Eserleri Müzesi.....	72
2.5.1- Müzenin Tarihçesi.....	72
2.5.2- Müzede Bulunan Eserler.....	75
2.5.2.1- Alçı, Cam, Seramik Eserler Salonu.....	75
2.5.2.2- Kubad-Abad Salonu.....	76
2.5.2.3- Avludaki Eserler.....	76
2.6- Taş ve Ahşap Eserler Müzesi (İnce Minare Medresesi).....	77
2.6.1- Müzenin Tarihçesi.....	77
2.6.2- Müzede Bulunan Eserler.....	79
2.7- Mezar Anıtları Müzesi (Sırçalı Medrese).....	80
2.7.1- Müzenin Tarihçesi.....	80
2.7.2- Müzede Bulunan Eserler.....	82
2.8- Mevlâna Müzesi.....	83
2.8.1- Müzenin Tarihçesi.....	83
2.8.2- Müzede Bulunan Eserler.....	85
2.8.2.1- Tilavet Odası (Hat Dairesi).....	85
2.8.2.2- Türbe (Huzur-ı Pir).....	86
2.8.2.3- Semahane.....	87
2.8.2.4- Mescid.....	87

2.8.2.5- Derviş Hücreleri.....	88
2.8.2.6- Mevlevi Matbahı.....	88
2.8.2.7- Çelebi Dairesi (Kütüphane).....	89
2.8.2.8- Meydan-ı Şerif (Müdürlük Bürosu).....	90
2.9- Atatürk Evi Müzesi.....	91
2.9.1- Müzenin Tarihçesi.....	91
2.9.2- Müzede Bulunan Eserler.....	93
2.10- A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi.....	94
2.10.1- Müzenin Tarihçesi.....	94
2.10.2- Müzede Bulunan Eserler.....	96
2.10.2.1- Anadolu Medeniyetleri Bölümü.....	96
2.10.2.2- Tabiat Tarihi Bölümü.....	96
2.10.2.3- Hat Salonu.....	96
2.10.2.4- Etnografya Bölümü.....	97
2.10.2.5- Arşiv Bölümü.....	98
2.10.2.6- Kütüphane.....	98
2.10.2.7- Avlu.....	98
2.10.2.8- Konya Evi.....	98
2.11- Sahip Ata Vakıf Müzesi.....	99
2.11.1- Müzenin Tarihçesi.....	99
2.11.2- Müzede Bulunan Eserler.....	101
2.12- Konya İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi.....	102
2.12.1- Müzenin Tarihçesi.....	102
2.12.2- Müzede Bulunan Eserler.....	105

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM - SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE KONYA MÜZELERİ İLE İLGİLİ FAALİYETLERİN PROGRAMLANMASI.....107

3.1- Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze ile Eğitim Faaliyetleri.....	107
3.2- Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze ile Eğitim.....	112
3.2.1- Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesindeki “Tarih Yazıyorum” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı.....	115
3.2.1.1- Müze Ziyareti Öncesi.....	116
3.2.1.2- Müzede Yapılacak Etkinlik.....	116
3.2.1.3- Müze Ziyareti Sonrası.....	119
3.2.2- İyi ki Var Ünitesindeki “Yeni Bir Yıl” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı.....	120

3.2.2.1- Müze Ziyareti Öncesi.....	121
3.2.2.2- Müzede Yapılacak Etkinlik.....	121
3.2.2.3- Müze Ziyareti Sonrası.....	124
3.3- Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze ile Eğitim.....	124
3.3.1- Adım Adım Türkiye Ünitesindeki “Şehirlerin Hatırlattıkları” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı.....	128
3.3.1.1- Müze Ziyareti Öncesi.....	129
3.3.1.2- Müzede Yapılacak Etkinlik.....	129
3.3.1.3- Müze Ziyareti Sonrası.....	133
3.3.2- Gerçekleşen Düşler Ünitesindeki “Teknolojinin Serüveni” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı.....	134
3.3.2.1- Müze Ziyareti Öncesi.....	135
3.3.2.2- Müzede Yapılacak Etkinlik.....	135
3.3.2.3- Müze Ziyareti Sonrası.....	138
3.3.3- Toplum için Çalışanlar Ünitesindeki “Onlar Birer Hayırsever” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı.....	139
3.3.3.1- Müze Ziyareti Öncesi.....	139
3.3.3.2- Müzede Yapılacak Etkinlik.....	140
3.3.3.3- Müze Ziyareti Sonrası.....	142
3.3.4- Bir Ülke, Bir Bayrak Ünitesindeki “Ulusal Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı.....	143
3.3.4.1- Müze Ziyareti Öncesi.....	144
3.3.4.2- Müzede Yapılacak Etkinlik.....	144
3.3.4.3- Müze Ziyareti Sonrası.....	146
3.4- Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze ile Eğitim.....	147
3.4.1- Yeryüzünde Yaşam Ünitesindeki “Mağaradan Büyük Şehre İnsanın Serüveni” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı.....	150
3.4.1.1- Müze Ziyareti Öncesi.....	150
3.4.1.2- Müzede Yapılacak Etkinlik.....	151
3.4.1.3- Müze Ziyareti Sonrası.....	153
3.4.2- İpek Yolu’nda Türkler Ünitesindeki “Geleneksel Türk Sanatları” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı.....	154
3.4.2.1- Müze Ziyareti Öncesi.....	154
3.4.2.2- Müzede Yapılacak Etkinlik.....	155
3.4.2.3- Müze Ziyareti Sonrası.....	156
3.4.3- Elektronik Yüzyıl Ünitesindeki “Geleceğe Yolculuk” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı.....	157

3.4.3.1- Müze Ziyareti Öncesi.....	157
3.4.3.2- Müzede Yapılacak Etkinlik.....	158
3.4.3.3- Müze Ziyareti Sonrası.....	159
3.5- Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze ile Eğitim.....	160
3.5.1- Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesindeki “Anadolu, Ana Yurt” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı.....	164
3.5.1.1- Müze Ziyareti Öncesi.....	165
3.5.1.2- Müzede Yapılacak Etkinlik.....	165
3.5.1.3- Müze Ziyareti Sonrası.....	167
3.5.2- Zaman İçinde Bilim Ünitesindeki “Söz Uçar, Yazı Kalır” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı.....	167
3.5.2.1- Müze Ziyareti Öncesi.....	168
3.5.2.2- Müzede Yapılacak Etkinlik.....	169
3.5.2.3- Müze Ziyareti Sonrası.....	171
3.5.3- Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesindeki “Hiç Bitmeyen Destek” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı.....	171
3.5.3.1- Müze Ziyareti Öncesi.....	172
3.5.3.2- Müzede Yapılacak Etkinlik.....	172
3.5.3.3- Müze Ziyareti Sonrası.....	174
3.5.4- Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesindeki “Nasıl Eğitim Gördüler?” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı.....	175
3.5.4.1- Müze Ziyareti Öncesi.....	176
3.5.4.2- Müzede Yapılacak Etkinlik.....	176
3.5.4.3- Müze Ziyareti Sonrası.....	177
3.5.5- Ülkeler Arası Köprüler Ünitesindeki “Çanakkale Geçilmez” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı.....	178
3.5.5.1- Müze Ziyareti Öncesi.....	178
3.5.5.2- Müzede Yapılacak Etkinlik.....	179
3.5.5.3- Müze Ziyareti Sonrası.....	181
Genel Sonuç ve Tartışmalar.....	182
Öneriler.....	184
Kaynakça.....	186
Özgeçmiş.....	196

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hamdi Göker EKELİK
	Numarası	075214031017
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim/Sosyal Bilgiler Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze Faaliyetlerinin Programlanması (Konya Müzeleri Örneği)

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Hamdi Göker EKELİK

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hamdi Göker EKELİK
	Numarası	075214031017
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim/Sosyal Bilgiler Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Güngör KARAĞUZ
Tezin Adı	Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze Faaliyetlerinin Programlanması (Konya Müzeleri Örneği)	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze Faaliyetlerinin Programlanması (Konya Müzeleri Örneği) başlıklı bu çalışma 05/11/2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı
Doç. Dr. Güngör Karağuz
Yrd. Doç. Dr. Bülent TARMAN
Doç. Dr. Ahmed ÇAYCI

Danışman ve Üyeler

İmza

[Handwritten signatures of the supervisors and members]

ÖNSÖZ

Günümüzde eğitim-öğretim alanında, çağdaş eğitim-öğretim stratejilerinin önem kazanması sonucunda, müze ile eğitim gündeme gelmeye başlamıştır. Eğitim-öğretimde müze ile eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinde özellikle müze yönetimlerine ve öğretmenlere çok iş düşmektedir. Sosyal Bilgiler derslerinde, öğrencinin görerek ve yaşayarak öğrenmesi için müze ziyaretleri sıkça yapılmalıdır.

Öğretmenler; müze ile eğitim konusunda, görev yaptıkları yerlerdeki müzeler hakkında bilgilendirilmeli ve onlar da öğrencilerini daha iyi bilgilendirmeye çalışmalıdır. Daha sosyal, kendine güvenen, sorgulayan, araştıran ve merak duygusu gelişmiş bireyleri toplumumuza kazandırmalıyız. Hepimize çok iş düşmektedir.

Sosyal Bilgiler derslerinde Konya il merkezindeki müzelerde müze faaliyetlerinin programlanmasını yaptığımız bu çalışmada Konya il merkezindeki müzeler tarafımdan gezilmiş ve teşhirdeki eserler yerinde incelenmiştir. Ders kapsamındaki konuların öğretiminde hangi müzelerden yararlanılacağı bu çalışmada ortaya konulmuştur.

Bünyesinde barındırdığı eserleriyle bir açık hava müzesi konumunda olan Konya ili, müze eğitimi açısından gayet önemli bir konumda olmalıdır. Konya’da, Sosyal Bilgiler dersinde müze ile eğitim konusunda çalışmaların yapılması en büyük dileğimizdir.

Bu tez çalışmasını hazırlamamı öneren, kaynaklara ulaşmamda beni yönlendiren ve çalışma süresince yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Güngör KARAUĞUZ’a saygı ve hürmetlerimi sunar, teşekkür ederim.

Tezin yazılması sürecinde eleştiri, görüş ve önerileriyle bana yardımcı olan Sayın Yrd. Doç. Dr. Bülent TARMAN ve Sayın Doç. Dr. Ahmet ÇAYCI hocalarıma sağladıkları katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Ayrıca, Konya il merkezindeki müzelere yaptığım gezilerim sırasında müzeler hakkında bilgiler veren müze personellerine de teşekkür ediyorum.

Hamdi Göker EKELİK

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hamdi Göker EKELİK
	Numarası	075214031017
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim/Sosyal Bilgiler Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Güngör KARAUĞUZ
	Tezin Adı	Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze Faaliyetlerinin Programlanması (Konya Müzeleri Örneği)

ÖZET

Tarihi süreç içerisinde; kişisel beğeni ve merak, hediyeelik eşyaların saklanması ve nadir eşyaları elde etme isteği gibi nedenlerle eserlerin toplanması sonucu müzeler oluşmuştur. Zamanla sayıları artan müzeler, günümüzde birçok türe ulaşmıştır. Müzelerin kurulması sonucunda da müzecilik kavramı ortaya çıkmıştır.

Çalışmamızın konusu; müzelere, Sosyal Bilgiler dersleri konularının öğretiminde düzenlenecek müze ile eğitim faaliyetlerinin programlanmasıdır. Hangi konuların öğretiminde hangi müzelerden müze ile eğitim faaliyetleri kapsamında yararlanılabileceği ele alınmıştır. Ayrıca, müzelerde yapılması gereken etkinlikler de planlanmıştır.

Bu çalışmada; Konya il merkezinde bulunan toplam on müze hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Bu müzelerin tamamı hakkında bilgiler verilmiş olması, çalışmanın önemini daha da artırmaktadır.

Çalışmanın hazırlık aşamasında; müze, müzecilik, Konya il merkezinde bulunan müzeler ve müze eğitimi hakkında ayrıntılı olarak kaynak taraması yapılmıştır. İlköğretim Sosyal Bilgiler ders programı, her sınıf kademesine ait birer tane (4, 5, 6 ve 7.) ders kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı incelenmiştir. Ders müfredatındaki konuların içeriklerine uygun olarak, hangi müzelerde dersler işlenebileceği tablolar halinde verilmiştir. Ayrıca, müzelerde işlenecek dersler için

müze ile eğitim etkinlik planlarına yer verilmiştir. Çalışmanın amacı bu çerçevede şekillenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müze, müzecilik, müze ile eğitim, Konya müzeleri ve Sosyal Bilgiler dersi.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hamdi Göker EKELİK
	Numarası	075214031017
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim/Sosyal Bilgiler Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Güngör KARAUĞUZ
	Tezin İngilizce Adı	Programming Museum Activities for Social Studies Courses (Case of Konya Museums)

SUMMARY

The museums have been composed to gather art works due to keeping gift works and wish availing the rare products, personal admiration and wonder within historical period. The number of museums has been increased within time so there are so many kinds today. At the end of establishing museums, museology term has been composed.

The subject of our study is programming educational activities in museums for social studies courses. It has been considered that which museums will be used to teach which subjects along with activities for social studies courses. Also these activities that should be applied at the museums have been planned and lesson plans are provided for the benefits of teachers.

In this study, detailed information about ten museums located in Konya City Center has been provided. Providing information about all of those museums increased the importance of this study.

At the preparation phase of the study, resource scanning about museum, museology, museum education and the museums that are located in Konya city center has been implemented. Social Studies Education course text books of 4th, 5th, 6th and 7th grades) and teacher guidebooks of each grades has been examined. Also

the educational activities plan (lesson plans) about museums have been included in our study. The objective of our study has been shaped in this frame.

Key Words: Museum, museology, education about museum, Konya museums and Social Studies courses.

KISALTMALAR VE SİMGELER SAYFASI

ICOM: International Council of Museum - Uluslararası Müzeler Konseyi.

TCDD: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları.

ABD: Amerika Birleşik Devletleri.

KİT: Kamu İktisadi Teşekkülleri.

DDY: Devlet Demiryolları.

A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi: Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu Müzesi.

O. Hamdi Bey: Osman Hamdi Bey.

ODTÜ: Ortadoğu Teknik Üniversitesi.

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi.

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü.

CDCC: Cultural Diversity, Conflict, Cooperation - Kültürel İşbirliği Kurulu (Avrupa Konseyi).

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı.

TTKB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

M.Ö. : Milattan Önce.

M.S. : Milattan Sonra.

MTA: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü.

°C: Santigrad Derece.

yy. : Yüzyıl.

vb. : ve benzeri.

vd. : ve diğerleri.

vs. : vesaire.

KVBM: Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü.

' : Dakika.

TABLolar LİSTESİ

Tablo-1: TTKB'nin 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi için Hazırladığı Müze ile Eğitim Programı.....	112
Tablo-2: 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Konya İl Merkezindeki Müzelerde Uygulanacak Müze ile Eğitim Programı.....	114
Tablo-3: TTKB'nin 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi için Hazırladığı Müze ile Eğitim Programı.....	125
Tablo-4: 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Konya İl Merkezindeki Müzelerde Uygulanacak Müze ile Eğitim Programı.....	127
Tablo-5: TTKB'nin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi için Hazırladığı Müze ile Eğitim Programı.....	147
Tablo-6: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Konya İl Merkezindeki Müzelerde Uygulanacak Müze ile Eğitim Programı.....	149
Tablo-7: TTKB'nin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi için Hazırladığı Müze ile Eğitim Programı.....	160
Tablo-8: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Konya İl Merkezindeki Müzelerde Uygulanacak Müze ile Eğitim Programı.....	163

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil-1: Arkeoloji Müzesi.....	60
Şekil-2: Herakles Lahdi.....	66
Şekil-3: Etnografya Müzesi.....	69
Şekil-4: Çakmaklı ve Kapsüllü Mazgal Tüfekleri (Osmanlı).....	71
Şekil-5: Karatay Medresesi.....	72
Şekil-6: Karatay Medresesi Avlusu.....	76
Şekil-7: İnce Minare Medresesi.....	77
Şekil-8: Ahşap Tavan Göbeği.....	79
Şekil-9: Sırçalı Medrese.....	81
Şekil-10: Müzede Teşhir Edilen Mezar Taşları.....	83
Şekil-11: Yeşil Kubbe (Kubbe-i Hadra).....	84
Şekil-12: Mevlevi (Somat) Sofrası.....	89
Şekil-13: Atatürk Evi Müzesi.....	91
Şekil-14: Panolar ve Teşhirdeki Eserler.....	93
Şekil-15: A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi.....	94
Şekil-16: Konya Evi Oturma Odası.....	99
Şekil-17: Sahip Ata Vakıf Müzesi.....	100
Şekil-18: Müzede Teşhir Edilen Vaaz Kürsüleri.....	102
Şekil-19: İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi.....	103
Şekil-20: İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi.....	104
Şekil-21: Maketlerle Cumhuriyet Bayramı Tasviri.....	106

GİRİŞ

Bu çalışmanın konusu; Konya il merkezinde bulunan müzelere, Sosyal Bilgiler dersleri kapsamındaki konuların öğretiminde düzenlenecek müze faaliyetlerin programlanmasıdır. Hangi konuların öğretiminde hangi müzelere, müze ile eğitim kapsamında öğrencilerin götürülebileceği ele alınmıştır. Ayrıca müzelerde yapılması gereken etkinlikler planlanmıştır.

Çalışmada, Sosyal Bilgiler dersi konularının öğretiminde Konya müzelerinde uygulanacak müze faaliyetlerinin programlanabilmesi amacı ile Konya il merkezindeki müzeler hakkında bilgi vermek gerekliydi. Bu çalışma, Konya il merkezindeki müzeler hakkında ayrıntılı bilgi verilmesi açısından önemlidir. Çünkü Konya il merkezindeki müzelerin tamamı hakkında bilgi veren herhangi bir kaynak bulunmamaktadır.

Çalışma, Konya il merkezindeki müzeler ile sınırlı tutulmuştur. Konya'ya bağlı Akşehir ilçesindeki Akşehir Müzesi ve Atatürk Müzesi ile Ereğli ilçesindeki Ereğli Müzesi'ne bu çalışmada yer verilmemiştir.

Çalışmada bir program yapabilmek için yöntem olarak; ders kitaplarının ve öğretmen kılavuz kitabının incelenmesi, müzelerin gezilerek teşhirdeki eserler ve müzelerin genel durumunun incelenmesi seçilmiştir. Müzelerde fotoğraflar çekilmiş ve tez çalışmasında bu fotoğraflara yer verilmiştir. Ayrıca, müze eğitimi konusunda kaynak sıkıntısı olmasından dolayı, kaynak taraması yapmak için Ankara'daki Milli Kütüphane'ye gidilmiş ve kaynak taraması yapılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde; müze tanımları, müze türleri, müzecilik, müzeciliğin tarihsel gelişimi, müze eğitimi ve müze eğitiminin tarihsel gelişimi konuları ele alınmıştır.

Müze türleri beş sınıflama altında verilmiş, Konya il merkezinde bulunan müzelerin hangi tür müzeler oldukları da belirtilmiştir.

Müzeciliğin tarihsel gelişimi başlığı altında; dünyada ve Türkiye'de müzeciliğin gelişmesi ayrı başlıklar halinde verilmiştir. Müzeciliğin dünyada ve Türkiye'de gelişiminin karşılaştırmalı olarak görülmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Müze eğitiminin tarihsel gelişimi başlığı altında ise; dünyada ve Türkiye’de müze eğitiminin tarihsel gelişimi ayrı başlıklar halinde verilmiştir. Müze eğitiminin dünyada ve Türkiye’de gelişiminin karşılaştırmalı olarak görülmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Bu başlıklar altında dünyada ve Türkiye’de yapılan müze eğitimi kapsamındaki çalışmalara yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde; Konya il merkezinde bulunan toplam on müze hakkında; “Müzenin Tarihçesi” ve “Müzede Bulunan Eserler” alt başlıkları altında bilgiler verilmiştir. Görsel zenginlik açısından, müzelere ve müzelerin teşhirlerindeki eserlere ait fotoğraflara yer verilmiştir. Müzelerin, bünyelerinde barındırdıkları eserlerin öneminin daha iyi kavranabilmesi düşüncesiyle bu bölümde Konya’nın tarihi hakkında bilgi verilmiştir. Konya’da, müzeliğin bugünlere nasıl geldiğinin anlaşılabilmesi açısından, Konya’da müzeciliğin gelişmesi konusu yine bu bölümde ele alınmıştır.

Konya il merkezinde toplam on müze bulunmaktadır. Bunlar:

- 1- Konya Arkeoloji Müzesi,
- 2- Konya Etnografya Müzesi,
- 3- Karatay Medresesi Çini Eserleri Müzesi,
- 4- Taş ve Ahşap Eserler Müzesi (İnce Minare Medresesi),
- 5- Mezar Anıtları Müzesi (Sırçalı Medrese),
- 6- Mevlâna Müzesi,
- 7- Atatürk Evi Müzesi,
- 8- A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi,
- 9- Sahip Ata Vakıf Müzesi ve
- 10- İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi’dir.

Karatay Medresesi Çini Eserleri Müzesi, Taş ve Ahşap Eserler Müzesi (İnce Minare Medresesi) ve Mezar Anıtları Müzesi (Sırçalı Medrese) medrese binalarında kurulmuş olan müzeler olduklarından, “Müzenin Tarihçesi” alt başlıkları içerisinde; Karatay Medresesi, İnce Minare Medresesi ve Sırçalı Medrese hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Mevlâna Müzesi, Sahip Ata Vakıf Müzesi ve Atatürk Evi Müzesi yine anıtsal yapılarda kurulduklarından, “Müzenin Tarihçesi” alt başlıklarında bu yapılar hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; Sosyal Bilgiler derslerinin öğretiminde, özellikle de ders kapsamında bulunan tarih konularının öğretiminde ve öğrenci kazanımlarının sağlanmasında müze ile eğitimin öneminden bahsedilmiştir. Müze ile eğitim faaliyetlerinin nasıl yürütülebileceği konusunda bilgiler aktarılmıştır.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 2008 yılında hazırladığı; "İlköğretim 1-8. Sınıflar Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarında Müze ile Eğitim" adlı çalışmadan da faydalanılarak, Sosyal Bilgiler dersinde "Müze ile Eğitim" in programı ve planlanması sadece Konya il merkezindeki müzeler kapsamında yapılmıştır.

İlköğretim Sosyal Bilgiler ders programı, her sınıf kademesine ait birer tane (4, 5, 6 ve 7.) ders kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı incelenmiştir. Ders müfredatındaki konuların içeriklerine uygun olarak, hangi müzelerde ders işlenebileceği tablolar halinde verilmiştir. Ayrıca, müze ile eğitim etkinlik planlarına yer verilmiştir. Çalışmanın amacı bu çerçevede şekillenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM - MÜZE VE EĞİTİM

Çalışmamızın bu ilk bölümünde, çalışmanın ikinci bölümde Konya il merkezindeki müzeler hakkında vereceğimiz bilgiler için ön bilgi olması açısından; müze tanımları, müze türleri, müzecilik ve müzeciliğin tarihsel gelişimi hakkında bilgiler verilecektir.

Çalışmamızın yine bu bölümünde, çalışmanın üçüncü bölümde Sosyal Bilgiler derslerinde müze faaliyetlerinin programlanması hakkında vereceğimiz bilgiler için ön bilgi olması açısından; müze eğitimi ve müze eğitiminin tarihsel gelişimi konuları hakkında bilgiler verilecektir.

Müze türleri beş sınıflama başlığı altında verilerek, Konya il merkezinde bulunan müzelerin hangi tür müzeler oldukları da belirtilecektir.

Müzeciliğin tarihsel gelişimi başlığı altında; dünyada ve Türkiye’de müzeciliğin gelişmesi ayrı başlıklar halinde verilecektir. Dünyada ve Türkiye’de müzeciliğin gelişiminin karşılaştırmalı olarak görülmesi sağlanmaya çalışılacaktır.

Müze eğitiminin tarihsel gelişimi başlığı altında ise; dünyada ve Türkiye’de müze eğitiminin tarihsel gelişimi ayrı başlıklar halinde ele alınacaktır. Müze eğitiminin dünyada ve Türkiye’de gelişiminin karşılaştırmalı olarak görülmesi sağlanmaya çalışılacaktır. Bu başlıklar altında, dünyada ve Türkiye’de yapılan müze eğitimi kapsamındaki çalışmalara yer verilecektir.

1.1- Müze ve Türkiye’de Müzecilik

1.1.1- Müze Tanımları

Müze, birçok bilim adamı tarafından, geleneksel ve çağdaş bağlamda değişik şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlamalar arasında müzenin eğitim fonksiyonunu göz önüne alarak tanımlamalar da yapılmıştır. Yapılan bu tanımlamalara yer vermek yerinde olacaktır.

Günümüzde kullanılan şekliyle “Müze” sözcüğü, Grekçe “Mouseion” kelimesinden türemiştir. Yunan mitolojisinde, “Musalar (İlham Perileri) adı verilen tanrıçalara adanan tapınak” ve Atina’da “Musalara Ayrılan Tepe” anlamına gelmektedir. Ayrıca “Bilimler Tapınağı” anlamına da gelmektedir. Aynı kelime “Museum” şeklinde Latince’ye ve diğer dünya uluslarının dillerine geçmiştir (Karpuz, 1997: 3; Buyurgan ve Mercin, 2005: 29).

Allan’a göre müze: “Zamanda ve mekânda dağınık bir takım objeleri, kolaylık olsun diye, bir tek çatı altında toplamak ve bu objeleri inceleme, etüt etme ve zevk alma amacıyla yerleştirmek için düşünülmüş bir binadır.” Ayrıca müze, sanatsal düşüncenin gerçek bilincini oluşturan ve gelişmesini pekiştiren en rasyonel alandır (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 29).

Müze kavramının birbirini tamamlamakla birlikte iki kategoride tanımlandığı görülür. Bu tanımlardan; birincisi “geleneksel”, ikincisi “çağdaş” anlamdadır. Osmanlı Devleti döneminde Osman Hamdi Bey’den sonra müze müdürü olan Halil Edhem Bey müzeyi geleneksel anlamda şöyle tanımlar: “İlim, fen ve sanatların her şubesine mahsus eserler ve eşyadan oluşan koleksiyonların teşhir ve muhafaza edildiği binalara müze denir” (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 30).

Yine geleneksel anlamıyla P. Schommer ise müzeyi şöyle tanımlar: “Müze, halkın zevki ve eğitimi için türlü nesne koleksiyonlarını tarih, bilim ve teknik bakımlardan ve her türlü araçlarla muhafaza etmek, incelemek, değerlendirmek ve asıl bunları sergilemek amacıyla kurulmuş devamlı bir kurumdur” (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 30).

Çağdaş anlamıyla müze tanımları ise şöyledir: “Toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevresine tanıklık etmiş malzemelerin üzerinde araştırmalar yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, kâr düşüncesinden bağımsız, sürekliliği olan bir kurumdur” (Buyurgan ve Mercin, 2005: 30).

Karpuz ise müzeyi şöyle tanımlamaktadır: “Çeşitli koleksiyonları tarih ve bilim bakımlarından teşhir eden, inceleyip değerlendiren, halkın eğitimi için sergileyen ve tanıtan kurumlardır.” Müzenin bir başka tanımı ise: “Kültür, sanat ve bilimsel değer taşıyan eşyaları halkın eğitimi için koruyup, sergileyen kurumlardır” (Karpuz, 1997: 3).

Kültür Bakanlığının Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği'nin 4. maddesinde müzenin tanımı şu şekilde yer almaktadır:

“Müze; kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimi kuruluştur” (Aktaran: TTKB, 2008: 1).

Uluslararası Müzeler Konseyi olan International Council of Museum da (ICOM) tüzüğü'nün 3. maddesinde biraz daha geniş ve biraz daha farklı bir tanım ortaya koymuştur:

“Daimi teşhir bölümleri bulunan kütüphaneler ve arşiv merkezleri, resmen halkın ziyaretine açık bulunan tarihi abideler, tarihi abidelerin kısım veya tarihi arkeolojik tabii mevkiler ve parklar, nebatat ve hayvanat bahçeleri, akvaryumlar ve canlı örnekleri teşhir eden diğer teşekküller bu tarife girer” (Aktaran: Yücel, 1999: 18).

Müzelerin eğitsel yönünü ele alarak Atagök'ün yaptığı tanım ise şöyledir:

“Gözlem, mantık, yaratıcılık, hayal gücü ve beğeni duygusunun oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunabilecek başlıca yaygın eğitim kurumlarıdır” (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 30).

Shaw'a göre ise müze: “Teşhir ettiği nesnelere, bunlar için uygun gördüğü düzenlemeler ve öngördüğü davranış kuralları aracılığıyla belli bir kimliği somutlaştıran bir mekândır ve eğitilecek kitlelere belli değerleri, görgü kurallarını ve beğenileri aşıl原因an bir toplumsal mühendislik aracıdır” (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 30).

Müze kavramı ile ilgili yapılan tanımlara yer verdiğimiz bu bölümde, eğitimde müzelerden yararlanılması amacıyla yaptığımız çalışmamızın amacına da uygun olarak aşağıda yer alan müze tanımını geçerli kabul etmek yerinde olacaktır.

Müze: Arkeoloji, sanat, kültür, bilim ya da insanı ilgilendiren, insanın yaşamında yer alan her türlü ürünü toplayan, onları koruyan, sergileyen, geçmiş ve gelecek arasında köprü görevi gören; eğitim, bilgilendirme ve araştırma imkânları sunan, kâr amacı gütmeyen, bireylerin zevk almasını sağlayan, öğrenmeyi ve yaratıcılığı kolaylaştıran ve sürekliliği olan mekândır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 31).

Bu tanımla özellikle müzelerin eğitim işlevine de vurgu yapılmaktadır. Yapılan bu tanımlamayı, en kapsamlı ve en geçerli tanım olarak kabul edebiliriz.

1.1.2- Müze Türleri

Ülkemizde, ilk zamanlarda çoğunlukla arkeoloji ve etnografya ağırlıklı olan müzeler artık yüzlerce türe ulaşmıştır. Türkiye’de, Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı olan müzeler genellikle arkeoloji müzeleridir. Bunun yanı sıra diğer kurumlara bağlı ve farklı olan müze türleri de vardır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 31).

Müze türleri çok çeşitli olunca bir sınıflama yapmak zorunlu olmaktadır. Müze türleri konusunda çeşitli sınıflamalar vardır. Biz bunlardan bazılarını verdikten sonra biri üzerinde yoğunlaşacağız. Bu sınıflamalardan biri İnel’in yaptığı sınıflamadır. İnel’e göre üç tür müze vardır. Bunlar:

- 1- Objeyi esas alan müze türleri,
- 2- Fonksiyonu esas olan müze türleri ve
- 3- Müzeyi esas alan müze türleri (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 32).

Karpuz ise müze türlerini şu şekilde sıralamaktadır:

- 1- Sanat-Arkeoloji Müzeleri,
- 2- Tarihsel Müzeler,
- 3- Modern Sanat Müzeleri,
- 4- Etnografya Müzeleri,
- 5- Açık Hava Müzeleri,
- 6- Tabiat Tarihi Müzeleri,
- 7- Bilim Müzeleri - Teknik Müzeler,
- 8- Spor Müzeleri,
- 9- Müzik ve Müzik Tarihi Müzeleri,
- 10- Tiyatro, fotoğraf - film gibi sanat alanları ile ilgili müzeler,
- 11- Çocuk ve Gençlik Müzeleri ile
- 12- Özel amaçlı müzeler (Karpuz, 1997: 7-8).

Karpuz, Türkiye’de bulunan müzeler için ise ayrı bir sınıflama yapmıştır. Karpuz’a göre “Türkiye’nin müze türleri” ise şu şekilde sıralanmaktadır:

- 1- Arkeoloji ve Etnografya Müzeleri,
- 2- Tarih ve Sanat Müzeleri,
- 3- Anıt Müzeler,
- 4- Müze Evler,
- 5- Atatürk Müzeleri,
- 6- Askeri Müzeler,
- 7- Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzeleri,
- 8- Tabiat Tarihi Müzesi,
- 9- Özel Müzeler,
- 10- Müze Kentler,
- 11- Resim - Heykel Müzeleri ve
- 12- Kurum Müzeleri (Karpuz, 1997: 13-14).

Çay ise müze türlerini şu şekilde sıralamaktadır:

- 1- Sanat Müzeleri,
- 2- Modern Sanat Müzeleri,
- 3- Arkeoloji ve Tarih Müzeleri,
- 4- Etnografya ve Folklor Müzeleri,
- 5- Tabii İlim Müzeleri,
- 6- İlim ve Fen Müzeleri,
- 7- Bölge Müzeleri,
- 8- İhtisas Müzeleri ve
- 9- Üniversite Müzeleri (Çay, 1982: 22-23).

Biz bu çalışmada müze türlerini biraz daha detaylı olarak ele alıp, beş sınıflama içinde inceleyeceğiz:

- 1- Koleksiyonlarına,
- 2- Bağlı oldukları kurumlara,
- 3- Hizmet alanlarına,
- 4- Koleksiyonlarını sergiledikleri mekânlarına göre müzeler ve
- 5- İşlevlerine göre farklı müze türleri (Buyurgan ve Mercin, 2005: 32).

Yapılan bu beş müze türleri sınıflanmasının özellikleri ve hangi müze türlerinin bu sınıflamalar içerisinde yer alabileceğine aşağıda ayrıntılı olarak yer

verilmiştir. Ayrıca, çalışmamızın konusu olan Konya il merkezindeki müzelerin hangi tür müzeler olduklarına da yer verilmiştir.

1.1.2.1- Koleksiyonlarına Göre Müzeler

Koleksiyonlarına göre sınıflandırılan müzeler; yarar sağlama ve zevk alma özelliklerini dikkate alma ve öğrenme amacıyla bir araya getirilmişlerdir. Bu müze türleri şu şekilde sıralanabilirler: Genel Müzeler, Arkeoloji Müzeleri, Sanat Müzeleri, Tarih Müzeleri, Etnografya Müzeleri, Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri, Bilim Müzeleri, Planetaryumlar, Endüstri Müzeleri ve Ekonomüzeler'dir.

1.1.2.1.1- Genel Müzeler: Bu müze türleri çok yaygın değildir. İçlerinde birçok koleksiyonu barındırabilirler. Genel müzeler diğer türlere göre en ideali kabul edilirler (Buyurgan ve Mercin, 2005: 32). Konya il merkezinde bulunan müzelerden biri olan A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi, koleksiyonlarının çeşitli olması bakımından genel müze türü içerisinde yer alır.

1.1.2.1.2- Arkeoloji Müzeleri: Türkiye'de en yaygın müze türü arkeoloji müzeleridir. Arkeoloji müzeleri konu itibari ile prehistorya, historik arkeoloji ve tarihi devirlerle birlikte değerlendirilmektedir (Çay, 1982: 22).

Önder, Türk arkeoloji müzelerini şöyle tanımlar: "Türk arkeolojisi zenginliklerini içine alan, kazı buluntularını değerlendiren, Anadolu'nun Prehistorik devirlerinden Bizans'ın sonlarına kadar binlerce yıllık bir tarihin maddi kültür belgelerini sergileyen müzelerdir" (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 33).

Birçok ilimizde (Adana, Ankara, İstanbul, İzmir, Konya, Antalya, Bursa) arkeoloji müzeleri vardır. Bazı illerimizde arkeoloji müzeleri etnografya müzeleri ile birleştirilmiştir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 33). Konya il merkezinde bulunan müzelerden biri olan Konya Arkeoloji Müzesi, bu müze türü içerisinde yer alır.

1.1.2.1.3- Sanat Müzeleri: Sanat; insanın manevi dünyasının yaratıcılığı neticesinde ortaya çıkan bir faaliyettir. Bu faaliyetler sonucu ortaya çıkan ürünler,

halkın sanat duygusunu yükseltmek ve halkın sanat eserlerinden zevk duymasını sağlamak amacı ile sanat müzelerinde teşhir edilir.

Sanat müzeleri; sanat değeri taşıyan, ancak bilimsel değeri de ihmal edilemeyecek sanat eserlerinin gruplar halinde toplanıp, birkaç yüzyılın sanat birikimini veya bir sanat akımını ya da sadece bir sanatçıyı kronolojik olarak koleksiyonlarında sergileyen ve gelişmelerini izleyen müzelerdir.

Sanat müzeleri içerisine; sanat tarihi, çağdaş sanat müzeleri ile resim, heykel, fotoğraf, grafik sanatlar, geleneksel el sanatları, sinema gibi diğer görsel sanatlarla ilgili müzeleri de koymak mümkündür (Buyurgan ve Mercin, 2005: 33).

Çay, sanat müzelerini üç gruba ayırmaktadır, bunlar: Resim Müzeleri, Heykel Müzeleri ve Tatbiki Sanat Müzeleri'dir. Modern Sanat Müzeleri'ni de Sanat Müzeleri'nden ayrı olarak ele almaktadır (Çay, 1982: 22).

Sanat müzeleri; kültürel, sanatsal ve tarihi değerleri olan sanat eserlerini barındırma ve gelecek kuşaklara aktarma işlevlerinin yanı sıra birer eğitim kurumu olma görevini de üstlenmişlerdir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 33).

Atagök'e göre; sanat eğitimi veren kurumlar, eğitimci ve sanatçı aday öğrenciler, sanat müzelerinin yakın ve duyarlı izleyicilerini oluştururlar. Müze, onların eğitiminde en önemli kaynaklardan birisidir (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 34).

Türkiye'de, yapılması gerekli olan çocuk sanat müzeleri, insanımıza estetik davranışlar kazandıracak ve sanat eğitimine çocukluk yaşlarında katkı yapacaktır. Türkiye'de açılacak bir Çocuk Sanat Müzesi, böylesine bir hedefe ulaşmada etkili olacaktır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 34).

Çalışma konumuz olan Konya müzeleri arasına, Çocuk Sanat Müzelerinin de katılmasının sağlanması, yine çalışma konumuz olan müze ile eğitim kapsamında öğrenciye estetik davranışlar kazandırma ve sanat eğitimi konusunda önemli katkılar sağlayabilir.

1.1.2.1.4- Tarih Müzeleri: Tarih müzeleri, kısmen arkeoloji müzeleri ile birlikte anılmaktadır. Ancak tarih müzeleri ayrı özellikler taşırlar.

Tarih müzeleri genel olarak; bir kurumu, bir şehri, bir yöreyi, bir ülkeyi veya toplumu sistemli olarak inceleyen tarih kronolojisini, iktisadi, siyasi, toplumsal

açından koleksiyonlarında bir araya toplamış müzelerdir. Türkiye’de gerçek anlamda bir tarih müzesinin olduğu söylenemez. Türkiye’de daha çok Anadolu Selçukluları, Beylikler ve Osmanlı Dönemi maddi kültür ve sanat eserleri ele alınır. Ancak bu kültürlerin siyasi, ekonomik ve toplumsal açıdan ele alındığı görülmez. Hâlbuki tam anlamıyla oluşacak tarih müzelerinde bu amaçların hepsi incelenmeli ve ona göre bir düzenek oluşturulmalıdır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 35).

Pomian’ın aktardığı bilgilere göre: “Müzeler üzerine yapılan son istatistiklere bakıldığında müzelerin büyük çoğunluğunun tarih müzeleri olduğu görülür. Bunlar kentlerin ya da ülkelerin; etnik, dinsel, profesyonel ya da toplumsal grupların, bilim, teknoloji, tarım, endüstri, savaş, eğlence ve bunlarla ilgili günlük yaşamın bazı nesnelerin, bazı olayların ya da önemli kişilerin ve benzer konuların tarihlerine ait müzelerdir” (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 35).

Tarih müzeleri sahip olduğu malzeme yardımıyla mümkün olduğu kadar gerçekleri en doğru biçimde yansıtabilen özelliktedir. Müze için ıstampalar (doğal kauçuk), tarihi belgeler, fotoğraflar, diyagramlar, haritalar, boyalı ve çizgili resimler koleksiyonu oluşturan malzemelerden bazılarıdır. Eğer bu tür müzeler için orijinal ürünler bulunamazsa kopyaları veya maketleri yapılmaktadır. Hatta üç boyutlu maketler öğrenim açısından çok daha etkileyici olmaktadır.

Tarih müzelerinde sergileme; sanat müzelerindeki gibi belli bir kronolojide olmaz. Çünkü tarih müzelerinde odaklanma bazen bir olay, bir kişi üzerinde gelişmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 35). Konya il merkezinde bulunan İstiklal Harbi Şehitleri Abidesi içerisinde yer alan müze, tarih müzeleri türüne en güzel örneği oluşturmaktadır.

1.1.2.1.5- Etnografya Müzeleri: Etnografya müzeleri ile arkeoloji müzeleri arasında benzerlikler vardır. Hatta bazı arkeoloji müzeleriyle etnografya müzeleri iç içe yer almaktadır. Etnografya müzeleri, kendi yöresi dışındaki yakın çevre kültürlerinin etnografik ürünlerini de toplayabilir. Ayrıca buna bağlı olarak bulunduğu çevre ile yakın çevresi arasında kültürel iletişimi sağlayabilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 36).

Etnografya müzeleri; folklor, halk sanatı ve gelenekleri, milli etnografya ile ilgili müzelerdir. İleri kültürlerle ait etnografik değerdeki koleksiyonları, endüstriyel

öncesi ürünleri içine alır. Türkiye'deki etnografya müzeleri genellikle Selçuklu, Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyetin ilk yıllarına ait giyim kuşamı, araç-gereç gibi etnografik eserleri barındırmaktadırlar. Eserleri; derler, değerlendirir ve teşhir eder (Çay, 1982: 22; Buyurgan ve Mercin, 2005: 36).

Bu müzelerde genellikle: Halı, kilim, bindallılar, süs takımları, giysiler, çoraplar, keseler, kuşaklar, başlıklar, silahlar, siniler, tepsiler, pirinç mangallar, yatak örtüleri, hamam takımları, dolaplar, sedirler, lambalar, minberler, rahleler, pencere kanatları, mutfak eşyaları vb. sergilenmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 36).

Konya il merkezinde bulunan müzelerden biri olan Konya Etnografya Müzesi, bu müze türü içerisinde yer alır. Müze ağırlıklı olarak, Osmanlı Dönemi'ne ait etnografik eserleri bünyesinde barındırmaktadır.

1.1.2.1.6- Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri: Genel olarak doğada mevcut olan, ancak özelliklerine göre sınıflandırılan, eski dönemlerden kalma fosiller, mineraller, taş vb. elemanları bulunduran müzelerdir. Zooloji, bitkiler ve botanik, jeoloji, paleontoloji, mineraller ve fosiller başlıkları altında koleksiyonlarına ayırdıkları görülür. Bu müzeler, ilgili oldukları bilimlere bağlı kalmak zorundadır. Değişik hayvan ve bitki türleri, hayvanat bahçeleri, vivaryumlar, akvaryumlar, botanik bahçeleri, doğal rezervler ve doğal etkileşimler sonucu oluşmuş peyzajlar bu müzenin içeriğini oluşturur (Çay, 1982: 22-23; Buyurgan ve Mercin, 2005: 37).

Türkiye'de bu müze türüne örnek olarak sadece, Ankara'da 1968 yılında Maden Tetkik Arama Enstitüsü tarafından kurulmuş olan Tabiat Tarihi Müzesi vardır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 37).

Konya'da Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzesi bulunmamaktadır. Fakat A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi içerisinde yer alan Tabiat Tarihi Bölümü, Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzelerinin işlevini yerine getirebilir niteliktedir.

1.1.2.1.7- Bilim Müzeleri: Bilim müzelerini Koşay şu şekilde tanımlar: “İlim-fen müzesi veya teknik müze; insanın varlığını korumak, tabiatın güçlerini kendine ram etmek için yaptığı uzun savaş ve çabaları tanıtan, yine evvelkiler gibi insan icadı olan bir bilim kurulumudur.” Yine Koşay'a göre bilim müzeleri, “İnsanlığın

mazi, hal ve istikbalini gösteren, umuma açık bir öğretim ve eğitim kurumudur” (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 37).

Çay’a göre ise bu müzeler: “Endüstriyel medeniyetin temsilcisidirler. Bütün teknolojik gelişmeler bu müzelerin konusuna girmektedirler. Ekonomik medeniyetin en son gelişmelerini tarih durumları ile ilgili buldukları bilim kollarını, metotları ile inceler ve geniş kitlelere yaymaya çalışırlar” (Çay, 1982: 23).

Türkiye’de, müze türleri bakımından batıdakilerle kıyaslandığında, bilim müzeleri sayılarının geliştirilmesi zorunlu olan müze türleri arasındadır. TCDD Açık Hava Buharlı Lokomotif Müzesi, Türkiye’deki bilim müzelerine örnek olarak verilebilir. (Buyurgan ve Mercin, 2005: 38).

1.1.2.1.8- Planetaryumlar: Bilim müzeleri sınıflaması içerisine dâhil edilebilecek içeriklere sahiptirler. İçerik olarak, gökyüzünün sanal ortamda canlandırılması söz konusudur (Buyurgan ve Mercin, 2005: 38).

Subramanian’ın aktardığı bilgilere göre; “Planetaryumlarda, öğrencilere tamamıyla serbest olarak katılımın olabileceği; galaksi, yıldız kümeleri, astrofizik, astronomi tarihi, gök mekaniği gibi dersler verilir.” (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 38).

Planetaryumların konuları arasında; astronomiyi gözleme, güneş sisteminin yaşı, galaksinin, evrenin ve uzayın derinliklerini araştırma inceleme vardır. Planetaryumlarda verilen derslerin amacı, astronomi konusunda ilgiyi sürdürmek ve bu konudaki becerileri ortaya çıkartmaktır (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 38).

Planetaryumlar bilim müzelerinden bağımsız olabileceği gibi, Boston Bilim Müzesi’nde (ABD) olduğu gibi bilim müzeleri içinde de yer alabilirler (Buyurgan ve Mercin, 2005: 38).

1.1.2.1.9- Endüstri Müzeleri: Endüstri müzeleri medeniyetlerin temsilcileri olup bütün teknolojileri içine alır. Fabrikalar, santraller vb. bu müze türüne girer. Amaçları, ilgili buldukları bilim kollarının öğretime ve personellerinin yetiştirilmesine yardım ederek; araştırma, inceleme ve gözlem becerilerini yükseltmektir.

Bu tür müzeler, endüstriyel mirası korumakla birlikte endüstrinin gelişmesine de imkân hazırlarlar. Amerika'da, Fransa'da, Avusturya'da, İngiltere'de, Brezilya'da bu tür müzeler kapsamlı olarak varlığını sürdürürken, ülkemizde de Rahmi Koç Müzesi bu türe örnek olarak verilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 39).

Ülkemizde bu müzeleri; hem özel sektör, hem de KİT'ler bünyelerinde oluşturabilir, hem geçmişin bilgi deneyimlerini korumak hem de eğitim amaçlı olarak bu müzeler kullanılabilir. Paşabahçe Cam Sanayi'de kurulan, modern şekilde yapılmış, iyi bir koleksiyona sahip Cam Eşya Müzesi, endüstri müzeleri türüne örnektir (Ermişler, 1992: 30).

1.1.2.1.10- Ekonomüzeler: İçerik olarak ekomüzelere yaklaşan bu müzeler; koruma, araştırma, sergilemenin yanı sıra ticari faaliyet de gösterirler. Endüstrileşme karşısında hızla gerileyen geleneksel üretim metotlarının tanıtıldığı, uygulama yoluyla canlı tutulmaya çalışıldığı ekonomüzelerin kapsamında tarım ve zanaat gibi konular ele alınır. Elma, çikolata, cam üfleme teknikleri vb. (Buyurgan ve Mercin, 2005: 39) bu müzelerin içeriğini oluşturur.

1.1.2.2- Bağlı Oldukları Kurumlara Göre Müzeler

Devlet müzeleri, yerel yönetim müzeleri, üniversite müzeleri, askeri müzeler, bağımsız ya da özel müzeler, ticari amaçlı kuruluş müzeleri bu müze türleri içinde sayılabilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 40). Bu sınıflama içerisinde yer alan müze türleri şu şekilde sıralanır: Devlet Müzeleri, Belediye Müzeleri, Özel Müzeleri, Vakıf Müzeleri, Eğitim Kurumlarına, Üniversitelere Bağlı Müzeler ve Askeri Müzeler.

1.1.2.2.1- Devlet Müzeleri: Devlet müzeleri, korunması gerekli eski eserleri korumak ve değerlendirmek amacıyla kurulmuşlardır. Türkiye'de bu müzelerin büyük bölümü Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğundadır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 40).

Bakanlıklara bağlı bazı müzeler devlet müzeleri dâhilindedir. Bunlar; Savunma Bakanlığı'na bağlı askeri müzeler, Ulaştırma Bakanlığı'na bağlı DDY

müzeleri, Kültür Bakanlığı bünyesindeki arkeoloji müzeleri, Topkapı Sarayı, Yıldız Sarayı vb. müzeler devlet müzeleri arasındadır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 40).

Konya il merkezinde bulunan; A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi ve İstiklal Harbi Şehitleri Abidesi içerisinde yer alan müze haricindeki müzeler bu müze türü içerisinde yer alır.

1.1.2.2.2- Belediye Müzeleri: Ortak amaçları genellikle halka hizmettir. Belediye Müzeleri, Devlet tarafından desteklenebilir ve denetlenebilirler. ABD'deki New York The Metropolitan Art Museum ve Brooklyn Museum bu türden müzelerdir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 40). Konya il merkezindeki müzelerden; A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi ve İstiklal Harbi Şehitleri Abidesi içerisinde yer alan müze bu müze türü içerisinde yer alır.

1.1.2.2.3- Özel Müzeler: Koleksiyonlarının yönetimi özel kişilere bağlı müzelerdir. Ancak devlet kuruluşları tarafından denetlenebilen müzelerdir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 41).

Özel müzeler, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de müzeciliğin ve müze eğitiminin gelişmesine çok önemli katkıları olan müzelerdir. Örneğin, Sadberk Hanım Müzesi; yapısı, etkinlikleri, koleksiyonları bakımından ödül almış bir müzedir. Faaliyetleri, devlete ait olan müzelere göre daha etkili ve bilimseldir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 41).

Konya il merkezinde bulunan müzelerden biri olan A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi, ilk kuruluş amacı dikkate alındığında, çalışma konumuz olan müze ile eğitim faaliyetlerinde oldukça önemli bir konumda olan özel müzeler türü içerisinde yer almaktaydı.

1.1.2.2.4- Vakıf Müzeleri: Kültür varlıklarını koruma amacıyla kurulmuşlardır. Türk Vakıf Hat Sanatı Müzesi (1969), Erzurum Çifte Minareli Medrese, İstanbul-Halı Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi (1979), İstanbul Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi (1967) bu türdendir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 42). Konya il merkezinde bulunan müzelerden biri olan; Sahip Ata Vakıf Müzesi de vakıf müzeleri türü içerisinde yer almaktadır.

1.1.2.2.5- Eğitim Kurumlarına, Üniversitelere Bağlı Müzeler: Eğitim, araştırma ve inceleme amaçlı kurulmuş müzelerdir. Bu tip müzeler, üniversiteden ortaöğretim kademelerine kadar her kurumda bulunabilir. Müzelerin verimli olabilmesi için uzman personel, nitelikli bir mekân ve müze pedagoglarının olması gerekir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 42).

Türkiye’de; Gazi Üniversitesi Müzesi, Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi, Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Müzesi ile ODTÜ Arkeoloji Müzesi, Hacettepe Üniversitesi Mehmet Akif Ersoy (Müze) Evi, İstanbul Üniversitesi’ne bağlı İstanbul Tıp Tarihi ve Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Gevher Nesibe Dar-ül Şifası Tıp Tarihi Müzesi (Kayseri) bu tür müzelere örnek olarak verilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 42).

1.1.2.2.6- Askeri Müzeler: Askeri müzeler bir milletin; kahramanlıklarını, fedakârlıklarını, başarılarını göstererek milli gururu yükselten müzelerden biri olarak kabul edilmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 44).

Askeri müzeler Şapolyo’ya göre: “Tarihi bir olaya ait olması, askeri bir alet olup sanat değeri yüksek olması ve askeri aletlerin gelişim aşamalarını göstermesi” özelliklerine göre üç şekilde eşya toplarlar (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 44).

Askeri müzelerin topladıkları eserler, sadece o ülkeye ait aletlerden oluşmayabilir. Yapılan savaşlar sonucunda başka ülkelerden kalma savaş aletleri ve diğer aletler de askeri müzenin koleksiyonunu oluşturabilirler. Örneğin, Çanakkale Askeri Müzesi’nde sadece Türk kuvvetlerine ait eserler bulunmamaktadır.

İstanbul Askeri Müzesi (1959), en iyi askeri müzedir ve dünyada sayılı müzeler arasındadır. Müzede; Mehter takımları, Haliç’e çekilen zincirlerden parçalar, Osmanlı sancak ve bayrakları, çeşitli tüfekler, Yeniçeri ve Nizam-ı Cedid giyimleri, çadırlar, yağlı boya tablolar ve Milli Mücadele ile ilgili eserler teşhir edilmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 44).

1.1.2.3- Hizmet Alanlarına Göre Müzeler

Bu sınıflama içerisindeki müzeler; ulusal, bölgesel ve yerel müzeler olarak üçe ayrılabilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 44). Bu sınıflama içerisinde yer alan

müze türleri şu şekilde sıralanabilir: Bölge Müzeleri, Halk Müzeleri, Ekomüze, Uzmanlık Müzeleri ile Çocuk ve Gençlik Müzeleri.

1.1.2.3.1- Bölge Müzeleri: Büyük bir şehirden uzakta olan bir müze, bölge müzesi olarak kabul edilir. Genelde nüfus dağılımına göre biçimlenirler. Bölge, taşra, merkez müzeleri ya da kırsal, bölgesel, ulusal müzeler diye tanımlanırlar. Tamamen coğrafik, bölgesel ya da yöresel konularla ilgili müzelerdir. Bölge müzeleri, insanlara geldikleri yer hakkında sistematik bilgi vermektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 44-45).

Bölge müzeleri; buldukları bölgenin tarihi devir öncesinden başlayıp günümüze kadarki o bölgede bulunan kültürel değerlerini toplar, inceler ve teşhirlerini yaparlar. Bu tip müzeler genellikle Avrupa ülkelerinde görülmektedir (Çay, 1982: 23).

Bölge müzelerini, etnografik ve ihtisas müzelerinden ayırmak güçtür. Özellikle; İngiltere, Hollanda, Fransa ve İskandinav memleketlerinde birçok bölge müzesi çoğu kez açık hava müzesi olarak tanımlanmaktadır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 45).

1.1.2.3.2- Halk Müzeleri: Bu tür müzeler genel olarak 19. asırda gelişmiştir ve buldukları ülkenin etnografyasındaki milli veya bölge müzelerinde yer alırlar. Çoğu zaman bağımsız olmazlar. Bunların bir kısmı etnografya müzeleri ile birleşmişlerdir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 45).

Bu tür müzeleri gezmek için bir rehber ihtiyacı duyulmaz, çünkü içinde barındırdıkları eserler o yöre insanların zaten içinde yaşadıkları ve geçmişte atalarının ürettiği kültür ürünleridir. Bu tür müzeleri her kesimden insanlar ziyaret edebilir. Çünkü özel bir kesime hitap etmekten çok her insana hitap eden bir koleksiyonu sunarlar (Buyurgan ve Mercin, 2005: 45).

Halk müzeleri bir bina içerisinde yer alabileceği gibi bir ev, bir kasaba veya bir çiftlik de olabilir. Safranbolu Evleri, bu tür müze tipine örnek olarak verilebilir. Bu müze türü ile ilgili çok fazla potansiyeli olan ülkemizde, halk müzesi olabilecek farklı örneklere ihtiyaç vardır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 46).

1.1.2.3.3- Ekomüze: Bir bölgede halkın katılımıyla, bir yörenin ve bağlı yaşam biçimlerinin araştırılması, korunması, kültürel ve doğal varlıkların değerlendirilmesi etkinliklerini kalıcı olarak sağlayan bir müze türüdür. Ekomüzeler aslında bir sergileme aracı olmaktan ziyade bir yaşam biçiminin sahiplenilmesine ve varlığını sürdürmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca, katılımın esas alındığı kültürel ve sosyal etkinliklerin gelişmesi için yapılan bir kurum gibidir. Bu müzelere bazen “Toplum Müzeleri” dendiği de görülmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 46).

Koşay, toplum müzesi fikrini “Türk Halk Müzesi” şeklinde 1970’de şöyle açıklamıştır:

“Yirmi milyonluk Türk halkının kendi müzesini kurması gereklidir. Bu müzenin konusu birinci derecede, cihan tarihinde büyük faktör olan Türk Milleti’nin kendisini, onun maddi ve manevi kültürünü, hayatını ve yaptığı büyük işleri tanıtmak olacaktır. Kurulacak “Halk Müzesi” için bir çiftlik yerinin tahsis edilmesi, burada sokaklar oluşturulması, bu sokaklarda yaşamış insanların doğal bir şekilde canlandırılması ve burada bireyi ilgilendiren ve o ana kadar kullanılan araç-gereçlerin sergilenmesi, ilan olunan saatlerde halk müzesi kahvehanesinde halk sazi çalınması, meddahların gösterilerinin seyredilmesi, Karagöz ve ortaoyunu gösterilmesi gibi etkinlikler bu müzenin temelleri sayılabilir” (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 46).

Ekomüzeler geleneksel müzelerin aksine; anıtsal, yaratıcı ve dinamikler. Ekomüzelerin genel olarak hizmet ettikleri bölgeye göre müzeler kapsamına girdiği söylenebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 46).

1.1.2.3.4- Uzmanlık Müzeleri: Bu müze türleri genel olarak diğer müze türleri içerisine sokulabilirse de belli alanlarda yoğunlaştıklarından ayrı anlamlandırılmaları daha faydalı olacaktır. Bu anlamda; Sağlık Bakanlığı’na bağlı olan Sağlık Müzesi, Oyuncak Müzesi (Ankara) ve Karikatür Müzesi (İstanbul) örnek olarak verilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 47).

1.1.2.3.5- Çocuk ve Gençlik Müzeleri: Çocuk ve Gençlik Müzeleri, eğitim amaçlı olarak çocuklara ve yetişkinlere hitap eden müzelerdir. Bağımsız olarak kuruldukları gibi, başka müzelerin içerisinde de yer alabilirler. Bu müzelerde

deneyimli pedagogların olması, müzenin hedefleri açısından son derece önemlidir. Bu tür müzelerde, diğer müzelerden farklı olarak gençlerin müze koleksiyonlarının dizayn edilmesinde katkıları beklenir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 47).

Ayrıca bu müzelerde öğrencilerin eserlere dokunabilecekleri ve rahat çalışabilecekleri eğitim amaçlı atölyelerin kurulması gerekir. Bu özellik de çocuk ve gençlik müzelerinin belli bir alanda eğitim rolünü üstlenen “eğitici müzeler” içerisinde olduğunu gösterir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 48).

1.1.2.4- Koleksiyonlarını Sergiledikleri Mekânlarına Göre Müzeler

Geleneksel, açık hava ve anıt müze örnekleri bu tür müze sınıflamasının içerisinde yer alan müze türleri şu şekilde sıralanabilir: Açık Hava Müzeleri, Anıt Müzeler ve Müze Evler.

1.1.2.4.1- Açık Hava Müzeleri: Genellikle eserlerin açık havada sergilendiği müzelerdir. Bu müze türü: Kırsal Açık Hava Müzeleri (köy, kasaba), Bölgesel Açık Hava Müzeleri (belli bir bölgenin halk kültürünü yansıtan) ve Ulusal Açık Hava Müzeleri (bir ulusun kültürünü yansıtan) olarak üçe ayrılır. Bu müzeler kaybolmaya yüz tutmuş olan kültürel maddi değerlerin yaşatılmasına, uluslar arasındaki kültürel değerlerin farklılıklarının karşılaştırılmasına ve çok kültürlülüğün bir zenginlik olarak kabul edilmesine imkân sağlarlar. İlk Açık Hava Müzesi'nin temeli, 1891 yılında İsveç'te atılmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 50).

Türkiye'de; Nemrut (Adıyaman), Bergama, Kapadokya, Hisarüstü Sergüş Müzesi, Truva (Çanakkale), Göreme, Karatepe (Osmaniye), Boğazköy ve Alacahöyük (Çorum), Bitlis Ahlat (Eski Ahlat), Sandıklı Hüdaverdi (Afyon) Açık Hava Müzeleri bu müze türüne girer (Buyurgan ve Mercin, 2005: 50).

1.1.2.4.2- Anıt Müzeler: Mimari ve tarihi yönünden değerli olan yapıların müze olarak tahsis edilmesiyle oluşan müzelerdir. Bu bakımdan; mimarisi ve içindeki süslemeleriyle önem kazanmış ve değerli bulunan kimi yapılar müze olarak değerlendirilir.

Bu müzeler; camii, kilise, kale, sur, anıt, tapınak, medrese, külliye vb. yapıtların müzeye çevrilmesiyle oluşturulur (Buyurgan ve Mercin, 2005: 51). Konya il merkezinde bulunan; Karatay Medresesi Çini Eserleri Müzesi, Taş ve Ahşap Eserler Müzesi (İnce Minare Medresesi), Mezar Anıtları Müzesi (Sırçalı Medrese) ve Mevlâna Müzesi anıt müzeler türü içerisinde yer alır.

1.1.2.4.3- Müze Evler: Tarihi, mimarisi ve içindeki değerler dolayısıyla korunması gereken konak ve evlerdir. Birgi'deki Çakırağa Konağı, Yozgat Nizamoglu Konağı, Eskişehir Osmanlı Evi, Amasya Haznedarlar Konağı, Sheakspear'in Doğduğu Ev vb. evler ve konaklar bu tür müzelerdendir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 51).

Çalışmamızın bu bölümünde verdiğimiz müze türlerine ilave olarak Türkiye'ye has bazı müze türleri de vardır. Bu müze türlerine "İşlevlerine Göre Farklı Müze Türleri" sınıflaması başlığı altında yer verilmiştir.

1.1.2.5- İşlevlerine Göre Farklı Müzeler

Yukarıda yapılan sınıflamaların dışında gelişen farklı tür müze örnekleri de vardır. Bunlar; Tek Kişilik veya Bir Nesneyi Konu Alan Müzeler, Atatürk (Müze) Evleri, Devrim Müzeleri ve Sanal Müzeler'dir. Atatürk (Müze) Evleri ve Devrim Müzeleri, Türkiye'ye özgü müze türleridir.

1.1.2.5.1- Tek Kişilik veya Bir Nesneyi Konu Alan Müzeler: Bir tek nesneyi ve özelliklerini kapsayan müzeler olarak tanımlanabilir. Bir tek nesneyi konu alan müze türüne Bursa'daki Orman Müzesi örnek olarak verilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 51).

1.1.2.5.2- Atatürk (Müze) Evleri: Atatürk Müzeleri genellikle "Atatürk Evleri" olarak da bilinmektedir. Atatürk Müzeleri, Atatürk'ün yaşadığı süre içerisinde oturduğu, bir süre ikamet ettiği, savaş yıllarında karargâh olarak kullandığı, gezilerinde konuk olduğu, arkadaşları ile toplantılar yaptığı, dinlendiği,

çalıştığı evler, köşkler, saraylar ve resmi yapılarıdır. Bu yapıların bir kısmı yurt dışında olmakla birlikte çoğu Türkiye içerisinde. Yurtdışındaki Atatürk Müzelerine örnek olarak; bugün de ziyarete açık olan Selanik'teki Atatürk (Müze) Evi verilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 52).

Atatürk Müzelerinin koleksiyonlarını genel olarak Atatürk'ün kullandığı her türlü eşyalar, çeşitli yerlerde çekilmiş fotoğrafları, kitapları ile müzenin bulunduğu yörenin tipik olarak sahip olduğu etnografik ürünler oluşturmaktadır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 52). Konya il merkezinde bulunan Atatürk Evi Müzesi, bu müze türü içerisinde yer alır.

1.1.2.5.3- Devrim Müzeleri: Devrim müzelerinin kapsamı diğer müzelerden farklıdır. Diğer müzelerde eserler nesnel bir halde gözler önüne serilirken, devrim müzelerinde sergileme öznedir. Asıl amaç nesne değil amaçtır, vurgu amaca yapılıdır. Devrim müzeleri, içinde barındırdıkları nesnelere bakımından da diğer müzelerden farklıdır. Fotoğraf agrandismanı, maket, fotomontaj, gazete koleksiyonları, grafikler, afişler ve müzikler müzenin koleksiyonlarını oluşturmaktadır. Bu müzelerde; duvarları fotoğraflar, koridorları kahramanların maketleri veya binaların maketleri süsler ve ulusal müzikler çalınır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 53).

1.1.2.5.4- Sanal Müzeler: Günümüzün vazgeçilmez iletişim araçlarından biri olan internet, her alanda olduğu gibi müzeler ve müze eğitimi alanında da kendisini hissettirmektedir. İnternet; eğitimciler, eğitim ortamları ve müzeler için vazgeçilmez araç olmalıdır. İnternet; eğitimciler ve eğitim ortamları için önemli bir kaynak, müzeler için kendilerini daha iyi tanıtabilecekleri bir araç olabilir. Müzeler bu sayede insanları müzeye çekebilirler. Müzeleri tanımayan, müzelerin yerlerini ve aktivitelerini bilmeyenler böylece aydınlatılabilir. Müzeler interneti tanıtım amaçlı kullanma dışında, yaygın bir eğitim aracı olarak da kullanabilirler.

İnternet; müzeye gelemeyen, ama eserlere ulaşmak isteyen bireylere erişim imkânı hazırlar. Eğitimciler gidilmesi güç olan müzelere ulaşılabilirliği ve öğrencilerin araştırmalara teşvik edilmesi için interneti bir bilgiye erişim aracı olarak kullanabilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 53).

Son yıllarda Türkiye’de sanal müze sitelerinin kurulduğu görülmektedir. Bunlara; Eczacıbaşı Sanat Müzesi, Kuşadası Sanal Müzesi, Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi, Selçuk-Efes Müzesi, Kültür Bakanlığı’na bağlı Adıyaman, Karaman, Antalya ve Ankara Resim-Heykel Müzesi, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü’ne Bağlı Müzeler örnek olarak verilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 54).

1.1.3- Müzelerin İşlevleri

Müze, işlevi oldukça geniş olan bir kurumdur. Müzelerin hemen hemen hepsinin ortak amacı; toplama, koruma (bakım-onarım), belgeleme, sergileme ve eğitim olarak sıralanabilir. Bunlara ilave olarak diğerleri kadar manidar olmasa bile “eğlendirme” amacı da eklenebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 55).

Karpuz, müzelerin işlevlerini şöyle sıralamaktadır:

- 1- Koleksiyonların oluşturulması,
- 2- Araştırma,
- 3- Bakım ve onarım,
- 4- Sergileme,
- 5- Diğer sosyal ve eğitim faaliyetleri ile
- 6- Dinlenme (Karpuz, 1997: 6-7).

ICOM’un açıklamasında müze: “İnsanlığın kanıtları olan materyalleri ve onların oluşturduğu çevreyi, araştıran, koruyan, elde edilenleri halka sunan, çalışma amaçlı olarak eğiten, eğlendiren, onların geliştirilmesini ve toplumun hizmetinde sürekli ve kalıcı olan, kâr amacı gütmeyen kurumlar” olarak tanımlanır (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 55). Bu tanımlama müzelerin işlevlerini ortaya koymaktadır.

Shabbar ise, müzelerin işlevlerini şu şekilde sıralamaktadır:

- 1- Nesnelere ve malzemeleri toplayarak sergilemek,
- 2- Belgelemek (Nesnenin tarihini, kullanımını ve içeriğini saptamak),
- 3- Nesnelere özenli şartlarda korumak, onarmak, depolamak,
- 4- Araştırmacıların işini kolaylaştırmak ve

5- Eğitim (Shabbar, 2001: 68).

Müzelerin genel olarak işlevlerinin içerisinde yer alan; toplama, belgeleme, koruma (bakım-onarım), sergileme ve eğitim işlevlerine daha geniş bir şekilde değinmek yararlı olacaktır.

Müzenin eğitim işlevi, çalışmamızın kapsamında müze ile eğitim konusunun yer almasından dolayı ayrı bir öneme sahiptir. Müzelerin eğitim işlevleri, ayrıntılı olarak ilerleyen bölümlerde ele alınacaktır.

1.1.3.1- Müzelerin Toplama İşlevi: Müzelerin eserleri bir çatı altında toplama isteği, onların zaman ve mekânda dağınık bir takım objeleri kolaylıkla izlenmesini sağlama amacından kaynaklanmaktadır. Müzeler, eskiden olduğu gibi günümüzde de işlevsel amaçlarından biri olan toplama görevini farklı biçimlerde yerine getirmektedirler. Müzeler toplama işlevlerini; satın alma, kazılar sonucu elde etme, bağış yapma (hibe) ve değiş-tokuş yoluyla yerine getirirler (Buyurgan ve Mercin, 2005: 56).

Arkeolojik eserler çoğunlukla kazı yoluyla müzelere gelir, etnografik eserler ise sahipleri tarafından müzelere armağan edildikleri gibi parayla da alınabilirler. Örneğin sikkeler, kazılardan elde edilebileceği gibi satın alma yoluyla da müzeye gelirler. Eserlerin bir başka geliş şekli de istirdat (müsadere, zoralm) yoludur. Yasal olmayan yollarla bulundurulmuş, kaçak kazılardan çıkan eserler müzeye getirilir (Karpuz, 1997: 41).

1.1.3.2- Müzelerin Belgeleme (Arşivleme) İşlevi: Belgeleme, bir müzenin en önemli görevlerinden birini oluşturmaktadır. Bu nedenle müzeler bünyelerindeki her eseri fazla-eksik demeden belgelemek zorundadır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 58). Müzelerin bu işlevi, koleksiyonlarındaki eserlerin hem kolayca bulunabilmeleri hem de kaybolmamalarını sağlamak içindir.

Bir eserin kayıt edilebilmesi için gerekli olan bilgilerin dört ana bölümde toplanması mümkündür:

- 1- Eserin Geçmişi (Eserin müzeye geliş şekli),
- 2- Eserin Özellikleri (Eserin; adı, cinsi, ölçüleri, ağırlığı, tasviri, tanımı, biçimi, üslubu, stili ve fonksiyonu),

3- Müze Bilgileri (Kayıt ve envanter numarası) ile

4- Fotoğraf-Çizim (Karpuz, 1997; 41-42).

Yapılacak belgeler, eserlerin kronolojik sıralamasına göre olabileceği gibi, yine kronolojik sıraya göre belli dönemler, ciltler halinde saptanabilir. Koleksiyonlardaki eserlerin tek tek etiketlenmesi ve bunların fotoğraflanması çok yararlı olur. Hatta günümüzde teknolojik araç-gereçlerden (slayt, video kamera, cd rom, bant kayıtları) yararlanılarak belgelemenin daha kalıcı ve işlevsel olması sağlanabilir. Bunun için gerekli kaynak hem kurulacak fonlardan aktarılacak finansman ile hem de sponsor firma bulunarak temin edilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 58).

1.1.3.3- Müzelerin Koruma (Bakım-Onarım) İşlevi: Müzelerin koleksiyonlarındaki eserleri koruma işlevi belki de en zorudur. Müzelerin sahip oldukları eserleri koruyabilmek, en azından o eserlerin yok olmasını geciktirmek için, bilinçli bir konservasyon yapmaları gerekir. Sırasıyla; ön araştırma, sırayla belgelendirme, tedavi, sağlamaştırma, restorasyon gibi uygulamalar yapılmalıdır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 58).

Her ne şekilde olursa olsun müzeye gelen eserler önce bakım ve onarıma tabi tutulur. Eserlerin türüne göre kuru temizlemeye tabi tutulabilecekleri gibi mekanik ve kimyasal temizlemeden de geçirilirler. Bu şekilde müzeye gelen eser kayıt ve envantere hazır hale gelir (Karpuz, 1997: 41).

Müzelerin koruma işlevi; konservasyon, restorasyon (onarım) ve depolama olarak üç kısımda ele alınır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 59). Genel olarak koruma amacıyla ilgili dikkat edilmesi gereken etkenler ise: Nem, sıcaklık, kirlilik (gaz, partikül), ışık ve canlılar (insan, kül, böcek, hayvan-kuş yuvaları vb.) olarak sıralanmaktadır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 58-59).

Müzelerin koruma işlevine farklı bir yaklaşımla bakan Kuban şöyle demiştir: “Koruma bilinci genel olarak ne ailede, ne de okulda veriliyor. Müzeleri ben öncelikle koruma bilincini yaygınlaştırdığı, aşıladığı için önemsiyorum. Müzenin ilk işlevi korumaktır” (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 59). Müzelerin eğitim fonksiyonu düşünüldüğünde; sadece eserler yoluyla bilgi aktarma değil, bireylere

koruma bilincini kazandırması bakımından da önemli kurumlar olduğu ortaya konulmuştur.

1.1.3.4- Müzelerin Sergileme İşlevi: Sergileme, müzedeki eserlerin insanlarla buluştuğu bölümü oluşturur. Müzelerin yaşaması ve varlığını sürdürebilmesi; ziyaretçisinin çokluğuna ve fonksiyonlarını yerine getirmesine bağlıdır. İyi bir müze yönetimi, sahip olduğu koleksiyonlarındaki eserleri planlayarak estetik kaygıları da göz önüne alarak ve ziyaretçi kitlesini de düşünerek bir düzenleme yapmalıdır. Aksi takdirde müzeler fonksiyonelliklerini yitirmiş olurlar (Buyurgan ve Mercin, 2005: 60).

Karpuz, müzenin eğitim işlevini de göz önüne alarak, sergilemenin önemini şu şekilde ifade eder: “Müzenin en önemli fonksiyonu eğitim konusudur. Müze de bu rolünü eserlerini sergileyerek gerçekleştirir. Bunun için, müzeyi gezmeye, görmeye gelen insanlara eserleri tanıtmalı, sevmek ve onları öğretmek için elverişli bir sergi ortamı yaratmalıyız” (Karpuz, 1997: 19).

Sonuç olarak müzeler, içlerindeki eserler ne kadar nitelikli olurlarsa olsunlar; iyi sunuş yapamaz, halka ulaşamaz ve planlı hareket edemezlerse amaçlarına ulaşamazlar. Bunun için müze yöneticilerinin bu konuda iyi eğitim almış olmaları, uzmanlarla işbirliği yapmaları ve çevreyi iyi tanımaları gerekmektedir.

Sergilemedeki asıl amacın halkı aydınlatmak olduğu bilinmeli ve her türlü materyal kullanılarak adımlar ona göre atılmalıdır. Bir müzenin imajının belirlenmesinde, müzenin teşhirindeki eserler kadar ziyaretçiye sunduğu hizmetlerin kapsamı ve iletişim imkânları da etkin rol oynamaktadır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 61).

1.1.3.5- Müzelerin Eğitim İşlevi: Müzeler, eskiden var olan sorumlulukları yanında, bugün çok daha önemli bir görevi eğitim görevini üstlenmişlerdir. Çünkü müze ziyaretlerinin sürekli olması, kültürler arası iletişimin canlı tutulabilmesi ve eğitim bütünlüğü içerisinde önemli bir rolünün olduğunun benimsetebilmesi için müze eğitsel görevini yerine getirmek zorundadır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 61).

Müzeler artık toplumun bir parçası ve hayat boyu eğitiminin bir bölümüdür. Müze o ülkenin ana hatları ile tarihini, geleneklerini açıklar; bilim ve sanat düzeyini

gösterir. Birçok ülkede, ilk ve orta dereceli okullarda derslerin büyük bir kısmı müzelerde işlenmektedir. Dikkatle düzenlenmiş sergilerle öğrenciler; kendi şehirleri, ülkeleri sonra da komşu ülkeleri tanıma imkânı bulmaktadırlar (Karpuz, 1997: 26).

Müzelerin eğitimdeki önemi noktasında yapılan araştırmalar göstermiştir ki artık öğrenme, kitapla veya okulla sınırlı değildir. Bireylerin hem duyuşsal hem devinişsel hem de bilişsel yönden eğitilebilmeleri için müzelerin uygun mekânlar olduğu kabul edilmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 61).

Eğitim işlevi, günümüzde müzelerin en önemli işlevleri arasındadır. Müzelerin bu işlevi, çalışmamızın temel taşı oluşturmaktadır. Türkiye’de, İlköğretim programında 2004 yılında yapılan değişiklikte birlikte yapılandırmacı yaklaşım benimsenmiştir. Yapılandırmacı yaklaşım kapsamında müzeler önemli ölçüde eğitim-öğretim ortamları olarak görülmeye başlanmıştır. Bu nedenle ülkemizdeki müzelerin eğitim işlevi daha da önem kazanacaktır.

1.1.4- Müzecilik

Müzecilik, tarihte ilk defa doğa nesnelерinin ve sanat yapıtlarının bir araya getirilmesiyle başlamıştır. Çalışmamızın bu bölümünde, tarihi süreç içerisinde müzeciliğın gelişimi ele alınacaktır. Müzeciliğın dünyada ve Türkiye’de gelişimi ayrı ayrı ele alınarak, ülkemizdeki gelişiminin dünya ile karşılaştırmalı olarak görülmesi sağlanacaktır.

1.1.4.1- Tarihi Süreç İçerisinde Müzecilik

Doğa nesnelерinin ve sanat yapıtlarının bir araya getirilmesi tarih süreci içerisinde ilk kez Paleolitik Çağ’da (M.Ö. 100.000-40.000) görülmüştür. Eski Mısır ile Mezopotamya’da değerli eşyaların; mabetlerde, mezarlarda, kutsal alanlarda ve saraylarda bir arada sergilendikleri görülmüştür. Ayrıca, savaşlarda galip gelen hükümdarlar ele geçirdikleri ganimetleri kuvvet ve kudret gösterilerinin bir simgesi olarak halkının görebilecekleri yerlere koymuşlardır (Yücel, 1999: 19).

Örneğin; Asurbanipal, Mısır seferi dönüşünde kazandıkları savaşın bir anısı olarak iki obelisk ile 32 heykeli sergilemiştir. II. Nabukadnezar'ın Babil'deki sarayında da değerli koleksiyonlar bir araya getirilmiştir (Yücel, 1999: 19).

Sanatsal ağırlıklı objelerin bilinçli olarak toplanması ilk defa Eski Yunan'da görülmüştür. Antik Çağ'da çeşitli objeler, mabetlerin "thesauroi" denilen hazine dairelerinde korunmuştur. Ayrıca Atinalı ünlü ressamın yapıtları da Propylaion'un ayrı bir salonunda sergilenmiştir (Yücel, 1999: 19).

Hellenistik dönemde (M.Ö. 334-30) eserlerin toplanması daha da yoğunluk kazanmıştır. Bu dönemin Bergama kralları Klasik Çağ'ın (M.Ö. 50-300) Yunan heykellerinden veya onların kopyalarından oluşmuş ilginç koleksiyonlar meydana getirmişlerdir. Hellenistik Çağ'ın ünlü krallarından I. Ptolemaios da (M.Ö. 304-285) M.Ö. 300'lü yıllarda o dönemin önemli bir kültür merkezi olan İskenderiye'de ilk müze ve kütüphaneyi kurmuştur (Yücel, 1999: 20).

Roma'da sanatsal ağırlıklı objeleri ilk kez Romalı Asinius Pallio halka açmış ve kısa sürede onu diğer zenginler izlemiştir. Agrippa da Roma'daki tüm Yunan heykellerinin halkın görüşüne sunulmasını, sanatsal niteliktekilerin ise devlet malı yapılmasının yerinde olacağını ileri sürmüştür. Oysa bu sergilemeler bugün anladığımız anlamdaki sunuştan çok uzak ve oldukça kısıtlı kalmıştır (Yücel, 1999: 20).

Romalılar topladıkları antik eserlerin yanı sıra aynı zamanda onların kopyalarını yapmış ve böylece zengin koleksiyonların oluşmasında etkili olmuşlardır. Hıristiyanlığın paganlığa olan karşı tutumu Eski Yunan ve Roma heykellerinin azalmasına neden olmuştur. Sonraki yıllarda Doğu Roma İmparatoru I. Constantinus'un (324-337) bu tür çalışmalara sıcak bakışı İstanbul'un heykellerle bezenmesine yol açmıştır (Yücel, 1999: 20).

Sonuç olarak; servet sahibi olmak düşüncesi, kişisel beğeni - sosyal prestij, dini eşyalar, sihir ve büyü ile ilgili eserlere sahip olma arzusu, hediyeler, nadir eşyaları elde etme isteği, duygusal hayatla ilgili meraklar sonucu müzeler oluşmuş ve sonuçta müzecilik doğmuştur (Karpuz, 1997: 3-4). Dünya'da, modern anlamda halka açılan ilk müzeler: Ashmolean Müzesi, Louvre Müzesi, British Museum ve Berlin Müzesi'dir (Karpuz, 1997: 4-5). Bu açıdan, dünyada modern anlamda müzeciliğin gelişimine bakmakta yarar vardır.

1.1.4.2- Dünya’da Müzecilik

Avrupa’da XV. yüzyıldan sonra bazı kraliyet koleksiyonlarının sınırlı da olsa ziyarete açıldığı bilinmektedir. Bu koleksiyonların ziyaretçileri çoğunlukla özel misafirlerdi. XVIII. yüzyılın sonuna doğru müzelerin halka açılmaya başladığını görmekteyiz. Oxford’daki Ashmolean Müzesi halka açılan ilk müzedir. 1679 yılında açılan bu müzenin botanik ve tabiat bölümleri vardı (Karpuz, 1997: 4-5).

1727 yılında C.F. Neicklius, müzecilik için el kitabı niteliğinde “Museographia” adında bir eser yayımlamıştır. Müzelik eşya toplama kurallarını ele alan bu kitaptan sonra daha bilimsel ilkelere göre koleksiyon yapma merakı özellikle Avrupa’da yaygınlaşmıştır. Böylelikle de eser toplama tekeli belli kişilerin ve çevrelerin elinden çıkmıştır. Kamuya açık ulusal müzeler kurulması düşüncesi yerleşmiş, bütün Avrupa başkentlerinde ve Amerika’da New York’ta yeni yeni müzeler kurulmuştur (Batur, 1984: 1472).

XX. yüzyılın başlamasıyla birlikte Amerikan müzeciliği Avrupa müzeciliği ile yarışa girişmiştir. Müzeye bir eğitim kurumu olarak bakan Amerikalılar, bu alanda Avrupa müzelerinden ileri gitmişlerdir. Washington’da ve diğer eyaletlerde insanlığın bilimine, kültürüne her yandan yaklaşan müzeler kurulmuştur. Üniversiteler ile birlikte çalışma ve işbirliği içersine girilmiş, değişik kıtalarda ve Amerika’da yapılan kazılardan getirilen eşsiz eserlerle müzeler zenginleştirilmiştir. Çocuklar için ayrı bölümler ya da ayrı müzeler açılmıştır. Amerika’daki müzelere parasal yönden halkın büyük desteği bulunmaktadır (Batur, 1984: 1472-1473).

Almanya’da ise Wilhelm Von Bode’nin Alman müzelerinin kalkınmasında büyük yardımları olmuştur. II. Dünya Savaşı’ndan sonra Batı Almanya’daki büyük merkezlerde müzeler kurulmaya başlanmıştır. Münih’te Alte Pinakothek düzenlenmiştir. Ludwig Mies Van Der Rohe’nin eseri olan “Milli Galeri” çağın en ilginç müze yapısı özellikleriyle 1968’de hizmete girmiştir. Yine Münih’deki “Deutsches Museum” bilim müzesi olarak kamuya açılmıştır. Berlin’deki “Eski Zeughaus”da açılan müze de sayılı müzelerdendir (Batur, 1984: 1473).

Fransa’daki müzecilik daha çok başkent Paris’te toplanmıştır. Louvre Müzesi, dünyanın belli başlı müzelerinden biridir. Louvre Müzesi 1793’te halkın hizmetine açılmıştır. Sayılamayacak kadar sanat zenginlikleri ve eşsiz değerleri içeren Louvre

Müzesi, çağın gelişmelerini yakından izlemekte ve belli aralıklarla sergiler açmaktadır (Batur, 1984: 1473).

Louvre Müzesi, ikinci olarak halka açılan müze kabul edilebilir. 1848 yılında Louvre’de yeni bir düzenleme yapılmıştır. Müzede; tablolar, Mısır eserleri, Doğu eserleri, Yunan-Roma eserleri, Avrupa heykelleri gibi birçok bölüm bulunmaktadır. Sümer, Anadolu, Mısır, Yunan eserlerinin en önemlileri yanında Leonardo da Vinci (Mona Lisa) gibi ünlü sanatçıların eserleri de bu müzededir (Karpuz, 1997: 5).

İngiltere’de ise müzecilik her yerden önce başlamıştır. British Museum, İngiltere’nin ve dünyanın önde gelen birkaç müzesinden biridir. 1753 yılında İngiliz Parlamentosu, Sir Hans Sloane’un koleksiyonunu satın almış ve “Montague House” a bu eserler yerleştirilmiştir. Hediye edilen ya da satın alınan daha başka koleksiyonlar da eklenerek müzenin ilerde alacağı ana çizgisi meydana çıkmıştır. Birbiri ardına kazanılan yeni yeni koleksiyonlarla “British Museum” o günkü biçimini almış ve 1759’da kamunun hizmetine açılmıştır. Yapı dar gelmeye başlayınca “Montague House” un yerine 1847’de yeni bir müze yaptırılmıştır. Bu yapı günümüzde de müze olarak kullanılmaktadır (Batur, 1984: 1473).

British Museum’un; sikke ve madalyon, Mısır, Yunan-Roma, Orta Çağ ve Geç Dönem, Doğu, Prehistorik, Batı Asya, Etnografya ve Kütüphane gibi bölümleri bulunmaktadır (Karpuz, 1997: 5).

İtalya’nın ise tamamı, geçmiş çağların izlerini taşıyan kentler ve anıtsal yapılarla bezelidir. O bakımdan, belli başlı kentlerin hemen hepsi açık hava müzesi niteliğinin dedir. Floransa, Milano, Napoli, Roma, Torino, Venedik gibi büyük merkezlerde dünyaca tanınmış birçok müze vardır. Ülkenin dört bir yanına yayılmış kilise ve katedraller birer müze olarak gezilmektedir (Batur, 1984: 1474).

İspanya’daki müzecilik, Orta Avrupa ülkelerindeki düzeye çıkmamış olsa bile yine de büsbütün önemsiz sayılmaz. Madrid, Barselona ve Toledo müzelerinde çok değerli sanat eserleri bulunmaktadır (Batur, 1984: 1474).

Sovyetler Birliği’nde de müzecilik çalışmaları giderek çağdaş anlayışa uygun bir biçimde düzenlenmeye başlamıştır. Van Gogh, Cezanne, Matisse gibi sanatçıların eserlerinin halkın önüne çıkarılmasına izin verilmiştir. Saraylar ve kiliseler, içlerindeki eserlerle birlikte bilim ve sanat dünyasına açılmıştır. Ermitaj Müzesi,

sadece Sovyetlerin değil dünyanın da en önemli müzelerinden biridir (Batur, 1984: 1474).

Hollanda'nın Rijksmuseum'u da Avrupa'nın önemli müzeleri arasındadır. Rijksmuseum, 1808'de Louis Napoleon tarafından kurulmuştur. Belçika'nın; Anvers, Bruges, Bruxelles, Ghent, Liege gibi merkezlerinde de oldukça önemli müzeler vardır. Avusturya'nın; Viyana, Graz, Innsbruck, Linz, Klagenfurt ve Salzburg gibi merkezlerinde de ilginç müzeler bulunmaktadır. Polonya'da, Çekoslovakya'da da ulusal kültür ve sanatları açısından önemli sayılabilecek müzeler kamuya hizmet etmektedir (Batur, 1984: 1474).

1.1.4.3- Türkiye'de Müzecilik

Türkiye'de müzeciliği konu alan Mustafa Cezar'ın, Remzi Oğuz Arık'ın, Kamil Su'nun ve Mehmet Önder gibi araştırmacıların çalışmaları vardır. Ancak bunlar daha çok müzeciliğin belirli dönemlerini kapsamaktadır. Türk müzeciliğini tümüyle irdeleyen, batı müzeleri ile bağlantısını ortaya koyan, sorunları dile getiren ana kaynaktan müzeciliğimiz yoksundur (Yücel, 1999: 15).

Türklerde; değerli eşyaları, silahları saklamak, armağanları korumak düşüncesi gelenekseldir. Uygur ve Selçuklu saraylarında armağanlar saklanmış ve bunlar için özel odalar ve salonlar ayrılmıştır. Uygur dönemine ait değerli eşyalarla dolu sandıklar bulunmuştur. Seyahatnameler ve eski kaynaklardan, saraylarımızın kabul salonlarının muhteşem eşyalarla süslü olduğunu öğrenmekteyiz (Karpuz, 1997: 9).

Selçuklu ve Osmanlı sultanlarının tarihi eserlere ve sanat eserlerine önem verdikleri, onların korunması için gayretler gösterdikleri bilinmektedir. Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat, Konya şehrinin imarı sırasında bulunan antik çağ heykellerini surlara monte ederek adeta sergilemiştir. Selçuklu sanatçıları da yaptıkları kabartmalarla giriş kapılarını adeta sanat galerisi haline getirmişlerdir (Karpuz, 1997: 9). Türk müzecilik tarihinde Konya'nın önemli bir konumda olduğu sonucunu bu bilgiden çıkarabilmekteyiz.

Osmanlı Devleti zamanında sanat eserlerine ilk defa ilgi gösteren Fatih Sultan Mehmet'tir. Topkapı Sarayı ikinci avlusuna Bizans devri lahit ve sütun başlıklarını toplamıştır (Erargın, 1982: 9). Ancak müze fikri daha sonraları ortaya çıkmıştır. Ülkemizdeki müzeciliği dört ayrı dönemde incelememiz gerekmektedir (Atasoy, 1984: 1458).

Türkiye'de müzecilik; Osman Hamdi Bey'den Öncesi, O. Hamdi Bey'den Cumhuriyet'e, Cumhuriyet'ten 1960'lı yıllara ve 1960'lı yıllardan bugüne olmak üzere dört dönemde incelenir.

1.1.4.3.1- Birinci Dönem - Osman Hamdi Bey'den Öncesi

Sultan Abdülmecit, 1845 yılında Yalova civarına yaptığı bir gezide, üzerinde İmparator Konstantin adının bulunduğu yazıtlı taşlar görmüştür. Bunları toplamış İstanbul'a göndermiştir. Tophane-i Amire Müşiri olan Fethi Ahmet Paşa, bu taşları Harbiye ambarı olarak kullanılan Aya İrini (Hagia Eirene) Kilisesi'nde toplamıştır.

Daha sonra çeşitli yerlerden getirilen eserler de burada depolanmaya başlanmıştır. Eserleri, Mecma-i Asar-ı Atika (Eski Eserler) ve Mecma-i Asar-ı Esliha (Eski Silahlar) olmak üzere iki grup eser oluşturmaktadır (Karpuz, 1997: 9; Atasoy, 1984: 1458).

Fethi Ahmet Paşa'nın 1857 yılında ölümünden sonra eski eserlerin depolanması devam etmiştir. Halka açık olmayan müze deposu, özel izinle gezilebilmektedir. Burasının küçük bir kataloğunu 1868'de ilk defa yayınlayan Fransız Albert Dumont, buradan "St. İren Müzesi" diye söz etmektedir (Atasoy, 1984: 1458).

1866-67 yılında Cağaloğlu'ndaki Sultan II. Mahmut türbesi karşısında, "Müzehane" adıyla bir yer kurulmuşsa da, burası müze şekline dönüştürülemediği (Atasoy, 1984: 1458).

Aya İrini deposunun düzenlenmesi ve müze haline getirilmesi Ali Paşa'nın sadrazamlığı zamanında olmuştur. 1869 yılında buraya Müze-i Hümayun (İmparatorluk Müzesi) adı verilir ve başına Galatasaray Sultanisi tarih öğretmeni İngiliz E. Goold getirilmiştir. Ali Paşa'nın yerine geçen Mahmut Nedim Paşa,

1871’de müze müdürlüğünü kaldırmış ve Goold’u görevinden almıştır. Bir koleksiyoncu olan Avusturya elçisinin ısrarı ile ressam Terenzio müzenin başına getirilmiştir. Ancak, yetki verilmediğinden, Terenzio’nun dikkate değer bir çalışması olmamıştır (Atasoy, 1984: 1458).

Ahmet Vefik Paşa sadrazam olunca, 1872’de Müze Müdürlüğünü yeniden kurmuştur. Avusturya Lisesi Müdürü Alman Dr. Amon Dethier, müze müdürü tayin edilmiştir. Türk müzeciliğinde son yabancı müdürdür. Dethier, 1873’de “Osmanlı Mimari Tarihi”, “Osmanlı Kıyafet Albümü” ve “İstanbul’un Eski Eserleri” gibi kitaplar yayınlamıştır (Karpuz, 1997: 10). Onun döneminde, Aya İrini’de toplanan eserlerin sayısı 650’yi bulmuştur. Binadaki nem oranı eserlere zarar verdiği için müzeye yeni bir bina gerekmiştir (Atasoy, 1984: 1459).

1873’de Maarif Nazırı Cevdet Paşa, müzenin genişletilmesini ve halka açılmasını istemiştir. Müzenin, Çinili Köşk’e taşınması kararlaştırılmıştır. Ocak 1874’de müzenin taşınması kesinleşmiştir. Binadaki onarım, değişiklik ve eski eserlerin taşınması 1880 yılına kadar sürmüştür. 16 Ağustos 1880 tarihinde düzenlenen bir törenle Maarif Nazırı Münif Paşa, Çinili Köşk Müzesi’ni açmıştır. Fakat eserlerin kayıt ve katalog işlemleri bilimsellikten uzak olmuştur (Atasoy, 1984: 1459).

Türk müzeciliğinde ilk Asar-ı Atika Nizamnamesi (Eski Eserler Tüzüğü) 1874 yılında, Dr. Dethier zamanında yürürlüğe girmiştir. Dr. Dethier’in müze müdürlüğü zamanında arkeoloji ve müzecilik öğrenimi yapacak bir okul kurulmasına karar verilmiştir. Yabancıların yaptıkları kazılarda çıkan eserleri inceleyecek, onarımını yapacak ve kazı araştırmalarını yönetecek elemanlar yetiştirecek bu okula ait bilgiler 1874 yılında gazetelerde yer almıştır. 1877 yılında Abdülaziz tarafından kuruluş onayı çıkan bu okulun öğretime geçtiğine dair bilgiler bulunmamaktadır. Fakat Tanzimat devrinde böyle bir okulun açılması fikri bile son derece önemli bir olaydır (Atasoy, 1984: 1460-1461).

1878 yılında “Müze Komisyonu” kurulmuştur. Komisyonun görevi; müze yapılan Çinili Köşk’ün onarımı, eserlerin taşınması, kazıların düzenli yapılması ve müzenin sergilemesine yardımcı olmaktır. Müze müdürü ile memurları, sekiz üyeli komisyonun devamlı üyeleri olacak, diğer üyeler eski eser bilgisi olan kimselerden

seçilecektir. Komisyon üyeleri arasında Beyoğlu 6. Daire Belediye Reisi olan Osman Hamdi Bey de vardır (Atasoy, 1984: 1461).

Hasta ve ihtiyar olan Dr. Dethier 1881 yılında ölmüştür. Maarif Nezareti, ülkede eski eseri bilen kimse bulunamadığı için Berlin Elçiliği'ne yazı göndererek bir müze müdürü bulunmasını istemiştir. Berlin Elçiliği de Berlin Müzesi Başkâtibi Dr. Millhofer ile sekiz yıllık bir sözleşme imzalamak üzere anlaşmaya varılmıştır. Fakat bu arada müze müdürlüğünde bir Türk'ün denemesi fikri akla gelmiştir. Osman Hamdi Bey, babası Ethem Paşa ve okul arkadaşı Münir Paşa'nın desteği ile II. Abdülhamit tarafından 11 Eylül 1881'de müze müdürlüğüne tayin edilmiştir (Atasoy, 1984: 1461).

1.1.4.3.2- İkinci Dönem - O. Hamdi Bey'den Cumhuriyet'e

Ethem Paşa'nın oğlu olan Osman Hamdi, Paris'te on iki yıl resim öğrenimi görmüş, yurda dönünce çeşitli devlet memurluklarında bulunmuştur. Yabancı dil bilgisi, kültürü ve yurt dışında açtığı sergileriyle büyük bir şöhret kazanmıştır (Atasoy, 1984: 1461).

Müze Müdürlüğünün yanı sıra, kurulması kararlaştırılan Sanayi-i Nefise Mektebi (Güzel Sanatlar Okulu) Müdürlüğünü de üstlenerek gelecek yılların büyük müzesini kurmak üzere çalışmalara başlamıştır (Atasoy, 1984: 1462).

Osman Hamdi, Mimar Valaury'e planlarını çizdirerek bugünkü İstanbul Arkeoloji Müzesi'ni inşa ettirmeye başlamıştır. Önceleri tek katlı düşünülen bina, padişahın onayı ile iki katlı olarak yapılmıştır. Türkiye'de ilk müze binası olan Müze-i Hümayun, 13 Haziran 1891 tarihinde açılmıştır. İki katlı, 1800 metrekarelik bir alanı kaplayan dikdörtgen binanın dışı, Ağlayan Kadınlar Lahdi'nden esinlenilerek yapılmıştır (Atasoy, 1984: 1462).

Müzeye getirilen eserler, binalara sığmayınca iki ek bina yapılmıştır. İlk olarak, müzenin doğusuna 1 Eylül 1898'de bir kanat inşa edilmeye başlanmıştır. Yeni ek bina, 7 Kasım 1903'te Maarif Nazırı Haşim Paşa tarafından açılmıştır. Bu ek binanın da mimarı Valaury'dir. İkinci ek bina ise müzenin batı yönüne bir kanat

eklenmesi ile 1904 yılında yapımına başlanmış, 1907 yılında açılışı yapılmıştır (Atasoy, 1984: 1462).

Müze-i Hümayun, daha sonraları Asar-ı Atika Müzesi, Cumhuriyet'ten sonra ise İstanbul Arkeoloji Müzesi adını almıştır. Ölümüne kadar (1910) Müze Müdürlüğünde kalan Osman Hamdi ile ülkemizdeki müzeciliğin temelleri atılmıştır. İlk müze binasının yapılması, 1884 yılında kabul edilen ve 1973 yılına kadar yürürlükte kalan ikinci Eski Eserler Tüzüğü'nün hazırlanması, Anadolu'daki arkeolojik kazıların Türkler tarafından yapılması, bilimsel yayınların başlaması ve İstanbul dışında müzeler kurulması (Konya 1902, Bursa 1904), hep Osman Hamdi'nin gayretiyle gerçekleştirilmiştir (Atasoy, 1984: 1463).

Osman Hamdi, müze koleksiyonlarının kayıt, katalog ve sergilenmesi için yabancı arkeolog ve müzecilerden faydalanmıştır. Bu arada, kazılarda ortaya çıkarılan eserlerin yurt dışına çıkışını önlemek için Türkler tarafından kazılar yapılması gerektiğine inanmıştır (Atasoy, 1984: 1463).

Hamdi Bey ilk kazısını, 1883 yılında Nemrut Dağı'nda yapmıştır. Arkeoloji dünyasında büyük olay olan Sayda Krallar Mezarlığı kazısını ise 1887'de gerçekleştirmiştir. Burada bulunan eserler hem müze binasının yapılmasını hem de yurt dışından ziyaretçi gelmesini sağlamıştır (Atasoy, 1984: 1463).

Osman Hamdi Bey'in müdürlüğü sırasında 1874 tarihli Eski Eserler Tüzüğü'nün eksiklikleri ortaya çıkmıştır. 1883 yılında yeni tüzük için çalışmalara başlanmıştır. 1884 yılında kabul edilen ikinci Eski Eserler Tüzüğü, 37 maddeden ibarettir. Tüzük; kazı yapana ve arazi sahibine pay verilmesini ve eski eserlerin yurt dışına çıkarılmasını yasaklıyordu. 1973 yılına kadar uygulanan bu tüzük, yabancıların işine gelmemiş ve Osman Hamdi aleyhinde yazılar yazmışlardır (Atasoy, 1984: 1463).

Osman Hamdi Bey, ilk modern müzeyi kuran, ilk sergilemeyi yapan, Türk müzelerini dünya ilim âlemine tanıtan ve bilimsel kazılar yapan önemli bir ilim ve sanat temsilcisidir (Erargin, 1982: 10).

Osman Hamdi Bey'in ölümünden sonra, 1892 yılından beri müdür yardımcılığı yapan kardeşi Halil Edhem müze müdürü olmuştur. Emekli oluncaya kadar (1931), yabancı uzmanlardan faydalanarak bilimsel yayınlar yaptırmıştır (Atasoy, 1984: 1465).

1914 yılında Türk ve İslam eserlerini içine alan Evkaf-ı İslamiye Müzesi, Süleymaniye Camii'nin imarethanesinde açılmıştır, Sanayi-i Nefise Mektebi başka binaya taşınınca burası müzenin emrine verilmiştir. Halil Edhem, Yakın Doğu ülkelerinin eserlerini ayırarak, bu binayı Eski Şark Eserleri Müzesi olarak düzenletmiştir (Atasoy, 1984: 1465).

1917 yılında Meclis kararıyla müze dışındaki eski eserleri ve anıtları korumaya yönelik çalışmalar yapacak olan “Muhafaza-i Asar-ı Atika Encümen-i Daimisi” (Eski Eserleri Koruma Kurulu) kurulmuştur. Ayrıca bu dönemde Priene, Miletos, Efes ve Sard’da kazılar yapılmıştır (Atasoy, 1984: 1465).

Atatürk, Milli Mücadele yıllarında eski eserlere ve müzelere önem vermeye başlamıştır. 1920 yılında kurulan ilk Millet Meclisi Hükümeti, “Türk Asar-ı Atika Müdürlüğü”nü kurmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olan iki kişilik bu müdürlük, çok geçmeden Hars (Kültür) Müdürlüğü adını almıştır (Yücel, 1999: 67).

Eski eserlerin toplanması, korunması, müzelerin geliştirilmesi ve güzel sanatlarla ilgili konular bu müdürlük tarafından yürütülmüştür. 5 Kasım 1922 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından “Müzeler ve Asar-ı Atika Hakkında Talimat” adı altında bir genelge yayınlanmıştır. Bu genelgede; eserlerin kaydedilmesi, korunması, yeni müzeler açılması istenmekte ve müzecilerin görevleri açıklanmaktadır (Yücel, 1999: 67; Atasoy, 1984: 1465).

1923 yılında Atatürk’ün emriyle bir Heyet-i İlmiye kurulmuştur. Bu heyet, 15 Temmuz 1923’de bir ay süre ile toplanmıştır. Heyetin görev alanları arasında; Ankara’da bir müze kurulması, Eski Eserler Tüzüğü’nün yeniden düzenlenmesi ve okul müzeleri açılması yer almıştır (Yücel, 1999: 68).

14 Ağustos 1923 tarihli Hükümet programında ise uygun merkezlerde milli müzeler kurulması öngörülmüştür (Atasoy, 1984: 1465). Programda; “Hars Müdürlüğü tevsi ve ikmal olunarak muhtelif yerlerde tetkikata başlanacak, munasip merkezlerde milli müzeler vücuda getirilerek milli asarın cem ve telifine çalışılacaktır.” denilmektedir (Aktaran: Yücel, 1999: 68).

Hükümet programında yer alan hedefler büyük ölçüde gerçekleştirilmiştir. Fakat müzecilik konusundaki çalışmalar, aynı hızda ilerlemediğinden dolayı Türk müzeciliği çok fazla ileri seviyelere ulaşamamıştır. Müzecilik konusunda yaşanan sorunlara, çalışmanın ileriki bölümlerinde değinilecektir.

1.1.4.3.3- Üçüncü Dönem - Cumhuriyet'ten 1960'lı Yıllara

Cumhuriyet kurulduktan sonra Atatürk; milli kültürümüz, kültür belgelerinin araştırılması ve müzelerin çağdaş metotlara uygun olarak ele alınması konularına önem vermiştir. Onun isteği doğrultusunda yeni müzelerin açılması birbirini izlerken arkeoloji kazılarına da büyük önem verilmiştir (Yücel, 1999: 67). 3 Nisan 1924'de Bakanlar Kurulu kararıyla Topkapı Sarayı'nın mevcut eşyasıyla müze olarak ziyarete açılması kararlaştırılmıştır. Gerekli onarımlar ve sergileme yapılarak sarayın 1927'de bir bölümü halka açılmıştır (Yücel, 1999: 68; Atasoy, 1984: 1465).

İstanbul dışında da müze çalışmaları Atatürk'ün emriyle hızla gelişmiştir. Cumhuriyet devrinin ilk müze binası Ankara'da yapılmıştır. Etnografya Müzesi'nin temeli 1925 yılında atılmış ve müze 1930'da halka açılmıştır. 1925 yılında çıkarılan kanunla; tekke, türbe ve zaviyeler kapatılmış, buralarda bulunan eski eserler müzelere gönderilmiştir. Ancak, Konya'daki Mevlana Dergâhı ile Türbesi kapatılmayarak, eşyasıyla birlikte müze olarak düzenlenmiştir. Gerekli çalışmalar yapıldıktan sonra müze 1927 yılında halka açılmıştır (Atasoy, 1984: 1466).

1931 yılında Atatürk, Konya'ya yaptığı ziyarette Mevlâna Müzesi'ni ve Selçuklu devri eserlerini dolaşmıştır. Bunların harap durumda olmalarına üzülmüş ve Başbakan İnönü'ye eski eserlerin korunması konusunda talimat vermiştir (Atasoy, 1984: 1466).

Atatürk 8 Eylül 1929 günü Ayasofya Camisi'ni de ziyaret etmiş ve Kayyum Mehmet Efendi'den bilgi almıştır. Özellikle Osmanlı devrinde yapılmış olan yapılar üzerinde durmuştur (Yücel, 1999: 76). Cami olarak kullanılan Ayasofya, 24 Kasım 1934 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla müze olmuştur (Atasoy, 1984: 1465). Müzenin, acil onarımları yapılmış, bahçe düzenlemesi de tamamlandıktan sonra 1 Şubat 1935'de ziyarete açılmıştır (Yücel, 1999: 77).

Atatürk'ün müzelere ve eski eserlere gösterdiği bu ilgi nedeniyle, onun zamanında birçok eski eserin onarımı başlamıştır. Bugünkü müzelerimizden birçoğu da onun zamanında kurulmuştur. Başlangıçta müzelerde; tarih öğretmenleri ve folklorcular görev almıştır. Müzeciliğin gelişmesinde bu öğretmenlerin ve halk evlerinde kurulan "Müzecilik Kolları"nın çabaları büyüktür (Atasoy, 1984: 1466).

1944 yılında çalışmakta olan 405 Halkevinden 90'ında Tarih ve Müze Kolu kurulmuştur. Bu kollarda görev yapanlar; tarih, sanat eserleri ve müze zevkinin yaratılması için güç birliği yapmışlar; halkı aydınlatmak için kılavuz kitaplar hazırlamışlardır (Atasoy, 1984: 1466).

1945 yılında yurdumuzdaki eski eserlerin ve müzelerin durumlarıyla ilgili işleri görüşmek üzere Eski Eserler ve Müzeler Birinci Danışma Kurulu toplanmıştır. Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel başkanlığında toplanan bu komisyonda on iki müzeci yer almıştır (Atasoy, 1984: 1466).

1950 yılında ICOM'un Türkiye Milli Komitesi kurulmuştur. 15 kişilik komitenin kendi arasından seçtiği 5 kişilik bir yürütme organı vardır. Milli Komite'nin amacı; Türkiye müzeleri ve müze elemanlarını uluslararası seviyede temsil etmek için teşkilat kurmak, müzeler ve müzecilik mesleğine mensup üyeler arası işbirliğini geliştirmek, uluslararası kurumlarla işbirliği yaparak bilgi alışverişi, halk eğitimi ve karşılıklı danışma sağlamaktır (Atasoy, 1984: 1467).

1956 yılında I. Uluslararası Müzeler Kampanyası'na Türkiye müzeleri de katılmıştır. Radyo ve gazetelerde müzelerin eğitimdeki rolü üstünde durularak halkın müzelere ilgi göstermesi için çaba harcanmıştır. Ancak ICOM Türkiye Milli Komitesi, çıkardığı on kadar haber bülteni ve bir iki kitap dışında müzeciliğe bir katkı getirememiştir (Atasoy, 1984: 1467).

Halkevlerinin; siyasi nedenler, kısır çekişmelerden sonra, 1950'li yıllarda kapanması, Türk kültürünün yanı sıra müzeciliğimizi de olumsuz etkilemiştir (Yücel, 1999: 79).

Türk müzeciliği 1960'lı yıllara kadar ağır aksak yürütülmüştür. Ekonomik sıkıntılar nedeniyle yeni müze binaları yapma olanağı olmamıştır. Bu yüzden müze olarak; eski kilise, cami ve medrese gibi yapılardan faydalanılmıştır. Bu müzelerde ödenek olmadığından araç gereç, yeni vitrin ve sergileme imkânı olmamıştır. Eski yapılar içinde eski eserleri toplayıp depolama anlayışı devam etmiştir (Yücel, 1999: 79; Atasoy, 1984: 1467).

Yaşanan bu olumsuzluklar, Türk müzeciliğinin gelişmesini oldukça etkilemiştir. Müzelerin eğitim işlevlerinin de önemli ölçüde aksamasına ve daha yavaş gelişmesine neden olmuştur.

1.1.4.3.4- Dördüncü Dönem - 1960'lı Yıllardan Bugüne

1960'lı yıllarda yeni müze binalarının yapımı hızlanmıştır. Önceleri büyük ve tam teşkilatlı bölge müzeleri kurulması düşünülmüş, bu fikirden kısa sürede vazgeçilmiş ve hemen hemen her şehirde, tarihi ve arkeolojik bölgede, ören yerinde birer müze yapılmaya başlanmıştır. 1956 yılında 33 müze ve 7 müze deposu varken bu sayı 1963 yılında 58 müze ve 12 müze deposuna çıkmıştır. Bu sayı, 1973 yılı sonunda ise 87 müze ve 13 müze deposuna ulaşılmıştır (Atasoy, 1984: 1467-1468).

Atasoy'un aktardığı bilgiye göre, 1984 yılı itibariyle: Kültür ve Turizm, Milli Savunma, Ulaştırma, Sağlık Bakanlıklarına bağlı müzeler, TBMM'ye bağlı Milli Saraylar, Belediye müzeleri ve bazı kuruluşlara ait özel müzeler olmak üzere, ülkemizde toplam 200 kadar müze bulunmaktadır (Atasoy, 1984: 1468).

Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, ülkemizde en çok müzeye sahip kuruluştur. Belli bir program dâhilinde müzeler açmak, eski eserleri tesbit edip onarmak ve kazılar yapmak gibi amaçları vardır. 1984 yılı verilerine göre 124 müzesi bulunmaktadır. Ülkemizdeki müzelerin çoğu dört büyük şehrimizde (İstanbul, Konya, Ankara, İzmir) toplanmıştır. En çok ziyaret edilen müzelerimiz; Topkapı Sarayı, Ayasofya, Efes ve Konya Mevlâna Müzesi'dir (Atasoy, 1984: 1468).

Türkiye'de her yıl yapılan ortalama kırk kazıda ortaya çıkarılan arkeolojik eserler, müzelerdeki sayıyı devamlı artırmaktadır. Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planları içinde ele alınan yeni müze binalarının yapım işleri hızla yürütüldüğünden, 1960-70 yılları arasında 34 yeni müze binası açılmıştır (Atasoy, 1984: 1468).

Ancak, gerçek anlamda; kitaplığı, eski eser onarım laboratuvarı, fotoğrafhanesi, teknik atölyesi, sergileme merkezi ve eğitim bölümü olan bir müze henüz mevcut değildir. Çağdaş müze binaları olarak Efes, Antalya, Afyon, Çanakkale ve İstanbul Arkeoloji Müzesi ek binası dikkati çekmektedir (Atasoy, 1984: 1468). Sayılan bu özelliklerin tümüne sahip olan bir müzenin Konya'ya kazandırılabilmesi, müze ile eğitim faaliyetlerinin tam anlamıyla yürütülebilmesi açısından oldukça önemlidir.

1963-74 yılları arasında gerekli onarımlar yapılarak yeniden ziyarete açılan İstanbul Eski Şark Eserleri Müzesi, ülkemizde çağdaş sergileme yapılan ilk müze olarak kabul edilmektedir. Mısır, Mezopotamya ve Anadolu'ya ait birçok kültür eseri, eğitim amacı ön plana alınmak suretiyle halka sunulmuştur. Gerçekleştirilen yeni müzecilik anlayışı ile diğer müzeler için bir örnek teşkil etmektedir (Atasoy, 1984: 1468). Eğitim amacı ön planda tutularak böyle bir müzenin yapılmış olması, Türk müzeciliğinde dönüm noktası olarak kabul edilebilir.

1.1.4.4- Çağdaş Müzecilik

Modern müzecilik, XIX. yüzyılın ortalarında kurumsallaşmaya başlamış, XX. yüzyılın ortalarından sonuna doğru da gelişmiştir (Alpagut, 2008: 117). Dünya'da çağdaş müzecilik anlayışını ortaya koyan, müzecilik alanında uluslararası birlik sağlayan, müzecilik kurallarını belirleyen kuruluş Milletlerarası Müzeler Konseyi (International Council of Museum)'dir.

Dünyanın tüm müzeleri arasında, araştırma ve yöntemler doğrultusunda birliğin sağlanabilmesi için, II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya müzelerinin bilimsel kadrolarından oluşan ICOM, 1947 yılında Paris'te ilk toplantısını yapmıştır (Yücel, 1999: 86).

Müzeciliğin; gün geçtikçe gelişen etkinlikleri, uzmanlık dalları, teknik incelemeler, uluslararası kongrelerin toplanması, yayınlara ağırlık verilmesi ICOM tarafından kararlaştırılmıştır. Müze-bilim kavramı ortaya konmuş, müze yönetimi, objelerin ışık, böcek gibi dış etkenlerden korunma yöntemleri, bilimsel envanterlemenin de üzerine eğilinmiştir. Kültür varlıklarının tüm toplumların ortak malı olduğu düşüncesinden yola çıkılarak onlarla ilgilenilmesi ve eğitim önem kazanmıştır (Yücel, 1999: 86).

Paris'deki toplantının hemen ardından Meksika'da bir başka Uluslararası Müzeler Konseyi toplanmıştır. Bu toplantıya ve konseye altmışyedi devletin yanı sıra Türkiye'de katılmıştır (Yücel, 1999: 86).

Uluslararası mesleki bir kuruluş olan ICOM, insan topluluklarının; fikri, kültürel, ekonomik gelişimlerini sağlamayı amaçlamış bir kuruluştur. Yaptığı

çalışmalarla tüm dünyada çağdaş müzeciliğin temel ilkelerini ortaya koymuş ve yepyeni görüşler ortaya atmıştır (Yücel, 1999: 86).

Bu kuruluş; bilimsel araştırmalara, objektif tarihe yardımcı olabilmek için yeni müzeler kurmak, yeni kataloglar hazırlamak, koleksiyonları bilgisayar programlarına geçirmek ve eğitimin tüm kademelerine yardımcı olabilmeyi amaç edinmiştir. Uluslararası ilişkilerle düzenlenecek sergilerin aracılığı ile toplumların birbirlerini daha iyi tanımasında da ICOM önemli bir rolü üstlenmiştir (Yücel, 1999: 86).

Müzelerin köklü bir kültür merkezine dönüşmesinde ICOM'un büyük payı olmuştur. Böylece müzeler; herkesin ziyaretine açık, ilginç ve yaşayan kuruluşlar olacak aynı zamanda gelecek kuşaklara yol gösterme niteliğini de her zaman koruyabilecektir (Yücel, 1999: 87).

ICOM'un bir diğer önemli görevi de; müze-bilimciler arasında uluslararası düzeyde ilişkileri sağlamak ve karşılıklı ilişkileri geliştirerek ortak problemleri de çözümlenektir (Yücel, 1999: 87).

Çağdaş Müzecilik anlayışında müzeler arasındaki ilişkilerin son derece önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Halkın farklı kesimleri ile müze dernekleri, resmi veya özel kurumlarla olan ilişkiler bunların başında gelmektedir. Eğitim kurumlarının yöneticileri ve öğrencileri arasında sağlanan yakınlaşmanın da toplum için büyük faydaları olmuştur (Yücel, 1999: 87).

Çağdaş Müzeciliğin amaçlarından biri müzelerin çeşitli etkinliklerini toplumun değişik kesimlerini dikkate alarak yapmasıdır. Sürekli sergilerin yanı sıra geçici sergiler, rehberli geziler, dia-film gösterileri, söyleşiler, seminerler ve atölye eğitimleri çağdaş müze etkinliklerinin başında gelmektedir. Böylelikle, müze içerisindeki eğitim gerçekleşir (Yücel, 1999: 87).

Müzelerin; sanatçı, galeri yöneticisi, sanat yazarı, eleştirmenler, koleksiyoncularla da çok yakın ilişkileri olmalıdır. Başlangıçta müzeler yalnızca eski çağlara ait objeleri toplamış, çağdaş düzeye erişince de yaşayan sanatçıların eserlerini almaya yönelmiştir. Yaşayan sanatçılar hem desteklenmiş, hem de düzenlenen yarışmalarla ödüllendirilmiş, böylece müzeler de kültürel etkinliklerini sürdürmüşlerdir (Yücel, 1999: 88).

Günümüz müzeciliğinin en önemli görevlerinin başında halka ve öğrenciyeye inen eğitim programlarının düzenli bir biçimde sürdürülmesi gelmektedir. Öncelikle ABD’de başlayan sonra İngiltere ve Almanya’da gelişen müze eğitimi, başka bir deyişle müze pedagojisi artık bir bilim dalına dönüşmüştür (Yücel, 1999: 88).

Batı ülkeleri, müzecilik görevlilerinin yanı sıra eğitimi de ciddi biçimde üstlenmişlerdir. Almanya’daki müzelerin hemen hepsinde özel dersaneler ve atölyeler bulunmaktadır. Bu atölyelerde, anaokulu çocuklarına gerçeğe yakın arkeolojik objeler verilmekte, onlardan da kil veya hamurla aynısını yapması istenmektedir. Böylece öğretmenin kontrolü altındaki anaokulu öğrencileri arkeoloji ve sanat tarihi ile çok küçük yaşlarda tanışmaktadır. Orta ve yüksek öğrenim kademelerinde de müze eğitiminden faydalanılmaktadır (Yücel, 1999: 89).

Çağdaş müzecilik anlayışının gelişmesiyle birlikte, UNESCO dünyada 18-24 Mayıs tarihlerini Müzeler Haftası olarak ilan etmiştir. Kültür mirasının korunmasını, dünya müzeciliğinin tanıtılmasını amaçlayan Müzeler Haftası, Türkiye’de 1982’den bu yana kutlanmaktadır. Bu hafta boyunca geçmiş kuşaklardan günümüze aktarılan kültür varlıklarının nasıl korunacağı, nasıl onarılacağı ve gelecek kuşaklara nasıl yansıtılacağı anlatılmaktadır (Yücel, 1999: 90).

Müzeler Haftası, memleketimizde müzelerin tanıtımını, birbirleriyle olan iletişimlerini sağlamak amacıyla kutlanmaktadır. Milli Kültür ve Tarih bilgisini zenginleştirerek; tarihi eserlere sahip çıkılması, yurt dışına kaçırılmalarının önlenme çareleri de ele alınmaktadır (Yücel, 1999: 90).

Müzeler, ülkemizde okullar tarafından maalesef sadece Müzeler Haftası’nda ziyaret edilmektedir. Eğitim-öğretim faaliyetleri kapsamında müzelerden çok sık faydalanılmamaktadır.

Yaptığımız bu çalışmamızın amaçlarından biri de bu olumsuz durumun ortadan kaldırılması, bir plan ve program dâhilinde müzelerden eğitim-öğretim faaliyetlerinde sıkça faydalanılmasıdır.

Müzelerden eğitim-öğretim faaliyetleri kapsamında bir plan ve program dâhilinde nasıl yararlanılabileceği çalışmamızın son bölümünde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

1.1.4.5 - Müzeciliğin Sorunları

Günümüz müzeciliğinde, bazı müzelerimizin büyük bir gelişim gösterdiği inkâr edilemez. Müzelerimizin büyük çoğunluğu objelerin toplandığı, saklandığı, sergilendiği ve fırsat bulunduğu da temizlendiği yerler olmaktan çıkmıştır. Müzelerin düzenlenmesi, eserlerin korunması ve sergilenmesi artık başlı başına bilimsel bir konu olmuştur. Fakat müze-bilim konusu, ilgili kurumlar tarafından yeterince önemsenmemektedir (Yücel, 1999: 104).

Müzecilik çalışmasının kuramı, yöntemi olan müzeolojiye ülkemizde çok fazla önem verilmemektedir. Müzeciler; kültür tarihçisi, yorumcu ve teknik elemandır. Hizmet alanları çok geniştir. Fakat müzelerde çalışan elemanların yetiştirilmesi ve iyi bir eğitim almaları henüz gerçekleşmemiştir (Atasoy, 1984: 1468).

Yurdumuzdaki müzeciler, üniversitelerin; Tarih, Sanat Tarihi, Arkeoloji, Hititoloji, Sümeroloji gibi bölümlerinden mezun olmuşlardır. Müzecilik konusunda hiçbir bilgileri olmadan çalışmaya başlamışlardır. Müze elemanları için her yıl “hizmet içi eğitim kursu” adı altında onbeş günlük bir program yeterli sayılmaktadır (Atasoy, 1984: 1470).

Bu konuda Yücel’in önerileri şöyledir:

“Çağdaş müzecilik görüşü doğrultusunda bu uzmanlar kendi başlarına bırakılmamalıdır. Mesleki bilgilerini arttıracak; kurslar, seminerler düzenlenmeli, dil okullarıyla, kurslarla bu konudaki bilgilerini arttıracak olanaklar sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra belli konularda uzmanlaştırılmalı, yabancı ülkelerdeki müzeleri, konservasyon ve kazı çalışmalarını görebilmelidirler. Bu uzmanların belli dönemlerde yayım yapmaları, söyleşi düzenlemeleri, bilimsel kongrelere tebliğ ile katılmaları istenmelidir” (Yücel, 1999: 106).

Yücel’in önerilerine ek olarak; müze eğitimi konusunda uzmanların yetiştirilmesi gerektiğini ve müze ile eğitim konusunda dünyadaki gelişmelerin takip edilmesi gerektiğini söyleyebiliriz.

Bugüne kadar Türkiye’de müzecilik konusunda yazılmış kitap ve makalelerin toplam sayısı Avrupa ülkelerine oranla çok azdır. Türkiye müzeleri, üniversite ve okullarla işbirliği yapamadıklarından, eğitim görevlerini ihmal etmişler; böylece

halkı eğitmekle görevli iken halka sırtını dönmüş bir kurum haline gelmişlerdir (Atasoy, 1984: 1470).

Müzecilikteki sorunları uzman kadroların bulunmayışına bağlamak mümkündür. Müzelerimizin kadrolarında büyük bir personel açığının olduğu bir gerçektir. Bugüne kadar teşkilatı omuzlarında taşıyan belirli konularda uzmanlaşmış kişiler emekli olmakta yerine de yeterli eleman alınmadığı için bir boşluk doğmaktadır (Başgelen, 1993: 26-27).

Müzelerimize 1988-1998 yılları arasında uzman personel alınmamıştır. Müze uzmanlarının yanı sıra güvenlik görevlisi, bekçi, müstahdem gibi personel istihdamında da sıkıntı yaşanmaktadır. Kültür Bakanlığı yönetimindeki müzeler benzeri görülmemiş soygunlara uğramış, altmıştan fazla müze ve ören yeri soyulmuştur. Bunun da en büyük nedeni müzelerdeki personel eksikliğidir (Yücel, 1999: 106).

Ülkemizde, müzeciliğin sorunlarından birinin de soygunlar olduğu açıkça ortadadır. Tarihi ve doğal çevrelerin, eski eserlerin ve arkeolojik bölgelerin tahribi vahim olaylardır. Defineciliğin, eser kaçakçılığında ve tahribinde büyük etkisi vardır. Bu durum müzeciliği de olumsuz etkilemektedir (Başgelen, 1993: 28).

Türkiye'nin prehistoryasından, Osmanlı döneminin sonuna ve Cumhuriyet döneminin başlarına kadar bu dönemlere ait birçok anıtımız olmasına rağmen, bunların tümünü içerecek bir envanterleme programımız yoktur. Bu durumda Türkiye'de Müzecilik açısından olumsuz bir durumdur (Başgelen, 1993: 31).

Son yıllarda müzelerin işlevleri genişlemiştir. Batı müzeleri, bölgesi hakkında bilgi toplayan, çevreyi koruyan, her çeşit sosyal, dini ve kültürel çalışmaların yapıldığı bir merkez olmuşlardır. Geç saatlere kadar müzeler açık tutulmakta, halk için akşam konferansları verilmekte, konser ve defileler yapılmaktadır. Türkiye müzelerinde de (Efes, Bodrum, Ankara ve İstanbul) bu çeşit sosyal çalışmalar yapılmaktadır. Müzeler yeterli ödenek, araç gereç, teknik eleman, kitaplık ile desteklenirse, şüphesiz sosyal yanı ağır basan çalışmalara yöneleceklerdir (Atasoy, 1984: 1470).

Bugün dünyanın pek çok ülkesinde açık hava müzeleri kurulmuştur. "Bugünkü ileri endüstriyel toplumlardaki insanlar, geçmişteki insanların nasıl yaşadıklarını kafalarında canlandıramazlar. Bu nedenle geçmişi anlamak, tarihi

öğrenmek için canlı gösteri zorunludur.” anlayışıyla kurulan bu açık hava müzelerinde ülkenin tarihi değerleri (evler, köprüler, değirmenler, dini yapılar, vb.) gösterilmektedir. Bunların içinde ayrıca binlerce eser bulunmaktadır. Türkiye’de bu çeşit bir müze henüz yoktur (Atasoy, 1984: 1470).

Batur da sergileme sorununa dikkat çekmiş, Avrupa’daki sergilerden örnekler vermiştir. Tarihi olayların, müzelerde üç boyutlu olarak maketlerle canlandırılması ve görsel zenginliğin artırılması konusuna değinmiştir. Tarihi olayların, törenlerin canlandırılmasına katkıda bulunmak için; bugün müze olarak kullanılan tarihi yapılarda, saraylarda geçmişte yaşanmış olayların üç boyutlu olarak canlandırılabilineceği fikrini ileri sürmüştür (Batur, 1993: 13-19).

Günümüz müzeleri, toplumların güncel problemleri olan; gürültü, hava kirliliği, trafik yoğunluğu, hızlı hayat temposunun neden olduğu stresten ve günlük bedensel, zihinsel yorgunluklardan uzaklaştıracak yapıda olmalıdır. Ziyaretçileri dinlendirmeli, dinlendirirken eğitmeli ve düşündürmelidir (Ermişler, 1992: 28).

Müzeler, eğitime gittikçe daha çok yönelmektedir. Bu nedenle müzelerin, çağdışı kalmamak için gelecekteki sosyal yapıya ayak uydurmaları gerekir. Gençlere gerekli olan yaratıcılık gücünü müzelerin vereceği unutulmamalıdır (Atasoy, 1984: 1470).

1.2- Müze ile Eğitim

Müzeler, halka açıldıkları ilk zamanlar nesnelere sadece toplarlardı. Bu ise ancak pasif öğrenme sağlamaktaydı. Modern müzeciliğin, XIX. yüzyılın ortalarında kurumsallaşmaya başlaması ve XX. yüzyılın ortalarından sonuna doğru da gelişmesi sonucu, müzeler aktif öğrenme kurumları haline gelmişlerdir (Alpagut, 2008: 117).

Müzeler, en önemli eğitim kurumlarından biridir. Hem yerel topluma hizmet hem de diğer eğitim kurumlarına destek verici niteliktedirler (Shabbar, 2001: 68).

Günümüzde müzeler, sadece arkeolojik buluntuların ve sanat eserlerinin yabancılar, yerel halk ve okula giden çocuklar tarafından gezildiği sergiler olmaktan çıkmış, eğitim görevini giderek artan bir yoğunlukta üstlenen kurumlar olmuştur. Müzeler, doğrudan kültürel mirası tanıtabilmektedirler (Shabbar, 2001: 68).

Günümüz müzeciliğinin en önemli görevlerinin başında halka ve öğrenciye inen eğitim programlarının düzenli bir biçimde sürdürülmesi gelmektedir. Öncelikle ABD’de başlayan sonra İngiltere ve Almanya’da gelişen müze eğitimi, başka bir deyişle müze pedagojisi artık bir bilim dalına dönüşmüştür (Yücel, 1999: 89).

1.2.1- Müze Eğitimi

Müzelerin eğitim açısından değerlendirilmesi, önceleri özellikle ABD’de başlamış, daha sonra Avrupa’ya geçmiş ve özellikle İngiltere ve Almanya’da yaygınlaşmıştır. Daha sonraları “Müzecilik” ve “Müze Pedagojisi”nin gerekliliği ortaya çıkmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 96).

Müzeler tarihin bir deposu, hatta hazinesi olmaktan ziyade; merak, araştırma ve dolayısı ile yeni buluşların temelini oluşturması açısından toplumun en canlı öğretim aracı, hazır laboratuvarlarıdır. Bu amaca hizmet etmesi, toplum fertlerinin bu değerlerin bilincinde olmaları ile mümkündür. Müzeler, öğretici amaçlı kuruluşlardır (Tırpan, 1982: 20).

Geleneksel müzecilik anlayışı; nesnelere arama, toplama, koruma, bakımını yapma ve sergileme anlayışıyla sınırlıydı. Çağdaş müzecilik, iletişim kurma ve eğitime işlevlerini daha ön plana çıkarmaktadır. Böylelikle durağan bir müzecilik anlayışından daha dinamik, etkin ve katılımcı bir müzecilik anlayışına geçilmiştir.

Günümüzde eğitim, müzelerin temel işlevleri arasındadır. Çağdaş müzecilikte koleksiyonların korunması ve araştırılması kadar, eğitim aracılığıyla izleyicilerin müze koleksiyonlarına ulaşmasını sağlamak müzelerin en önemli görevlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Müze eğitimi, günümüzde iyi yönetilen bütün müzelerin ayrılmaz bir parçası olarak görülmekte, sürekli gözden geçirilmekte, değerlendirilmekte ve geliştirilmektedir (Akmehmet ve Ödekan, 2006: 56).

Günümüzde müze eğitiminin amaçları oldukça kapsamlıdır:

- 1- Sergilenen nesnelere insanlar arasında köprü kurarak nesnelere onların yaşantıları ile bütünleşmesini sağlamak,
- 2- Nesnelere maddi ve ideal değerleri ile algılanması yerine insan yaşamının somut ve otantik bir belgesi olarak algılanmasını sağlamak,

- 3- Geçmişle şimdiki yaşam arasında bağlantı kurmak,
- 4- İnsanın değişen dünyaya uyum sağlamasına yardımcı olmak,
- 5- İnsanın yaşadığı ortama yabancılaşmasını önlemek,
- 6- Günümüz sorunlarına ve çatışmalarına yönelik anlayış kazandırmak,
- 7- İnsanların bugünkü yaşantıları ile nesnelere bağlantısını kurarak siyasi, kültürel, sosyal, ekonomik ve ekolojik ilişkileri anlamalarını sağlamak ve araştırmacı yönlerini geliştirmek,
- 8- Bireylerin zamanlarını yaratıcı bir biçimde değerlendirmek,
- 9- Müzeyi bir yaşam biçimi haline getirmek,
- 10- İletişim ve öğrenmeyi yoğunlaştırmak amacı ile tüm olanakları sağlamak,
- 11- Müze ekonomisini geliştirmek,
- 12- İnsanların estetik duyarlılığının geliştirilmesi ve geleceğin sanat izleyicisinin hazırlanması ve
- 13- İnsanın zihinsel gelişimine katkıda bulunmasıyla da önemli görevleri yüklenirler (Akmehmet ve Ödekan, 2006: 56).

Müzeler, her türlü okul tarafından ziyaret edilmektedir. İlk ve orta dereceli okullar, devlet okulları, özel okullar ve uzman okullar. Bütün olarak en çok ilkokullar müzeleri kullanmaktadırlar (Hooper-Greenhill, 1999: 173).

Müzedeki eğitimin bir sınıfı yoktur, her yaşta ve her düzeyde insana açık olan sınıfsız bir okuldur (Tırpan, 1982: 20). Müze eğitimi, temel eğitimde ve yaşam boyu eğitim sürecinde, yaşantılara dayalı, çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin etkin kullanımını içermektedir. Batılı pek çok ülke çocuklara ve yetişkinlere programlı olarak bilim, kültür ve sanat kursları düzenlemektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 96).

Müze eğitimi, ilk ve ortaöğretim kurumları ile üniversitelerde yer alan derslerin bir kısmında uygulama amaçlı yararlanılmasında bir araç ya da ortam olarak kullanılmalıdır. Örneğin; sanat tarihi, görsel sanatlar, (resim, heykel, grafik, seramik, tekstil) estetik, felsefe, mühendislik, antropoloji, tarih vb. dersler; müzelerde oluşturulacak mekânlarda farklı öğretim materyalleri ve teknikleri ile yapılabilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 97).

Yukarıda verilenlere ek olarak çalışma konumuz olan Sosyal Bilgiler derslerinde de bir plan ve program dâhilinde müze ile eğitim faaliyetleri kapsamında müzeler bir araç ve ortam olarak kullanılır.

Freeman'ın belirttiği gibi: “Objelerin kolayca elde edilebileceği bir yer olan müzeler ve galerilerdeki öğrenme kaynağı olarak insan eliyle yapılmış nesnelere, insanları eğitmek için kullanılabilir.” (Aktaran: Buyurgan ve Mercin, 2005: 97).

Müzeler kesinlikle aynen okullardaki gibi ağırlıklı bir eğitim aracı olarak planlanmamalıdır. Gözlemleyerek, ilişkiler kurarak, merak uyandırarak gerçekleşen, öğretmen-öğrenci hiyerarşisinin olmadığı ve birey odaklı bir eğitim anlayışının olduğu bir ortam sağlanmalıdır (Neyişçi, 2008: 126). Müzelerde gerçekleştirilecek eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili programlardan müze yönetimlerinin haberdar olması gerekmektedir. Müze yöneticilerinin ve öğretmenlerin yapılacak etkinlikler hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır.

Müzeler kapsamında gerçekleştirilen, eğitim amaçlı çoğu düzenleme ve uygulama bilimsel bir yaklaşıma dayanmamaktadır. Öğrencilerin çoğu bu tür eğitim programlarına öğretmenlerinin zoraki yönlendirmesiyle katılır ve özellikle ilgilerini çekmediği ya da gezi sonunda bir yoklama yapılmayacağını bildikleri takdirde genel olarak dikkat etmez, izlemez ve dinlemezler. O halde, müzeler çocukların ilgisini çekmek için özenle hazırlanmalıdır (Shabbar, 2001: 69).

Bir müzenin herhangi bir sergi salonunda çocuklara oradaki nesnelere ilgili ayrıntılı bilgi vermek etkili bir öğretim yöntemi değildir. Çocuklar saatler süren açıklamaları dinleyemezler ve sergilere olan ilgileri azalır. Çocukların dokunmaları, görmeleri ve duymaları lazımdır. Bu eğitim süreci hem eğlenceli hem faydalı hem de hoş bir şekilde çocukların öğrenimine yardım edecektir. Bunun yanı sıra okullarla müzeler arasındaki ilişkiyi de pekiştirecektir (Shabbar, 2001: 69).

Yukarıda belirttiğimiz amaca uygun olarak, çalışmamızın son bölümünde, müzelerde derslerin nasıl işleneceğine dair örnek planlara yer verilmiştir.

Okullarla müzeler arasındaki ilişki, müzelerin öğretmenlere vereceği seminerler ve konferanslar sayesinde geliştirilebilir. Öğretmenler müzelerdeki sergi konularını kendi müfredatlarına alabilir; çocukları hazırlayabilir ve coşkulu bir biçimde müzeye getirebilirler. Müze ziyaretleriyle kendilerine verilmek istenenleri

alan çocuklar, derslerini çok daha etkin bir biçimde takip edebilirler (Shabbar, 2001: 69).

1.2.1.1- Müze Eğitiminin Dünya'daki Gelişimi

Dünya'da müze eğitimi, John Ruskin'in 1857 yılında İngiltere parlamentosuna, çalışan sınıfların eğitiminde müzelerin kullanılmasını önermesiyle başlamıştır (Shabbar, 2001: 68).

Batı ülkeleri, Avrupa ve Amerika müzeleri, müze görevlerinin yanı sıra eğitimi de ciddi biçimde üstlenmişlerdir. Almanya'daki müzelerin hemen hepsinde özel dershaneler ve atölyeler bulunmaktadır. Bu atölyelerde anaokulu çocuklarına gerçeğe yakın arkeolojik objeler verilmekte, onlardan da kil veya hamurla aynısını yapması istenmektedir (Yücel, 1999: 89).

Öğretmenin kontrolü altındaki anaokulu öğrencileri arkeoloji ve sanat tarihi ile çok küçük yaşlarda tanışmaktadır. Orta öğrenimde tarih dersleri çoğunlukla müzedeki arkeolojik bir ortamda yapılmaktadır. Alman müzelerinin bir başka eğitici yanı da geçmişteki yaşantılar, Neolitik devirlerden başlayarak maketler ve panolar halinde gözler önüne serilebilmektedir. Yüksek öğrenimde ise Bonn'daki bir müzede tıpkı benzeri olan bütün dünya müzelerindeki Arkaik, Hellenistik ve Roma dönemi heykellerinin kopyaları bulunmaktadır (Yücel, 1999: 90).

Avrupa Resim Sanatı'nı yansıtan Alman müzelerinde herhangi bir tablonun karşısındaki rahat koltuklara oturan öğrenciler karşısındaki orijinal eserlere bakarak notlarını, kitaplarını okumaktadırlar (Yücel, 1999: 90).

Amerika Birleşik Devletleri'nde ise halk eğitimi için müzelerden yararlanılmaktadır. XX. yüzyılın başından beri müze eğitimi bir uzmanlık alanı olmuştur. Metropolitan Sanat Müzesi'nden Henry Watson Kent, değişik kesimlere ulaşmak ilkesini savunmuş ve 1909 ile 1929 yılları arasında Newark Müzesi yöneticiliği yapan John Cotton Dana, müzelerin eğitimde toplumsal sorumluluğu olduğuna ve bunun onların öncelikli misyonu olması gerektiğine inanmıştır (Shabbar, 2001: 68-69).

Arthur Parker, 1905-1945 yılları arasında müzelerde çalışmış bir müze eğitimcisidir ve psikolojik etkenlerin eğitim açısından etkili bir şekilde kullanılmasını ilk kez o sağlamıştır. Parker, müzelerin mümkün olduğu kadar çok kişiye hitap edebileceğini ve gerek uzun, gerekse kısa vadeli ilgi çekici programlar hazırlayarak yerel halkın kültür düzeyini yükseltmekte kullanılabileceğini ileri sürmüştür (Shabbar, 2001: 69).

Yeni Zelanda'da, öğretmen okulları iki seneliktir. Bu sürenin üçte birine yakın bir kısmını öğrenciler okullarda staj yapmakla geçirirler. Her staj devresi dört hafta sürer ve öğrenciler staj yapmak istedikleri okulları ve sınıfları kendileri seçerler. Öğretmen okullarında, müzeler staj kurumları olarak kabul edildiğinden, birçok öğrenci stajlarını müzelerde yapmaktadır (Rose, 1958: 16).

Öğretmen okulu öğrencileri, müzeye gelen öğrencilere rehberlik yapmaktadırlar. Bu sayede Yeni Zelanda'da her sene yüz bin öğrenci müzeleri rehber eşliğinde ziyaret etmektedir (Tırpan, 1982: 21).

Carnegie Enstitüsü, müze eğitiminde tecrübe ve uygulama yapılması için öğretmenlere üç senelik burslar vermiştir. Bu burslar sonucu büyük müzelere eğitim görevlileri ve yardımcılarını atanmıştır. Bunlar, öğretmen olduklarından dolayı mesleki çalışmalarını ile Milli Eğitim Bakanlığına, müzedeki malzemeyi kullandıklarından dolayı müzelere karşı sorumludurlar. Böylelikle müzecilikle eğitim arasında bir işbirliği doğmaktadır (Tırpan, 1982: 21).

İskoçya'da, "Glasgow Art Gallery and Museum"da bir "Öğretim Dairesi" bulunmaktadır. Bu dairenin personeli, müzeyi ziyaret eden okullarda görevli öğretmenlerdir. Her sene şehirdeki iki öğretmen okulundan 200 kadar öğrenci altışar haftalık sürelerle müzelerle ilgili konferanslara katılırlar. Bu kurslara devam eden öğrenciler arasında öğretmen okullarından mezun olanlar da bulunmaktadır (Rose, 1958: 26).

Norveç'te ise müzeler hakkında öğretmenlere kurslar düzenlenmektedir. Kurslar iki aşamalıdır; ilk aşamada müzelerdeki araç ve malzemenin öğretim alanında en iyi şekilde nasıl kullanılacağı, ikinci aşamada ise müzelerdeki ilgili kültürel ve tarihi konular öğretilmektedir (Tırpan, 1982: 21).

New York şehir müzesi "The American Museum of Natural History"de öğretmenler için "Müzecilik Metotları ve Pratiği" konulu kurslar düzenlenmektedir.

Öğretmenler, müzelerdeki bu kursları tamamladıktan sonra müze görevlisine gereksinim duymadan öğrencilerine sergileri gezdirmektedirler (Tırpan, 1982: 21).

İngiltere’de “South Kensington İmperial Institu”de Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenler için okulların müzelerden faydalanması konulu kurslar açmaktadır. Diğer bazı ülkelerde öğretmen okulu öğrencileri stajlarını müzelerde yapmaktadırlar. Stajyerlerin müzelerde kaldığı süre içinde; koleksiyonlar, sergiler, kütüphane ve müze personelinden edineceği bilgiler, toplayacağı notlar ve kayıtlar çok değerlidir. Stajyerler, bunlardan meslek hayatına atıldıktan sonra da faydalanmaktadır (Rose, 1958: 21).

Bu konuda yapılan anketlerde öğretmenlerin müze stajından elde ettikleri görgü ve bilgileri ömür boyu kullandıkları ve hatta bilgileri geliştirmek için araştırmalar yaptıkları ortaya konmuştur. Stajyerler sayesinde öğrencilerin müzeleri daha verimli bir şekilde gezdikleri de anlaşılmıştır (Tırpan, 1982: 21).

ICOM, müzelerin eğitim işlevine büyük önem vermiş ve 1951’de UNESCO ile işbirliği içinde, müzelerin eğitimdeki rolünün vurgulanması ve yaygınlaştırılması için uluslararası bir kampanya başlatmıştır. Bu amaçla, 1952’de Brooklyn’de, 1954’te Atina’da, 1958’de Rio de Janerio’da, “Müzelerin Eğitimdeki Rolü” konulu uluslararası seminerler ve 1964’te Paris’te, “Müzelerin Eğitsel ve Kültürel Rolü” konulu uluslararası sempozyum düzenlemiştir (Akmehmet ve Ödekan, 2006: 52).

UNESCO, müze eğitimi ile ilgili 1979 yılında “Museums and Children” adlı bir kitap yayınlamıştır. Bu kitapta, 1970’li yıllarda müze eğitimi çalışmalarını yapılan toplam 17 ülkedeki müze eğitimi tanıtımları yer almaktadır (Olofsson, 1979: 5).

UNESCO tarafından yapılan bu çalışmalar, şu konularda faydalı olmuştur:

- 1- Müze eğitimi alanında uluslararası bilgi akışını sağlamak,
- 2- Profesyonellere fırsatlar vermek,
- 3- Tecrübeleri paylaşmak ve
- 4- Müzelerdeki ve müze eğitim aktiviteleri ön planda olmayan ülkelerdeki çalışanları desteklemek (Olofsson, 1979: 5).

UNESCO’nun amacı; öğretmenler ile eğitim alanındaki diğer aktif kişilerle olan tartışmalar için şu konularda başlangıç noktası oluşturmaktır:

- 1- Müzeler ile okullar arasındaki kontaklar nasıl geliştirilebilir?

2- Müzelerin eğitim potansiyelleri daha iyi nasıl kullanılabilir (Olofsson, 1979: 5)?

UNESCO'ya göre: Eğitimin bugünkü amaçlarından birisi de iletişim sağlamak için öğrenme koşulları oluşturmaktır ve müzeler bu gelişmede önemli bir role sahiptir. Müzeler, toplumun en önemli kültürel kaynaklarının arasında birkaç bilim dalına ait yaklaşımların öğrenilmesine yardımcı olur (Olofsson, 1979: 6).

Avrupa Konseyi tarafından ise 1990 yılında müze eğitimi ile ilgili kapsamlı bir çalışma yapılmıştır. Düzenlenen sempozyumda birçok ülkeden katılımcı müze eğitimi konusunda bildiriler sunmuştur.

Salzburg'da yapılan toplantının amaçları şunlardır:

1- Müzelerdeki ve benzer kurumlardaki tarihsel, kültürel, bilimsel ve doğal mirasın parçalarının Avrupalı kimliğini geliştirmede etkili bir eğitim aracı olarak nasıl kullanılabileceğini göstermek.

2- Zihinde bu düşünceyle, CDCC üyesi ülkelerdeki müzelerin eğitim potansiyelini en iyi düzeye çıkarmayı sağlayacak aşamaları belirlemek.

3- Avrupa mirası hakkında gençlerin ve yetişkinlerin eğitiminde üstlenecekleri rolde, müzeler arasında işbirliğini artırma stratejilerini çizmek (Hudson, 1990: 59).

Görüldüğü gibi, Avrupa'da müze eğitimi ile ilgili çalışmalar devamlı sürmektedir. Müze eğitimi ile ilgili birçok kurum çalışmalar yapmaktadır. Dünya'da hızla süren bu çalışmalar ülkemizde de örnek alınmalıdır.

1.2.1.2- Müze Eğitiminin Türkiye'deki Gelişimi

Türkiye için müzelerin eğitim işlevinin gündeme gelmesi yeni bir olgu değildir. ICOM'un 1958 yılında yaptığı toplantılarda müzede eğitim konusu ile ilgili olarak Türkiye'de en önemli müzelerin kendilerine ait bir eğitim servisini oluşturma imkânı aramaları gerektiği, öğretim kurumlarıyla sıkı bir işbirliği halinde bulunmaları ve pedagoji usullerine uymalarının zorunluluğu ifade edilmiştir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 98).

Ayrıca, 5-15 Şubat 1962’de düzenlenen Yedinci Milli Eğitim Şurası’nda müzeler ve müze eğitimi ile ilgili bazı teklifler yer almıştır. Bu tekliflerin 8. maddesinde: “İlk ve orta öğretimde öğretimi desteklemek amacıyla öğrencilere eski eserleri ve müzeleri gezip görme bakımından ciddi bir eğitim verilmeli ve bu konuda müzelerle okullarımızın sıkı bir işbirliği yapmaları sağlanmalıdır.” denilmektedir (T. C. MEB, 1991: 264-265).

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından, 24.01.2008 tarihinde; “İlköğretim Okulu Türkçe, Matematik (1-8. Sınıflar), Hayat Bilgisi (1-3. Sınıflar), Sosyal Bilgiler (4-7. Sınıflar) ve Fen ve Teknoloji (4-8. Sınıflar) Dersi Öğretim Programlarının, ‘Programın Uygulanması ile ilgili Açıklamalar’ bölümüne ve kazanım tablolarındaki ‘Açıklamalar’ sütununa; ‘Müze ile Eğitim’ ile ilgili ilavelerin yapılması”, hakkında karar alınmıştır. 2008-2009 Öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere örneklerine göre kabulü kararlaştırılmıştır (TTKB, 2008).

TTKB’nin; “İlköğretim 1-8. Sınıflar Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarında Müze ile Eğitim” adlı çalışmada: Müze ziyaretleri sırasında uyulması gereken kurallar, öğretmen ve öğrencilerin yapması gerekenler “Gezi Öncesi”, “Gezi Sırasında” ve “Gezi Sonrası” başlıkları altında ayrıntılı olarak yer almıştır. Müzelerde uygulanacak eğitsel faaliyetler anlatılmıştır (TTKB, 2008: 2-3).

Bu çalışma toplam 8 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler özetle, müze ziyaretlerinin bir plan ve program dâhilinde yapılması gerektiğini anlatmaktadır. Bu çalışmada; Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Fen ve Teknoloji derslerinin öğretim programlarına ekler yapılmıştır. Programda, hangi ünitelerin öğrenci kazanımlarının sağlanmasında müze ile eğitim faaliyetleri kapsamında hangi tür müzelerden yararlanılması gerektiği tablolar halinde ayrıntılı olarak verilmiştir (TTKB, 2008).

Günümüzde artık müze eğitimi; Milli Eğitim Bakanlığı ile Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın çalışmalarıyla geç de olsa önemli bir konuma gelmiştir. Ülkemizdeki tüm öğretmen yetiştirme programlarında, müzelerden faydalanma ve müzecilik tekniği hakkında dersler yer almalıdır. Pratik tecrübe ve staj olanakları hazırlanmalıdır. Okul programları ve müze koleksiyonlarının olanakları göz önünde bulundurularak okul - müze işbirliğine çalışılmalıdır (Tırpan, 1982: 20).

İKİNCİ BÖLÜM - KONYA İL MERKEZİNDEKİ MÜZELER

Konya il merkezinde bulunan müzeler hakkında bilgi vereceğimiz çalışmamızın bu ikinci bölümde öncelikle; tarih süreci içerisinde Konya'nın hangi medeniyetlere ev sahipliği yaptığı ve Konya müzeciliğinin gelişimi hakkında bilgi vermek yararlı olacaktır. Bu sayede, Konya müzelerinde yer alan eserlerin neden çeşitli dönemlere ait olduklarının ve eserlerin öneminin daha iyi anlaşılacağı düşünülmektedir.

Konya il merkezinde toplam on müze bulunmaktadır. Bunlar:

- 1- Konya Arkeoloji Müzesi,
- 2- Konya Etnografya Müzesi,
- 3- Karatay Medresesi Çini Eserleri Müzesi,
- 4- Taş ve Ahşap Eserler Müzesi (İnce Minare Medresesi),
- 5- Mezar Anıtları Müzesi (Sırçalı Medrese),
- 6- Mevlâna Müzesi,
- 7- Atatürk Evi Müzesi,
- 8- A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi,
- 9- Sahip Ata Vakıf Müzesi ve
- 10- İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi'dir.

Konya il merkezinde bulunan toplam on müze hakkında; “Müzenin Tarihçesi” ve “Müzede Bulunan Eserler” alt başlıkları altında bilgilere yer verilecektir.

2.1- Konya'nın Tarihi

Konya, İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde yer alan, yüzölçümü bakımından Türkiye'nin en büyük ilidir. Topraklarının; plato, ova, kapalı havzalar şeklinde dağılışı ve verimli oluşu nedeniyle tarihinin her döneminde yoğun iskân görmüştür (Karpuz, 1997: 16).

Konya ve dolayları Neolitik Çağ'da insanla tanışmıştır. Böylesine uzun tarihe sahip Konya'ya pek çok uygarlık gelip yerleşmiştir. Şehirde pek çok tarihi kalıntı mevcuttur (Bayraktar, 2006: 7).

Konya, İlk ve Orta Çağlar boyunca Anadolu kentlerini birbirine ve Asya'yı Avrupa'ya bağlayan tarihi kervan yollarının kavşak noktasında önemli ticaret, kültür ve siyasi bir merkez olmuştur (Karpuz, 1997: 16).

Şehir ve çevresinde, tarih öncesi çağlardan bugüne çok önemli yerleşmeler kurulmuştur. 1961-65 yılları arasında kazılan Çumra ilçesi yakınlarındaki Çatalhöyük (M.Ö. 6800-5300) uygarlık tarihinin en zengin buluntu merkezlerinden birisidir (Karpuz, 1997: 16).

Konya Alâeddin Tepesi ve Konya ili sınırları içerisindeki birçok höyükte Neolitik Çağ buluntularına rastlanmıştır (Önder, 1971: 7). Çatalhöyük'ten başka Erbaba (Beyşehir), Suberde, Can Hasan önemli Neolitik yerleşim merkezleridir. Kalkolitik ve Tunç Çağ'ında Can Hasan'da, Batı Çatalhöyük'te, Alaaddin Tepesi'nde, Sızma ve Karahöyük'te ve birçok başka merkezde yerleşmeler kurulmuştur (Karpuz, 1997: 16).

Anadolu'da ilk siyasi mekân birliği Hititlerle başlar. Anadolu'nun büyük bir kısmını ellerinde bulunduran Hititler; gerek içte gerekse dışta birçok savaşlar yapmış ve üstün bir medeniyet kurmuşlardır (Önder, 1971: 8). Konya ve çevresi Anadolu'nun ilk büyük imparatorluğu Hitit Devleti'nin sınırları içerisinde yer almaktadır (M.Ö. 1650-712). Hitit sanatının en belirgin özelliklerinden birisi olan kaya kabartmalarına Ereğli-İvriz, Beyşehir-Eflatunpınar ve Fasıllar'da rastlanır (Karpuz, 1997: 16).

Anadolu'da Hitit egemenliğine Frig'ler son vermiştir. Anadolu'ya batıdan gelen ve Ankara-Polatlı yakınındaki Gordion'u merkez yapan Frig'ler, bu bölgede, tümülüs, kaya mezarları ve çeşitli eserleriyle dikkati çekmektedir. Konya'da, özellikle Alâeddin Tepesi kazısı sırasında, bol miktarda Frig çanak-çömleğine ve kalın bir Frig iskânına rastlanmıştır. Bu çağlarda ve daha çok M.Ö. VIII.-VII. yüzyıllarda Konya önemli bir Frig şehridir (Önder, 1971: 11).

Konya, Frig Devletinin (M.Ö. 712 - 695) ve sonra Lidyalıların (M.Ö. 680 - 546) kontrolüne girdikten sonra, bunu Perslerin Anadolu'yu baştanbaşa fethetmeleri

izlemiştir (M.Ö. 546 - 334). Şehir M.Ö. 332 - M.S. 17 tarihleri arasında Kapadokya krallığına bağlanmıştır (Karpuz, 1997: 16).

M.S. 17 yılında Romalılarca fethedilen Konya, Roma döneminde ve Bizans döneminde önemli bir merkez olur. Doğu Roma döneminde, 395 - 1076 yılları arasında şehir birkaç defa Emevi ve Abbasi saldırılarına maruz kalmıştır (Karpuz, 1997: 16). Romalılar devrinde Konya, Iconium adı ile Lykaonia Bölgesi'nin en önemli şehirlerinden biri olmuştur (Önder, 1971: 12).

Lykaonia Bölgesi, Anadolu'nun merkezinde bulunmasından dolayı kültürlerin yoğun olarak görüldüğü ve yaşandığı bir bölgedir. Dolayısıyla bu kültürler zaman zaman ele alınarak Lykaonia Bölgesi üzerinde bugüne kadar birçok yorumlar yapılmıştır (Karağuz, vd. , 2005).

Konya, M.S. 395 yılında Roma İmparatoru Theodosius'un ülkeyi iki oğlu arasında paylaşırması üzerine, şehir Bizans İmparatorluğu'nun eline geçmiştir (Bakırcı, 2010: 8).

Bizans devrinde Konya adı İkonium olarak okunmaktadır. Konya ili sınırları içindeki Roma Devri şehirlerinden büyük bir kısmının Bizans devrinde de yaşadığı, ören yerlerinde bulunan stel, kitabe, lahit ve mimari parçalardan anlaşılmaktadır. Konya şehrinde Bizans devri eseri olarak; bir saraya ait mozaikler ile M.S. V. yüzyıla ait bir katakomp bulunmuştur. Sille'deki ve Karadağ üzerindeki manastırlar, birçok kale kalıntıları yine bu döneme aittir (Önder, 1971: 15-16).

İslamiyetin yayılması üzerine Konya, Emevi hükümdarlarından Abdülmelik zamanında 704 yılında Emevi topraklarına katılmıştır. Kısa süren bu durumdan sonra şehir tekrar Bizanslıların eline geçmiştir (Bakırcı, 2010: 9).

Konya, Malazgirt savaşından sonra 1076 yılında Kutalmışoğlu Süleyman Şah tarafından fethedilerek Anadolu Selçuklu Devletinin başkenti yapılmıştır (Karpuz, 1997: 16). 1080 yılında başkent İznik yapılmışsa da, haçlı seferleri sonucu 1097'de Konya tekrar başkent olmuştur (Önder, 1971: 18-19).

Şehrin çekirdeğini bir höyük olan Alâeddin Tepesi teşkil etmektedir. Burası Roma döneminde tahkim edilerek bir iç kaleye dönüştürülmüş, bu tepenin etrafındaki şehir de surlarla çevrilmiştir. Selçuklu döneminde birçok defa tahrip olan şehir Alâeddin Keykubat zamanında imar edilmiştir (Karpuz, 1997: 16).

Selçuklu başkentliği sırasında şehirde Selçuklu mimarisinin eşsiz örnekleri inşa edilmiştir. Şemsi Tebrizi, Mevlâna, Sadrettin Konevi gibi ünlü bilginler yetişmiştir (Karpuz, 1997: 16).

Konya, Selçuklu Türklerinin Anadolu'daki hâkimiyetleri boyunca devletin kuruluşundan yıkılışına kadar 200 yılı aşan bir süre başkent olarak kalmıştır. Selçuklular döneminde inşa edilen ve hâlâ bütün haşmetiyle ayakta kalabilmiş medreseleri, camileri, sarayları, köprüleri ve kervansaraylarıyla Konya ili bir açık hava müzesi bir "Selçuklu Kent Müzesi" görünümündedir (Özkan, 1982: 2).

Karaman Beyliği ile Osmanlı Beyliği arasında savaflara sebep olan Konya, 1466 yılında Fatih tarafından tam olarak Osmanlılara bağlanmıştır. Osmanlı Devleti döneminde önemini koruyan şehir, Selçuklu döneminde olduğu gibi önemli kültür, sanat ve ticaret şehri olmuştur (Karpuz, 1997: 16).

XIX. yüzyılın sonlarında Konya surları tamamen yıkılmıştır. Selçuklu köşkünden az bir parça ayakta kalmıştır (Önder, 1971: 45). Birinci Dünya Savaşı sırasında ise; cephelere uzak kalmakla birlikte, bütün memleket gibi, uzun süren savaşın zararlarını gören Konya'da atlı tramvay faaliyete geçirilmiş, bilhassa 1916 yılında Konya Valisi Muammer Bey zamanında, yeni caddeler açılmış, müze, kitaplık, tiyatro vs. gibi kültürel faaliyetlerde bulunulmuştur (Önder, 1971: 47).

Milli Mücadele tarihinde "Konya İsyanı" adıyla yer alan kanlı olaydan sonra, Konya; Vali Galip Paşa zamanında Milli Mücadele'ye bütün gücüyle yardımcı olmuş, hazırlanan gönüllü alayları cepheye gönderilmiştir. Milli Mücadele'nin ağırlık deposu Konya'da kurulmuş, cephe gerisinde büyük bir hazırlık merkezi rolünü almıştır (Önder, 1971: 50).

Hititler, Frigler, Persler, Romalılar, Bizanslılar, Anadolu Selçukluları ve Osmanlı Döneminde önemli bir merkez olan Konya şehri, Cumhuriyet Döneminde hızla büyümüştür.

Konya son yıllarda tarım şehriden sanayi şehrine doğru yol almıştır (Bakırcı, 2010: 9). Türkiye'nin büyük ve modern ili Konya; Mevlana'sı, Yunus'u, Horasan Velileri, Nasrettin Hocası ile zengin kültür ve sanat değerleri ile köklü tarihiyle çok yönlü kültürler ve uygarlıklar sentezidir (Özkan, 1982: 3).

2.2- Konya’da Müzeciliğin Gelişimi

Konya’da ilk müze 1901 yılında Müze-i Hümayun’un Konya şubesi olarak kurulmuştur. İlk toplanan eserler yanan eski Karatay Lisesi’nin (Özel İdare binası) yerinde bulunan tarihi bedestenin birkaç odasında saklanmaktaydı (Karpuz, 1997: 17). Konya Valisi M. Ferid Paşa ve o zamanın Milli Eğitim Müdürü Azmi Bey’in girişimi ile açılan müzenin başına lisede tarih öğretmeni olan Mustafa Halid Bey getirilmiştir. Daha sonra Konyalı bilim adamı Naci Fikret (Baştak) 1925 yılına kadar müzenin müdürlüğünde bulunmuştur (Önder, 1982: 1).

1931 yılında Atatürk, Konya’ya yaptığı bir ziyarette Mevlâna Müzesi’ni ve Selçuklu devri eserlerini dolaşmıştır. Eserlerin harap durumda olmalarına üzülmüş ve Başbakan İnönü’ye şu telgrafı çekmiştir:

“Son tetkik seyahatimde muhtelif yerlerdeki müzeleri, eski sanat ve medeniyet eserlerini de gözden geçirdim:

1- İstanbul’dan başka Bursa, İzmir, Antalya, Adana ve Konya’da mevcut müzeleri gördüm. Bunlarda şimdiye kadar bulunabilen bazı eserler muhafaza olunmakta ve kısmen de ecnebi uzmanların yardımıyla tasnif edilmektedir. Ancak memleketimizin hemen her tarafında emsalsiz defineler halinde yatmakta olan eski medeniyet eserlerinin ilerde 10 tarafımızdan meydana çıkarılarak, ilmi bir suretle muhafazası ve tasnifleri ve geçen devirlerin sürekli ihmali yüzünden, pek harap bir hale gelmiş olan abidelerin muhafazaları için müze müdürlüklerinde ve hafriyat işlerinde kullanılmak üzere arkeoloji uzmanlarına gerek vardır. Bunun için Maarifçe yurt dışına tahsile gönderilecek talebeden bir kısmının bu şubeye tahsisi muvafık olacağı fikrindeyim.

2- Konya’da asırlarca devam etmiş ihmaller sebebiyle büyük bir yıkıntı içinde bulunmalarına rağmen sekiz asır önceki Türk medeniyetinin hakiki şaheserleri sayılacak kıymette bazı yapılar vardır. Bunlardan bilhassa Karatay Medresesi, Alâeddin Camii, Sahipata Medrese Cami ve Türbesi, Sırçalı Mescid ve İnce Minare derhal ve acele tamire muhtaç bir haldedirler. Bu tamirin gecikmesi, bu abidelerin tamamıyla yıkılmasına sebep olacağından, önce asker işgalinde bulunanların tahliyesinin ve hepsinin uzman şahıs nezaretinde tamirinin temin buyurulmasını rica ederim. Gazi M. Kemal” (Aktaran: Atasoy, 1984: 1466).

Atatürk'ün bu telgrafından, günümüzde müze olan; Karatay Medresesi, Sırçalı Medrese ve İnce Minare Medresesi'nin 1931 yılındaki durumlarını öğrenebilmekteyiz.

Kanuni zamanında 1538 yılında yaptırılan eserlerin saklandığı bedesten yıktırılıp yerine Sanayi Mektebi (1925) yapılıncaya müze de bugünkü Karma Orta Okulu'nun bahçesinde bulunan yeni binasına taşınmıştır. Bugün müdür lojmanı olarak kullanılan bu binanın kapısında kitabe halen durmaktadır (Karpuz, 1997: 17).

Arık; 1953 yılında yayınladığı eserinde, Konya müzeciliği hakkında şu bilgileri aktarmaktadır:

“Konya'nın Türk sanatına, etnografyasına dayanan müzesini; Mevlâna'nın yolunda yürüyenlerin bağlılığından, zevkinden miras kalan zengin vesikalari, Devlet'in müzecilik bakımından değerlendirmesine borçluyuz.”

“Selçuk kabartmaları (ki bunlar şimdiden klasik olmuşlardır), kumaşlar ve halılar, zengin kütüphanesi, nihayet W.M. Ramsay'ın Yalvaç'ta, Robenson'un Sızma'da, Türk Tarih Kurumu'nun Alâeddin Tepesi'nde ve Konya çevresinde yaptığı kazıların, araştırmaların neticeleri... “Yeşil Kubbe” ile asıl hususiyetini tarihe mal eden Türk yapısının çevresinde yer almış bulunuyorlar. Büyük Selçuk eserlerini bağrında toplayacağı zamanı beklediğimiz Konya Müzesi, asıl binasını başka yerde bulacaktır” (Arık, 1953: 24).

Cumhuriyet döneminin Konya'da ilk müzesi olan “Konya Asar-ı Atika Müzesi” Mevlâna Dergâhı'nda faaliyetini sürdürürken, 1953 yılında arkeolojik eserler, önce İplikçi Camii'nde, 1962 yılında da şimdiki binasında “Arkeoloji Müzesi” adıyla ayrı bir müze olarak düzenlenmiştir (Önder, 1982: 1).

1954 yılında başlatılan Konya müzelerini yeniden düzenleme çalışmaları Konya'ya; Karatay Çini Eserleri Müzesini, İnceminare'de Selçuklu Taş ve Ahşap Eserler Müzesini, Sırçalı Medrese'de Mezar Anıtları Müzesini, yeni binasında Etnografya Müzesini, Atatürk Evinde Atatürk Müzesini kazandırmıştır (Önder, 1982: 1; Önder, 1983: 1).

Özönder, 1982 yılında yayınlanan “Konya'da Müzeciliğin Tarihçesi” adlı makalesinde, Konya'nın müzelik eser potansiyeli hakkında şu yorumu yapmaktadır:

“Konya Müzeleri, depolarını dolduran onbinlerce eser ve malzemeleri ile gelecekte açılacak yeni seksiyonları fazlasıyla hazırlayacak durumdadır. Yersizlik ve

imkânsızlıklar sebebiyle teşhir edilemeyen binlerce müzelik malzeme, yeni seksiyonlarla gözler önüne serildiği zaman, şehrimize gelen yerli ve yabancı turistlerin yanı sıra, ilim adamlarının da sayısı hızla artacaktır. Araştırmacılar bu belgelerden yeni bilgiler çıkararak, Konyamız'ın kültür tarihine yeni sayfalar ilave ederken, Konya Müzelerini dolduran çoğu bakir nice malzemeler, insanlık tarihinin karanlık çağlarını da aydınlatacaktır” (Özönder, 1982: 16).

Önder, 1983 yılında yayınlanan “Konya Müzeciliğinde Yeni Düzenlemeler” adlı makalesinde, Konya müzeciliği açısından önemli önerilerde bulunmuştur:

“Konya Bölge Müzesi tamamlanmalı, burada yeni pavyonlar yaptırılarak Selçuklu Müzesi'nin kurulmasına çalışılmalıdır.” “Konya Etnoğrafya Müzesi geliştirilmelidir. Hatta bu müze Konya Kültür Müzesi adıyla geniş kapsamlı olarak düşünülmeli, içerisinde Konya Basın Müzesi, Konya Kaşıkçılığı, Konya Keçeciliği gibi mahalli, geleneksel el sanatları, teknik biçimleri ile de yer almalıdır.” “Konya'da modern müzeciliğin gereği olan müze teknik atölyesi, müze laboratuvarı, eski eser onarım ve restorasyon şubesi, tescil ve rölöve büroları kurulmalıdır” (Önder, 1983: 2). Bu önerilerin hiçbiri günümüzde halen gerçekleştirilememiştir.

2.3- Konya Arkeoloji Müzesi

2.3.1- Müzenin Tarihçesi

Konya Arkeoloji Müzesi hakkında bilgi vermeye geçmeden önce arkeoloji kavramının tanımını vermek yerinde olacaktır. Arkeoloji kelimesi, archaeology (Yunanca), archealogie (Fransızca), archaeology (İngilizce) şeklinde yazılmaktadır.

Arkeoloji, sanat terimleri sözlüğünde; “Tarih öncesi ve eski çağlardan kalan anıtları, özellikle tarih ve sanat açısından inceleyen bilim, deney bilimidir” diye tanımlanır. Aslında bu açıklama bugün geniş boyutlara ulaşmış arkeolojinin öz tarifidir diyebiliriz (Aktaran: Bayık, 1983: 31).

Bu tanımdan da yola çıkarak, Konya Arkeoloji Müzesi'nin bünyesinde barındırdığı eserlerin niteliğini ve önemini kavrayabilmek mümkündür.

Şekil-1: Arkeoloji Müzesi.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 14.05.2010

Her toplumun; sosyal, artistik, kültürel ve ekonomik seviyesini sergileyen arkeoloji, insanın geçmişini araştırarak geleceğini anlaması ve bilmesi bakımından önemlidir (Bayık, 1983: 32). Bu özelliklerden dolayı Arkeoloji Müzesi, Konya açısından oldukça önemlidir. Konya ve çevresinin, Selçuklulardan önceki devirlerine ışık tutan, İslam Öncesi Çağların sanat ve kültür eserlerini ortaya koyan lokal bir müze olarak, Konya müzeleri arasında yer almaktadır (Önder, 1995: 195).

Konya Arkeoloji Müzesi, ilk defa 1901 yılında bugün mevcut haliyle eğitim veren Karma Orta Okulunun güneybatı köşesindeki küçük bir yapıda açılmıştır. 1927 yılında ise eserler sergilenmek üzere Mevlâna Müzesi'ne taşınmıştır.

1952 yılında buradan alınarak İplikçi Camiine taşınan eserler 1962 yılından itibaren bugünkü mevcut Arkeoloji Müzesi binasında sergilenmektedir (Önder, 1971: 404).

Bu müze; Alâeddin tepesinin güneyinde Konya'nın Larende kapısı dışındaki Sahip Ata Mescidi'nin batısındadır (Konyalı, 1997: 1162).

Önder, Konya Arkeoloji Müzesini üç bölümde ele almaktadır:

“1- Mezar taşları, sarkofajlar, kitabeler pavyonu,”

“2- Klasik devirler pavyonu” ve

“3- Kazı buluntuları” (Önder, 1995: 194-195; Önder, 1999: 295).

Müze envanterine: Bilimsel metotlarla yapılan kazılardan, hibe, satın alma ve müsadere (el koyma) yoluyla giren; Neolitik (Cıvalı Taş) Çağ'dan başlamak üzere, Kalkolitik, Eski Tunç, Orta Tunç (Asur Ticaret Kolonileri) Çağı, Demir (Frig-Lidya) Çağı, Klasik, Hellenistik, Roma ve Bizans Dönemlerine ait eserler dört salonda sergilenmektedir.

Konya Arkeoloji Müzesi, müze ile eğitim kapsamında Sosyal Bilgiler dersi içerisindeki tarih konularının öğretiminde sıklıkla kullanılabilir bir müzedir.

Müzedeki bulunan salonların isimlerinin salon girişlerinde yazılı olmaması ve müzenin bahçe teşhirindeki birçok esere ait bilgilerin eserler üzerinde bulunmaması müze için önemli bir eksikliklerdir. Bu sorun, müze ile eğitim kapsamında müzedeki ders işlemeye gelen öğrencilerin, müzedeki bulunan eserler hakkında bilgi sahibi olamamasına neden olur.

Arkeoloji Müzesi'nde, müze eğitimi konusu ile ilgili eğitimci bir kişi bulunmamaktadır. Müzedeki, müzeye ders işlemeye gelen öğrencilere müze hakkında ve teşhirdeki eserler hakkında bilgi verebilecek personeller bulunmalıdır.

Müze binası, eski ve bakımsız bir görünümdedir. Müze binasının yenilenmesi ve daha çağdaş bir yapıya kavuşması sağlanmalıdır. Müze ile eğitim kapsamında kullanılabilir bir salon da müze binasına ek olarak yapılmalıdır.

2.3.2- Müzedeki Bulunan Eserler

Müzedeki kapalı ve açık bölümlerde (müze bahçesinde) eserler teşhir edilmektedir. Müzenin kapalı bölümlerinde teşhir edilen eserlerin; hangi dönemlere ait olduğu ve eserlerin nerelerden getirildiğine dair bilgiler eserlerin ön kısımlarında yazılıdır. Ayrıca, bilgilendirme amaçlı yapılmış tablolar salon duvarlarında yer almaktadır.

Aynı şekilde müzenin ön cephesinde bulunan eserlerin de bilgileri yazılıdır. Fakat müzenin bahçe teşhirindeki eserlerin bilgileri, eserler üstünde bulunmamaktadır. Müzedeki toplam dört salon bulunmaktadır.

2.3.2.1- Prehistorik Teşhir Salonu

Neolitik Çağ'a (MÖ 7400-5000) tarihlendirilen; bilimsel kazıları devam etmekte olan Çumra ilçesi Doğu Çatal Höyük eserleri “Prehistorik Teşhir Salonunda” sergilenmektedir.

Salonda bilimsel kazılarla ortaya çıkarılan Beyşehir ilçesi Er Baba höyüğüne ait eserler de teşhir edilmektedir. Bu eserler; obsidiyen (siyah renkli doğal cam) ve sileksten (çakmaktaşı) yapılmış ok ve mızrak uçları, hançerler, aynalar ve kesici aletler, taştan yapılmış baltalar ile taş ve hayvan kemiklerinden yapılmış süs eşyalarıdır (Bakırcı, 2010: 100).

Pişmiş toprak kaplar, kırmızı aşı boyalı duvar resmi ve karbonlaşmış olarak bir çömlek içinde ele geçen buğday örneğini de bu döneme ait eserlerin teşhir edildiği vitrinlerde görmek mümkündür.

Yine bu salonda; Doğu Çatal Höyük'ten hoker (bebeğin anne karnında duruş şekli) biçimde gömülen, kolundaki bilezik ve ayak bileğindeki halhaldan kız çocuğuna ait olduğu anlaşılan iskelet dikkat çekmektedir.

Neolitik Çağ mezarında bulunan yetişkin insana ait kafatası, Anadolu'da; Niğde Köşk Höyük, Diyarbakır Çayönü, Urfa Nevali Çöri yerleşim merkezleri ve Mezopotamya'daki Levant bölgesi ve Kuzey Suriye'deki daha erken dönemlere ait yerleşim merkezlerinde de benzerlerine rastlanan dini bir gelenek veya ata kültü olarak bu salonda teşhir edilmektedir. Bu kült; ölünün baş kısmının, ilk gömüldüğü mezardan kalan diğer kemikleriyle birlikte alınarak killi çamura tekrardan sıvanıp kırmızı aşı boyasıyla boyanarak şekillendirme işleminin yapıldığını gösteren bir gelenektir.

Kalkolitik Çağ'a (M. Ö. 5000-3000) ait Batı Çatal Höyük'te ortaya çıkarılan, pişmiş topraktan yapılmış üzerinde dans eden kadın resimli, geometrik, kırık ve zikzak kırmızı boya bezemeli kaplar sergilenmektedir. Arkeoloji literatüründe Büyükgüllücek tipi terimiyle bilinen “incristasyon” tekniğinde (seramik hamuru yaş iken üzeri çizilerek içinin başka bir maddeyle doldurularak pişirilmesi) yapılmış çömlek parçası da sergilenmektedir. Hayvan kemiğinden yapılmış bizler, obsidiyenden yapılmış kesici ve delici aletler de bu salondaki teşhir vitrininde yer almaktadır.

Eski Tunç Çağı'na (M.Ö. 3000-1950) ait teşhir vitrinlerinde; merkez ilçe sınırları içinde kalan; Sızmahöyük (Zizimene) ve Karahöyük'te yapılan bilimsel kazılarında ortaya çıkarılan, satın alma ve diğer yollarla müzeye kazandırılan çeşitli formlarda pişmiş topraktan yapılmış ağız kenarı kabartmalı tutamak kulplu pithoslar, çanaklar, gaga ağızlı, tutamağından emzikli kaplar, ağırşaklar, idol (stilize tanrı figürini), damga mühürler sergilenmektedir (Bakırcı, 2010: 100).

Orta Tunç Çağı (M.Ö. 1950-1750), Konya Bölgesinde “Asur Ticaret Kolonileri Çağı” olarak tanımlanmaktadır. Bu döneme ait pişmiş topraktan değişik formlarda yapılmış dönemin karakteristik özelliklerini yansıtan çark yapımı yüksek kaideli; meyvelikler, üzüm salkımı formlu kandiller, ritonlar (hayvan biçimli libasyon kabı), depas amphikypellon olarak tanımlanan (iki kulplu uzun gövdeli içki kabı), süzgeçli, gaga ağızlı ve boğumlu kaplar sergilenmektedir (Bakırcı, 2010: 100).

2.3.2.2- Altıgen Teşhir Salonu

Bu salonda; Karahöyük kazısından çıkarılan bronzdan yapılmış baltalar, hançerler, oraklar, taştan damga ve silindir mühürler, döküm tekniğinde kurşundan yapılmış “İştar” (Aşk ve Savaş Tanrıçası) ve taş kurşun döküm kalıbı sergilenmektedir.

Pişmiş topraktan yapılmış kantaros, gaga ağızlı testiler simit şeklinde libasyon kabı, antropomorf (insan formlu) kap, sfenks kabartmalı (insan başlı hayvan vücutlu karışık varlık) kap parçası da teşhirde yer almaktadır.

Adını (Asur Ticaret Kolonileri Dönemi) bir döneme vermiş olan ticaretin gelişmişliğini gösteren Asur, Babil, Eski Suriye Tipi olarak arkeoloji literatüründe yer alan silindir mühürler, Anadolu'nun kendine özgü mühür tipi olan damga mühürler, tekstil ağırlıkları vb. küçük eserler bu salonda yer alır.

Aynı teşhir salonunda arkeoloji literatürüne Emirgazi Kitabesi olarak giren Hitit İmparatorluk dönemine tarihlendirilen hiyeroglifli kitabeyle birlikte Karahöyük'ten çıkarılan pişmiş toprak banyo kabı da bu salonda sergilenmektedir. Ayrıca bu salondaki bir teşhir vitrininde Roma dönemine ait cam eserlerle birlikte Bizans dönemine ait süs eşyaları da teşhir edilmektedir.

2.3.2.3- Demir Çağı, Klasik - Helenistik - Roma Teşhir Salonu

Demir Çağı'na (M.Ö. IX.-VI. yy.) ait teşhir vitrininde; Konya ili Karapınar ilçesi, Kıcıkışla höyüğünden çıkarılan, Frig ve Lidya dönemlerine tarihlendirilen, değişik formda çok renkli geometrik bezemeli yonca ağızlı çanak çömlek ile gri renkli çanak çömlekler sergilenmektedir (Bakırcı, 2010: 100).

Klasik - Helenistik Çağ'a (M.Ö. 480-330) - (M.Ö. 330-30) ait teşhir vitrininde; Klasik döneme tarihlenen siyah ve kırmızı figür tekniğinde yapılmış değişik formlu pişmiş toprak eserler vardır (Bakırcı, 2010: 100).

Bu döneme ait Kıcıkışla'dan gelen, üzeri parlak siyah boyalı ithal malı Kylixler, Lekythos'lar, Aryballos'lar ve üzeri figürlü siyah figür tekniğinde işlenmiş bir Oinokhoe vardır. (Bakırcı, 2010: 100). Helenistik döneme tarihlendirilen yine değişik formda pişmiş toprak eserleri teşhir edilmektedir.

Roma dönemine (M.Ö. 30-M.S. 395) ait eserlerin sergilendiği bu salonda; pişmiş toprak gözyaşı kapları, kandiller ile birlikte bronzdan yapılmış tanrı "Hermes" (bilgelik tanrısı), "Eros" (aşk tanrısı) ve tanrıça "Afrodit" (aşk tanrıçası), figürinleri ve mermerden yapılmış tanrı "Asklepios" (sağlık tanrısı), tanrıça "Kybele" (ana tanrıça), "Aphrodit'e" (aşk tanrıçası) ait heykel ve heykelcikleriyle birlikte erkek büstü, kadın başı, Bizans dönemine ait bronz rölikerler (haç) sergilenmektedir (Bakırcı, 2010: 100).

Bu bölümde göze çarpan eser, Aphrodit heykelidir. Aphrodit'e; Asurlular Mylitta, Araplar Alilat, Persler Mitra olarak tapınırlar, adına şölenler ve şenlikler düzenlerlerdi. Kısacası, doğu kökenli bir tanrıça olan Aphrodite, Fenikelilerle batıya aktarılmış ve sürekli olarak Yunanistan, İtalya ve Anadolu'da yüzyıllar boyu tapınıla gelmiş bir tanrıçadır (Yılmaz, 1983: 26).

Venüs (Aphrodite) heykeli, 870 envanter no ile kayıtlıdır. 16.5.1954 tarihli Karaman Kaymakamlığının yazıları ile müzeye kazandırılmıştır (Yılmaz, 1983: 27). Bronzdan yapılmış Venüs (Aphrodite) heykelciği ise Kilikya Bölgesi menşeylidir ve Konya Arkeoloji Müzesi'ne 1987 yılında müsadere yolu ile gelmiştir (Tırpan, 1987: 27).

Kahverengi andezit taşından yapılmış Geç Hitit (M.Ö. XI. yy.) dönemine ait ortostad (kabartmalı dik duran taş) da burada teşhir edilmektedir.

Alp, bu salonda teşhir edilen Traianus sikkeleri hakkında ayrıntılı bilgiler aktarmaktadır:

Tüm sikkelerden üç vitrin içinde birer örnek sergilenmekte olup, diğerleri ise depolarda korunmaktadır. Traianus sikkeleri, altın gümüş ve bronz sikkelerdir. Altın sikkelerden müzede bulunmamaktadır. Sadece gümüş ve bronz örnekler bulunmaktadır (Alp, 1983: 12).

Karamut ise, Augustus Portresi ile ilgili şu bilgileri aktarmaktadır:

Portre, envanter kayıtlarına göre Konya'ya, Antiochea heykel taşılığının eserlerinin yoğun bir şekilde geldiği yıllarda getirilmiştir, buluntu yeri ise tespit edilememiştir. Portre, Antiochea heykeltıraşlığının en güzel örneklerinden biridir (Karamut, 1984: 11-12).

Karamut yine, müzede yer alan iki portre “Lucius Verus Başı” ve “Balıkçı Başı” ile ilgili şu bilgileri aktarmaktadır:

Lucius Verus Başı, 171 numara ile envantere kayıtlıdır. Bu eser, “Hadrian veya Lucius Verus” olarak müze kayıtlarında geçer. Balıkçı Başı ise, 64 numara ile envantere kayıtlıdır. 1913 yılında W. Ramsay'ın Antiocheia (Yalvaç) kazıları sırasında, Augustus tapınağının doğu acroteriumunda sağ üst köşede bulunmuştur. Daha sonra Konya Müzesine getirilen ve Balıkçı Başı olarak tanınan yapıt, bağlı olduğu heykel gövdesinden boyun kısmından kırılmıştır (Karamut, 1983: 8-9).

2.3.2.4- Lahitler Salonu

Bu salonda altı adet kaliteli mermerden yapılmış lahit bulunmaktadır. Bu lahitlerden en göz alıcı olanı Sidemara (sütunlu) tipinde yapılmış Herakles Lahdi'dir (M.S. 250-260). Konya ili, Beyşehir ilçesi, Yunuslar Köyü yakınlarında bulunmuştur (Bakırcı, 2010: 100). Mermer lahit üzerinde eski Grek Mitolojisi'nde yarı tanrı olarak adlandırılan Herakles'in yerine getirdiği 12 zor görev yüksek kabartma tekniğinden daha ileri plastik yontu grubunu andırarak şekilde işlenmiştir (Önder, 1985b: 142).

Lahdin bulunduğu çevrede tarihçiler; Tiberiopolis adında eski bir Roma şehrinin bulunduğunu söylemekte. Çevredeki başka buluntular şehrin varlığını

ortaya koymaktadır. Son incelemelere göre lahit; Romalılar devrinde İsa'dan sonra, 260 yıllarında ya da üçüncü yüzyıl ortalarında yapılmıştır (Önder, 1985b: 197).

Şekil-2: Herakles Lahdi.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 14.05.2010

Anadolu'da yaygın olarak ele geçen bir gurup sütunlu lahite Sidamara lahitleri denilmektedir. Sebebi ise, Konya Ereğlisi'nin Ambarlı Köyü'nde Sidamara'da 1875 yılında bulunan lahite teknik özellikleri ve işçilikleri bakımından benzemeleridir. Sidamara tekniğinde olan lahitlerde derin oyma uygulanmıştır. Araştırmacılar, matkap kullanılarak yapılan sütunlu lahitleri, Sidamara gurubu adı altında toplar (Ermişler, 1991: 3).

Konya'da bulunan Gırlantlı Lahit ise; 1 Eylül 1988 tarihinde Konya İl merkezinde bulunmuş, aynı gün Konya Arkeoloji Müzesine getirilerek envanter defterinin 1988.9.1 numarasına kayıt edilip, teşhire sunulmuştur (Mertek, 1991: 27).

Lahit, dikdörtgenler prizması şeklinde olup, içi oyuktur. Kaidesi ise dışa taşkın düz silmelidir. Sandukanın dört köşesinde bol kıvrımlı uzun elbiseli, bir bacağı öne atmış ve yarı açık vaziyette dört tane kanatlı "Nike" tasvirleri bulunmaktadır (Mertek, 1991: 27). Gırlantlı lahitler de sütunlu lahitler gibi, Anadolu'da yaygın bir lahit ürünüdür (Ermişler, 1991: 3).

Bu salonda yer alan diğer lahitler de kaliteli mermerden yapılmış olup; sütunlu ve pamfilya tipinde lahitlerdir. Mermer lahitlerle birlikte aynı döneme tarihlendirilen pişmiş topraktan yapılmış lahitler de bu salonda sergilenmektedir. Deniz tanrısı Poseidon'a ait heykel de aynı salonda teşhir edilmektedir.

Olympos'lu tanrılar arasında denizi simgeleyen ve denizin mutlak hâkimi sayılan Poseidon, Homereos destanlarında "Poseidan" diye anılır. Poseidon'a ait heykel, müze envanter defterinde 259 noda kayıtlı olup, ne zaman, nereden ve nasıl geldiğine dair bir bilgi yoktur (Çay, 1983: 22).

Anadolu panteonunda önemli bir yer tutan ve Neolitik dönemden itibaren bilinen, Geç Hitit ve Frig dönemlerinde Kubaba, Roma Döneminde Kybele olarak bilinen ana tanrıça heykelleri, Roma dönemine ait taş eserler, küçük buluntu gurubundan aydınlatma aracı olarak kullanılan pişmiş toprak kandiller, Unganteriumlar (koku kabı) Bizans Dönemine tarihlendirilen bronz kapı tokmakları, röliker ve kandiller teşhir edilmektedir.

Konya Müze Müdürlüğü tarafından yapılan kurtarma kazılarında Konya merkez ilçe Tatköy'deki manastır kazısı ile Konya ili Çumra ilçesi Alibeyhöyük kilise kazısından bulunan (M.S. 6. y.y.), Bizans çağına ait taban mozaikleri aynı salonda teşhir edilmektedir.

2.3.2.5- Bahçe Teşhiri

2.3.2.5.1- Revaktaki Eserler

Müze girişindeki revakta, Sille'den ve Konya merkezinden gelen Bizans Devri, taş ve mermerden yapılmış mimari parçalar, mezar taşları ile Roma Devrinden (M. S. 2. - 3. y.y.) mezar stelleri sergilenmektedir.

Mezar stelleri; bulunduğu yerin tarihini aydınlatmada, yazılı belgeler, mimari parçalar, lahitler, sikkeler, yazıtlar kadar aynı derecede yardımcıdır. Bulunduğu yerin antik topografyasının, halkın mesleki durumlarını, uğraşlarını, nüfusunun içeriğini, kültürel gelişimlerini stellerde görebiliriz (Alp, 1984: 14).

Konya Arkeoloji Müzesi'nde teşhir edilen mezar stelleri, Konya il merkezinde; Gazi Alemşah, Zindankale, Beyhekim, Küçük Kumköprü mahalleri ile Konya yakınındaki köy ve kazalarından bulunarak müzeye toplanmıştır (Alp, 1984: 14).

Müze binasının ön kısmında açık teşhirde mermerden yapılmış lahitlerin yanı sıra; ostatekler (Yakılan insan iskeletine ait kalan kemik ve külün bulunduğu küçük lahitler), mimari elemanlar, sütun ve sütun başlıkları, aslan heykeli şeklinde mezar stelleri, Iconium Yazıtı, Derbe Yazıtı, Lystra Yazıtı teşhirde yer almaktadır (Bakırcı, 2010: 100).

Envantere 1146 numara ile kayıtlı olan Derbe yazıtı, Karamanın doğusundaki Asıran Köyü harabesinde bulunmuştur (Konyalı, 1997: 1166).

Roma Devri'ne (M.S. II.-III. yy.) ait: Kadın Heykel Parçası, Aslan Heykeli (Doğanhisar), Erkek Heykeli (Ermenek, Göktepe-Fariske), Erkek Heykeli, Zafer Tanrıçası Nike Heykeli (Doğanhisar) ve Bizans Çağı'na ait (M.S. VI. yy.) Mozaik Pano (Alibey Höyük - Çumra) burada bulunmaktadır. Envantere 695 numara ile kayıtlı olan som beyaz mermerden yapılmış Nike Heykeli Doğanhisar'daki bir harabeden çıkmıştır (Konyalı, 1997: 1165).

2.3.2.5.2- Ön Bahçedeki Eserler

Ön bahçede, taş ve mermerden yapılmış Roma Devri (M.S. II.-III. yy.) heykelleri, lahitleri, mezar sandukaları ve stelleri, kül kutuları ile mezar aslanları görülmektedir. Roma ve Bizans dönemlerine tarihlendirilen taş ve mermerden yapılmış mimari elemanlar ve mezar stelleri bahçe teşhirini oluşturur (Bakırcı, 2010: 100). Müzenin teşhirde olmayan eserleri için zengin bir deposu bulunmaktadır (Önder, 1971: 405).

Müzedede çoğunlukta olan alınlıklı (tymphanonlu) stellerde; kalkan, rozet, kartal ve medusa başı bulunmaktadır. Bu stellerin kabartma alanında; ölen kişilerin kabartmaları ile yöre özelliklerinden biri olan tek hayvan figürlü stel ve Anadolu mezar stellerinde görülen çift sürme ve sabana koşulmuş öküz tasvirli steller bulunmaktadır (Alp, 1984: 14).

2.4- Etnografya Müzesi

2.4.1- Müzenin Tarihçesi

Konya Etnografya Müzesi hakkında bilgi vermeye geçmeden önce etnografya kavramının tanımını vermek yerinde olacaktır. Etnoğrafya; Almanca ethnographie, Fransızca ethnographie, İngilizce ethnography şeklinde okunur. Kelimenin aslı; Yunanca ethnos (halk) ve graphein (yazmak, tasvir etmek)'den gelmektedir. Etnoğrafya çeşitli halkların yaşama tarzlarını, düşüncelerini, yaratmış oldukları maddi ve manevi kültür öğelerini sistemli bir şekilde tasvir eder. Etnoloji'nin bir dalı olan etnografyaya "Tasviri Etnoloji"de denmektedir (Dinç, 1983: 18).

Konya Etnografya Müzesi de, yakın çağımızda Konya'da yaşamış halkın; yaşama tarzlarını, düşüncelerini, yaratmış oldukları maddi ve manevi kültür öğelerini sistemli bir şekilde tasvir etmektedir.

Şekil-3: Etnografya Müzesi.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 10.05.2010

İlk olarak eğitim amaçlı olarak inşa edilen müze binası, 1975 yılında Etnografya Müzesi olarak hizmete açılmıştır. Üç katlı binanın bodrum katında fotoğrafhane, arşiv, ayniyat ve etütlük eser depoları ve kaloriferhane bulunmaktadır (Önder, 1995: 201).

Zemin katta teşhir salonu ve Dr. Mehmet Önder Konferans Salonu; birinci katta bürolar, idari hizmet servisleri, kütüphane ve eser depoları bulunmaktadır (Önder, 1995: 203).

Teşhir salonunda satın alma, hediye ve başka müzelerden devir yolu ile müzeye kazandırılan daha çok Konya ve çevresine ait etnografik eserler sergilenmekte, Rafet Yardımcı'nın başışı olan eserler bulunmaktadır (Önder, 1985: 148).

Etnografya Müzesi, Konya kültürünü önemli ölçüde yansıtan eserlere sahip bir müze olduğu için Sosyal Bilgiler derslerinde müze ile eğitim faaliyetleri kapsamında büyük öneme sahiptir. Ayrıca, bünyesinde Osmanlı Dönemine ait eserler barındırması, Sosyal Bilgiler dersi kapsamındaki Osmanlı Tarihi konularının öğretilmesinde müzenin önemini daha da artırmaktadır.

Müzedede Dr. Mehmet Önder Konferans Salonu'nun bulunması, müze ile eğitim faaliyetleri kapsamında müzede rahatça ders işlenilebilmesi açısından olumlu bir özelliktir. Müze ziyaretini gerçekleştiren öğrenciler, müze ziyareti sonrası yapacakları etkinlikleri burada gerçekleştirebilirler.

2.4.2- Müzede Bulunan Eserler

Müze'nin bir tek sergi salonu bulunmaktadır. Sergi salonun orta kısmında camekânlı bölmeler yer alır. Bu camekânlı bölmenin etrafında da diğer teşhir unsurları bulunmaktadır.

Müzedede ağırlıklı olarak Osmanlı Devri eserleri yer almaktadır.

Sergilenen eserler arasında; oylar, çeşitli cins ve büyüklükte keseler, değişik malzeme ve tekniklerle yapılmış; işlemeli bohça, peşkir, uçkur, yemeni örnekleri, son devir Türk kumaşlarından örnekler, bindallı, gelinlik, cepken, kaftan, içlik ve şalvar örnekleri bulunmaktadır (Önder, 1999: 303).

Kadın ss eşyalarından olan kemer tokaları ve bilezik, fes askıları, tepelik örnekleri, kahve fincanı ve zarfları, kahve kutusu, kahve tavası, kahve değirmeni, kahve takımı örnekleri; maden, cam ve porselen mutfak kapları, şıfa ve hamam tasları, şamdan buhurdan, glabdan örnekleri bulunmaktadır.

şekil-4: akmaklı ve Kapsüllü Mazgal Tüfekleri (Osmanlı).

Fotoğrafın ekilme Tarihi: 14.05.2010

Değişik malzemelerden tesbih örnekleri, hat sanatında kullanılan malzemeler ve yazı takımı; ekmece, rahle, el yazması, yazı levhası örnekleri; ahşap sedef kakma salon takımı ve ekmece rnekleri bulunmaktadır.

Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemine ait halı-kilim, cicim rnekleri; Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait ateşsiz ve ateşli silahlardan ok, yay, sadak, hançer, kılıç örnekleri ile akmaklı, kapsüllü tabanca ve tüfekler ayrıca bunların yardımcı silah malzemeleri bulunmaktadır.

Müze'de; Cumhuriyetin ilk yıllarından 1960'lı yıllara kadar Konya ve çevresinde yayımlanan gazetelerden örneklerde yer alır. Bu gazete örnekleri, ateşli silahlar ve küçük kumaş örnekleri haricindeki tüm eseler cameknli özel bölümlerde

bulunmaktadır. Gazeteler, özel yapılmış camlı çerçevelerde teşhir edilmekte ve yakından incelenerek okunabilmektedir.

2.5- Karatay Medresesi Çini Eserleri Müzesi

2.5.1- Müzenin Tarihçesi

Çini Eserler Müzesi, Karatay Medresesi içerisinde kurulmuştur. Medrese; Karatay İlçesi, Ferhuniye Mahallesi, Adliye Bulvarı'nda Alaaddin Tepesi'nin kuzeyinde yer almaktadır (Erdemir, 2001: 61).

Karatay Medresesi, Sultan II. İzzeddin Keykavus Devrinde, Vezir Celaleddin Karatay tarafından, 1251 yılında yaptırılmıştır. Medresenin mimarı bilinmemektedir. Selçuklu Devleti'ne kırk yıl hizmet vermiş Celaleddin Karatay medreseye kendi ismini vermiştir. Medresenin görevini en iyi şekilde yerine getirebilmesi için de gerekli tedbirleri almış, bahşettiği vakıflarıyla medreseyi ayakta tutmuştur. Osmanlı Devrinde de kullanılan medrese XIX. yüzyılın sonlarında terk edilmiştir (Pekdemir, 2008: 13; Erdemir, 2001: 17).

Şekil-5: Karatay Medresesi.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 14.05.2010

Anadolu Selçuklu medrese mimarisinde çok özel bir konuma sahip olan Karatay Medresesi, gerek teşkilatı eğitim-öğretim ve sosyal hizmetleriyle, gerekse mimari kuruluş ve planının yanı sıra malzeme ve süslemesiyle diğer medreselere göre farklılık göstermektedir. Vakfiyesi günümüze kadar gelebilen nadir örneklerdendir. Medresenin inşaa tarihinden yaptırana, teşkilatından eğitim ve öğretimine, bakım ve onarımlarından şahitlerine kadar ayrıntılı bilgi sahibi olunabilmektedir (Erdemir, 2001: 143).

Medrese, Selçuklular Devrinde hadis ve tefsir ilimleri okutulmak üzere “Kapalı Medrese” tipinde Sille taşından inşa edilmiştir. Tek katlıdır. Giriş, doğudan gök ve beyaz mermerden yapılmış kapı ile sağlanmaktadır. Kapı Selçuklu Devri taş işçiliğinin şaheser bir örneğidir. Yazı ve desenlerle süslenmiştir. Kapının üzerinde medresenin yapımı ile ilgili kitabeler yer almaktadır. Kapının diğer yüzeylerine seçme ayet ve hadisler kabartma olarak işlenmiştir (Erdemir, 2001: 19).

Kapıdan kubbe ile örtülü (şimdi üzeri açık) bir avluya, buradan da bir kapı ile medreseye girilir. Medrese salonunun üst kısmı, merkezinde fener bulunan ve mozaik çinilerle kaplı kubbe ile örtülüdür. Kubbe kasnağında, duvarların üst kısımlarındaki bordürlerde ve hücre kapıları üzerindeki panoda ayetler yazılıdır (Erdemir, 2001: 63).

Binanın batı yönünde bulunan beşik tonozlu eyvanın kemerinde besmele ve Ayet-el Kürsi yer almaktadır. Kubbeye geçiş elemanı olan üçgenlerde ise Hz. Muhammed, Hz. İsa, Hz. Musa ve Hz. Davud peygamberlerin isimleri ile dört halifenin (Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali)’nin isimlerine yer verilmiştir. Eyvanın solundaki kubbeli hücre de ise Celaleddin Karatay’ın türbesi bulunmaktadır (Erdemir, 2001: 91).

Medrese duvarlarındaki mozaik çinilerin büyük bir kısmı dökülmüştür. Çinilerde kullanılan renkler; turkuaz (firuze), lacivert ve siyahtır. Merkezi hol ve eyvandaki mozaik çini kaplaması; siyah, pathıcan moru ve firuze renklidir (Kuran, 1969a: 52).

Medresenin ayakta kalan kısımlarından en önemlilerinden biri de ana eyvan bölümüdür. Burada ortada bütünüyle ana eyvan, solda kubbeli, türbe olarak değerlendirilen mekân tam olarak ayakta, sağdaki kubbeli kısmın ise iki duvarı

mevcuttur. Ana eyvanda, ortada bir pencere bulunmaktadır. Duvar ve beşik tonoz kemerlerinin büyük bir kısmı çinilerle kaplıdır (Sözen, 1972b: 65).

Çini, ana maddesi toprak olan ve çeşitli oksit boyalarla renklendirilerek 850-1200°C ısıda özel fırınlarda pişirilen üzeri sırlı seramik işlerdir. Selçuklular; Orta Asya ve Türkistan'da özellikle Uygur Türklerinin icra ettikleri çini ve seramik sanatına büyük katkılarda bulunmuş bu soylu sanatı son derece geliştirmişlerdir (Özkan, 1985: 9).

Selçuklu döneminde inşa edilmiş, anıtsal objeleriyle ve bu objeleri sırcadan saray haline getiren çini bezemeleri ile Konya bir "Açık Hava Müzesi" görünümündedir. Konya, Türk çini ve seramik sanatının zengin kaynaklarına sahiptir (Özkan, 1985: 13).

Anadolu Selçuklu Devri çini işçiliğinde önemli yeri bulunan Karatay Medresesi, 1954 yılında onarılmış, 1955 yılında "Çini Eserler Müzesi" olarak ziyarete açılmıştır (Pekdemir, 2008: 14; Kuran, 1969: 51). Bu müze, ülkemizin kurulan tek çini eserler müzesidir (Pekdemir, 2008: 21).

Müzedede teşhir edilen eserler arasında, Kubad-Abad Sarayı çinileri önemli bir yer tutmaktadır. Kubad-Abad Sarayı hakkında bilgi vermek de yararlı olacaktır.

I. Alâeddin Keykubat'ın emri ile yaptırılan Kubad-Abad Sarayı İbrahim Hakkı Konyalı ve Prof. Dr. Osman Turan'ın Beyşehir civarında olması gerektiğini işaret etmelerinden sonra 1949 yılında Konya Müze Müdürü Zeki Oral tarafından bulunmuştur (Erdemir, 2001: 123).

1952'de Zeki Oral'ın, 1965-1966'da Katharina Ottodorn'un ve 1967'de Mehmet Önder'in sondaj ve kazı çalışmalarının ardından uzun süre kendi kaderine terk edilen Kubad-Abad Sarayı'nda 1980 yılından itibaren Prof. Dr. Rüçhan Arık tarafından yeniden sistemli kazılara başlanmıştır (Erdemir, 2001: 124).

Karatay Medresesi Çini Eserleri Müzesi, bünyesinde barındırdığı çini eserler sayesinde; Sosyal Bilgiler dersleri kapsamındaki Türk el sanatları ve Selçuklu Dönemi sanat anlayışı ile ilgili konuların öğretiminde müze ile eğitim faaliyetlerinin yapılabileceği önemli bir müzedir.

Müzedede, eğitimci bir personelin bulunmaması önemli bir eksikliktir. Ayrıca, binanın fiziki yapısından dolayı, müze ile eğitim faaliyetlerinin yapılabileceği özel bir oda ayrılamayacak olması da bir diğer olumsuz özelliktir.

2.5.2- Müzede Bulunan Eserler

Müzede sergilenen eserler Anadolu Selçuklu Dönemi ve Osmanlı Dönemine aittir.

Celaledin Karatay Türbesi'nin bulunduğu hücrede ve güneydeki öğrenci hücrelerinde Kubad-Abad Sarayı çinileri alçı süsleri, çini tabaklar, kandiller ve sırsız seramikler sergilenmektedir.

Kubad-Abad Sarayı çinileri haç, yarım haç, sekiz köşeli yıldız ve kare şeklinde olup, lüster ve sıraltı tekniği ile yapılmıştır. Renklerle insan ve hayvan figürleri resmedilmiş, çiniler Selçuklu desenleri ve yazılarla süslenmiştir.

Kazılarda ele geçen kap-kacak, cam ve madeni eserler, alçı süsler ve çeşitli malzeme de vitrinlerde yer almaktadır. Kubad-Abad çinileri, Türk sanatının en zengin figürlü çini eserleri olarak dikkati çeker (Önder, 1999: 299).

Eyvanda, Selçuklu Dönemine ait çini kalıntıları, Selçuklu ve Osmanlı Dönemine ait seramikler teşhir edilmektedir. Kubbeli salonda Selçuklu Dönemine ait cam tabak, çini parçaları, Beyşehir Eşrefoğlu Camii'ne ait tavan göbekleri ve Osmanlı Dönemine ait seramikler bulunmaktadır (Önder, 1999: 299).

2.5.2.1- Alçı, Cam, Seramik Eserler Salonu

Bu salonda, Selçuklu Dönemi'ne (XII.-XIII. yy.) ait:

Maşrabalar, vazocuklar, kandiller, mask geometrik süslemeli kap, küresel konik kap, insan yüzlü parça, süzgeçli kaplar, mastar biçimli kaplar, insan ve hayvan figürlü alçı parçaları, yazılı alçı bordür parçaları, bitkisel ve geometrik süslemeli alçı parçaları bulunmaktadır.

Ayrıca bu salonda, Kubad Abad Sarayı'ndan getirilmiş; yazılı cam tabak, cam kandiller, av sahneli altı parça, taşa oyulmuş ejder başları, alçı rafnişler bulunur.

Osmanlı Dönemi'ne (XIII.-XIX. yy.) ait; çini fırınında kullanılan üçayak altlıklar, tabak, kâseler, çini pabuç parçası, mastar biçimli kaplar, cam gaz lamba yer almaktadır.

2.5.2.2- Kubad-Abad Salonu

Bu salonda: Selçuklu Dönemi'ne (XII.-XIII. yy.) ait; sır altı tekniği ile yapılmış duvar çinileri örnekleri, çini tabaklar ve kâseler yer alır.

Ayrıca bu salonda, Kubad Abad Sarayı kazılarında elde edilmiş; insan figürlü çini parçalar, sır altı tekniği ile yapılmış duvar çinileri örnekleri ve lüster tekniği ile yapılmış duvar çinileri örnekleri teşhir edilmektedir.

2.5.2.3- Avludaki Eserler

Avluda girişte sağ bölümde, Selçuklu Dönemi'ne (XII.-XIII. yy.) ait; eyvan kurtarma kazısı buluntuları sergilenmektedir. Girişte sol bölümde ise Selçuklu Dönemi'ne (XII.-XIII. yy.) ait Kılıçarslan Köşkü kazısı buluntuları yer alır.

Avluda: Selçuklu Dönemi'ne (XII.-XIII. yy.) ait çini kâseler ve çini tabaklar teşhir edilmektedir. Osmanlı Dönemi'ne (XVIII.-XIX. yy.) ait olarak ise; tabak, vazolar, sürahiler ve bardaklar ile şekerlik ve kâse bulunur.

Şekil-6: Karatay Medresesi Avlusu.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 13.05.2010

2.6- Taş ve Ahşap Eserler Müzesi (İnce Minare Medresesi)

2.6.1- Müzenin Tarihçesi:

Taş ve Ahşap Eserler Müzesi olarak kullanılan bina İnce Minare Medresesi'dir. Medrese, Selçuklu Sultanı II. İzzeddin Keykavus Devrinde Vezir Sahip Ata Fahreddin Ali tarafından, hadis ilmi öğretilmek üzere 1264 yılında inşa ettirilmiştir. Yapının mimarı Keluk bin Abdullah'tır (Önder, 1999: 299).

Şekil-7: İnce Minare Medresesi.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 14.05.2010

Darü-l Hadis, Selçuklu Devrinin avlusu kapalı medreseleri grubundadır. Tek eyvanlıdır. Giriş kemerinin iki tarafında yer alan üçer küçük sütun ve kemer, bitkisel ve geometrik motiflerle süslüdür (Sözen, 1972a: 70).

Taçkapıdan çapraz tonozlu mekâna geçilmektedir. Cepheden bakıldığında fark edilemeyen bu mekân, binanın esas eyvanı için simetri teşkil etmektedir. Bu

mekânın yan duvarlarındaki iki adet niş mimariye estetik kazandırmıştır (Sözen, 1972a: 71).

Çapraz tonozlu giriş bölümünden divanhaneye girilir. Ortasında havuzu bulunan üzeri kubbeli, kare planlı avlunun güney ve kuzeyinde beşik tonozlu dikdörtgen planlı öğrenci hücreleri bulunmaktadır. Kubbe kasnağında kûfi yazı ile “El Mülkü Lillah” ve “Ayet’el Kürsi” yazılıdır. Bu yapı ışığını, mazgal ve dikdörtgen pencereler ile kubbede yer alan fenerden sağlamaktadır (Kuran, 1969b: 55).

Girişin karşısında, avludan üç basamakla çıkılan basık tonozlu eyvan yer almaktadır. Eyvanın iki yanında kare planlı, kubbeli birer derslane odası vardır. Anıtsal yapının ön cephesi kesme taştandır ve yan duvarlarının dış cepheleri moloz taştan yapılmıştır. İç mekânlarda tuğla, hem statik hem de dekoratif amaçlı kullanılmıştır (Sözen, 1972a: 72).

Medrese kuzeyinde yer alan mescitten geriye, bugün yalnız tuğla örgülü mihrabı kalmıştır. Yapıya adını veren minarenin kaide kısmı muntazam kesme taş kaplamalıdır. Beden kısmı tamamen tuğla örgülüdür. Bugün mevcut gövdesi sekiz köşeli olup, çeşitli formda bombeler halindedir. Minare turkuaz renkte, beyaz hamurlu tuğlalarla örülmüştür. Minarenin orijinali iki şerefeli iken, 1901 yılında düşen yıldırım iki şerefeden birini tahrip etmiştir (Kuran, 1969b: 55).

İnce Minare Medresesi XIX. yüzyılın sonuna kadar faaliyetini sürdürmüştür. 1876-1899 yıllarında tamir edildiği bilinmektedir. Cumhuriyet Devrinde 1936 yılında başlayan çeşitli onarım çalışmalarından sonra, 1956 yılında Taş ve Ahşap Eserler Müzesi olarak hizmete açılmıştır (Önder, 1999: 299).

Taş ve Ahşap Eserler Müzesi (İnce Minare Medresesi); bünyesinde Selçuklu Dönemi’ne ait eserler barındırmasından dolayı, Sosyal Bilgiler derslerindeki Anadolu Selçuklu Tarihi ile ilgili konuların öğretiminde, müze ile eğitim kapsamında kullanılabilinecek önemli bir müzedir. Müze’nin bir Selçuklu eseri olan İnce Minare Medresesi’nde kurulmuş olması bu önemini daha da artırmaktadır.

Müzedeki teşhir edilen eserler hakkında bilgi verebilecek personelin az olması ve binanın fiziki yapısının elverişsiz olmasından dolayı, müze ile eğitim faaliyetleri için kullanılabilecek bir oda ayrılamayacak olması müze için olumsuz bir özelliktir.

2.6.2- Müzede Bulunan Eserler

Müzede Selçuklu ve Karamanoğlu Devrine ait taş ve mermer üzerine oyma tekniği ile yazılmış inşa ve tamir kitabeleri, Konya Kalesi'ne ait yüksek kabartma rölyefler, çeşitli ahşap malzemeye oyma tekniği ile yapılmış geometrik ve bitkisel motiflerle bezenmiş kapı ve pencere kanatları, ahşap tavan göbeği örnekleri ve mermer üzerine işlenmiş mezar şahidesi ve sandukalar teşhir edilmektedir (Önder, 1999: 301).

Başkenti Konya olan Selçukluların sembolü çift başlı kartal ve kanatlı melek figürlerinin en güzel örnekleri de bu müzede sergilenmektedir.

Müzede yer alan taş eserlerde bazı figürler kullanılmıştır. Bu figürler şu şekilde sıralanır:

Çift Başlı Kartal Figürleri: Konya Kalesi'nin Sultan kapılarına yerleştirilen çift başlı kartal rölyeflerinden bugün ikisi burada teşhir edilmektedir. Çift başlı kartallardan en büyüğü gök mermere yüksek kabartma olarak işlenmiştir.

Kanatlı Melek Figürleri: Konya Kalesinin Larende Kapısı üzerinde bulunduğu kaydedilen gök mermer üzerine yüksek kabartma olarak işlenmiş, iki adet kanatlı melek figürü, salonun giriş kapısının sağ ve solundaki sağır nişlerde teşhir edilmektedir.

Şekil-8: Ahşap Tavan Göbeği.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 14.05.2010

Ejder (Dragon) Figürleri: Konya Kalesi kabartma figürleri arasında gök mermerden üç adet ejder de müzede teşhirdedir. Bunlar, açıkta ve düğümlemiş şekilde resmedilmişlerdir.

Harpi Figürü: Konya Kalesi figürlü eserleri arasında gök mermere, başı insan, gövdesi kuş şeklinde bir kabartma bulunmaktadır.

Balık Figürü: Konya Kalesinin Larende Kapısı üzerinde bulunduğu anlaşılan ve burada teşhir edilen gök mermer üzerine kabartma, iki parçadan ibaret bir tarih kitabesinde, iki uçta birer çerçeve içine alınmış iki adet balık figürü görülmektedir.

Fil ve Gergedan, Antilop Figürleri: Müzede sergilenen Konya Kalesi'ne ait, gök mermerden, kavisli ve kamışlı bir kemer silmesi üzerinde, yüksek kabartma olarak resmedilmiş bir fil arkasında bir gergedan figürü görülmektedir.

Arslan Figürleri: Konya Kalesi'nden gelmiş bazı arslan heykelleri ve arslan başları da teşhir edilmektedir.

İnsan Figürleri: Konya Kalesi figürlü yapıları arasında, çeşitli şekillerde insan resimlerine de rastlanmaktadır. Bunlar arasında, gök mermer bir kabartmada ve bir niş içerisinde bağdaş kurmuş bir insan görülmektedir (Önder, 1999: 401-402).

2.7- Mezar Anıtları Müzesi (Sırçalı Medrese)

2.7.1- Müzenin Tarihçesi

Mezar Anıtları Müzesi, Sırçalı Medrese'de kurulmuştur.

Sırçalı Medrese, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde medrese olarak kullanılmıştır. XVII. yüzyılda terk edilmiş olan medresenin talebe odaları yıkılmıştır. XIX. yüzyılda ise kerpiçle yapılan bu odalarda eğitime devam edilmiştir (Kuran, 1969c: 74).

Medrese, 1954 yılında onarıma ve korumaya alınarak, 1960 yılında Konya Müzesi'ne bağlı "Mezar Anıtları" seksiyonu olarak ziyarete açılmıştır (Konyalı, 1997: 1159). 1969 yılında, aslına uygun olarak Kültür Bakanlığı tarafından restore edilmiştir.

Mezar Anıtları Müzesi'nin üst katı "Anıtlar Müdürlüğü"nün kullanımındadır.

Konya'nın ve Anadolu'nun önemli medreselerinden biri olan Sırçalı Medrese; Konya İli, Meram İlçesi, Gazialemşah Mahallesi'ndedir. Açık avlulu, iki eyvanlı ve iki katlı medreselerden olan Sırçalı Medrese, II. Gıyaseddin Keyhüsrev Devri'nde Bedreddin Muslih tarafından yaptırılmıştır. Binanın önemli bölümlerinde kesme taş diğer kısımlarda moloz taş kullanılmıştır. Çeşitli değişikliklerle 1924 yılına kadar medrese olarak kullanılmıştır (Önder, 1995: 199).

Doğu-batı yönünde uzanan medresenin dikdörtgen biçimindeki ön cephesi kesme taştandır. Öne çıkıntı yapan taç kapı çeşitli geometrik ve rumi süslerle bezenmiştir. Giriş kapısının üstüne rastlayan kısımda kitabe bulunmaktadır. Bunun iki yanında üstü mukarnaslı süs işçilikleri vardır (Kuran, 1969c: 75).

Medresenin dikdörtgen bir avlusu ve avlunun ortasında bir havuzu vardır. Avlu üç yönden revaklarla çevrilidir. Revakların kalan kısımlarından ayakların duvar yüzeylerinin çeşitli şekillerde sırlı tuğla ve çinilerle kaplı olduğu anlaşılmaktadır. Avlunun sağında ve solunda dörder öğrenci hücresi bulunmaktadır. Üst kattaki odalarla birlikte toplam oda sayısı onaltıdır. Odaların kapı ve pencereleri avluya açılmaktadır (Kuran, 1969c: 75).

Şekil-9: Sırçalı Medrese.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 14.05.2010

Ana eyvanın sağında ve solunda kubbeli birer oda vardır. Bunlar klasik kışlık dershanelerdir. Yapının en süslü ve gösterişli yeri olan ana eyvan bugün oldukça sağlam durumdadır. Yalnız eyvan kemerinin yeri kadar olan altıgen çiniler ve eyvanın üst kısmındaki çiniler dökülmüş ve bozulmuştur. Eyvan bir basamakla avludan ayrılmaktadır. Cephesi çeşitli şekillerde ve görünüşlerde çiniler ve yazılarla bezelidir (Kuran, 1969c: 75). Sırçalı Medrese çinileri, çini sanatı yönünden önemli bir yer tutmaktadır.

Mezar Anıtları Müzesi (Sırçalı Medrese); bünyesinde Selçuklu Dönemi'ne ait eserler barındırmasından dolayı, Sosyal Bilgiler derslerindeki Anadolu Selçuklu tarihi ile ilgili konuların öğretiminde, müze ile eğitim kapsamında kullanılabilinecek bir müzedir. Müzenin bir Selçuklu eseri olan Sırçalı Medrese'de kurulmuş olması, bu önemini daha da artırmaktadır.

Müzedede teşhir edilen eserler hakkında bilgi verebilecek personelin az olması müze için olumsuz bir özelliktir. Müzedede teşhir edilen eserlere ait bilgiler, eserlerin üzerinde bulunmamaktadır. Müzedede yer alan mezar taşlarının hangi yıllara ve kimlere ait olduğunun yazılması sağlanmalıdır. Müzeye ders işlemek için giden öğrenciler bu bilgilere, eserlerin teşhir edildiği bölümlerde verilen bilgilerden ulaşabilmelidir.

2.7.2- Müzedede Bulunan Eserler

Sırçalı Medrese Mezar Anıtları Müzesi'nde, çoğunluğu zaman içerisinde yok olan mezarlıklardan toplanan tarih ve sanat tarihi açısından değerli olan; Selçuklu, Karamanoğlu ve Osmanlı Dönemlerine ait mezar taşları sergilenmektedir.

Mezar Anıtları Müzesi, Konya mezar taşı işçiliğinin zengin örnekleriyle doludur. Ayrıca mezar taşları arasında, tarihi şahsiyetlere ait olanları ise yalnız birer belge olarak değer taşımaktadır (Önder, 1971: 404).

Konya'da kamulaştırılan mezarlıklardan toplanan, tarih ve sanat tarihi yönünden değerli mezar taşları; Selçuklular, Beylikler ve Osmanlılar devrine göre tasnif edilerek teşhir edilmişlerdir. Ayrıca mezar taşları; şekil, motif ve yazı

karakterleri de göz önüne alınarak değerlendirilmiş ve kronolojik bir sıraya konmuştur (Önder, 1971: 301).

Şekil-10: Müzede Teşhir Edilen Mezar Taşları.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 14.05.2010

Müzede bulunan eserlerde, eserler ile ilgili bilgilendirme yazıları bulunmamaktadır. Mezar taşları, odalarda sadece koruma altında tutulmaktadır ve günümüzde müze daha çok müze deposu görünümündedir.

2.8- Mevlâna Müzesi

2.8.1- Müzenin Tarihçesi

Bugün müze olarak kullanılmakta olan Mevlâna Dergâhı, “Selçuklu Sarayı’nın Gül Bahçesi” olarak kullanılan bahçeye yapılmıştır. Bu bahçe Sultan Alâeddin Keykubad tarafından Mevlâna’nın babası Sultânü’l Ulemâ Bâhaeddin Veled’e hediye edilmiştir. Sultânü’l Ulemâ 12 Ocak 1231 tarihinde vefat edince

türbedeki bugünkü yerine defnedilmiştir. Bu defin Gül Bahçesi'ne yapılan ilk defindir.

Şekil-11: Yeşil Kubbe (Kubbe-i Hadra).

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 14.05.2010

Sultânü'l-Ulemâ'nın ölümünden sonra kendisini sevenler Mevlâna'ya müracaat ederek babasının mezarının üzerine bir türbe yaptırmak istediklerini söylemişlerse de Mevlâna "Gök kubbeden daha iyi türbe mi olur" diyerek bu isteği reddetmiştir. Ancak kendisi 17 Aralık 1273 yılında vefat edince, Mevlâna'nın oğlu Sultan Veled, Mevlâna'nın mezarı üzerine türbe yaptırmak isteyenlerin isteklerini kabul etmiştir (Önder, 1999: 282).

"Kubbe-i Hadra" (Yeşil Kubbe) denilen türbe dört fil ayağı (kalın sütun) üzerine 130.000 Selçukî dirhemi karşılığında Mimar Tebrizli Bedrettin'e yaptırılmıştır. Bu tarihten sonra inşaat faaliyetleri hiç bitmemiş, XIX. yüzyılın sonuna kadar yapılan eklemelerle devam etmiştir (Bakırcı, 2010: 22).

Büyük Türk mutasavvıfi mütefekkeri Mevlâna Celaleddin'in, türbesinin bulunduğu Konya Mevlâna Dergâhı ve Türbe 2 Mart 1927'de "Konya Âsâr-ı Âtîka Müzesi" adı altında müze olarak hizmete başlamıştır. 1954 yılında ise müzenin teşhir ve tanzimi yeniden gözden geçirilmiş ve müzenin adı "Mevlâna Müzesi" olarak değiştirilmiştir (Yusuf, 1930: 7).

Müzenin avlusuna “Dervîşân Kapısı”ndan girilir. Avlunun kuzey ve batı yönü boyunca derviş hücreleri yer almaktadır. Güney yönü, matbah ve Hürrem Paşa Türbesi’nden sonra Üçler Mezarlığı’na açılan Hâmûşân (Susmuşlar) Kapısı ile son bulur.

Avlunun doğusunda ise Sinan Paşa, Fatma Hatun ve Hasan Paşa türbeleri yanında semahane ve mescit bölümleri ile Mevlâna ve aile fertlerinin mezarlarının da içerisinde bulunduğu ana bina yer alır (Önder, 1971: 387).

Avluya; Yavuz Sultan Selim’in 1512 yılında yaptırdığı üzeri kapalı şadırvan ile “Şeb-i Arûs Havuzu” ve avlunun kuzey yönünde yer alan selsebil adı verilen çeşme ayrı bir renk katmaktadır (Önder, 1999: 291).

Mevlâna Müzesi, Sosyal Bilgiler dersinde müze ile eğitim faaliyetlerinin sıklıkla yapılabileceği bir müzedir. Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerine ait eserlerin teşhir edildiği müzeye, ders kapsamında bulunan Selçuklu ve Osmanlı Tarihi konularının öğretiminde müze ile eğitim faaliyetleri yapılabilir.

Müze bahçesi ve derviş hücrelerinin bulunduğu bölümler, müze ile eğitim faaliyetlerinde öğrencilerin çalışmalar yaparken yararlanabileceği mekânlardır.

2.8.2- Müzede Bulunan Eserler

2.8.2.1- Tilavet Odası (Hat Dairesi)

Türbe kapısından Tilavet Odası olarak adlandırılan önceleri dervişlerin Kuran okuduğu, kubbeli küçük bir salona girilir. Bu salon şimdi Hat (yazı) Dairesi olarak düzenlenmiştir.

Osmanlı devrinin tanınmış bazı hattatlarının yazdığı; sülüs, nesih ve talik yazı çeşitlerinden levhaları teşhir edilmektedir. Tilavet Odası’ndan gümüş kanatlı ikinci bir kapıdan türbeye girilir.

Önder’in aktardığı bilgilere göre: Gümüş Kapı’nın üzerindeki kitabede, kapının 1599 yılında Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa’nın oğlu Hasan Paşa tarafından yaptırıldığı yazmaktadır (Önder, 1999: 286-287).

2.8.2.2- Türbe (Huzur-ı Pir)

Gümüş Kapı'dan Huzur-ı Pir denilen türbe salonuna geçilir. Üç kubbe ile örtülü bu salonun sağında ve karşısında yüksekçe bir set üzerinde mezarlar vardır. Sağda, iki kubbenin örttüğü ve mezar sandukalarının bulunduğu set ile karşısındaki iki kubbeli sete ve Mevlâna'nın üzerindeki Yeşil Kubbe'ye Kutupların Kubbeleri manasında Kıbab'ül Aktab denilmiştir. Salonun solunda, Semahane ve Mescid'i ayıran kemerlerin altındaki setteki ikişer sıralı 6 sandukaya Horasan Erleri adı verilir (Önder, 1999: 287).

Mevlâna'nın sandukasının önünde, içten stalâktit dolgulu kubbeye Post Kubbesi denir. Türbe girişinde ve ortadaki vitrinlerde Mevlâna'nın eserlerinden olan Mesnevi'nin en eski yazma nüshaları ile tertipli Divan-ı Kebir ve Sultan Veled'in Yazma Divanı teşhir edilmektedir.

Nisantası adlı bronz üzerine altın ve gümüş kakma, figür ve desenlerle süslü büyük kazan burada teşhirdedir. Nisantası, İlhanlı Sultanı Ebu Said Bahadır Han (1305-1335) için Musul'da yaptırılmış, 1333 yılında Mevlâna Türbesi'ne hediye edilmiştir (Önder, 1999: 287).

Salonun sağında, Mevlâna'nın sandukasını Huzur-ı Pir'den ayıran gümüş bir şebeke vardır. Buna Gümüş Kafes denir. 1579 yılında, Mahmud Paşa tarafından kalemkâr İlyas adlı bir ustaya yaptırılan kafesin üzerinde gümüş plakada şair Mani'nin 32 beyitlik Türkçe bir şiiri yazılıdır. Kafesin altında iki basamaklı gümüş eşik bulunmaktadır (Önder, 1999: 287).

Gümüş Kafes'in güneyinde Yeşil Kubbe'nin tam altında, Mevlâna ve oğlu Sultan Veled'in mermer sandukaları vardır. Sandukanın üzerine 1894 yılında Sultan II. Abdülhamid tarafından hediye edilen, sırmalarla süslü bir örtü (puşide) örtülmüştür (Önder, 1999: 287).

Mevlâna Türbesi'nin inşası sırasında Mevlâna için yaptırılan, aynı zamanda Selçuklu ahşap işçiliğinin bir şaheseri olan ahşap sanduka, Mevlâna'nın babası Sultan-ül Ülema'nın mezarı üzerindedir (Önder, 1999: 289).

Yeşil Kubbe'nin batısında ve Mevlâna'nın başucunda; Mevlâna'nın eşi ve çocuklarının, dergâhta postnişinlik makamına oturmuş çelebilerin ve Mevlâna soyundan gelenlerin, doğusunda da yine aynı soydan gelen çelebilerin mezarları

vardır. Türbede toplam 65 sanduka bulunmaktadır. Sandukalar değerli kumaşlarla, işlemeli puşilerle örtülmüştür (Önder, 1999: 289).

2.8.2.3- Semahane

Semahane, Yeşil Kubbe'nin kuzeyindedir. Bitişindeki Mescid ile birlikte XVI. yüzyılda Kanuni Sultan Süleyman devrinde yaptırılmış olan kubbeli bir salondur.

Semahane, Sema'nın yani "Mukabele" denen Mevlevi ayininin yapıldığı yer anlamına gelir, kadın ve erkek ziyaretçilere mahsus altlı-üstlü mahfelleri, naat okunan kürsüsü, musiki heyetine mahsus (Mutrip Hücresi) post makamı vardır (Önder, 1999: 289).

Semahane'de; Mevlâna Türbesi ve Dergâhı'na ait musiki aletleri, rahleler, şamdanlar, kandiller ve Mevlâna'ya ait elbiseler teşhir edilmektedir.

2.8.2.4- Mescid

Semahane'nin batı yönü bitişinde Dergâh Mescidi vardır. Mescid'in asıl kapısı batıda Dergâh avlusuna açılır; Mescid'in mermer mihrabı ve tek şerefeli bir minaresi bulunmaktadır (Önder, 1999: 289).

Mescid'deki vitrinlerde; ciltlerine, tezhip ve yazılarına, tarihlerine göre müzelik değerlerde yazma kitaplar, kilim ve halılar teşhir edilmektedir.

Mevlâna Müzesi'nin bu bölümünde, kible duvarında tablo gibi asılı duran bir seccade teşhir edilmektedir. Müzenin bu bölümde teşhir edilen pek çok tarihi halı ve seccadeler arasında en çok ilgiyi bu seccade toplamaktadır diyebiliriz.

Mescid bölümde teşhir edilen bu seccadenin bilgilendirme fişinde; "Bu seccade Selçuklu Sultanı I. Alaaddin Keykubad'ın, Mevlâna Celaleddin'e düğün hediyesidir" ibaresi yer almaktadır (Önder, 1985a: 5).

2.8.2.5- Derviş Hücreleri

Türbenin batı yönünü çeviren, her birinde birer küçük kubbe ve baca bulunan Derviş Hücreleri, Mevlevi dervişlerinin oturması için 1584 yılında Sultan III. Murad tarafından yaptırılmıştır.

Hücrelerin avluya bakan cepheleri, camekânlı uzun bir koridorla kapatılmıştır. Hücrelerden ikisi aynen muhafaza edilmiş, diğerleri halı ve kumaş bölümü olarak düzenlenmiştir.

Müzenin Derviş Hücreleri bölümünde, Selçuklu ve Osmanlı Devri Türk halıcılığında seçkin örnekler ile İstanbul, Bursa ve Bilecik'te dokunmuş Osmanlı Devri kumaşları teşhir edilmektedir (Önder, 1999: 289).

2.6.2.6- Mevlevi Matbahı

Derviş hücrelerinin güney yönünde Dergâh Matbahı (mutfak) vardır. Matbah, III. Murad devrinde ilavelerle büyütülmüş, onarımı 1867 yılında yapılmıştır. Matbah, hem dergâh yemeğinin piştiği yer hem de ikrar veren yani tarikata girmeyi kabul eden aday dervişlerin (nev-niyazlar) yetiştirildikleri Çilehâne'dir. Çile müddeti 1001 gün olup bu müddet zarfında nev-niyazlar matbahta çalışır ve usulüne göre hizmet ederler. Bu müddeti dolduranlar törenle hücre sahibi (hücrenişin) derviş olur ve kendilerine ayrılan hücrede otururlar (Önder, 1999: 290).

Matbah'ta, eski Mevlâna Dergâhı'nda kullanılmış çeşitli mutfak eşyaları teşhir edilmektedir.

19 Aralık 1986 yılında onarım, teşhir ve tanzimine başlanan Matbah, 9 Aralık 1988'te tamamlanarak halkın ziyaretine açılmıştır. Mevlevi Dervişlerin yemeklerinin hazırlandığı, yenildiği ve ilmi sohbetlerin yapıldığı bu bölümde; tennure, şalvar ve sikkeleri ile özgün giysileri içindeki mankenlerle: "Mevlevi Canları", "Yemek Hazırlığı", "Somat Sofrası", "Dervişler Sohbeti", "Pirinç Temizleyen", "Matbah Canı", "Sema Talim Edenler" ile "Nev-niyâz ve Saka Postu Makamı" adlı canlı sergilemeler yapılmaktadır (Akat, 1989: 98).

Şekil-12: Mevlevi (Somat) Sofrası.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 21.04.2009

Matbah bölümü, müzenin en dikkat çekici bölümlerinden biridir. Bu bölüm, mankenler kullanılarak canlandırmalar yapılmış olmasından dolayı, Mevlâna Müzesi'nde yapılacak olan müze ile eğitim faaliyetlerinde sıklıkla kullanılacak bir bölümdür.

Müze binasının önceleri dergâh olarak kullanıldığı zamanlarda, hayatın nasıl geçtiği ve insanların hangi faaliyetlerde bulunduğunun mankenler kullanılarak canlandırılmış olması, müze için son derece önemli bir özelliktir. Müze ile eğitim faaliyetleri kapsamında müzeyi ziyaret edecek olan öğrenciler bu mankenleri gözlemleyerek daha somut bilgilere ulaşabilecektir.

2.6.2.7- Çelebi Dairesi (Kütüphane)

Türbenin güney bitişiğinde, camekânlı geniş bir oda vardır. Dergâh şeyhlerinin misafir kabul ettiği bu odaya Çelebi Dairesi denir. Bu daire, Niyaz

Penceresi adlı bir pencere ile türbeye açılır. Çelebi Dairesi, Müze İhtisas Kütüphanesi olarak kullanılmaktadır. Kütüphanede yazma ve basma olmak üzere toplam altı bin cilt kitap bulunmaktadır.

Bakırcı'nın aktardığı bilgilere göre Kütüphane'de; 1992 yılı sonu itibariyle 7238 adet basma ve 2250 adet yazma olmak üzere toplam 9488 adet kitap bulunmaktaydı (Bakırcı, 1992: 39).

Mevlâna Müzesi'nde ayrıca Abdalbaki Gölpınarlı, M. Ferid Uğur ve Mehmet Önder'in bağışladıkları üç özel kütüphane daha mevcuttur (Önder, 1999: 291).

Mevlâna Müzesi ihtisas Kütüphanesi 1939 yılında önemi nedeniyle "Konya ve Mülakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği" tarafından onarılmıştır. Kapı, pencere ve tavan ahşaplarının tamamı aslına uygun olarak yenilenmiştir (Bakırcı, 1992: 42-43).

2.6.2.8- Meydan-ı Şerif (Müdürlük Bürosu)

Derviş hücrelerinin güney yönünde ve Matbah bitişiğinde, Müdürlük Bürosu olarak kullanılan Meydan-ı Şerif adlı geniş bir oda vardır. Önceleri, Dergâh şeyhinin dervişlerle sohbet ettiği bu odanın tavanı, 1867 yılında yağlıboya nakış ve resimlerle süslenmiştir. Ayrıca müze avlusunun kuzeyinde ve Çelebi Kapısı yönünde tek katlı bir binadan ibaret olan Çelebi Misafirhanesi bulunmaktadır. Bugün depo olarak kullanılan bu binada önceleri, dışarıdan gelen dervişler misafir edilmişlerdir (Önder, 1999: 291).

Şadırvan ve Şeb-i Arus Havuzu: Müze avlusunda gök mermerden yapılmış bir şadırvan vardır. Şadırvan, 1512 yılında Yavuz Sultan Selim tarafından yaptırılmış ve suyu getirilmiştir. 1595 yılında Sultan III. Mehmed ve 1868 yılında da Sultan Abdülaziz şadırvanı tamir ettirmişlerdir.

Matbah'ın önünde de 6 köşeli mermer bir havuz vardır. Mevlâna'nın ölüm yıldönümlerinde bu havuzun başında sema edildiği için havuza Şeb-i Arus (Düğün Gecesi) Havuzu adı verilmiştir (Önder, 1999: 291).

2.9- Atatürk Evi Müzesi

2.9.1- Müzenin Tarihçesi

Atatürk Evi Müzesi olarak kullanılan iki katlı tarihi bina, Atatürk Caddesi üzerinde 1912 yılında; kesme taş, moloz taş ve tuğladan yapılmıştır. 1923 yılında hazine adına tescil edilen ev, Vali Konağı olarak kullanılmış (Önder, 1995: 200).

Atatürk'ün Konya'ya gelişlerinde, bu ev kendisine tahsis edilmiştir. 1927 yılında hazineden Konya Belediyesi'nce satın alınan ev 19.7.1928 tarihinde Konyalıların Atatürk'e şükranlarının bir ifadesi olarak Atatürk adına tescil edilmiş ve tapusuna, "Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya Konyalıların hediyesidir." yazılmıştır. 1940 yılında Konya Özel İdaresi'nce sembolik bir bedel karşılığında satın alınan ev, tekrar Vali Konağı haline getirilmiş ve 1963 yılına kadar Vali Konağı olarak kullanılmıştır (Bakırcı, 2010: 106).

Şekil-13: Atatürk Evi Müzesi.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 14.05.2010

Atatürk, 1920-1937 tarihleri arasında 12 defa Konya'ya gelmiş, çoğu gelişinde kendisine Konyalıların hediye ettiği bu evde kalmıştır (Önder, 1999: 303).

Bina 1963 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilerek onarılmış ve bir yıl sonra 17 Aralık 1964 tarihinde "Atatürk Evi-Kültür Müzesi" adıyla ziyarete açılmıştır (Önder, 1970: 91).

Atatürk Müzesi, Atatürk'ün doğumunun 100. yılında İl Kutlama Komitesi Başkanlığı'nın talebi üzerine, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce restore edilerek, sergileme ve düzenlemesi de yeniden yapılmış ve 17 Nisan 1982 tarihinde "Atatürk Müzesi" olarak ziyarete açılmıştır. Müzenin düzenlenmesinde, yapının ev olarak kullanılma özelliği göz önünde tutulmuş olup, bu nedenle mimari özelliğini bozacak bir değişikliğe gidilmemiştir.

Önder'in aktardığı bilgiye göre Atatürk Evi'nin girişinde, Atatürk'ün bir büstü ile Konya ve Konyalılara bir hitabesi yer almaktadır (Önder, 1970: 91). Bu büst, günümüzde tarif edilen yerinde bulunmamaktadır.

Atatürk Evi Müzesi, Sosyal Bilgiler dersi kapsamındaki İnkılâp Tarihi konu alanına ait konuların öğretiminde sıklıkla kullanılacak bir müzedir. Mustafa Kemal Atatürk'ün, Konya'ya geldiği tarihlerde gerçekleşen önemli olayların öğretimi bu müze kullanılarak yapılabilir.

Müzenin bahçesinden, müze ile eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde faydalanılabilir. Öğrenciler burada; drama, rol çalışması ve çeşitli grup çalışmalarında bulunabilirler.

Müzedeki teşhir edilen eserlerle ilgili bilgi verecek personelin az olması müzenin olumsuz bir özelliğidir. Müzedeki eğitim faaliyetleri konusunda çalışacak uzman personeller bulunmalıdır.

Müzedeki teşhir unsurları daha modern bir yapıya kavuşturulmalıdır. Müzedeki teşhir edilen eserlerin daha iyi gözlenebilmesi ve yakından incelenebilmesi için eserlerin büyük kısmının görünmesini engelleyen ahşaptan yapılmış kaba teşhir unsurları yerine, tamamı camlı camekânlar kullanılabilir.

Müzedeki eserlerin, tamamı cam olan camekânlı bölmelerde teşhire sunulması, müze ile eğitim faaliyeti kapsamında müzeyi ziyaret eden öğrencilere de kolaylık sağlamış olacaktır. Ayrıca, teşhirdeki eserler hakkındaki bilgilendirme fişleri yenilenmeli ve daha okunaklı yazılmalıdır.

2.9.2- Müzede Bulunan Eserler

Müze girişinde eve ait tapu dikkat çekmektedir. Girişte sol kısımda, evin tapusu duvarda asılı bulunmaktadır. Müzede bulunan salonlarda; Milli Mücadele’de Konya ve Konyalının yeri, belge ve fotoğraflarla anlatılmaya çalışılmıştır. Müzenin alt ve üst salonlarındaki teşhirlerde, pano ve vitrinle bütünlük sağlanmaya çalışılmış, zemin katta Cumhuriyet öncesine ait belge ve fotoğraflarla Atatürk’ün Konya ziyaretleri anlatılmıştır (Önder, 1988: 41).

Şekil-14: Panolar ve Teşhirdeki Eserler.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 14.05.2010

Panolarında, Atatürk’ün Konya’ya gelişini, şehirde yaptığı ziyaretleri ve bu evde tuttuğu günlük notları gösteren; belgeler, fotoğraflar ve gazete kupürleri teşhir edilmektedir. Vitrinlerde ise Atatürk’e ait bazı elbiseler ile bu evde kaldığı süre içerisinde kullandığı çeşitli eşyalar teşhir edilmektedir.

Müzeye ait bir bahçe vardır. Burada herhangi bir eser bulunmamaktadır.

2.10- A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi

2.10.1- Müzenin Tarihçesi

A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi, Üçler Mezarlığı'nın güneydoğu yönünde yer almaktadır. Müze ve kütüphanenin kurucusu olan Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu hayatını, 1913 yılından itibaren kurmağa başladığı müze ve kütüphanesini daha da zenginleştirip güzelleştirmekle geçirmiştir. Müze, 1913 yılından 1974 yılına kadar toplanmış zengin bir koleksiyona sahiptir (Bakırcı, 2010: 106).

Şekil-15: A.R. İzzet Koyunoğlu Müzesi.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 10.05.2010

A. R. İzzet Koyunoğlu; dünyanın ünlü müze ve kütüphaneleri arasında yer alan bu özel eserini, 4 Temmuz 1973 tarihinde, “Varlığını vatanına ve milletine veren kişi, insanların en mutlusudur” diyerek hiçbir karşılık beklemeden Konya Belediyesi’ne hibe etmiştir (Özönder, 1995: 1).

A. R. İzzet Koyunoğlu'nun evi koruma altına alınıp çevresi istimlâk edilerek, 3433 metrekairelik bu geniş alanda, müzenin bugünkü modern binası inşa edilmiştir.

Bütün müze ve kütüphanesi buraya taşınarak modern anlayışla düzenlenip, "Konya Büyükşehir Belediyesi A. R. İzzet Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi" adıyla, 2 Şubat 1984 tarihinde ziyarete açılmıştır (Özönder, 1995: 2).

Müze iki ana kattan ve çeşitli bölümlerden oluşmaktadır. Müzenin iç kısmı toplam 6 bölümden oluşmaktadır.

Genel müze olma özelliği taşıyan A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi, Sosyal Bilgiler dersleri kapsamında yapılacak müze ile eğitim faaliyetlerinde sıklıkla kullanılabilir. Zengin bir koleksiyona sahip olan müze; Sosyal Bilgiler dersleri kapsamındaki tüm tarih konularının öğretimi için kullanılabilir.

Müzedede bir toplantı salonunun bulunması, müze ile eğitim faaliyetlerinin rahatça yapılabilmesi açısından oldukça önemli bir özelliktir. Müzedede bulunan toplantı salonundan öğrencilerin; drama, rol oynama ve çeşitli grup çalışmaları yapabilmesi için yararlanılabilir. Ayrıca bu salon, müze ziyareti sonrası yapılacak olan değerlendirme çalışmalarının da yapılabilmesi için uygundur.

Müzedede teşhir edilen eserler ile ilgili bilgi verebilecek uzman kişilerin ve eğitim faaliyetleri ile ilgilenecek personellerin bulunmaması müze açısından olumsuz bir özelliktir. Müzedede, müze eğitimi konusunda uzman personeller çalıştırılmalıdır. Altı bölümden oluşan müzedede, her bir bölüm ile ilgili uzman personeller görev yapmalıdır.

Müze binasının bakımsız olması, müzenin en olumsuz özelliğidir. Müzenin girişinde müzenin adının yazılı olduğu büyükçe bir baca bulunmaktadır. Çıkardığı dumanla müze binasının kirlenmesine neden olan bu baca buradan kaldırılmalı ve müzenin çevre düzenlenmesi yeniden yapılmalıdır. Müzenin bahçe teşhirinde bulunan bakıma muhtaç olan eserler koruma altına alınmalıdır.

Dünyanın ünlü müze ve kütüphaneleri arasında yer alan bu müzeye, Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından gerekli ilgi ve özen gösterilmelidir. Eğitim faaliyetlerine özellikle ağırlık verilmesi gerekmektedir. Yapılacak olan yeni düzenlemelerle müzeye, müze ile eğitim faaliyetlerinin daha rahat yürütülebilmesi için özel bir salon kazandırılabilir.

2.10.2- Müzede Bulunan Eserler

2.10.2.1- Anadolu Medeniyetleri Bölümü

Anadolu'da yaşamış toplum ve kültürlerine ait eserler bu bölümde teşhir edilmektedir. Araştırma ve kazılarla ortaya çıkarılan çeşitli arkeolojik ve kültürel materyaller kronolojik bir sırayla teşhir edilmektedir (Özönder, 1995: 4).

İslâm öncesi ve İslami dönemlere ait; paralar, sikkeler, kaymeler, T.C. Merkez Bankası'nın tam emisyon banknotları, modern müzecilik anlayışına uygun olarak ziyaretçilere sunulmuştur.

Bu bölümde, M.Ö. 9 - 7 binli yıllara ait eserler; Eski Tunç Çağı, Hitit ve Friglere ait el sanatı ve ev eşyaları; Emevi, Abbasi, Büyük Selçuklu, Anadolu Selçuklu, Beylikler, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait birbirinden kıymetli eserler de teşhir edilmektedir (Önder, 1995: 202).

2.10.2.2- Tabiat Tarihi Bölümü

Çeşitli çağlara ait fosiller, silisler, taşlaşmış deniz hayvanları ve ürünleri; volkan bombası, taş, metal ve cam kalıntıları ile eşyalar bu bölümde teşhir edilmektedir. MTA ve Etibank gibi kuruluşların araştırma ve kazılarda elde ettiği mineraller, vitrinlerde yer almaktadır. Avcılar tarafından armağan edilen; av hayvanları ve çeşitli kuşlar, içi doldurulmuş örnekleri ile bu bölümde yer almaktadır (Önder, 1995: 202).

2.10.2.3- Hat Salonu

Doğudaki büyük salon Hat eserlerine ayrılmıştır. Çeşitli; ekollere, dönemlere, üsluplara, türlere ait birbirinden güzel hüsn-i hat (Calligraphie) örnekleri, duvar ve vitrinleri süslemektedir. İsmail Zühdü, Rakım, Hafız Osman, İmad, Aziz, Mustafa İzzet, Şefik, Sami, Yesari ve Yesari-zâde gibi daha birçok ünlü hattatın şaheserleri, burada sunulmaktadır (Özönder, 1995: 5).

Minyatür, resim, ebrû, âhar, tezhip, katı ve cilt sanatlarından örnekler, mühürler, yağlı boya tablolar, feramanlar ve beratlar hat bölümüne ayrı bir değer kazandırmıştır. Hat Salonu'nun bulunduğu bu katta, ilmi toplantılar için düzenlenmiş 150 kişilik modern bir salon bulunmaktadır (Önder, 1995: 203).

2.10.2.4- Etnografya Bölümü

Etnografya bölümü müzenin ikinci katında yer almaktadır.

Türk-İslâm kültür, sanat ve medeniyetinin kıymetli materyalleri olan, çoğu halk sanatlarına ait nefis örnekler burada teşhire sunulmuştur. Yüzyıllar boyunca el ve ev eşyası olarak günlük yaşantıda kullanılmış bu seçkin eserler arasında; kadın ve erkek kıyafetleri, halı, kilim, cicim, sumak, kese, çorap, mendil, yağlık, peşgir ve kumaş gibi dokumalar; ok, yay, kılıç ve ateşli silahlar vitrinlenmiştir (Özönder, 1995: 11).

Bu bölümde; mezhep, tarikat ve fikri akımlara ait eşyalar son derece ilgi çekicidirler. Ney, kudüm, bender, ud ve saz gibi musîki âletleri; mihlama, nakış, oya ve gergef işleri; yatak, yorgan ve oda takımları gibi eserler, uzun zaman tüneline müze ziyaretçilerini dünden bugüne taşıyan özelliktedirler (Özönder, 1995: 11).

Mühürler ve tesbihler; hokka, kahve, tütün ve hamam takımları; zarif asa, baston ve şemsiyeler; antika saatler, pusulalar ve kible-nümalar; buhurdanlıklar, nargileler, mangallar ve kahve değirmenleri; vazolar, kandiller, gaz lâmbaları ve şamdanlar; çekmeceler, masalar ve rahleler; süs ve mücevher kutuları ile aynalar bu bölümde teşhir edilmektedir.

Ayrıca, yine bu bölümde; taraklar, porselen çini, seramik, kristal, cam eşyalar, panolar ve zevraklar(şişe); ağaç, taş ve metal oyma, kakma ve kesme işleri ile telkâri (gümüş tel işlemesi); kemik, fildişi, sedef, inci, mercan kakmalı, güzel ev ve mutfak eşyaları; takılar ve süs malzemeleri bulunmaktadır.

Nimet Uzluk, Lütfi F. Tuncel'in bağısladığı değerli el işleri, oylar ve nakışlar da yine müzenin Etnografya Bölümü'nde teşhir edilmektedir (Özönder, 1995: 11).

2.10.2.5- Arşiv Bölümü

Arşiv Bölümü'nde, çeşitli yazma ve basılı belgeler; gazete ve dergi koleksiyonları, kupürler, kartpostal ve fotoğraf albümleri ile taş plâklar burada teşhir edilmektedir. İdari ve teknik bürolar da Arşiv Bölümü'nün bulunduğu bu kattadır (Özönder, 1995: 14).

2.10.2.6- Kütüphane

Kütüphane, müzenin ikinci katındadır. A. R. İzzet Koyunoğlu'nun temin ettiği yazma ve basılı eserlerden oluşmuştur. Dünyaca ünlü bu kütüphanede, değişik konularda eşi ve benzeri olmayan (ünik) yazmaların yanı sıra, nadir nüshalar ve ender eserler büyük kıymet taşırlar (Konyalı, 1997: 1167). Selçuk Es'in bağışladığı kitaplarla da kütüphane içeriği oldukça genişlemiştir (Önder, 1995: 203).

Kütüphanede yer alan; kâğıt, hat, minyatür, tezhip, tezyinat, cilt ve ciltbend sanatları açısından da son derecede önemli çeşitli dillerdeki eserler, yerli ve yabancı araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Yazma eserlerin kataloğu, Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından yayınlanmıştır (Özönder, 1995: 13).

2.10.2.7- Avlu

Binanın dört tarafını kuşatan avlu, bahçe görünümündedir. Avluda: Roma ve Bizans Devirleri ile Selçuklu ve Osmanlı Devri'ne ait; insan ve hayvan figürlü büst, stel ve heykeller; mezar taşları ile taş ve mermer kitabeler; değirmen taşları, lahitler ve pişmiş topraktan yapılmış eserler teşhir edilmektedir (Önder, 1995: 203).

2.10.2.8- Konya Evi

Konya Evi, müzenin batı avlusunda yer alır. Bu ev, A. R. İzzet Koyunoğlu'nun kendi evidir. İki katlı, mabeynli ve cumbalı; biri altta ve ikisi üst

katta olmak üzere üç odalı kargir bir yapıdır. Evin avlusunda; mutfak, ocakbaşı, tandır, fırın ve hariciyesi vardır. XIX. yüzyıl sivil mimari örneği olan bu ev, Koyunoğlu'nun vasiyeti üzerine aslına uygun olarak bakım ve onarımı yapılarak koruma altına alınmıştır.

Şekil-16: Konya Evi Oturma Odası.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 10.05.2010

2.11- Sahip Ata Vakıf Müzesi

2.11.1- Müzenin Tarihçesi

Sahip Ata Vakıf Müzesi, Sahip Ata Külliyesi içerisinde yer alan Sahip Ata Hanigâhı'nda yer alır (KVBM, 2010: 14).

Hanigâh'lar birer dergâhtırlar, Selçuklu Dönemi hanigâh örneklerinin en önemlilerinden biri de Sahip Ata Hanigâhı'dır. Bu hanigâh plan olarak, XIII. yüzyıla

ait bilinen Selçuklu tekke ve hanigahları arasında en büyüğü ve en simetrik olanıdır (KVBM, 2010: 14).

1279 yılında, III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in hükümdarlık yıllarında, Sahip Ata Fahrettin Ali tarafından yaptırılmıştır (KVBM, 2010: 14). Sahip Ata Fahreddin Ali'nin Larende Kapısı karşısında yer alan külliyesinin, camiden sonra yaptırılan ikinci binasıdır. Anadolu Selçuklu Mimarisi'nin hangâh, tekke ve zaviye türünün en olgun ve gelişmiş örneklerinden biri olan yapı, birçok çalışmaya da konu olmuştur (Yavaş, 2007: 132).

Şekil-17: Sahip Ata Vakıf Müzesi.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 14.05.2010

Tipik bir Selçuklu taç kapısına sahip olan hanigâh, planı ile XIII. yüzyılın bilinen Selçuklu tekke ve hanigâhları arasında simetrik planlı olanların en büyüğü olarak dikkat çekmektedir.

Mimarı bilinmeyen bu abidevi bina, günümüze kadar kısmen kalabilmiş çini süslemeleriyle devrinin en önemli eserlerinden biridir.

Plan itibarı ile bu eserin Merv ve Tirmiz bölgelerindeki XI.-XIII. yüzyıllara ait merkezi kubbeli yapılara ve aynı eksen üzerinde yer alan eyvan şeması ile de Orta Asya evlerinin plan tipine benzerlik gösteriyor olması ile sanat ve mimarlık tarihimiz açısından önemini daha da arttırmıştır (Yavaş, 2007: 133).

Sahip Ata Hanıgahı, Vakıflar Genel Müdürlüğüne restore edilerek Sahip Ata Vakıf Müzesi olarak 2006 yılında ziyarete açılmıştır (KVBM, 2010: 22).

Sahip Ata Vakıf Müzesi, Sosyal Bilgiler dersi kapsamında müze ile eğitim faaliyetlerinde yararlanılabilecek bir diğer önemli müzedir.

Anadolu Beylikler Dönemi ile Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerine ait eserleri bünyesinde barındıran müzeden; Sosyal Bilgiler ders müfredatı içerisindeki, Anadolu Beylikleri, Selçuklu ve Osmanlı Dönemleri ile ilgili konuların öğretiminde yararlanılabilir.

Müze, müze eğitimi ile ilgili çalışan personel bulunmaması önemli bir eksiklik. Müzede, müze eğitimi konusunda uzman bir personel çalışmalı ve eğitim faaliyetlerini yürütmelidir.

Müze, orta kısımda bulunan avludan ve müzenin bahçesinden müze ile eğitim faaliyetlerinde yapılacak olan çalışmalarda yararlanılabilir.

2.11.2- Müzede Bulunan Eserler

Müzede; Beylikler Dönemi, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerine ait eserler bulunmaktadır. Selçuklu dönemine has firuze, patlıcan moru ve kobalt mavisi çinilerle kaplı, kendisi anıt müze konumunda olan müzede; Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bağlı cami ve mescitlerden getirilen tarihi eser niteliği kazanmış eşyalardan örnekler teşhir edilmektedir (KVBM, 2010: 22).

Müzede teşhir edilen eser grupları arasında:

- 1- Konya Alaaddin Camii'ne ait halı ve kilim örnekleri,
- 2- El yazması Kuran-ı Kerimler, kitaplar ve hat levhalar,
- 3- Şamdanlar,
- 4- Sancak, sakal-ı şerif ve saat,
- 5- Taş, çini, alçı eserler ile

6- Beyşehir Eşrefoğlu Camii'ne ait Vaaz Kürsüleri ve kapı panelleri bulunmaktadır (KVBM, 2010: 22).

Şekil-18: Müzede Teşhir Edilen Vaaz Kürsüleri.

Fotoğrafın Çekilme Tarihi: 14.05.2010

2.12- İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi

2.12.1- Müzenin Tarihçesi

Müze, İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi içerisinde bulunmaktadır.

anakkale Savaşları ve İstiklâl Harbi'nde şehit olan Konya Askerlik Şubesi'ne kayıtlı 7 bin şehit ile Cumhuriyet tarihinde şehit olan Konyalı asker ve polislerin isminin yer aldığı ve Selçuklu mimarisi ile inşa edilen İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi, Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından 2008 yılı Aralık ayında Mevlana Müzesinin doğusunda yaptırılmıştır (Tapur, 2009: 486).

Abide girişinde 16 adet Türk Bayrağı ve bu bayrakların karşılarında ise tarihte kurulmuş 16 Türk devletinin bayrakları yer alır (Tapur, 2009: 487; Bakırcı, 2010: 107). “Bayraklı Yol” olarak adlandırılan bu bölümden sonra Karşılama Kubbesi’ne geçilir. Karşılama Kubbesi’nden sonra da Selçuklu Giriş Kapısı’na geçilmektedir.

Şekil-19: İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi.

Fotoğrafın Çekiliş Tarihi: 10.05.2010

Selçuklu giriş kapısından girilen abide içerisinde sırasıyla; Giriş Avlusu, Şehitlik Avlusu, İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi ve Sinevizyon Salonu bulunmaktadır.

Giriş Avlusu’nda; şehitlerin isimlerinin yazılı olduğu metalden yapılmış iki adet kitap bulunur. Avlu’nun duvarlarında özel cam mozaikten yapılmış 4 tabloda; Atatürk ve silah arkadaşları, Türk Bayrağı kompozisyonu, Milli Mücadele’nin canlandırması ve Türkiye Haritası bulunmaktadır.

Şehitlik Avlusu’nda ise avlu duvarlarında şehitlerin isimleri yer almaktadır. Abide, İstiklâl Harbi Şehitleri adına yapılmasına karşın, avluda yakın tarihimize

kadar şehit olmuş Konyalı tüm şehitlerin isimlerine teker teker yer verilmiştir. Üstü açık olan bu avluda, Konya'nın trafik plaka kodu 42 olduğundan buna atfen, 42 metre yükseklikte bir bayrak direği dikilmiştir. Direkte 96 metrekare büyüklüğünde bir Türk Bayrağı dalgalanmaktadır (Tapur, 2009: 487; Bakırcı, 2010: 107).

Şehitlik Avlusu'ndan İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi'ne geçilmektedir. Tek kattan oluşan müzenin üstündeki katta, gazilerin kullanabileceği özel gazi odası ve evi bulunmaktadır. 2008 yılında yapılan abide ve içerisinde bulunan müze; Ocak 2009'da ziyarete açılmıştır (A. Kırgız ile kişisel iletişim: 12 Mayıs 2010).

Konya müzeleri arasına yeni katılan İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi'nde, Sosyal Bilgiler dersi müfredatı içerisinde bulunan; Çanakkale Savaşları, I. Dünya Savaşı, İstiklal Harbi ve Cumhuriyet döneminin ilk yılları ile ilgili konuların öğretiminde müze ile eğitim faaliyetleri yürütülebilir.

İlköğretim çağında bulunan çocukların ilgisi çekebilecek maketlerle tarihi olayların tasvir edilmesi müzeyi, müze ile eğitim faaliyetleri yürütülmesi için son derece önemli bir konuma getirmektedir.

Şekil-20: İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi.

Fotoğrafın Çekiliş Tarihi: 10.05.2010

Ayrıca müzede, bir sinevizyon salonunun bulunması, müze açısından önemli bir özelliktir. Sinevizyon salonunda öğrenciler, görsel materyaller kullanma imkânı bulur ve müze ile eğitim faaliyetleri konusunda rahatlıkla birçok etkinlik yapabilmeye imkânına kavuşabilirler.

Müze içerisindeki, maketlerle tarihi olayların tasviri yapılan bölümlerin iki tanesinde, İstiklal Savaşı tasvir edilmiştir. Bu iki bölümde, Kurtuluş Savaşı ve İstiklal Savaşı isimleri kullanılmıştır. Her iki isim de 1919 - 1922 yılları arasında gerçekleşen savaşlar için kullanılan isimlerdir. Kavram kargaşasını önlemek için bu iki isimden birisi tercih edilmeli ve bu savaşlar için tek bir isim kullanılmalıdır. Savaşın maketlerle tasvir edildiği bölümlere bu isim yazılmalıdır. Bu durum müze açısından olumsuz bir özelliktir.

2.12.2- Müzede Bulunan Eserler

Müze içerisinde; Çanakkale Savaşları ve İstiklâl Savaşı maketlerle tasvir edilmiştir. Maketler kullanılarak: Çanakkale Savaşları ve İstiklâl Harbi'ndeki cephe savaşları, yaralı taşıma, köylülerin yaptığı yardımlar ve mermi ulaştırma, savaş devam ederken Anadolu'da hayatın nasıl sürdüğü, İstiklâl Harbi'nin kazanılması ve Cumhuriyet'in ilanı neticesinde yaşananlar anlatılmaya çalışılmıştır (Tapur, 2009: 487).

Müze'de bulunan maketlerin tamamı, emekli öğretmen Ayhan Çetin ve eşi Nazmiye Çetin tarafından yapılmıştır. Ayrıca, maketlerle canlandırılan tarihi olayları tamamlayacak nitelikte müze duvarlarına yağlıboya resimler yapılmıştır. Duvarlardaki resimler ise Sinan Turaman tarafından yapılmıştır.

Müze içerisinde yer alan maketlerle tasvir edilen konular, sırası ile şu şekildedir:

- 1- Çanakkale Savaşları,
- 2- Şehitlik,
- 3- Asker Uğurlama (1915),
- 4- Kurtuluş Savaşı Yılları,
- 5- Köyde Yaşam (1915'li Yıllar),
- 6- Kurtuluş Savaşı'nda Yardım Toplama,

- 7- Bir Gazi Karşılırken (1922),
- 8- Cepheye Cephane ve Erzak Taşılırken,
- 9- İstiklal Savaşı,
- 10- Şehitlik,
- 11- Savaş Sonrası Köyde Yaşam,
- 12- Düğün (Oğlan Evi),
- 13- Cumhuriyet Bayramı Kutlaması ve
- 14- Düğün (Kız Evi).

Şekil-21: Maketlerle Cumhuriyet Bayramı Tasviri.

Fotoğrafın Çekiliş Tarihi: 10.05.2010

Müze içerisinde ses sistemleri de bulunmaktadır. Ziyaretçiler, müzeyi gezerken aynı zamanda; I. Dünya Savaşı, Çanakkale Savaşı ve Milli Mücadele Dönemi tarihi olayları ile ilgili anlatımları da dinleyebilmektedir. Ayrıca, savaş dönemleri ile ilgili müzikler de çalınmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM - SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE KONYA MÜZELERİ İLE İLGİLİ FAALİYETLERİN PROGRAMLANMASI

Çalışmamızın bu son bölümünde; çalışmanın ikinci bölümünde verdiğimiz Konya il merkezinde bulunan müzeler hakkındaki bilgiler ışığında, Sosyal Bilgiler dersi kapsamındaki tarih konularının öğretiminde hangi müzelere müze ile eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi gerektiğine yer verilecektir.

Sosyal Bilgiler derslerinin öğretiminde, özellikle de ders kapsamında bulunan tarih konularının öğretiminde ve öğrenci kazanımlarının sağlanmasında, müze ile eğitimin öneminden bu bölümde bahsedilecektir.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 2008 yılında hazırladığı; "İlköğretim 1-8. Sınıflar Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarında Müze ile Eğitim" adlı çalışmada bulunan, Sosyal Bilgiler dersi öğretim programına eklenmesi kararlaştırılan program tablolarına 4, 5, 6 ve 7. sınıf düzeylerinde ayrı ayrı başlıklar altında yer verilecektir.

TTKB'nin hazırladığı program tablolarından yararlanarak, Sosyal Bilgiler ders müfredatındaki konuların içeriklerine uygun olarak, Konya il merkezindeki hangi müzelerde derslerin işlenmesi gerektiğine dair bilgiler yine her sınıf düzeyinde tablolar halinde ayrı ayrı başlıklar altında verilecektir.

Bu bölümde yine; derslerin işlenmesi gerektiği tespit edilen müzelerde, müze ile eğitim faaliyetleri kapsamında işlenecek olan derslerin nasıl işlenmesi gerektiğine dair her sınıf düzeyinde ayrı ayrı başlıklar altında, müze ile eğitim etkinlik planları örneklerine yer verilecektir.

3.1- Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze ile Eğitim Faaliyetleri

Eğitime yapılan en eski eleştirilerden biri, kapalı kapılar arkasında gerçek öğrenmeye yer verilmediğidir. Gözlem yöntemi bu eleştirileri bir ölçüde karşılar. Çünkü bu yöntemde öğrencilere "gerçek dünyayı görme" imkânı sağlanmaktadır. Psikoloji bilimi, gözlemi; dikkatin dış dünyadaki olay ve varlıklara yönelmesi olarak tanımlamaktadır. Gözlem metodu, her çocukta var olan araştırma eğiliminin

değerlendirilmesi olarak ortaya çıkmıştır. Eğitim öğretimde gözlem, varlık ve olayların kendi tabii ortamlarında planlı ve amaçlı olarak incelenmesi demektir (Mustafa ve Öztaş, 2005: 147).

Türk Milli Eğitimi'nin Temel İlkesinin 17. maddesi şu şekildedir:

“Madde 17- Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır. Resmi özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Milli Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetimine tabidir” (Aktaran: Açıköz vd., 2001: 61).

Bu madde, öğretim faaliyetlerinin sadece okullarda değil, okul dışında da sürdürülebileceğini göstermektedir. Okul dışında öğrenme faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilecek etkinliklerde müze önemli bir konumda bulunmaktadır.

Bu cümleden de hareketle müze ile eğitimin, ülkemizde alan gezileri kapsamında ele alındığını söyleyebiliriz. Köstüklü'nün de belirttiği gibi: Tarih öğretiminde alan gezileri için en uygun yerler şüphesiz müzelerdir (Köstüklü, 1998: 48).

Tarih öğretiminde müzelerden faydalanılması ile ilgili olarak Papajani: “Müzeler, okullarda tarih öğretimi için önemli bir kaynak oluşturur. Sergiledikleri nesnelere merak duygusunu, yaratıcılığı ve eleştirel düşünmeyi harekete geçirir” (Aktaran: Bayraktar, 2006: 63) demektedir.

Tarihsel çevreye yapılan eğitim gezileri, öğrencilerin; gözlem, değerlendirme, sınıflama becerilerini ve kavramlara ait bilgilerini geliştirmelerini, görsel kanıt değerlendirmelerini kolaylaştırır. Öğrenciler, değişimi ve sürekliliği çabuk algılar ve tarihsel çevreyle empati kurabilme gibi kazanımları edinirler (Şahan, 2005: 490).

Yeni tarih öğretimi yaklaşımında şu noktalar ön plana çıkmaktadır:

“Tarihe, bilgi edinmekten çok bir araştırma tarzı olarak bakılmakta; öğrencilerin, tarihi kaynakların yapısının ve nasıl kullanıldığının farkında olması gerektiği vurgulanmaktadır.”

“Öğrencilere olguları ezberletmekten çok, tarihsel kaynakları çözümlenmede ve yorumlamada yardım edecek araştırma, kanıt kullanma, kanıt analiz etme, sorgulama, empati ve yorumlama gibi becerileri kazandırma üzerinde durulmaktadır” (Akmehmet T., 2008: 54-55).

Görüldüğü üzere, yeni tarih öğretimi yaklaşımında, öğrenciler bilgiye ulaşmada artık pasif değil aktif katılımcı olarak görülmektedirler. Sosyal Bilgiler dersleri kapsamındaki tarih konularının öğretiminde ve hedef davranışların kazandırılmasında öğrenciler, bir plan dâhilinde düzenlenen müze ile eğitim faaliyetleri kapsamında bilgiye kendileri ulaşırlar.

Yapılan araştırmalar, ilköğretim öğrencilerinin, tarihsel kavram ve kelimeleri tam olarak algılayamadıklarını, öğrencilere kavramlara farklı anlamlar yüklediklerini göstermektedir (Akmehmet T., 2008: 55). Müze ziyaretleri tarihsel kavramların öğrenilmesinde büyük öneme sahiptir. İngiltere’de John West tarafından tarih öğretimi konusunda yapılan kapsamlı bir çalışmada, 7 yaş ve üstü çocukların tarihsel nesnelerin kullanımı aracılığıyla çağ ve kronoloji kavramlarını algılamaya başlayabilecekleri tespit edilmiştir (Akmehmet T., 2008: 55).

Görüldüğü gibi müze ile eğitim faaliyetleri, kavram öğretimi konusunda da oldukça faydalıdır.

Müze ile eğitim faaliyetleri, bir plan ve program dâhilinde yapılırsa faydalı olacaktır. Müzelerde işlenecek derslerde, çalışmamızın bu bölümünde yer vereceğimiz müze ile eğitim etkinlik planları örneklerine uygun olarak ders planları kullanılmalıdır.

Ders planı; belli bir derste işlenmesi için tasarlanan belli bir konu veya konuların öğretimini gerçekleştirmek için gerekli öğrenme yaşantılarının düzenlenmesidir. Dolayısıyla, her ders için ayrı bir ders planı yapılır. Gezi-gözlem planları, günlük planların birer parçasıdır. Gezi-gözlem planı ise, işlenecek bir ünite veya konu ile ilgili belli bir inceleme ve gezi veya gözlem faaliyetinin önceden tasarlanmasıdır (Saban, 2000: 9).

Etkili bir şekilde düzenlenen müze gezileri, çok faydalı öğrenme faaliyetleridir. Müze ile eğitimin öğrenme amaçlarına ulaşabilmesi için çok iyi organize edilmiş olması gerekir. Demirdelen’in de ifade ettiği gibi, amaç dışına çıkan faaliyetler, sadece eğlenme amaçlı bir geziye dönüşebilir (Demirdelen, 2003: 334). Sonuçta, yürütülen faaliyetlerden bir verim alınamaz.

Müzede yer alan eserler daha çok estetik bir düzenlemeyle kronolojik olarak, konu uzmanlarının anlayabileceği bir anlayışla teşhir edilmektedir. Akmehmet’in de belirttiği gibi teşhirler; öğretmenlerin öğretim programı ile ilişkili etkinlikler

hazırlayabilmesi ve öğrencileriyle birlikte giderek nesnelere ve kullanımları ile ilgili araştırma yapabilmeleri açısından olumsuz bir özelliğe sahiptir. (Akme Mehmet T., 2008: 59). Bu açıdan müze ile eğitimde, sorumlu öğretmenin rehberliği çok önemlidir. Öğretmen gidilecek müze ile ilgili özellikleri iyi bilmeli ve müze hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olmalıdır. Uyulması gereken kurallar hakkında öğrencileri bilgilendirmelidir.

Öğretmen gezi hakkında rehber olacak bütün bilgileri ve gezi planını öğrencilere yazılı bir halde vermelidir. Bu yazılı çalışmaya ek olarak öğretmen öğrencilere gezi esnasında dolduracakları bir form veya çalışma kâğıdı da verebilir. Öğrenciler bu çalışma kâğıdını doldururlar. Yapılan müze ziyareti sonrası öğretmen sınıfta geziyi mutlaka değerlendirmelidir (Yılmaz, 1998: 155; Yavuz, 2004: 153). Öğretmen; galeri oyunları, doğaçlama, keşif ve tartışma yöntemlerini müzelerde uygular. (Şahan, 2005: 493).

Alan gezilerinde olduğu gibi müze ile eğitimde de aynı kurallar uygulanmalıdır.

Alan gezisi veya gözlem gezisi yönteminin yararları şu şekilde sıralanmaktadır:

- Öğrenciler yakın çevrelerini daha iyi tanır,
- Öğrenciler iyi bir gözlemci olur,
- Öğrenciler bilimsel araştırmayla ilgili temel bilgiler kazanır,
- Öğrenciler; eşya, olay ve varlıklarından bilgi edindikleri için edindikleri bilgiler gerçektir.

- Gözlem ile öğrencilerin daha çok duyu organı öğrenmeye katılır (Orhaner ve Tunç, 2003: 94). Bu öğretim yöntemi için sayılan tüm yararlar, müze ile eğitim için de geçerlidir.

Gardner'in çoklu zekâ kuramına göre sekiz türde zekâ alanı vardır, bunlar: sözel-dil zekâsı, mantıksal-matematiksel zekâ, görsel-uzaysal zekâ, müziksel-ritmik zekâ, bedensel kinestetik zekâ, sosyal zekâ, içsel zekâ ve doğacı zekâ (Saban, 2005: 6-7). Her insanda bu zekâ türlerinden farklı oranlarda bulunmaktadır.

Alan gezileri, öğrencilerin çoklu zekâ alanlarının gelişmesi bakımından oldukça değerlidir. Saban, bu konu ile ilgili olarak; öğretmenlerin öğrencileri çeşitli gezi-gözlem etkinlikleri düzenleyerek, öğrencilerin çoklu zekâ alanlarını geliştirmek

için her birinin değerli görüldüğü veya uygulandığı yakın çevredeki belli yerlere götürebileceklerini söylemektedir (Saban, 2005: 6-7). Müzeler, bu durum da dikkate alındığında yine önemli bir konumda yer almaktadır.

Avrupa Konseyi, 9-13 Mart 1997’de “Avrupa Öğretmenler Semineri” kapsamında bir dizi çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalardan biride “Tarih Öğretiminde Bir Kaynak Olarak Müze” adlı bir kursur (Seidel, 1999: 15).

Bu çalışmada ulaşılan sonuçlardan biri de; müzelerin, tarih alanına ilgiyi ve merakı da uyandırdığıdır. Pek çok müze, öğrencinin tarihi etkin olarak öğrenebileceği okul öğretimi sağlamaktadır (Seidel, 1999: 21).

Bilindiği gibi Sosyal Bilgiler dersleri, tarih, coğrafya, vatandaşlık gibi birçok bilim dalını bünyesinde toplayan bir derstir. Özellikle tarih konularının öğretilmesinde, müze eğitiminden faydalanılması oldukça yararlı olacaktır.

Lise tarih derslerinin öğretiminde, müzelerden yararlanılması konusunda ülkemizde bazı çalışmalar yapılmıştır:

Ata, “Müzelerle ve Tarihi Mekânlarla Tarih Öğretimi” adlı çalışmasında, lise tarih derslerinde müze eğitiminden faydalanılmasının önemli olduğunu anlatmış, ayrıca lise tarih öğretmenlerinin görüşlerine de yer vermiştir (Ata, 2002).

Bayraktar ise, “Konya Merkezindeki Müzelerin ve Tarihi Mekânların Tarih Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Lise Tarih Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında; tarih öğretiminde Konya ilinde müzelerden ve tarihi mekânlardan yeterince faydalanılmadığını ortaya koymuştur (Bayraktar, 2006).

Sosyal Bilgiler derslerinin öğretiminde, müze ile eğitim faaliyetleri ile ilgili kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Günümüze kadar bu konu ile ilgili yapılmış olan çalışmalar, Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde müzelerin kullanılmasının önemi hakkında yazılmış birkaç makaleden ibarettir. Yapmış olduğumuz bu çalışma, bu alandaki açığı kapatacak niteliktedir.

1988 yılında yayınlanan Tebliğler dergisinde, Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının uygulanmasıyla ilgili açıklamalar bölümünde, Sosyal Bilgiler dersinin eğitim ve öğretimde dikkat edilmesi gereken noktalar belirtilirken müze ve tarihi mekânlara yapılacak olan gezilerin önemi vurgulanmıştır. Sosyal Bilgiler dersinin konuları ve özel amaçları incelendiğinde, müze ve tarihi mekân gezileri ile doğrudan

ilgili maddeler 4. sınıfta bulunmasına karşın 5. sınıfta konuyla doğrudan ilişkili herhangi bir maddeye rastlanmamıştır (Güleç ve Alkış, 2003: 66-67).

Ülkemizde, 2008 yılında Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından, İlköğretim kademelerinde müzelerden yararlanılması amacıyla bir çalışma hazırlamıştır. Bu çalışma ilköğretim kademelerindeki; Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Fen ve Teknoloji derslerinin öğretiminde müze ile eğitim faaliyetlerinin yapılması gerektiğini öngörmektedir.

Bu bölümde, bu çalışmadan da faydalanarak, Sosyal Bilgiler derslerinde müze faaliyetlerinin nasıl gerçekleştirilebileceğini, Konya il merkezindeki müzelere uyarlayarak aktaracağız.

3.2- Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze ile Eğitim

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 2008 yılında yapmış olduğu çalışmada; dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının “müze ile eğitim” ilişkilendirmesinde, Geçmişimi Öğreniyorum ve İyi ki Var adlı ünitelerin, müze ile eğitim faaliyeti uygulanarak öğretiminin yapılabilmesi ve bu ünitelerin kazanımlarına ulaşılabileceği tespit edilmiştir (TTKB, 2008: 6).

Yapılan bu çalışmada yer alan, 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programına yapılacak eklerin yer aldığı tablo aşağıdadır.

Tablo-1: TTKB'nin 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi için Hazırladığı Müze ile Eğitim Programı.

Sınıf	Ünite	Kazanım	Açıklama
4	GEÇMİŞİMİ ÖĞRENİYORUM	1. Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur. 2. Ailesi ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri fark eder. 3. Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.	Etnografik eserlerin sergilendiği müzelerde, ailede günlük hayatı yansıtan nesnelere (kap, kacak, giyim kuşam, ev malzemeleri gibi) ile nesne çalışması yapılabilir.

	GEÇMİŞİMİ ÖĞRENIYORUM	5. Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Milli Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler. 6. Milli Mücadele'nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilanında Atatürk'ün rolünü fark eder.	Kurtuluş Savaşı Müzesi, Anıtkabir Müzesi, Askeri Müzeler, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı boyunca gezdiği illerdeki Atatürk Müzeleri ve Kurtuluş Savaşı'nın yapıldığı mekânlar (Dumlupınar, Duatepe vb.) da incelemeler yapılabilir.
4	İYİ Kİ VAR	1. Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır. 2. İnsanın kullandığı belli başlı zaman ölçme araçlarını ve belirleme yöntemlerini tanıır. 3. Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavrar. 4. Teknolojik ürünlerin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırır.	Teknolojik ürünlerin sergilendiği kurum, kuruluşlarla kişilerin kurduğu özel müzelerde nesne çalışması yapılabilir.

(TTKB, 2008: 6)

Dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler dersinde toplam sekiz ünite bulunmaktadır. Bu üniteler:

- 1- Kendimi Tanıyorum,
- 2- Geçmişimi Öğreniyorum,
- 3- Yaşadığımız Yer,
- 4- Üretimden Tüketime,
- 5- İyi ki Var,
- 6- Hep Birlikte,
- 7- İnsan ve Yönetim ile
- 8- Uzaktaki Arkadaşlarım adlı ünitelerdir (Kolukısa, vd. , 2008a: 6-8).

Bu üniteler incelendiğinde; “2- Geçmişimi Öğreniyorum” ve “5- İyi ki Var” adlı ünitelerde, müze faaliyetlerinden yararlanılabileceği görülmektedir.

Öğretmen kılavuz kitabında, 2. ünitenin öğrenme alanı “Kültür ve Miras” olarak belirlenmiştir (Kolukısa, vd. , 2008b: 7). 5. Ünitenin öğrenme alanı ise “Bilim, Teknoloji ve Toplum” olarak belirlenmiştir (Kolukısa, vd. , 2008b: 8).

“Geçmişimi Öğreniyorum” adlı ünite; Tarih Yazıyorum, Çıktık Açık Alınla, Çanakkale’den Milli Mücadele’ye ve Mustafa Kemal’in Kağnısı adlı konu başlıkları altında İnkılap Tarihi ile ilgili konular ele alınmaktadır (Kolukısa, vd. , 2008a: 36-54).

İnkılâp Tarihi konularını ele alan bu konuların işlenmesinde Konya’da bulunan Atatürk Müzesi ve İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi “Müze ile Eğitim” kapsamında gezdirilebilir. Bu konuların öğretimi de, bu müzelerde etkinlikler yapılarak gerçekleştirilebilir.

Yine bu ünite içinde yer alan “Çok Zenginiz” adlı konu (Kolukısa, vd. , 2008a: 42) işlenirken, Konya Etnografya Müzesi gezdirilmelidir. Konunun amacı; kültürel zenginliklerimizi ve değerlerimizi öğrenciye kavratmaktır.

“İyi ki Var” adlı ünite; “Yaşamımızdaki Teknolojik Ürünler” adlı konunun işlenmesinde, A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi’ne gezi düzenlenebilir. Öğrenci bu müzede, geçmişten günümüze teknolojinin hangi noktalara geldiğini müzedeki etnografik eserleri görerek kavrayabilecektir.

TTKB’nin 2008 yılında hazırlamış olduğu çalışmada yer alan tablodan yararlanarak oluşturduğumuz, “4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Konya İl Merkezindeki Müzelerde uygulanacak Müze ile Eğitim Programı” tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo-2: 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Konya İl Merkezindeki Müzelerde uygulanacak Müze ile Eğitim Programı.

Sınıf	Ünite	Kazanım	Gezi Düzenlenecek Müze
4	GEÇMİŞİMİ ÖĞRENİYORUM	1. Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur. 2. Ailesi ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri fark eder. 3. Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.	Konya Müzesi Etnografya

4	GEÇMİŞİMİ ÖĞRENİYORUM	5. Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Milli Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler. 6. Milli Mücadele'nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilanında Atatürk'ün rolünü fark eder.	Konya Atatürk Evi Müzesi İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi
	İYİ Kİ VAR	1. Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır. 2. İnsanlığın kullandığı belli başlı zaman ölçme araçlarını ve belirleme yöntemlerini tanıır. 3. Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavrar. 4. Teknolojik ürünlerin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırır.	Taş ve Ahşap Eserler Müzesi (İnce Minare Medresesi)

Geçmişimi Öğreniyorum ünitesindeki “Tarih Yazıyorum” ve İyi ki Var ünitesindeki “Yeni Bir Yıl” adlı konuların Konya il merkezindeki müzelerde işlenmesi ile ilgili hazırlanmış olduğumuz müze ile eğitim etkinlik planları aşağıda yer almaktadır.

3.2.1- Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesindeki “Tarih Yazıyorum” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı

Ders: Sosyal Bilgiler.

Sınıf: 4.

Ünite: 2- Geçmişimi Öğreniyorum.

Konu: Tarih Yazıyorum.

Etkinlik Yapılacak Müze: Konya Etnografya Müzesi.

Etkinlik Süresi:

- Etkinliğe Hazırlık: 40'.
- Müzede Yapılacak Etkinlik: 40'.
- Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlikler ve Değerlendirme: 40'.

Kullanılacak Kaynak, Araç ve Gereçler: Sözlü tarih çalışma kâğıdı, müzede teşhir edilen giyim ve kullanım eşyalarına ait fotoğraflar, takma sakal, bıyık ve başörtüsü.

Kullanılacak Yöntem: Grup Çalışması, Beyin Fırtınası ve Drama.

Temel Beceriler: Araştırma - İnceleme ve Sınıflama Becerisi.

Kavramlar: Tarih, Kronoloji, Akrabalık, Aile ve Kültür.

3.2.1.1- Müze Ziyareti Öncesi

Müze Ziyaretinde Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Etnografya Müzesi'nde teşhir edilen Osmanlı Dönemi'ne ait elbise ve diğer kullanım eşyaları gibi eserleri gözlemleyerek nesnelere dayalı aile tarihi oluşturur.

- Kullanım eşyaları olan eserler aracılığı ile aile tarihindeki ve milli kültürü yansıtan öğeleri fark eder.

- Aile geçmişi ile ilgili olarak, kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin, müzedeki Osmanlı Dönemine ait eserlerden yararlanarak kanıtlar gösterir (TTKB, 2008: 6).

Etkinliğe Hazırlık:

- Öğrenciler, ziyaret edilecek müze, ders konusu ve plan ile ilgili öğretmen tarafından bilgilendirilir. Aile, okul ve gidilecek müzeden gerekli izinler alınır.

- Öğrenciler; aile bireyleri hakkında bilgileri toplarlar, aile büyükleri ile görüşmeler yaparak, aile bireyleri ve aile geçmişi ile ilgili önemli tarihleri sözlü tarih çalışma kâğıdına yazarlar.

- Müze ziyareti öncesi bir nesne belirlenir (Kadın kıyafetleri, bindallıları XIX. - XX. yy. ve erkek kıyafeti).

- Öğretmen; kadın kıyafetleri, bindallıları XIX. - XX. yy. ve erkek kıyafetine ait fotoğrafları temin eder. Yapılacak drama çalışması belirlenir.

- Öğrenciler, müzede yapılacak drama çalışmasında kullanılacak olan; takma sakal, bıyık ve başörtüsünü temin ederler.

3.2.1.2- Müzede Yapılacak Etkinlik

Müzede kazanılması beklenen öğrenci kazanımları:

- Müzedeki eserlerin özelliklerine göre sınıflandırılmış olduğunu kavrar.

- Eserler aracılığı ile aile tarihini tanımaya istekli olur.

- Müzedeki eserler ile eserlerin ait olduğu dönemdeki gündelik hayat arasında ilişki kurar (Kolukısa, vd. , 2008b: 59).

Ders İşlenişi:

- Öğrenciler gruplara ayrılır. Her gruba sosyal yaşam özelliklerini içeren konular verilir ve müzedeki eserleri inceleyecekleri söylenir. Her grup, müzede kendi incelediği yaşam özelliklerini anlatan eserleri (yemek kapları, kıyafetler, kumaşlar, savaş aletleri, takılar vb.) inceler. Eserler sınıflandırılır.

- Öğrencilere, müzedeki; kadın kıyafetleri, bindallıları XIX. - XX. yy. ve erkek kıyafetinin fotoğrafı gösterilir. Bu nesnelere müzede bulmaları istenir. Bulunan nesnelere hangi koleksiyonun içinde olduğu söylenir ve koleksiyonun diğer nesnelere tanıtılır.

- Öğrenciler; kadın kıyafetleri, bindallıları XIX. - XX. yy. ve erkek kıyafetinin teşhir edildiği cemekehanlı bölümde toplanır.

Aşağıdaki sorular yöneltilerek, öğrencilerin yanıtları “doğru” veya “yanlış” gibi değerlendirmeler yapılmadan dinlenir (özgün ve akıcı düşünme).

- Müzede gördüğünüz eserler günümüzden kaç yıl önce kullanılmıştır?

- Aile büyüklerinizden kimler müzedeki eserlere benzer nesnelere kullanmış olabilir?

- O dönemde yaşamış olsaydınız, giyindiğiniz kıyafetler nasıl olurdu?

- Aile büyüklerinize dedelerinden ya da ninelerinden kalan, müzedeki eserlere benzer; kap, kacak, takı vb. nesne var mı?

- Aile büyüklerinize ait maddi veya manevi değeri olan eşyaları saklar mısınız?

- Ailemize ait bilgilerin yazılı hâle getirilmesi için hangi kaynakları kullanabiliriz (Kolukısa, vd. , 2008a: 37)?

Sorulara gelen cevaplara göre ders şekillenerek devam eder.

Müzedeki yapılacak drama etkinliği:

Aşağıdaki metin karşılıklı konuşma şeklinde biri erkek biri kız iki öğrenciyi okutulur. Kız öğrenci babaanne rolü yapar, erkek öğrenci çocuk yani torun rolündedir.

Çocuğun; dedesinin dedesi ve babaannesini biri erkek biri kız iki öğrenci, dedesinin babası ve annesini biri erkek biri kız iki öğrenci, dedesini bir erkek öğrenci, halasını bir kız öğrenci, anne ve babasını biri erkek biri kız iki öğrenci, ablasını bir kız öğrenci temsil eder. Diğer öğrenciler de onları izler.

Tarih Yazıyorum

Mehmet: *Babaanne sen ne zaman doğdun?*

Babaanne: *1945 yılında doğdum yavrum.*

Mehmet: *Dedemle kaç yaşında evlendin?*

Babaanne: *On yedi yaşında evlendim. Bizim zamanımızda kızlar erkenden evlenirdi.*

Mehmet: *Babam ne zaman doğdu?*

Babaanne: *Baban otuz yedi yaşında. Yani 1973 yılında doğdu.*

Mehmet: *Peki Emine halam hangi yıl doğdu?*

Babaanne: *Halan 1963 yılında doğdu.*

Mehmet: *Dedem o zamanlar ailesini geçindirmek için neler yapıyordu?*

Babaanne: *Deden yıllarca köyümüzdeki tarlaları ekip biçti. Hayvanlarımıza baktı. Ben de ona yardımcı oldum. 1971 yılında Konya'ya taşınana kadar hep bu işlerle uğraştık.*

Mehmet: *Peki dedemin babası da mı aynı işle uğraşmış?*

Babaanne: *Evet yavrum. Dedenin babası da dedenin dedesi de çiftçiydi. Dedenin dedesi 1915 yılında I. Dünya Savaşı'nda şehit olunca, bütün işlerle dedenin babası tek başına uğraşmış.*

Mehmet: *Dedemin dedesi nerede şehit olmuş Babaanne?*

Babaanne: *Çanakkale'de şehit olmuş yavrum. Dedenin babası, onun yokluğunda çok zor zamanlar geçirmiş. Okula bile hiç gitmemiş.*

Mehmet: *Dedemin babası ne zaman ölmüş?*

Babaanne: *Dedenin babası 1985 yılında öldü. Deden, babasının tütün kesesini hâlen hatıra olarak saklar yavrum. Ben de annemin iğne oyalı yemenilerini hâlen sandığımda saklarım.*

Mehmet: *Babam ne zaman okula başladı babaanne?*

Babaanne: *Babanı 1979 yılında Cumhuriyet İlkokulu'na yazdırdık.*

Mehmet: Babam İlkokuldan sonra hangi okulda okudu?

Babaanne: Babam ilkokulundan sonra Karma Ortaokulu'nda okudu. Daha sonra Konya Lisesi'ni bitirdi. Öğretmen olmayı çok istediği için Eğitim Fakültesi'nde okudu. Annenle de o yıllarda tanıştı.

Mehmet: Babaanne, babamla annem ne zaman evlendi?

Babaanne: Yavrum, babamla anneni 1996 yılında evlendirdik.

Mehmet: Babaanne, ablam ne zaman dünyaya geldi?

Babaanne: Yavrum, 1997 yılında ablam dünyaya geldi.

Mehmet: Öyleyse ablamdan iki yıl sonra da ben dünyaya gelmişim.

Mehmet:

Aile Tarihimin Kronolojisi:

1915 - Dedemin dedesi şehit olmuş.

1945 - Babaannem doğmuş.

1962 - Babaannem dedemle evlenmiş.

1963 - Emine halam doğmuş.

1971 - Konya 'ya taşınmışız.

1973 - Babam doğmuş.

1979 - Babam ilkokula başlamış.

1985 - Dedemin Babası ölmüş.

1996 - Babamla annem evlenmiş.

1997 - Ablam dünyaya gelmiş.

1999 - Ben dünyaya gelmişim (Kolukısa, vd. , 2008a: 36-37).

3.2.1.3- Müze Ziyareti Sonrası

Müze Ziyareti Sonrası Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Müzedeki eserlerden yola çıkarak kendi kültür birikiminin farkına varır.
- Kültür kavramı hakkında bilgi sahibi olur.
- Müzedeki eserler aracılığı ile aile geçmişindeki yaşamı tanır.
- Yapılan drama çalışması ile tarih ve kronoloji konusunda bilgi sahibi olur.
- Aile ve akraba kavramlarını öğrenir.

Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlik ve Değerlendirmeler:

- Öğrencilere, müze ziyareti ile ilgili düşünceleri sorulur. Soru ve cevaplar ile müze ziyareti pekiştirilir.

- Öğrenciler; tarih, kronoloji, aile ve akraba kavramlarının tanımını yaparlar.

- Öğrenciler, aileleri ile ilgili müze ziyareti öncesinde topladıkları bilgileri kullanarak, kendi ailelerinin aile tarihini yazarlar ve sınıfta okurlar. Aile tarihindeki önemli olayları kronolojik sıra ile yazarlar.

- Öğrenciler, müzedeki eserlere benzeyen aile büyüklerine ait eski nesnelere varsa bunları sınıfa getirirler ve arkadaşlarına gösterirler (Kolukısa, vd. , 2008b: 58-59).

3.2.2- İyi ki Var Ünitesindeki “Yeni Bir Yıl” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı

Ders: Sosyal Bilgiler.

Sınıf: 4.

Ünite: 5- İyi ki Var.

Konu: Yeni Bir Yıl.

Etkinlik Yapılacak Müze: Taş ve Ahşap Eserler Müzesi (İnce Minare Medresesi).

Etkinlik Süresi:

- Etkinliğe Hazırlık: 40'.

- Müzede Yapılacak Etkinlik: 40'.

- Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlikler ve Değerlendirme: 40'.

Kullanılacak Kaynak, Araç ve Gereçler: Çalışma kâğıtları, müzede teşhir edilen güneş saatine ait fotoğraf, takvim yaprağı, günümüz zaman ölçme araçları (dijital saat, alarmlı saat, kurmalı saat vb.), kum saati, kova, su, karton, makas ve yapıştırıcı.

Kullanılacak Yöntem: Araştırma - İnceleme, Grup Çalışması, Beyin Fırtınası ve Drama.

Temel Beceriler: Tarih ve Zaman Bildiren Kaynakları Kullanma, Karşılaştırma Yapma, Yaratıcı Düşünme ve El Becerisi.

Kavramlar: Zaman, Takvim, Hicrî Takvim, Rumî Takvim, Milâdî Takvim, Saat,

Güneş Saati, Kum Saati ve Su Saati.

3.2.2.1- Müze Ziyareti Öncesi

Müze Ziyaretinde Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- İnsanlığın kullandığı belli başlı zaman ölçme araçlarını ve belirleme yöntemlerini tanır.
- Taş ve Ahşap Eserler Müzesi (İnce Minare Medresesi)'nde teşhir edilen Osmanlı Dönemi'ne (1211 H. / 1797 M.) ait mermerden yapılmış güneş saatini gözlemleyerek, geçmişte kullanılmış zaman bildiren bir nesneyi tanır.
- Güneş saatinin nasıl kullanıldığını kavrar ve günümüzde kullanılan zaman ölçme araçları ile karşılaştırır (TTKB, 2008: 6).

Etkinliğe Hazırlık:

- Öğrenciler, ziyaret edilecek müze, ders konusu ve plan ile ilgili öğretmen tarafından bilgilendirilir. Aile, okul ve gidilecek müzeden gerekli izinler alınır.
- Öğrenciler; Hicrî, Rumî ve Milâdî takvim ile ilgili bilgileri toplarlar, bu takvimlerin özelliklerini çalışma kâğıdına yazarlar.
- Müze ziyareti öncesi bir nesne belirlenir (Osmanlı Dönemi'ne (1211 H. / 1797 M.) ait mermerden yapılmış güneş saati).
- Öğretmen, müzedeki güneş saatine ait fotoğrafları temin eder. Yapılacak drama çalışması belirlenir.
- Öğrenciler, günümüzde kullanılan; takvim yaprağı, dijital saat, alarmlı saat, kurmalı saat vb. ile kum saatini temin ederler.

3.2.2.2- Müzede Yapılacak Etkinlik

Müzede kazanılması beklenen öğrenci kazanımları:

- Hicrî ve Rumî takvim hakkında bilgi sahibi olarak, geçmişte kullanılmış başka takvimler de olduğunun farkına varır.
- Müzede teşhir edilen güneş saatini tanır, bu eser aracılığı ile geçmişte kullanılan diğer zaman ölçme araçlarını tanımaya istekli olur.

- Müzede teşhir edilen güneş saatinin nasıl kullanıldığını öğrenmeye istekli olur (Kolukısa, vd. , 2008b: 239).

Ders İşlenişi:

- Öğretmen, müze ziyareti öncesi; öğrencilerin temin ettikleri takvim yapraklarını incelemesini ister. Hicrî ve Rumî yılları takvim yaprağında bulmalarını ve de Hicrî ve Rumî takvim ile ilgili bildiklerini paylaşmalarını ister.

- Öğretmen, Milâdî takvimin; Cumhuriyetin ilanından sonra, çağdaşlaşmak ve uluslararası ilişkileri kolaylaştırmak için Atatürk tarafından takvim inkılâbının gerçekleştirilmesi ile kullanılmaya başlandığını vurgular.

- Öğrencilere; Taş ve Ahşap Eserler Müzesi (İnce Minare Medresesi)'nde sergilenen Osmanlı Dönemi'ne (1211 H. / 1797 M.) ait mermerden yapılmış güneş saatinin fotoğrafı gösterilir. Bu nesneyi müzede bulmaları istenir.

- Öğrenciler, medrese avlusunda bulunan, güneş saatinin teşhir edildiği camekânlı bölümde toplanır ve güneş saatini incelerler.

- Öğrenciler, eserin bilgilerinin bulunduğu bilgi fişine bakarak, güneş saatinin; Hicrî takvime göre 1211, Miladî takvime göre ise 1797 yılına ait bir eser olduğunu hep birlikte söylerler ve saatin nasıl kullanıldığına dair fikir yürütürler.

- Öğretmen, öğrencilerin; dijital saat, alarmlı saat, kurmalı saat vb. ile güneş saatini karşılaştırmalarını ister.

- Öğretmen: “Kum saati, güneş saatinden önce mi yoksa sonra mı kullanılmaya başlanmıştır?” sorusunu öğrencilere sorar. Öğrencilerin fikir yürütmesini ister (Kolukısa, vd. , 2008b: 237-238).

Aşağıdaki sorular yöneltilerek, öğrencilerin yanıtları “doğru” veya “yanlış” gibi değerlendirmeler yapılmadan dinlenir (özgün ve akıcı düşünme).

- Anneniz saate göre hangi işlerini ayarlar?

- Saate ihtiyaç duymayanlar olabilir mi?

- Zaman bizim için neden önemlidir?

- Sizi en çok etkileyen zaman belirleme yöntemi nedir? Neden?

- Bir saat satın alman gerekse hangi özelliklere sahip olmasını isterdin

(Kolukısa, vd. , 2008b: 236-237)?

Sorulara gelen cevaplara göre ders şekillenerek devam eder.

Müzedede yapılacak drama etkinliği:

Aşağıdaki metin karşılıklı konuşma şeklinde biri erkek biri kız iki öğrenciye okutulur. Kız öğrenci çocuk, erkek öğrenci ise baba rolündedir. Diğer öğrenciler de onları izler.

Güneş Saatinden Dijital Saate

Ayşe: Babacığım saat kaç?

Baba: 19.45 evladım.

Ayşe: Ne kadar şanslıyız değil mi babacığım? İsteddiğimiz an saatin kaç olduğunu öğrenebiliyoruz. Eskiden insanlar nasıl öğreniyordu saatin kaç olduğunu?

Baba: Eski zamanlarda insanlar; güneş saati, kum saati, su saati gibi saatler kullanarak saatin kaç olduğunu öğrenebiliyorlardı.

Ayşe: O saatler de bizim saatlerimiz gibi zamanı doğru gösterebiliyorlar mıydı?

Baba: Hayır evladım. Saatler, sarkaçlı saatler icat edildikten sonra zamanı doğru gösterebilmeye başladılar.

Ayşe: Güneş saati nasıl bir saat babacığım?

Baba: Güneş ışınlarının bir cisimde meydana getirdiği gölgelerden faydalanılarak, gölge uzunluğuna göre günün zamanının tesbit edildiği bir saattir evladım.

Ayşe: Verdiğin bilgiler için teşekkür ederim babacığım (Kolukısa, vd. , 2008a: 123-126).

Öğrenciler topluca müze bahçesine çıkarlar. Öğrenciler, müzedede gördükleri güneş saatinin nasıl kullanıldığını kavrayabilmek için güneş saatini kendileri canlandırırılar.

Bir öğrenci, güneş gören bir yerde ayakta dik bir şekilde durur, diğer öğrenciler de öğrencinin yere düşen gölgesinin konumuna göre saati tahmin etmeye çalışırılar.

3.2.2.3- Müze Ziyareti Sonrası

Müze Ziyareti Sonrası Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- İncelediği güneş saatinden yola çıkarak, zamanın ne kadar önemli olduğunun farkına varır.
- İncelediği güneş saati aracılığı ile saat çeşitlerinin, o yıllardan günümüze kadar, ne kadar çok geliştiğinin farkına varır.
- Yapılan drama çalışması ile güneş saati hakkında bilgi sahibi olur.
- Kum saati, su saati, sarkaçlı saat gibi saat çeşitlerinin de bulunduğunun farkına varır.
- Zaman, takvim, saat, güneş saati, kum saati ve su saati kavramlarını öğrenir (Kolukısa, vd. , 2008b: 238).

Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlik ve Değerlendirmeler:

- Öğrencilere, müze ziyareti ile ilgili düşünceleri sorulur. Soru ve cevaplar ile müze ziyareti pekiştirilir.
- Öğrenciler; zaman, takvim ve saat kavramlarının tanımını yaparlar.
- Öğrenciler; alt kısmı delik bir kovaya su doldurarak, bir su saati yaparlar.
- Öğrenciler, dörderli ya da beşerli guruplar oluşturarak; müzede inceledikleri güneş saatine benzeyen kartondan bir güneş saati yaparak sınıfta sergilerler.

3.3- Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze ile Eğitim

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 2008 yılında yapmış olduğu çalışmada; beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının “müze ile eğitim” ilişkilendirmesinde, Adım Adım Türkiye, Gerçekleşen Düşler, Bir Ülke, Bir Bayrak ve Hepimizin Dünyası adlı ünitelerin, müze ile eğitim faaliyeti uygulanarak öğretiminin yapılabilceği ve bu ünitelerin kazanımlarına ulaşılabilineceği tespit edilmiştir (TTKB, 2008: 6-7). Yapılan bu çalışmada yer alan, 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programına yapılacak eklerin yer aldığı tablo aşağıdadır.

Tablo-3: TTKB'nin 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi için Hazırladığı Müze ile Eğitim Programı.

Sınıf	Ünite	Kazanım	Açıklama
5	ADIM ADIM TÜRKİYE	<p>1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesnelere ve yapıtları tanır.</p> <p>2. Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir.</p> <p>3. Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır.</p> <p>4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki önemini açıklar.</p>	<p>Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânlar, eski yerleşmeler, milli parklar, açık hava müzeleri (Truva, Kapadokya, Çanakkale, Nemrut vb.) ile arkeoloji, etnografya ve il müzelerinde inceleme gezileri yapılabilir.</p>
	ADIM ADIM TÜRKİYE	<p>4. Kanıt kullanarak Atatürk inkılablarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır.</p>	<p>Kurtuluş Savaşı Müzesi, Anıtkabir Müzesi, Askeri Müzeler, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı boyunca gezdiği illerdeki Atatürk Müzelerine gezi düzenlenebilir.</p>
	GERÇEKLEŞEN DÜŞLER	<p>1. Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir.</p> <p>2. Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır.</p> <p>3. Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerinin farkına varır.</p> <p>4. Kanıtlara dayanarak, Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir.</p>	<p>Teknolojik ürünlerin sergilendiği kurum ve kuruluşlarla kişilerin kurduğu özel müzelere gezi düzenlenebilir.</p>
	BİR ÜLKE, BİR BAYRAK	<p>5. Ulusal Egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.</p>	<p>TBMM Müzesi incelenebilir.</p>
	HEPİMİZİN DÜNYASI	<p>4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.</p>	<p>Sanal ortamda çeşitli ülkelerde bulunan doğal varlıklar ile tarihi eserlerin yer aldığı eski yerleşmeler, milli parklar ve açık hava müzeleri ile nesnelere yer aldığı arkeoloji, etnografya ve çeşitli ülke müzelerine gezi yapılabilir.</p>

(TTKB, 2008: 6-7)

Beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde toplam sekiz ünite bulunmaktadır. Bu üniteler:

- 1- Haklarımı Öğreniyorum,
- 2- Adım Adım Türkiye,
- 3- Bölgemizi Tanıyalım,
- 4- Ürettiklerimiz,
- 5- Gerçekleşen Düşler,
- 6- Toplum için Çalışanlar,
- 7- Bir Ülke Bir Bayrak ve
- 8- Hepimizin Dünyası adlı ünitelerdir (Karagöz, vd. , 2008: 7-10).

Bu üniteler incelendiğinde; “2- Adım Adım Türkiye”, “5- Gerçekleşen Düşler”, “6- Toplum için Çalışanlar” ve “7- Bir Ülke, Bir Bayrak” adlı ünitelerde, müze faaliyetlerinden yararlanılabileceği görülmektedir. Ünitelerde tarih ile ilgili konular yer almaktadır (Karagöz, vd. , 2008: 7-10).

Adım Adım Türkiye adlı ünite; Kültürel Zenginliklerimiz, Yaşasın Cumhuriyet adlı konular yer alır (Karagöz, vd. , 2008: 7).

Kültürel Zenginliklerimiz, adlı konu işlenirken; Konya Arkeoloji Müzesi, Taş ve Ahşap Eserleri Müzesi, Çini Eserler Müzesi, Mezar Anıtları Müzesi ve Sahip Ata Vakıf Müzesi’nden müze ile eğitim faaliyeti kapsamında yararlanılabilir. Bu müzelerin gezdirilmesi ve buralarda incelemelerde bulunulması; “Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesnelere ve yapıtları tanı” (Öztürk, vd. , 2007: 32) kazanımına hizmet etmektedir.

Yaşasın Cumhuriyet, adlı konu işlenirken; İstiklâl Harbi Şehitlik Abidesi Müzesi’nden müze ile eğitim faaliyeti kapsamında yararlanılabilir.

Gerçekleşen Düşler adlı ünite; Teknolojinin Serüveni ve Bilim İnsanlarını Araştırıyoruz adlı konularının işlenmesinde A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi’nden müze ile eğitim faaliyeti kapsamında yararlanılabilir.

Toplum için Çalışanlar ünitesindeki “Onlar Birer Hayırsever” adlı konunun öğretiminde, A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi’ne müze ile eğitim faaliyetleri kapsamında gezi düzenlenebilir.

Bir Ülke, Bir Bayrak adlı ünite; Bizim için Cumhuriyet ve Demokrasi ile Ulusal Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz adlı konu bulunmaktadır (Karagöz,

vd. , 2008: 9). Bu iki konun işlenmesinde de İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi'nden müze ile eğitim faaliyeti kapsamında yararlanılabilir.

TTKB'nin 2008 yılında hazırlamış olduğu çalışmada yer alan tablodan yararlanarak oluşturduğumuz, "5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Konya İl Merkezindeki Müzelerde uygulanacak Müze ile Eğitim Programı" tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo-4: 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Konya İl Merkezindeki Müzelerde Uygulanacak Müze ile Eğitim Programı.

Sınıf	Ünite	Kazanım	Gezdirilecek Müzeler
5	ADIM ADIM TÜRKİYE	<p>1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesnelere ve yapıtları tanır.</p> <p>2. Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir.</p> <p>3. Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır.</p> <p>4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki önemini açıklar.</p>	<p>Konya Arkeoloji Müzesi</p> <p>Taş ve Ahşap Eserleri Müzesi</p> <p>Çini Eserler Müzesi</p> <p>Sahip Ata Vakıf Müzesi</p> <p>Mevlâna</p>
	ADIM ADIM TÜRKİYE	<p>4. Kanıt kullanarak Atatürk inkılaplarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır.</p>	<p>İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi</p>
	GERÇEKLEŞEN DÜŞLER	<p>1. Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir.</p> <p>2. Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır.</p> <p>3. Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerinin farkına varır.</p> <p>4. Kanıtlara dayanarak, Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir.</p>	<p>Arkeoloji Müzesi</p>
	TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR	<p>5. Çevresinde bulunan hayırsever insanları ve yaptıkları çalışmalarını tanımaya istekli olur.</p>	<p>A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi</p>
	BİR ÜLKE, BİR BAYRAK	<p>5. Ulusal Egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.</p>	<p>İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi</p>

Adım Adım Türkiye ünitesindeki “Şehirlerin Hatırlattıkları”, Gerçekleşen Düşler ünitesindeki “Teknolojinin Serüveni”, Toplum için Çalışanlar ünitesindeki “Onlar Birer Hayırsever” ve Bir Ülke, Bir Bayrak ünitesindeki “Ulusal Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz” adlı konuların Konya il merkezindeki müzelerde işlenmesi ile ilgili hazırlamış olduğumuz müze ile eğitim etkinlik planları aşağıda yer almaktadır.

3.3.1- Adım Adım Türkiye Ünitesindeki “Şehirlerin Hatırlattıkları” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı

Ders: Sosyal Bilgiler.

Sınıf: 5.

Ünite: 2- Adım Adım Türkiye.

Konu: Şehirlerin Hatırlattıkları.

Etkinlik Yapılacak Müze: Mevlâna Müzesi.

Etkinlik Süresi:

- Etkinliğe Hazırlık: 40'.
- Müzede Yapılacak Etkinlik: 40'+40'.
- Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlikler ve Değerlendirme: 40'.

Kullanılacak Kaynak, Araç ve Gereçler: Çalışma kâğıdı, Mevlâna Müzesi’ndeki Yeşil Kubbe’nin (Kubbetül Hadra) fotoğrafı, bir semazene ait fotoğraf, fotoğraf makinesi, “Mevlâna’nın yeşil kubbesi aslında turkuazmış” adlı gazete haberinin kupürü, semâzen elbisesi, sikke benzeri bir şapka, semâ meşk tahtası örneği için düz bir tahta ve çivi.

Kullanılacak Yöntem: Grup Çalışması, Gazete Kupürü Kullanma, Beyin Fırtınası, Drama ve Tartışma.

Temel Beceriler: Araştırma - İnceleme, Empati Kurma Becerisi, Psikomotor Beceri ve Görsel Kanıt Kullanma.

Kavramlar: Tarihi Mekân, Yapıt, Kubbe, Mevlevi ve Semazen.

3.3.1.1- Müze Ziyareti Öncesi:

Müze Ziyaretinde Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Ülkemizin çeşitli yerlerindeki ve çevresindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesnelere ve yapıtları tanımaya istekli olur.
- Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır.
- Mevlâna Müzesi'nin yaşadığı yer için ne kadar önemli olduğunu kavrar.
- Mevlâna Müzesi'ndeki Yeşil Kubbe'nin ve semazenlerin Konya ilinin sembolü olduğunun farkına varır (TTKB, 2008: 6-7).

Etkinliğe Hazırlık:

- Öğrenciler, ziyaret edilecek müze, ders konusu ve plan ile ilgili öğretmen tarafından bilgilendirilir. Aile, okul ve gidilecek müzeden gerekli izinler alınır.
- Müze ziyareti öncesi bir nesne belirlenir (Yeşil Kubbe ve semazen kıyafeti).
- Öğrenciler, ülkemizin çeşitli yörelerinin belli başlı sembollerini tespit eder.
- Öğrenciler, Konya'daki doğal varlıklar ile tarihi mekânlar ve yapıtlar hakkında bilgi toplarlar.
- Öğrenciler, Yeşil Kubbe ve semazenler hakkında bilgileri toplar ve çalışma kâğıdına yazarlar.
- Öğretmen; Yeşil Kubbe fotoğrafı, "Mevlâna'nın yeşil kubbesi aslında turkuazmış" adlı gazete haberinin kupürü, semazen kıyafeti ve sema meşk tahtasını temin eder.
- Öğrenciler, müzede yapacakları incelemeler için; fotoğraf makinesi, kâğıt ve kalemi temin ederler.

3.3.1.2- Müzede Yapılacak Etkinlik

Müzede kazanılması beklenen öğrenci kazanımları:

- Yeşil Kubbe, semazen kıyafetleri ve sema meşk tahtasını gözlemleyerek bu eserler hakkında fikir sahibi olur.
- Gözlemediği eserler hakkında bilgi sahibi olarak, Konya ili sembollerini

yakından tanır.

- Semazenlerin, usulüne uygun olarak kendi etraflarında dönebilmek için yapmış oldukları eğitimleri öğrenmeye istekli olur (Öztürk, vd. , 2007: 32).

Ders İşlenişi:

- Öğretmen; “Ülkemizin çeşitli yöreleri hangi belli başlı; doğal varlıklar, tarihi mekânlar, nesnelere ve yapıtları ile tanınır?” sorusunu öğrencilere sorar.

- Öğrenciler; ülkemizin çeşitli yörelerinin, o yöreyle özdeşleşmiş belli başlı özelliklerini sıra ile söylerler. Bilecik - Osmanlı Devleti'nin kurulduğu yerlerden biri olan Söğüt ilçesi, Mersin - tantuni, Kırşehir - Neşet Ertaş, Kahramanmaraş - maraş dondurması, Kars - Dünya'da korunması gereken yüz tarihi eser arasında yer alan 6 bin yıllık Ani Antik Kenti gibi örnekler veriler (Karagöz, vd. , 2008: 46-47).

- Öğretmen; “Konya ilinin, bu il ile özdeşleşmiş; doğal varlıkları, tarihi mekânları, nesnelere ve yapıtları nelerdir?” sorusunu öğrencilere sorar.

- Öğrenciler: Konya ilinin, bu il ile özdeşleşmiş belli başlı; doğal varlıkları, tarihi mekânları, nesnelere ve yapıtlarını sıra ile söylerler. (Mevlâna Celaleddin Rumi, Yeşil Kubbe, semâzenler, çift başlı kartal, Mevlâna şekeri, etliekmek vd.).

- Öğretmen; Yeşil Kubbe'nin (Kubbetül Hadra) fotoğrafını öğrencilere gösterir. Öğrencilerin, Yeşil Kubbe ile ilgili önceden edindikleri bilgileri paylaşmalarını ister. Yeşil Kubbe'yi yakından incelemelerini söyler.

- Öğrenciler; müzenin ön bahçesinde toplanırlar, Yeşil Kubbe'yi incelerler ve değişik açılardan fotoğraflarını çekerler. Müzenin Türbe (Huzur-ı Pir) bölümünü gezerler, burada Yeşil Kubbe'nin iç kısmını incelerler.

- Öğretmen, müze bahçesinde bir öğrenciye “Mevlâna'nın yeşil kubbesi aslında turkuazmış” adlı gazete haberini okutur.

Mevlâna'nın “Yeşil Kubbe”si Aslında Turkuazmış

Adına ilahiler söylenen Mevlâna Müzesi'nin yeşil renkli kubbesinin (Kubbetül Hadra) aslında turkuaz olduğu ortaya çıktı. Kültür ve Turizm Bakanlığı, kubbenin orijinal renginin kesin tespiti için akademisyenlerden oluşan danışma kurulu oluşturdu.

İlk toplantısını geçtiğimiz ay yapan kurul, orijinal çinilerin turkuaz renkte olduğu yönünde fikir birliğine vardı. Müzenin simgesi haline gelen yeşil kubbe yeni restorasyonla Türk rengi turkuaza boyanacak. Ayasofya ve Topkapı'dan sonra Türkiye'nin en çok ziyaret edilen mekânlarından biri Mevlâna Müzesi.

Müze ile özdeşleşen ve 13. yüzyılda yapılan yeşil kubbeye bugünkü şekli Kanuni Sultan Süleyman döneminde verildi. Bugüne kadar 6 kez tamir ve bakımdan geçen kubbeye yeşil rengi ise 1963'teki son restorasyonda uygulandı. Yağmur, kar ve rüzgârın etkisiyle bazı çinileri düşen yapının yenilenmesi için geçtiğimiz yıl harekete geçen Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, restorasyon için Kültür Bakanlığı'na başvurdu. Bakanlık da sanat tarihçisi, çini uzmanı, mimar, mühendis profesörlerden oluşan 8 kişilik bir bilim kurulu oluşturulmasına karar verdi. Geçtiğimiz ay ilk toplantısını yapan kurul, kubbenin 1920'li yıllara ait resimlerini inceledi. Kubbenin orijinal renginin turkuaz olduğu kanaatine vardı.

Müze Müdürü Yusuf Benli, kurulun ekim başında ikinci kez toplanarak, Kubbetül Hadra'nın yeşil renginin değişip değişmeyeceğine karar vereceğini söyledi. Mevlâna Müzesi 1926 yılında Konya Asar-ı Atika Müzesi adıyla hizmete açıldı. 1954'teki değişikliklerle Mevlâna Müzesi ve Dergâhı adını aldı.

Müze, tarihinde ilk kez restore ediliyor.

Mevlâna'nın oğlu Sultan Veled'in onayıyla 1273'te türbe olarak inşa edilen Mevlâna Müzesi, yapıda oluşan hasarlar sebebiyle tarihinde ilk kez kapsamlı şekilde restore ediliyor. Zemin etüdüyle ilgili çalışmaların ilk aşaması olan sondaj işine başlandı. Binanın röleve ve restorasyon projesi ise hazırlanıyor (Hızlıca ve Pıynar, 2008).

- Öğretmen; bir semazene ait fotoğrafı öğrencilere gösterir. Öğrencilerin, semazenler ile ilgili önceden edindikleri bilgileri paylaşmalarını ister. Birlikte, müzenin Mevlevi Matbahı bölümünü ziyaret ederler.

- Öğrenciler, Mevlevi Matbahı bölümünde bulunan; tennure, şalvar ve sikkeleri ile özgün giysileri içindeki mankenlerle canlandırılmış: "Mevlevi Canları", "Yemek Hazırlığı", "Somat Sofrası", "Dervişler Sohbeti", "Pirinç Temizleyen", "Matbah Canı", "Semâ Talim Edenler" ve "Nev-niyâz ve Saka Postu Makamı" adlı canlı sergilemeleri incelerler. Mevlevi kıyafetlerini yakından inceleme fırsatını bulurlar.

- Öğrenciler, yine Mevleviliğin en değerli bölümü olan bu bölümde teşhir edilen; ahşap üzerine çakılmış sema talim çivisi ve taşınabilir nitelikli sema meşk tahtasını yakından incelerler.

Aşağıdaki sorular yöneltilerek, öğrencilerin yanıtları “doğru” veya “yanlış” gibi değerlendirmeler yapılmadan dinlenir (özgün ve akıcı düşünme).

a- Mevlâna'nın türbesinin üst kısmında bulunan Yeşil Kubbe, neden yapılmış olabilir?

b- Yeşil Kubbe, neden Konya'nın sembolü haline gelmiş olabilir?

c- Mevlevi Matbahı bölümünde, mevleviler yaşadıkları dönemde neler yapmaktaydı sizce?

d- Semâzenler, neden kendi etraflarında dönerler?

e- Mevlâna döneminde yaşamış olsaydınız, siz de semâzen olmak ister miydiniz?

Sorulara gelen cevaplara göre ders şekillenerek devam eder.

Müzedede yapılacak drama etkinliği:

Öğrenciler müze bahçesinde toplanırlar. Öğretmen, sema meşk tahtasına benzeyen, çivi çakılı bir tahtayı yere koyar ve semâzenlerin kendi etraflarında dönerken uyguladıkları hareketler hakkında bilgi verir.

Semâ Talimi

Semâzenin sol ayağına “direk”, sağ ayağına ise “çark” denilirdi. Direk denilen sol ayak yerden hiç kaldırılmaz ve diz hiç bükülmezdi. Semâzen, direğin etrafında, çivi merkez olmak üzere, sağ ayağını, sol dizinin hizasına kadar kaldırdıktan sonra, sol ayağı merkezde kalmak üzere, vücudunu 360 derece döndürür ve sağ ayağını yine kaldırdığı aynı yere gelmek üzere yere basardı. Böylece vücut, kendi eksenini etrafında bir tur atmış olurdu ki buna, “Çark Atmak” denilirdi. Bu hareket 180 derecelik dönüşlerle de yapılırdı ki buna, “Yarım Çark” denilirdi.

Semâyaya başlayanlara önce yarım çark atma öğretilir, sonra tam çark atmaya geçilirdi. Bu alıştırma, semâzenler çivisiz devir yapmayı öğreninceye kadar devam ederdi. Direği, yerde sürümeden sabit tutarak çark atmaya, “direk tutma” denilirdi.

Semâzene usulünce çark atma öğretilirken, bir taraftan da kol açma

öğretilirdi. Sol eli parmakları biraz açık halde, sağ omuz üzerinde, sağ eli yine parmakları biraz açık halde, sol kolun üzerinden geçip sol omuz üzerinde olan semâzen, ellerini yavaşça aşağıya doğru indirip, sonra ellerinin dış yüzünü vücudu ve sikkesine temas ettirip, kollarını yukarıya doğru açardı.

Semâzenler çark atarlarken (dönerlerken) sağ elleri yukarı, sol elleri ise aşağıya dönüktür. Ellerin bu duruşu, “Biz bir vasıtayız. Allah’tan alır, kula naklederiz” veya “göğe ağarız, yere yağarız” demektir. Semâzenlerin başı hafifçe sağa eğik, yüzü bir miktar sola dönük, gözleri ise biraz kısık halde, sol elin başparmağına bakar halde olur.

Mevlevi Dervişin; başındaki sikkesi, “mezar taşına”, giydiği tennuresi, “kefenine”, sırtındaki hırkası ise “mezarına” işarettir (http://muze.semazen.net/content.php?id=00024, 2010).

Öğrenciler, semâzenlerin dönerken yaptıkları hareketleri bu tahta üzerinde uygularlar. Her öğrenci teker teker; semâzen elbisesini üzerine giyerek ve sikke benzeri bir şapkayı başına takarak, bu tahta üzerinde semâ talimini canlandırır.

3.3.1.3- Müze Ziyareti Sonrası

Müze Ziyareti Sonrası Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırma imkânı bulur.
- Müzede incelediği eserlerden yola çıkarak, yaşadığı ilin sembollerinin farkına varır.
- Müzede incelediği eserler ve yapılan drama çalışması ile yaşadığı ilin sembollerini yakından tanır.
- Yapılan drama çalışması ile semâzenler ve semâ talimi konusunda bilgi sahibi olur.
- Tarihi Mekân, Yapıt, Kubbe, Mevlevi ve Semazen kavramlarını öğrenir (Öztürk, vd. , 2007: 32-33).

Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlik ve Değerlendirmeler:

- Öğrencilere, müze ziyareti ile ilgili düşünceleri sorulur. Soru ve cevaplar ile

müze ziyareti pekiştirilir.

- Öğrenciler, Konya ili ile ilgili sembol olan; Mevlâna Celaleddin Rumi, Yeşil Kubbe, semâzenler, çift başlı kartal, Mevlâna şekeri, etliekmek ve diğer akıllarına gelenleri sınıf tahtasına yazarlar ve en beğenilenin hangisi olduğunu tespit etmek için kendi aralarında oylarlar.

- Öğrenciler iki grup oluşturarak; Konya ili sembolleri ile aynı özellikte sembolleri bulunan iller var ise bunları bulmaya çalışırlar. Karşılıklı olarak tartışırlar. (Tarihi mekan, yapıt, nesne gibi).

- Öğrenciler, müze ziyaretinde çekmiş oldukları Yeşil Kubbe'ye ait fotoğrafları, sınıf panosunda ve okul koridorundaki panolarda sergilerler.

3.3.2- Gerçekleşen Düşler Ünitesindeki “Teknolojinin Serüveni” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı

Ders: Sosyal Bilgiler.

Sınıf: 5.

Ünite: 5- Gerçekleşen Düşler.

Konu: Teknolojinin Serüveni.

Etkinlik Yapılacak Müze: Konya Arkeoloji Müzesi.

Etkinlik Süresi:

- Etkinliğe Hazırlık: 40'.
- Müzede Yapılacak Etkinlik: 40'.
- Müze Gezisi Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlikler ve Değerlendirme: 40'.

Kullanılacak Kaynak, Araç ve Gereçler: Çalışma kâğıdı, Çatalhöyük kazılarında çıkarılan Neolitik Çağ'a ait tuzluğun fotoğrafları, günümüzde kullanılan tuzluk ve “Konya’da 9 Bin Yıldır Değişmeyen Tuzluk” adlı gazete haberinin kupürü.

Kullanılacak Yöntem: Grup Çalışması ve Drama.

Temel Beceriler: Araştırma - İnceleme, Karşılaştırma Becerisi ve Yaratıcı Düşünme.

Kavramlar: Teknoloji, İcat, Buluş, Neolitik Çağ ve Çatalhöyük.

3.3.2.1- Müze Ziyareti Öncesi:

Müze Ziyaretinde Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Teknolojik gelişmelerin, insan yaşamında ne gibi kolaylıklar sağladığının farkına varır.
- İcatların ve buluşların, teknolojik gelişmeleri hızlandırdığını kavrar.
- Müzede teşhir edilen eserler aracılığı ile teknolojinin geçmişten günümüze kadar ne derece geliştiğini fark eder (TTKB, 2008: 6-7).

Etkinliğe Hazırlık:

- Öğrenciler, ziyaret edilecek müze, ders konusu ve plan ile ilgili öğretmen tarafından bilgilendirilir. Aile, okul ve gidilecek müzeden gerekli izinler alınır.
- Öğrenciler; teknoloji, icat ve buluş kavramları ile ilgili bilgileri çalışma kâğıdına yazarlar.
- Müze ziyareti öncesi bir nesne belirlenir (Çatalhöyük kazılarında çıkarılan Neolitik Çağ'a ait tuzluk - Prehistorik Teşhir Salonu).
- Öğretmen; müzenin "Prehistorik Teşhir Salonu"nda teşhir edilen tuzluğa ait fotoğrafları temin eder. Yapılacak drama çalışması belirlenir.
- Öğrenciler; günümüzde kullanılan bir tuzluğu temin ederler.

3.3.2.2- Müzede Yapılacak Etkinlik

Müzede kazanılması beklenen öğrenci kazanımları:

- Müzede bulunan eserlerin özelliklerine göre sınıflandırılmış olduğunu kavrar.
- Müzede bulunan eserler aracılığı ile teknolojinin serüvenini tanımaya istekli olur.
- Müzede teşhir edilen eserler ile eserlerin ait olduğu dönemdeki gündelik hayat arasında ilişki kurar.
- Gündelik hayatta kullanılmış olan eserler ile günümüzde gündelik hayatta kullanılan nesnelere benzerlik ve farklılıkları açısından karşılaştırır (Öztürk, vd. , 2007: 114).

Ders İşlenişi:

- Öğretmen; “Teknolojideki gelişmeler, insan hayatına ne gibi kolaylıklar sağlamıştır?” sorusunu öğrencilere sorar.

- Öğrenciler, kullandıkları teknolojik aletlerden örnekler vererek, sağladığı kolaylıkları anlatırlar. Bilgisayar, hesap makinesi, kol saati vb (Karagöz, vd. , 2008: 119-120).

- Öğretmen; müzede teşhir edilen Neolitik Çağa ait tuzluğun fotoğrafını göstererek, öğrencilerden bu nesnenin ne olduğu hakkında fikir yürütmelerini ister.

- Öğrenciler daha sonra, müzenin Prehistorik Teşhir Salonu’na topluca giderler. Bu salonun duvarında asılı bulunan, Çatalhöyük’e ait bilgilerin bulunduğu “Çatalhöyük Yapıları” adlı panodaki bilgileri okur ve çalışma kâğıtlarına not alırlar.

- Öğretmen daha sonra, müzenin Prehistorik Teşhir Salonu’nda teşhir edilen Neolitik Çağ’a ait tuzluğu öğrencilerden bulmasını ister.

- Öğrenciler, tuzluğun teşhir edildiği cemekânlı bölümde toplanırlar.

Aşağıdaki sorular yöneltilerek, öğrencilerin yanıtları “doğru” veya “yanlış” gibi değerlendirmeler yapılmadan dinlenir (özgün ve akıcı düşünme).

- Müzede gördüğünüz eserler günümüzden kaç yıl önce kullanılmıştır?

- Bu bölümde teşhir edilen eserler ile günümüzde kullandığımız kullanım eşyaları arasında benzerlikler var mı?

- Teşhir edilen tuzluk, hangi malzemeden ve nasıl yapılmış olabilir?

- Teşhir edilen tuzluk ile günümüzde kullandığımız tuzluklar arasında ne gibi benzerlikler ve farklılıklar vardır?

Sorulara gelen cevaplara göre ders şekillenerek devam eder.

- Öğretmen, öğrencilerden; yanlarında getirdikleri günümüzde kullanılan tuzluk ile müzede teşhir edilen tuzluğu, benzerlikleri ve farklılıkları açısından karşılaştırmalarını ister.

- Öğrenciler, yanlarında getirdikleri günümüzde kullanılan tuzluğun, hangi maddeden yapıldığını söyler ve hangi yöntem ile yapıldığına dair fikir yürütürler.

- Öğrenciler iki guruba ayrılır; birinci grup Prehistorik Teşhir Salonu’nu, ikinci grup Altıgen Teşhir Salonu’nu gezer, günümüz kullanım eşyalarına benzeyen teşhir eserlerini tespit eder ve incelerler. (Kolye, yüzük, çingirak, tabak, parfüm şişesi vb.)

- Öğrenciler, özelliklerine göre tespit ettikleri teşhir eserlerini çalışma kağıtlarına listelerler.

Müzedede yapılacak drama etkinliği:

Aşağıda yer alan gazete haberi, öğretmen tarafından bir öğrenciye okutulur.

Konya’da 9 Bin Yıldır Değişmeyen Tuzluk

Konya’nın Çumra İlçesi yakınlarındaki 9 bin yıllık yerleşim yeri Çatalhöyük’te yapılan kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan tuzluk ve çingırağın, bugün kullanılan tuzluk ve çingırak ile hemen hemen aynı olması dikkat çekti.

Konya Müze Müdürü Arkeolog Yusuf Benli, Çatalhöyük kazılarında çıkarılan; tuzluk, kolye, yüzük, çingırak ve tabak gibi malzemelerin, üzerinde çok az bir değişiklik yapılarak daha modern bir şekilde bugün de kullanıldığını söyledi.

Benli, yaklaşık 9 bin yıllık tarihi bulunan Çatalhöyük’te yaşayan insanların, bugün mutfaklarda kullanılan malzemeleri küçük bir değişiklik ile o dönemde üretip kullandığını söyledi. “Çatalhöyük ile günümüz insanı arasında bir bağ kurmamız gerektiğinde, malzeme kullanımı açısından bir kültür genetiği halen devam ediyor ve devam edecek” diye konuştu.

Benli, Çatalhöyük kazı çalışmalarında bulunan tarihi eserlerin Arkeoloji Müzesi’nde teşhir edildiğini belirtti. Bölgedeki kazıların devam ettiğini belirten Yusuf Benli, “Konya neolitik yerleşim açısından önemli bir merkez. Bugüne kadar da yapılan kazı çalışmaları esnasında, Çatalhöyük Ören Yeri’nden çıkan malzemeler ve yerleşim planı, Anadolu’daki ilk yerleşik hayata geçiş ile ilgili bize ipuçları vermekte” dedi (Yıldız, 2010).

Aşağıda yer alan, gazete haberi için yapılmış olan röportajı; sınıftaki iki öğrenciden biri muhabir, diğeri ise Konya Müze Müdürü rolü yaparak, kendi aralarında karşılıklı konuşma şeklinde canlandırır. Diğer öğrenciler de onları izler.

Konya’da 9 Bin Yıldır Değişmeyen Tuzluk Haberi için Yapılan Röportaj

Muhabir: Çumra İlçesi yakınlarındaki Çatalhöyük’te yapılan kazılarda ortaya

çıkarılan tuzluk ve çingırağın, bugün kullanılan tuzluk ve çingırak ile hemen hemen aynı olması bir hayli dikkat çekti. Bu konu ile ilgili neler söyleyeceksiniz?

Konya Müze Müdürü: *Çatalhöyük kazılarında çıkarılan; tuzluk, kolye, yüzük, çingırak ve tabak gibi malzemeler, üzerinde çok az bir değişiklik yapılarak daha modern bir şekilde bugün de kullanılmaktadır.*

Yaklaşık 9 bin yıllık tarihi bulunan Çatalhöyük'te yaşayan insanlar, bugün mutfaklarda kullanılan malzemeleri küçük bir değişiklik ile o dönemde üretilip kullanmışlardır.

Çatalhöyük ile günümüz insanı arasında bir bağ kurmamız gerektiğinde, malzeme kullanımı açısından bir kültür genetiği halen devam ediyor ve devam edecektir.

Muhabir: *Sayın Benli, Çatalhöyük kazılarında elde edilen bu eserler hangi müzede teşhir edilmektedir?*

Konya Müze Müdürü: *Bulunan eserler, Arkeoloji Müzesi'nde teşhir edilmektedir.*

Muhabir: *Çatalhöyük'te, kazılara devam edilmekte midir?*

Konya Müze Müdürü: *Bölgedeki kazılar devam etmektedir. Konya, bilindiği gibi neolitik yerleşim açısından önemli bir merkezdir. Bugüne kadar da yapılan kazı çalışmaları esnasında, Çatalhöyük Ören Yeri'nden çıkan malzemeler ve yerleşim planı, Anadolu'daki ilk yerleşik hayata geçiş ile ilgili bizlere ipuçları vermektedir (Yıldız, 2010).*

3.3.2.3- Müze Ziyareti Sonrası

Müze Ziyareti Sonrası Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Müzede incelediği eserlerden yola çıkarak, kullanım eşyalarında, Neolitik Çağ'dan günümüze kadar önemli ölçüde değişim ve gelişim olduğunun farkına varır.
- Müzedeki eserler aracılığı ile Neolitik Çağ yaşamını tanır.
- Yapılan drama çalışması ile Neolitik Çağ ve kullanım eşyalarının Neolitik Çağ'dan günümüze değişip geliştiği konusunda bilgi sahibi olur.
- Teknoloji, icat, buluş, Neolitik Çağ ve Çatalhöyük kavramlarını öğrenir (Karagöz, vd. , 2008: 118).

Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlik ve Değerlendirmeler:

- Öğrencilere, müze ziyareti ile ilgili düşünceleri sorulur. Soru ve cevaplar ile müze ziyareti pekiştirilir.

- Öğrenciler; teknoloji, icat ve buluş kavramlarının tanımını yapar.

- Öğrenciler, çalışma kağıtlarına aldıkları notlardan faydalanarak, Neolitik Çağ ve Çatalhöyük hakkında kendi cümleleri ile bilgi verirler.

- Öğrenciler, tarihte yapılmış önemli icat ve buluşlar hakkında internetten bilgi edinir ve bunlara ait fotoğrafların çıktısını alırlar. İcat ve buluşların bilgileri ile birlikte fotoğraflarını sınıf panosunda sergilerler.

3.3.3- Toplum için Çalışanlar Ünitesindeki “Onlar Birer Hayırsever” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı

Ders: Sosyal Bilgiler.

Sınıf: 5.

Ünite: 6- Toplum için Çalışanlar.

Konu: Onlar Birer Hayırsever.

Etkinlik Yapılacak Müze: A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi.

Etkinlik Süresi:

- Etkinliğe Hazırlık: 40'.

- Müzede Yapılacak Etkinlik: 40'.

- Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlikler ve Değerlendirme: 40'.

Kullanılacak Kaynak, Araç ve Gereçler: Çalışma kâğıdı, hayırsever kişilere ait fotoğraflar, A. R. İzzet Koyunoğlu ve müze ile ilgili fotoğraflar.

Kullanılacak Yöntem: Grup Çalışması, Beyin Fırtınası ve Konuşma Halkası.

Temel Beceriler: Araştırma-İnceleme ve Empati Kurma Becerisi.

Kavramlar: Hayırsever, Vakıf ve Sosyal Proje.

3.3.3.1- Müze Ziyareti Öncesi:

Müze Ziyaretinde Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Ülkemizdeki hayırsever insanları tanıır ve çevresinde de hayırsever insanlar

bulunduğunun farkına varır.

- Çevresinde bulunan hayırsever insanları ve yaptıkları çalışmalarını tanımaya istekli olur.

- A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi'nde teşhir edilen eserleri gözlemleyerek, A. R. İzzet Koyunoğlu hakkında fikir sahibi olur.

- A. R. İzzet Koyunoğlu'nun hayatı ile ilgili çıkarımlarda bulunur (TTKB, 2008: 6-7).

Etkinliğe Hazırlık:

- Öğrenciler, ziyaret edilecek müze, ders konusu ve plan ile ilgili öğretmen tarafından bilgilendirilir. Aile, okul ve gidilecek müzeden gerekli izinler alınır.

- Öğrenciler; ülkemizde hayırsever insanlar hakkında bilgileri toplarlar, yaptıkları hayır işleri ile ilgili örnekler bulurlar.

- Öğrenciler; A. R. İzzet Koyunoğlu hakkında bilgileri toplarlar, bu hayırsever kişi ile ilgili bilgileri çalışma kâğıdına yazarlar.

- Öğrenciler; A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi'nin tarihçesi hakkında bilgileri toplarlar.

- Öğretmen, müzede uygulanacak olan, konuşma halkası tekniği için hazırlıkları yapar.

3.3.3.2- Müzede Yapılacak Etkinlik

Müzede kazanılması beklenen öğrenci kazanımları:

- Müzedeki eserlerin özelliklerine göre sınıflandırılmış olduğunu kavrar.

- Müzede teşhir edilen eserleri gözlemleyerek, A. R. İzzet Koyunoğlu'nu tanımaya istekli olur.

- A. R. İzzet Koyunoğlu'na ait, müze bahçesi içerisinde bulunan Konya Evi'ni gezer, kullandığı eşyaları inceler.

- Bu hayırsever kişinin hayatı ile ilgili fikir sahibi olur (Öztürk, vd. , 2007: 135).

Ders İşlenişi:

- Öğretmen, ; “Ülkemizde, hayırseverliği ile tanınmış kişiler kimlerdir?” sorusunu öğrencilere sorar.

- Öğrenciler; Sakıp Sabancı, İzzet Baysal, Kadir Has ve Rahmi Koç gibi vakıflar kurmuş olan hayırsever kişiler ve yaptıkları sosyal projeler hakkında bilgiler verir. Eğitim, sağlık, spor, sanat vb. alanlarda yapılan faaliyetlere örnek verirler.

- Öğretmen; “Çevrenizde, hayırseverliği ile tanınmış kişiler var mı?” sorusunu öğrencilere yöneltir (Karagöz, vd. , 2008: 150-151).

- Öğrencilerden gelen cevaplardan sonra öğretmen; Konya’da hayırsever bir kişi olarak tanınmış olan A. R. İzzet Koyunoğlu’nun ve müzenin fotoğrafını öğrencilere gösterir. Kişi ve müze hakkında kısaca bilgi verir, müzenin ziyaret edileceğini söyler.

- Öğrenciler, müze ile ilgili önceden edindikleri bilgileri paylaşır ve müzenin tamamını öğretmen eşliğinde gezerler.

- Öğrenciler; müzenin tamamını gezdikten sonra, müze salonunda toplanırlar.

Aşağıdaki sorular yöneltilerek, öğrencilerin yanıtları “doğru” veya “yanlış” gibi değerlendirmeler yapılmadan dinlenir (özgün ve akıcı düşünme).

- Müzede neler gördünüz, en dikkatinizi çeken eserler hangisidir?

- A. R. İzzet Koyunoğlu bu eserleri neden toplamış olabilir?

- Siz onun yerinde olsanız, bu eserleri nasıl değerlendirirdiniz?

- Çevrenizde, müzede bulunan eserlere benzeyen eserleri toplayan kişiler var mı?

- Kendinize ait bir koleksiyonunuz var mı?

Sorulara gelen cevaplara göre ders şekillenerek devam eder.

Müzede yapılacak konuşma halkası etkinliği:

Aşağıdaki metin bir öğrenci tarafından okunur. Diğer öğrenciler halka şeklinde, metni okuyan öğrencinin etrafında toplanırlar.

Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu

Merhaba çocuklar! Benim adım, Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu. 1900 yılında Konya’da doğdum.

Eğitimime; Konya’da Sıbyân Mektebi’nde başladım, daha sonra da özel dersler olarak devam ettim. Yüksek öğrenimimi, Halkalı Ziraat Mektebi’nde yaptım. Mezun olduktan sonra, Devlet Demiryollarında memur olarak göreve başladım.

Değerli eserlerimizin yabancı ellere düşmemesi amacı ile 1913 yılından itibaren eserlerimizi toplamaya başlamıştım. Demiryollarında çalışırken, mesleki açıdan eğitimimi ilerletmek amacı ile Almanya’ya gönderilmiştim. Eski eserlerin ve bir anlamda da tarihi toplamak olan müzeciliğin önemini burada daha iyi anladım.

Hayatımı, medeniyetlerin kimlik belgeleri olan eski eserlerin; toplanmasına, korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına adadım. 1973 yılına kadar, topladığım eserleri kendi eski evimde sergiledim. Koleksiyonumu geliştirmek için büyük çaba harcadım.

Paha biçilemez binlerce eserden meydana gelen özel koleksiyonumun tamamını; benim sürekli söylediğim, “Varlığını, vatanına ve milletine veren kişi, insanların en mutlusudur” sözüne de yaraşır bir şekilde, 4 Temmuz 1973 tarihinde hiçbir karşılık beklemeden Konya Belediyesi’ne hibe ettim. Konya Belediyesi aracılığı ile de özel koleksiyonumu, Konyalılara hediye etmiş bulunmaktayım (Özönder, 1995: 2).

- Metin okunduktan sonra her öğrenci, kendini A. R. İzzet Koyunoğlu’nun yerine koyarak, sıra ile düşüncelerini anlatan konuşmalar yapar.

- Öğrenciler daha sonra, müze bahçesi içerisinde bulunan, A. R. İzzet Koyunoğlu’na ait “Konya Evi”ni gezerler ve evdeki kullanım eşyalarını incelerler.

3.3.3.3- Müze Ziyareti Sonrası

Müze Ziyareti Sonrası Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Hayırsever insanların, topluma sağladığı katkıların farkına varır.
- Müzede teşhir edilen eserlerin, ne kadar önemli olduğunu kavrar.
- Yapılan konuşma halkası çalışması ile A. R. İzzet Koyunoğlu hakkında bilgi sahibi olur.

- Konya Evi’ndeki incelemeleri sonucunda, A. R. İzzet Koyunoğlu’nun yaşadığı dönemdeki hayatı tanır.

- Hayırsever, Vakıf ve Sosyal Proje kavramlarını öğrenir (Karagöz, vd. , 2008: 150).

Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlik ve Değerlendirmeler:

- Öğrencilere, müze ziyareti ile ilgili düşünceleri sorulur. Soru ve cevaplar ile müze ziyareti pekiştirilir.

- Öğrenciler, müzede gördükleri eserler içerisinde, kendilerini en çok etkileyen eser hakkındaki düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşırlar.

- Öğretmen, öğrencilerden; hayırsever, vakıf ve sosyal proje kavramlarının tanımını yapmalarını ister.

- Öğrenciler, A. R. İzzet Koyunoğlu ve müze gezisi hakkında, duygularını ifade eden bir kompozisyon yazar ve sınıfta okurlar.

3.3.4- Bir Ülke, Bir Bayrak Ünitesindeki “Ulusal Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı

Ders: Sosyal Bilgiler.

Sınıf: 5.

Ünite: 7- Bir Ülke, Bir Bayrak.

Konu: Ulusal Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz.

Etkinlik Yapılacak Müze: İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi.

Etkinlik Süresi:

- Etkinliğe Hazırlık: 40'.

- Müzede Yapılacak Etkinlik: 40'.

- Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlikler ve Değerlendirme: 40'.

Kullanılacak Kaynak, Araç ve Gereçler: Çalışma kâğıdı, kalem, silgi, Cumhurbaşkanlığı Forsu resmi, kâğıt Türk bayrakları ve bir karton kâğıt.

Kullanılacak Yöntem: Grup Çalışması, Gözlem, Sunuş ve Soru - Cevap.

Temel Beceriler: Araştırma - İnceleme, Görüş Geliştirme ve Yaratıcı Düşünme.

Kavramlar: Bayrak, Sembol, Bağımsızlık, Sancak ve Fors.

3.3.4.1- Müze Ziyareti Öncesi:

Müze Ziyaretinde Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Ulusal Egemenlik sembollerinin farkına varır.
- Ulusal Egemenlik sembollerine değer verir.
- Ulusal bayrakların önemini kavrar.
- Bayrakların, bağımsızlık sembolü olduklarını kavrar (TTKB, 2008: 7).

Etkinliğe Hazırlık:

- Öğrenciler, ziyaret edilecek müze, ders konusu ve plan ile ilgili öğretmen tarafından bilgilendirilir. Aile, okul ve gidilecek müzeden gerekli izinler alınır.

- Öğrenciler; tarihte kurulmuş olan 16 Türk Devleti'nin bayrakları ile ilgili bilgileri toplarlar, bu devletlerin isimlerini çalışma kâğıdına yazarlar.

- Müze ziyareti öncesi müzedeki; bayraklı yoldaki bayrakların, müzenin “Giriş Avlusu” kısmında bulunan özel cam mozaikten yapılmış Türk Bayrağı kompozisyonu tablosunun ve müze içerisindeki maketler ile tasvir edilmiş olan “Cumhuriyet Bayramı Kutlaması” adlı bölümün inceleneceği kararlaştırılır.

- Öğretmen; Cumhurbaşkanlığı Forsu resmini temin eder.
- Öğrenciler; kâğıt bayrakları temin ederler.

3.3.4.2- Müzede Yapılacak Etkinlik

Müzede kazanılması beklenen öğrenci kazanımları:

- Her devletin ulusal bir bayrağa sahip olduğunu ve o bayrağın ait olduğu devleti simgelediğini kavrar.

- Türk Bayrağı'nın tarihçesini öğrenmeye istekli olur.

- Bayrağın, önemli bir bağımsızlık sembolü olduğunun farkına varır (Öztürk, vd. , 2007: 154).

Ders İşlenişi:

- Öğretmen, Cumhurbaşkanlığı Forsu resmini öğrencilere göstererek; “Forsta

neden 16 tane yıldız bulunmaktadır?” sorusunu öğrencilere sorar.

- Öğrenciler; forsta bulunan 16 yıldızın, tarihte kurulmuş olan 16 Türk devletini simgelediğini söylerler.

- Öğretmen; “Tarihte kurulmuş olan 16 Türk devletinin kendilerine ait bayrakları var mıdır?” sorusunu öğrencilere sorar.

- Öğrenciler; 16 Türk devletinin de kendine ait bir bayrağının bulunduğunu söyler ve bu devletlerin isimlerini hep birlikte sayarlar.

- Öğrenciler; İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi girişinde bulunan “Bayraklı Yol”da toplanırlar. 16 Türk devletinin bayraklarının yer aldığı bu yolda, öğrenciler; hangi bayrağın hangi devlete ait olduğunu, bilgilendirme yazılarından faydalanarak bulurlar.

- Sınıftaki 16 öğrenciden her biri, bir bayrak diğerinin yanında durarak, bayrağın ait olduğu devletin ismini yüksek sesle söyler. Diğer öğrenciler onları izler.

Aşağıdaki sorular yöneltilerek, öğrencilerin yanıtları “doğru” veya “yanlış” gibi değerlendirmeler yapılmadan dinlenir (özgün ve akıcı düşünme).

- Sizce ülkelerin neden bayrakları vardır?

- Neden bütün bayraklar birbirinden farklıdır?

- Bayrak, ülkeler için ne ifade eder?

- Türk Bayrağı sizin için ne ifade ediyor?

Sorulara gelen cevaplara göre ders şekillenerek devam eder.

- Öğrenciler; müzenin “Giriş Avlusu” kısmında bulunan özel cam mozaikten yapılmış Türk Bayrağı kompozisyonu tablosunun önünde toplanırlar.

- Öğretmen; Türk Bayrağının ortaya çıkışının resmedildiği tabloyu, öğrencilerin yorumlamalarını ister.

- Öğrenciler, resim ile ilgili düşündüklerini kendi ifadeleri ile dile getirirler.

- Öğretmen: “Bayrağımız, kırmızı renk üzerine yerleştirilmiş beyaz ay ve yıldızdan oluşur. Bayrağımızdaki kırmızı renk, eski Türk geleneklerine göre, egemenliği anlatır. Beyaz renk; güç, ululuk, adalet ve temizliği ifade eder” bilgisini verir. Bayrağımızın, ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembolümüz olduğunu vurgular (Karagöz, vd. , 2008: 171).

- Öğretmen, Türk Bayrağı'nın tarihçesi ile ilgili olarak: “Bayrağımız, Osmanlı Devleti zamanında şekillenen ve kullanılan bayrağın devamıdır. 29 Mayıs

1936 tarihinde Türk Bayrağı yasası kabul edilmiştir. Bu yasa ile Türk Bayrağı'nın boyutu, nasıl kullanılacağı ayrıntısı ile belirlenmiştir.” bilgisini öğrencilere verir. Ayrıca, sancağın; askeri birliklerin özel bayrağı olduğunu vurgular (Karagöz, vd. , 2008: 171).

- Öğrenciler; müzenin içerisindeki, maketler ile tasvir edilmiş olan “Cumhuriyet Bayramı Kutlaması” adlı bölümün önünde toplanırlar. Cumhuriyet Bayramı kutlamasının tasvir edildiği maketleri incelerler.

- Öğretmen, “Bayram kutlamasının tasvir edildiği bu maketlerde, neden her yer bayraklarla donatılmıştır?” sorusunu öğrencilere sorar. Soruya gelen cevaplara göre ders şekillenerek devam eder.

- Öğretmen, “Diğer, ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembollerimiz nelerdir?” sorusunu öğrencilere sorar.

- Öğrenciler; İstiklal Marşının, Başkent Ankara'nın, Anayasamızın, dilimiz, paramızın ve pullarımızın, diğer ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembollerimiz olduğunu vurgular (Karagöz, vd. , 2008: 170).

3.3.4.3- Müze Ziyareti Sonrası

Müze Ziyareti Sonrası Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Müzedeki eserlerden yola çıkarak, ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizin farkına varır.

- Soru - cevap yöntemi ile Türk Bayrağı ve diğer ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembollerimiz hakkında bilgi sahibi olur.

- Bayrak, Sembol, Bağımsızlık, Sancak ve Fors kavramlarını öğrenir (Karagöz, vd. , 2008: 170).

Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlik ve Değerlendirmeler:

- Öğrencilere, müze ziyareti ile ilgili düşünceleri sorulur. Soru ve cevaplar ile müze ziyareti pekiştirilir.

- Öğretmen, öğrencilerden; Bayrak, Sembol, Bağımsızlık, Sancak ve Fors kavramlarını tanımlamalarını ister.

- Öğrenciler, Arif Nihat Asya'ya ait “Bayrak” şiirini okur ve bir karton kâğıda

şiiiri yazarak sınıf panosuna asarlar.

- Öğrenciler 2 guruba ayrılır:

Birinci gurup; Büyük Hun İmparatorluğu, Batı Hun İmparatorluğu, Avrupa Hun İmparatorluğu, Ak Hun İmparatorluğu, Göktürk İmparatorluğu, Avar İmparatorluğu, Hazar İmparatorluğu ve Uygur Devleti'ne ait bayrakları kâğıtlara çizerler.

İkinci gurup; Karahanlılar, Gazneliler, Büyük Selçuklu İmparatorluğu, Harzemşahlar, Altınordu Devleti, Büyük Timur İmparatorluğu, Babür İmparatorluğu ve Osmanlı Devleti'ne ait bayrakları kâğıtlara çizerler ve sınıf panolarına asarlar.

- Öğrenciler; kâğıt Türk bayrakları ile sınıfı süslerler.

3.4- Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze ile Eğitim

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 2008 yılında yapmış olduğu çalışmada; altıncı sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının “müze ile eğitim” ilişkilendirmesinde, “Yeryüzünde Yaşam”, “İpek Yolu'nda Türkler” ve “Elektronik Yüzyıl” adlı ünitelerin, müze ile eğitim faaliyeti uygulanarak öğretiminin yapılabileceği ve bu ünitelerin kazanımlarına ulaşılabilineceği tespit edilmiştir (TTKB, 2008: 7). Yapılan bu çalışmada yer alan, 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programına yapılacak eklerin yer aldığı tablo aşağıdadır.

Tablo-5: TTKB'nin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi için Hazırladığı Müze ile Eğitim Programı.

Sınıf	Ünite	Kazanım	Açıklama
6	YERYÜZÜNDE YAŞAM	6. Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur. 7. Anadolu ve Mezopotamya'da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.	Arkeoloji müzelerine, arkeolojik buluntuların sergilendiği il müzelerine ve Çatalhöyük, Kültepe, Alişar, Truva, gibi açık hava müzelerine yapılacak sanal ya da gerçek ortamda gezi düzenlenebilir.

6	İPEK YOLU'NDA TÜRKLER	2. Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. 3. Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önemini ve görevlerini kavrar.	Sanal ortamda Orhun Abideleri ile ilgili inceleme yapılabilir. Askeri müzelere sanal ya da gerçek ortamda inceleme gezisi yapılabilir.
	ELEKTRONİK YÜZYIL	2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.	Teknolojik ürünlerin sergilendiği kurum ve kuruluşlarla kişilerin kurduğu özel müzelerde nesne ve drama çalışması yapılabilir.

(TTKB, 2008: 7)

Altıncı sınıf Sosyal Bilgiler dersinde toplam yedi ünite bulunmaktadır. Bu üniteler:

- 1- Sosyal Bilgiler Öğreniyorum,
- 2- Yeryüzünde Yaşam,
- 3- İpek Yolu'nda Türkler,
- 4- Ülkemizin Kaynakları,
- 5- Ülkemiz ve Dünya,
- 6- Demokrasinin Serüveni ve
- 7- Elektronik Yüzyıl, adlı ünitelerdir (Kolukısa, vd. , 2008c: 6-7).

Bu üniteler incelendiğinde, “2- Yeryüzünde Yaşam”, “3- İpek Yolu'nda Türkler” ve “7- Elektronik Yüzyıl” adlı ünitelerde müze faaliyetlerinden yararlanılabileceği görülmektedir.

Yeryüzünde Yaşam, adlı üniteye yer alan; Mağaradan Büyük Şehre İnsanın Serüveni ve Bu Toprağın Medeniyetleri adlı iki konuda (Kolukısa, vd. , 2008c: 44-56), müze faaliyetlerinden yararlanılabileceği görülür. Bu iki konunun işlenmesinde de Konya Arkeoloji Müzesi'ne müze ile eğitim kapsamında gezi düzenlenebilir.

İpek Yolu'nda Türkler ünitesindeki, Geleneksel Türk Sanatları adlı konunun öğretiminde Karatay Medresesi Çini Eserleri Müzesi'nde müze ile eğitim faaliyetleri gerçekleştirilebilir.

Elektronik Yüzyıl adlı ünite; Geleceğe Yolculuk adlı konuda müze faaliyetlerinden yararlanılabileceği görülmektedir. Geleceğe Yolculuk adlı konunun kazanımı, öğretmen kılavuz kitabında şu şekilde yer alır: “Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer” (Kolukısa, vd. , 2008d: 44-56). A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi’ne yapılacak bir gezi ile geçmişten günümüze teknolojinin nasıl geliştiği ve gelecekte nasıl bir konuma gelinebileceği öğrenci tarafından görülebilecektir.

TTKB’nin 2008 yılında hazırlamış olduğu çalışmada yer alan tablodan yararlanarak oluşturduğumuz, “6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Konya İl Merkezindeki Müzelerde uygulanacak Müze ile Eğitim Programı” tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo-6: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Konya İl Merkezindeki Müzelerde Uygulanacak Müze ile Eğitim Programı.

Sınıf	Ünite	Kazanım	Gezdirilecek Müzeler
6	YERYÜZÜNDE YAŞAM	6. Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur. 7. Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.	Konya Arkeoloji Müzesi
	İPEK YOLU’NDA TÜRKLER	6. Türk-İslam devletlerinin Türk kültürü, sanat ve estetik anlayışına katkılarına kanıtlar gösterir.	Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi
	ELEKTRONİK YÜZYIL	2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.	A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi

Yeryüzünde Yaşam ünitesindeki “Mağaradan Büyük Şehre İnsanın Serüveni”, İpek Yolu’nda Türkler ünitesindeki “Geleneksel Türk Sanatları” ve Elektronik Yüzyıl ünitesindeki “Geleceğe Yolculuk” adlı konuların Konya il merkezindeki müzelerde işlenmesi ile ilgili hazırlamış olduğumuz müze ile eğitim etkinlik planları aşağıda yer almaktadır.

3.4.1- Yeryüzünde Yaşam Ünitesindeki “Mağaradan Büyük Şehre İnsanın Serüveni” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı

Ders: Sosyal Bilgiler.

Sınıf: 6.

Ünite: 2- Yeryüzünde Yaşam.

Konu: Mağaradan Büyük Şehre İnsanın Serüveni.

Etkinlik Yapılacak Müze: Konya Arkeoloji Müzesi.

Etkinlik Süresi:

- Etkinliğe Hazırlık: 40'.
- Müzede Yapılacak Etkinlik: 40'+40'.
- Müze Gezisi Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlikler ve Değerlendirme: 40'.

Kullanılacak Kaynak, Araç ve Gereçler: Çalışma kâğıtları, Çatalhöyük yerleşmesine ait fotoğraflar, karbonlaşmış olarak bir çömlek içinde ele geçen buğday örneğine ait fotoğraf, uzun şerit karton, cetvel ve renkli kalemler.

Kullanılacak Yöntem: Grup Çalışması, Soru - Cevap ve Beyin Fırtınası.

Temel Beceriler: Araştırma - İnceleme, Görsel Kanıt Kullanma ve Sıralama Becerisi.

Kavramlar: Çatalhöyük, Tarih Öncesi Devirler, Tarih Devirleri, Milat, Milattan Önce, Milattan Sonra, Çağ ve Yüzyıl.

3.4.1.1- Müze Ziyareti Öncesi:

Müze Ziyaretinde Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.
- Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.
- Müzede teşhir edilen eserler aracılığı ile Çatalhöyük’teki kültürü yansıtan öğeleri fark eder (TTKB, 2008: 7).

Etkinliğe Hazırlık:

- Öğrenciler, ziyaret edilecek müze, ders konusu ve plan ile ilgili öğretmen tarafından bilgilendirilir. Aile, okul ve gidilecek müzeden gerekli izinler alınır.
- Öğrenciler; Çatalhöyük hakkındaki, Tarih Öncesi Devirler ve Tarih Devirleri hakkındaki bilgileri toplar ve çalışma kâğıdına yazarlar.
- Müze ziyareti öncesi, bir nesne belirlenir. (Karbonlaşmış olarak bir çömlek içinde ele geçen buğday örneği).
- Çatalhöyük'ten çıkarılan eserlerin bulunduğu, Prehistorik Teşhir Salonu'nun ziyaret edileceği kararlaştırılır.
- Öğretmen; Çatalhöyük yerleşmesine ve karbonlaşmış olarak bir çömlek içinde ele geçen buğday örneğine ait fotoğrafları temin eder.

3.4.1.2- Müzede Yapılacak Etkinlik**Müzede kazanılması beklenen öğrenci kazanımları:**

- Müzenin içindeki Prehistorik Teşhir Salonu'nun, Çatalhöyük yerleşmesindeki yaşamı yansıttığını kavrar.
- Eserler aracılığı ile Çatalhöyük yerleşmesini tanımaya istekli olur.
- Prehistorik Teşhir Salonu'ndaki teşhir edilen eserler ile eserlerin ait olduğu Neolitik Çağ'daki yaşam arasında ilişki kurar.
- Çatalhöyük yerleşmesine ait fotoğrafları inceleyerek, gündelik hayat ile ilgili fikir sahibi olur.
- Müze gezisi ile Tarih Öncesi Devirler ve Tarih Devirleri hakkında fikir sahibi olur (Kolukısa, vd. , 2008d: 76-77).

Ders İşlenişi:

- Öğretmen: “Yaşadığımız yerin kuruluşunda rol oynayan faktörleri hiç düşündünüz mü?” ve “İnsanlar tarih boyunca yerleşim yeri seçiminde nelere dikkat etmiş olabilirler?” sorularını öğrencilere sorar.
- Öğrenciler, insanların tarih boyunca yerleşim yeri seçiminde; korunma, barınma, su ve verimli toprak ihtiyaçlarının karşılanması gibi neleri göz önüne alarak

yerleşim yeri seçtiği konusunda fikirlerini paylaşırlar (Kolukısa, vd. , 2008c: 46).

- Öğretmen, öğrencilere Çatalhöyük yerleşmesine ait fotoğrafı gösterir ve “Çatalhöyük evlerinin girişleri niçin damdan olabilir?” sorusunu sorar.

- Öğrenciler, fotoğrafları inceler ve düşüncelerini paylaşırlar.

- Öğrenciler daha sonra, müzenin Prehistorik Teşhir Salonu’na topluca giderler. Bu salonun duvarında asılı bulunan, Çatalhöyük’e ait bilgilerin bulunduğu “Çatalhöyük Yapıları” adlı panodaki bilgileri bir öğrenci yüksek sesle okur, diğer öğrenciler çalışma kâğıtlarına not alırlar.

- Öğretmen, öğrencilere; Çatalhöyük yerleşmesinde karbonlaşmış olarak bir çömlek içinde ele geçen buğday örneğine ait fotoğrafı gösterir ve Prehistorik Teşhir Salonu’nda teşhir edilen bu eseri bulmalarını ister.

Karbonlaşmış olarak ele geçen buğday örneğinin teşhir edildiği bölümde öğrenciler toplanır.

Öğretmen; “Bu karbonlaşmış buğday örneği, Çatalhöyük yerleşmesi ile ilgili bize hangi bilgileri vermektedir?” sorusunu öğrencilere sorar.

Öğrenciler, buğday örneğini kanıt olarak kullanarak, Çatalhöyük yerleşmesinde yaşayan insanların; yerleşik hayat yaşadıkları, tarımla uğraştıkları, sulama kanalları yapmış olabilecekleri gibi bilgileri paylaşırlar (Kolukısa, vd. , 2008c: 46).

Aşağıdaki sorular yöneltilerek, öğrencilerin yanıtları “doğru” veya “yanlış” gibi değerlendirmeler yapılmadan dinlenir (özgün ve akıcı düşünme).

- Günümüzde hala kerpiç evlerin yoğun olduğu yerler var mı? Neden?

- İnsanlar hangi nedenlerle kap kacak yapmaya başlamış olabilirler?

- Dokumacılık, insan kıyafetlerinde ne tür değişikliklere neden olmuştur?

- Tarihin, zaman dilimlerine ayrılmasının faydası nelerdir?

- Tarih öncesi devirlerin, Taş Devri ve Maden Devri olarak ikiye ayrılmasında etkili olan faktör nedir (Kolukısa, vd. , 2008d: 76)?

Sorulara gelen cevaplara göre ders şekillenerek devam eder.

- Öğrenciler, Prehistorik Teşhir Salonu’nu gezerek teşhirdeki eserleri inceledikten sonra; “Altıgen Teşhir Salonu”, “Demir Çağı, Klasik - Helenistik - Roma Teşhir Salonu” ve “Lahitler Salonu”nu sırası ile gezerler ve teşhirdeki eserleri incelerler. İnceledikleri eserlerin hangi dönemlere ait eserler olduğunu, eserlerin

bilgilendirme yazılarına bakarak çalışma kâğıtlarına yazarlar. Bir zaman tüneline geçirmiş gibi sıra ile salonları gezerler ve müze bahçesine çıkarlar. Bahçe teşhirindeki eserleri de incelerler.

- Öğrencilerin, Prehistorik Teşhir Salonu'nda teşhir edilen eserlerin tarih öncesi yani yazı öncesine ait eserler olduğunun, diğer salonlarda teşhir edilen eserlerin ise Tarih Devirleri'ne ait eserler olduğunun farkına varmalarını sağlar.

- Öğretmen, öğrencilere; MÖ ve MS kısaltmalarının ne manaya geldiklerini sorar. Öğrenciler, müze gezisi öncesi edindikleri bilgilerden faydalanarak; Milat, Milattan Önce ve Milattan Sonra kavramları hakkındaki bilgilerini paylaşırlar (Kolukısa, vd. , 2008c: 44).

3.4.1.3- Müze Ziyareti Sonrası

Müze Ziyareti Sonrası Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Müzede teşhir edilen eserlerden yola çıkarak, Tarih Öncesi Devirler ve Tarih Devirlerinin farkına varır.

- Müzede eserler aracılığı ile Çatalhöyük yerleşimindeki yaşamı tanır.

- Yapılan soru - cevap yöntemi ile tarihi devirler konusunda bilgi sahibi olur.

- Çatalhöyük, Milat, Milattan Önce, Milattan Sonra, Çağ ve Yüzyıl kavramlarını öğrenir (Kolukısa, vd. , 2008d: 76).

Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlik ve Değerlendirmeler:

- Öğrencilere, müze ziyareti ile ilgili düşünceleri sorulur. Soru ve cevaplar ile müze ziyareti pekiştirilir. Öğrenciler; Milat, Milattan Önce, Milattan Sonra, Çağ ve Yüzyıl kavramlarının tanımını yaparlar.

- Öğretmen, sınıf tahtasına bazı tarihler yazdırır, bu tarihlerin hangi yüzyıl ve çağa ait olduğunu öğrencilere sorar. Cevapları, çalışma kâğıtlarına yazmalarını ister.

- Öğrenciler iki guruba ayrılır. Birinci grup Tarih Öncesi Devirleri, ikinci grup Tarih Devirleri ile ilgili uzun şerit karton, cetvel ve renkli kalemler kullanarak tarih şeridi oluşturur. İki grubun birlikte yaptığı tarih şeridi birleştirilerek sınıf panosuna asılır (Kolukısa, vd. , 2008d: 76).

3.4.2- İpek Yolu'nda Türkler Ünitesindeki “Geleneksel Türk Sanatları” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı

Ders: Sosyal Bilgiler.

Sınıf: 6.

Ünite: 3- İpek Yolu'nda Türkler.

Konu: Geleneksel Türk Sanatları.

Etkinlik Yapılacak Müze: Karatay Medresesi Çini Eserleri Müzesi.

Etkinlik Süresi:

- Etkinliğe Hazırlık: 40'.
- Müzede Yapılacak Etkinlik: 40'.
- Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlikler ve Değerlendirme: 40'.

Kullanılacak Yöntem: Grup Çalışması.

Kullanılacak Kaynak, Araç ve Gereçler: Çalışma kâğıt ve çift başlı kartal figürünün bulunduğu çini esere ait fotoğraf.

Temel Beceriler: Araştırma - İnceleme, Eleştirel Düşünme ve Yaratıcı Düşünme.

Kavramlar: Türk el sanatları, Çinicilik, Sır Altı Tekniği ve Lüster Tekniği.

3.4.2.1- Müze Ziyareti Öncesi

Müze Ziyaretinde Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Türk-İslam devletlerinin Türk kültürü, sanat ve estetik anlayışına katkılarına kanıtlar gösterir.
- Geleneksel Türk sanatları ile ilgili çevresinden örnekler gösterir.
- Çini yapımının geçmişten bugüne değişerek ve gelişerek taşındığına ilişkin, müzedeki eserlerden yararlanarak kanıtlar gösterir (Kolukısa, vd. , 2008d: 222).

Etkinliğe Hazırlık:

- Öğrenciler, ziyaret edilecek müze, ders konusu ve plan ile ilgili öğretmen tarafından bilgilendirilir. Aile, okul ve gidilecek müzeden gerekli izinler alınır.
- Öğrenciler; Karatay Medresesi ve çinicilik ile ilgili bilgileri toplarlar.

- Müze ziyareti öncesi bir nesne belirlenir (Çift başlı kartal figürünün bulunduğu çini eser - XII. - XIII. yy., Selçuklu Dönemi).

- Öğretmen; çift başlı kartal figürünün bulunduğu çini esere ait fotoğrafları temin eder. Yapılacak grup çalışması belirlenir.

3.4.2.2- Müzede Yapılacak Etkinlik

Müzede kazanılması beklenen öğrenci kazanımları:

- Müzedeki eserlerin özelliklerine göre sınıflandırılmış olduğunu kavrar.
- Eserler aracılığı ile Geleneksel Türk sanatlarını tanımaya istekli olur.
- Müzede teşhir edilen çini eserler aracılığı ile Türk tarihindeki sanat öğelerini fark eder.

Ders İşlenişi:

- Öğretmen; “Geleneksel Türk sanatları denilince aklınıza neler geliyor?” sorusunu öğrencilere sorar.

- Öğrenciler; halıcılık, kilim dokumacılık, ebru, el işlemleri (oya ve nakış), çinicilik vb. akıllarına gelen el sanatlarını söylerler (Kolukısa, vd. , 2008c: 91).

- Öğrencilere; müzenin avlu kısmında toplanarak, bu bölümde duvarlara asılı bulunan “Karatay Medresesi” ve “Çini Sanatı” adlı panolardaki bilgileri okurlar.

- Öğrenciler; panolardaki bilgileri çalışma kağıtlarına yazarlar. “Çini Sanatı” adlı panoda verilen bilgiler ile lüster ve sır altı tekniği hakkındaki bilgileri öğrenirler.

- Öğrenciler, iki guruba ayrılır. Birinci grup; Alçı, Cam, Seramik Eserler Salonu’nu, ikinci grup; Kubad-Abad Salonu’nu gezer.

- Birinci grup ve ikinci grupta bulunan öğrenciler karşılıklı eşleşerek, gezdikleri salonda gördüklerini birbirlerine anlatırlar.

- Öğretmen; çift başlı kartal figürünün bulunduğu çini esere ait fotoğrafı öğrencilere gösterir. Bu eseri, müzenin Kubad-Abad Salonu’nda bulmalarını ister.

- Öğrenciler, Kubad-Abad Salonu’nda toplanırlar. Salon duvarında asılı bulunan “Kubad-Abad Sarayı” adlı panodaki bilgileri okur ve çalışma kâğıtlarına notlar alırlar. Kubad-Abad Sarayı’na ait fotoğrafların bulunduğu panoyu incelerler.

- Öğrenciler, bu salonda teşhir edilen, Selçuklu Dönemi'ne (XII.-XIII. yy.) ait Kubad Abad Sarayı kazılarında elde edilmiş olan; duvar çinileri sır altı tekniği örnekleri, çini tabaklar, kâseler, insan figürlü çini parçalar, duvar çinileri sır altı tekniği örnekleri ve duvar çinileri lüster tekniği örneklerini incelerler.

- Öğrenciler, çift başlı kartal figürünün bulunduğu çini eserin teşhir edildiği camekânlı bölme önünde toplanırlar.

- Öğretmen, aşağıdaki soruları öğrencilere yöneltir:

- Selçuklu ve Osmanlıların çiniciliğe önem vermelerinin nedenleri neler olabilir?

- Çiniler hangi amaçla yapılmış olabilir?

- Salonda teşhir edilen çinilerde neden insan ve hayvan figürleri kullanılmıştır?

- Çift başlı kartal figürünün bulunduğu çini eser, hangi teknik ile yapılmış olabilir?

- Çift başlı kartal figürünün bulunduğu çini eser, sizde hangi duyguları çağırıyor?

- Çift başlı kartal figürü, Konya'daki hangi kurum ya da kuruluşlarda sembol olarak kullanılmaktadır?

- Çinicilik sanatı, ülkemizde hangi bölgelerde yoğunlaşmıştır?

- Günümüzde çinicilik, müzede teşhir edilen çinilerin yapıldığı yöntemler ile mi yapılmaktadır? Neden? Sorulara gelen cevaplara göre ders şekillenerek devam eder.

3.4.2.3- Müze Ziyareti Sonrası

Müze Ziyareti Sonrası Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Müzede teşhir edilen çini eserlerden yola çıkarak, Türk sanatları kültür öğelerinin farkına varır.

- Müzede teşhir edilen çini eserler aracılığı ile Selçuklu Dönemi'ndeki sanat anlayışını tanır.

- Yapılan müze gezisi ile çini ve çinicilik konusunda bilgi sahibi olur.

- Lüster ve sır altı tekniği kavramlarını öğrenir (Kolukısa, vd. , 2008d: 223).

Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlik ve Değerlendirmeler:

- Öğrencilere, müze ziyareti ile ilgili düşünceleri sorulur. Soru ve cevaplar ile müze ziyareti pekiştirilir.

- Öğrenciler, internetten edindikleri; çini yapımına ait fotoğrafların çıktısını alarak sınıf panolarına asarlar.

- Öğrenciler, ailelerinde geleneksel Türk sanat dalları ile uğraşanlar varsa, onların yaptıkları ürünleri sınıfa getirirler ve arkadaşlarına gösterirler.

3.4.3- Elektronik Yüzyıl Ünitesindeki “Geleceğe Yolculuk” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı

Ders: Sosyal Bilgiler.

Sınıf: 6.

Ünite: 7- Elektronik Yüzyıl.

Konu: Geleceğe Yolculuk.

Etkinlik Yapılacak Müze: A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi.

Etkinlik Süresi:

- Etkinliğe Hazırlık: 40'.

- Müzede Yapılacak Etkinlik: 40'.

- Müze Gezisi Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlikler ve Değerlendirme: 40'.

Kullanılacak Kaynak, Araç ve Gereçler: Çalışma kâğıtları, eski otomobillere ve faytonlara ait fotoğraflar.

Kullanılacak Yöntem: Grup Çalışması, Soru - Cevap ve Beyin Fırtınası.

Temel Beceriler: Araştırma - İnceleme, Karşılaştırma Becerisi ve Yaratıcılık.

Kavramlar: Ulaşım, Araç, Teknoloji ve Enerji.

3.4.3.1- Müze Ziyareti Öncesi:

Müze Ziyaretinde Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.

- Müzede teşhir edilen, Konya tarihi fotoğrafları aracılığı ile geçmişteki ulaşımı yansıtan öğeleri fark eder.

- Günümüzde kullanılan ulaşım araçları ile geçmişte kullanılan ulaşım araçlarını karşılaştırarak, gelecekte ulaşım araçlarında daha ileri teknolojiye ulaşılabileceğine dair kanıtlar gösterir (TTKB, 2008: 7).

Etkinliğe Hazırlık:

- Öğrenciler, ziyaret edilecek müze, ders konusu ve plan ile ilgili öğretmen tarafından bilgilendirilir. Aile, okul ve gidilecek müzeden gerekli izinler alınır.

- Öğrenciler; geçmişte kullanılan ulaşım araçlarının neler olduğunu çalışma kâğıdına yazarlar.

- Müze ziyareti öncesi bir nesne belirlenir (Ulaşım araçlarının bulunduğu eski Konya fotoğrafları).

- Öğretmen; eski otomobillere ve faytonlara ait fotoğrafları temin eder.

3.4.3.2- Müzede Yapılacak Etkinlik

Müzede kazanılması beklenen öğrenci kazanımları:

- Müzede teşhir edilen fotoğrafların, özelliklerine göre sınıflandırılmış olduğunu kavrar.

- Müzede teşhir edilen fotoğraflar aracılığı ile geçmişteki gelişmişlik düzeyini tanımaya istekli olur.

- Müzede teşhir edilen fotoğrafların çekildiği dönemin hayat şartlarını kavrar.

Ders İşlenişi:

- Öğretmen, öğrencilere eski otomobillere ve faytonlara ait fotoğrafları gösterir. Günümüzde kullanılan ulaşım araçları ile özellikleri bakımından karşılaştırmalarını ister (Kolukısa, vd. , 2008c: 171).

- Öğrenciler, müzenin ikinci katındaki; “Eski Konya Tarihi Fotoğrafları Sergisi” ve “Konya Tarihi Fotoğrafları” adlı fotoğraf sergilerinin bulunduğu bölümde toplanırlar.

- Öğrenciler iki guruba ayrılır. Birinci gurup, “Eski Konya Tarihi Fotoğrafları Sergisi” adlı, ikinci gurup ise “Konya Tarihi Fotoğrafları” adlı fotoğraf sergisini gezer ve fotoğrafları inceler.

- Öğrenciler, fotoğraf sergilerinde; ulaşım araçlarının resmedildiği fotoğrafları tespit ederler ve o dönemde kullanılan ulaşım araçlarını tanırlar. Daha sonra her iki gurup da gezmedikleri fotoğraf sergisini gezer ve ulaşım araçlarının resmedildiği fotoğrafları tespit eder ve inceler.

- Öğrenciler, tekrar fotoğrafların teşhir edildiği bölümde toplanırlar.

Aşağıdaki sorular yöneltilerek, öğrencilerin yanıtları “doğru” veya “yanlış” gibi değerlendirmeler yapılmadan dinlenir (özgün ve akıcı düşünme).

- Gelecekte ulaşım araçları nasıl olabilir?

- Gelecekte insanlar nasıl haberleşme araçları kullanabilirler?

- Gelecekte uzayda yaşam olabilir mi? Neden?

- Gelecekte olabileceğini düşündüğünüz bilimsel ve teknolojik gelişmeler nelerdir?

- Gelecekte yaşanacak teknolojik gelişmeler insan hayatını nasıl etkileyebilir?

- Sizce, teknolojik gelişmelerin insanlara olumsuz etkileri bulunmakta mıdır

(Kolukısa, vd. , 2008c: 171)?

Sorulara gelen cevaplara göre ders şekillenerek devam eder.

3.4.3.3- Müze Ziyareti Sonrası

Müze Ziyareti Sonrası Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Müzede teşhir edilen eserlerden yola çıkarak, geçmişte kullanılan teknolojinin farkına varır.

- Müzede teşhir edilen fotoğraflar ile geçmişinde kullanılan ulaşım yöntemleri ve araçlarını tanır.

- Yapılan soru - cevap çalışması ile gelecekte teknolojinin hangi noktalar varacağına dair fikir sahibi olur.

- Ulaşım, araç, teknoloji ve enerji kavramlarını öğrenir (Kolukısa, vd. , 2008d: 312-315).

Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlik ve Değerlendirmeler:

- Öğrencilere, müze ziyareti ile ilgili düşünceleri sorulur. Soru ve cevaplar ile müze ziyareti pekiştirilir. Öğrenciler, günümüz teknolojisi olan Nanoteknoloji hakkında internetten bilgiler edinir ve sınıfta paylaşırlar. Öğrenciler, gelecekte kullanılacak bir ulaşım aracı tasarlayarak, çalışma kâğıtlarına çizerler.

Öğrenciler, bu çalışmalarını öğrenci ürün dosyalarına koyarlar. “Toplu Ulaşım Artık Şoförsüz ve Doğalgazlı” ve “Güneş Enerjili Uçak Rekor Kırdı” adlı gazete haberlerini internetten bulurlar, çıktısını alarak sınıf panolarına asarlar.

3.5- Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze ile Eğitim

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 2008 yılında yapmış olduğu çalışmada; yedinci sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının “müze ile eğitim” ilişkilendirmesinde, Türk Tarihinde Yolculuk, Zaman İçinde Bilim, Ekonomi ve Sosyal Hayat ile Ülkeler Arası Köprüler adlı ünitelerin, müze ile eğitim faaliyeti uygulanarak öğretiminin yapılabileceği ve bu ünitelerin kazanımlarına ulaşılabilineceği tespit edilmiştir (TTKB, 2008: 8). Yapılan bu çalışmada yer alan, 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programına yapılacak eklerin yer aldığı tablo aşağıdadır.

Tablo-7: TTKB'nin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi için Hazırladığı Müze ile Eğitim Programı.

Sınıf	Ünite	Kazanım	Açıklama
7	TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	1. Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir.	Anadolu Selçuklu Devleti ile Anadolu'da kurulan ilk Türk beylik ve devletlerinin merkezleri olan şehirlerdeki (Konya, Sivas, Erzurum vb.) şehir müzelerine, Ahlat Açık Hava Müzesine sanal ya da gerçek gezi düzenlenebilir.
		3. Osmanlı Devleti'nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı'da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir.	Deniz müzelerine gerçek veya sanal alanda gezi düzenlenebilir.

7	TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	6. Osmanlı- Avrupa ilişkileri çerçevesinde kültür, sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder.	İstanbul'da (Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Yıldız Sarayı vb.) ve Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde yer alan Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine ait kültür öğelerinin sergilendiği Türk ve Avrupa müzeleri incelenebilir.
		8. Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.	Kurum ve kuruluşlara ait özel müzelere (Tanzimat Müzesi); banka müzeleri, askeri müzeler, eğitim müzelerine gezi düzenlenebilir.
	ZAMAN İÇİNDE BİLİM	1. İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarına örnekler verir. 2. İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder.	Türkiye'nin çeşitli illerinde bulunan arkeoloji müzeleri ile Anadolu'daki ilk yazılı tabletlerin bulunduğu Kültepe yerleşimi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi sanal ya da gerçek ortamda incelenebilir.
	EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar. 3. Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.	Türkiye'nin çeşitli illerinde bulunan arkeoloji müzeleri ile Anadolu'daki ilk köy yerleşmesi olan Çatalhöyük'e sanal ya da gerçek alanda gezi düzenlenebilir.
	ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	1. 20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasi ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir. 4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.	Birinci Dünya Savaşı'nda açılan cephelerin bulunduğu illerdeki müzeler ve tarihi mekânlar ve Avrupa'da Birinci Dünya Savaşı ile ilgili müzeler sanal ortamda incelenebilir. İl müzeleri, arkeoloji müzeleri, bilim müzeleri, etnografya müzeleri ve sanat müzelerinde inceleme gezileri yapılabilir.

Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde toplam yedi ünite bulunmaktadır. Bu üniteler:

- 1- İnsan ve İnsan İlişkileri,
- 2- Ülkemizde Nüfus,
- 3- Türk Tarihinde Yolculuk,
- 4- Zaman İçinde Bilim,
- 5- Ekonomi ve Sosyal Hayat,
- 6- Yaşayan Demokrasi ve
- 7- Ülkeler Arası Köprüler adlı ünitelerdir (Polat, vd. , 2008a: 7-8).

Bu üniteler incelendiğinde; “3- Türk Tarihinde Yolculuk”, “4- Zaman İçinde Bilim”, “5- Ekonomi ve Sosyal Hayat” ve “7- Ülkeler Arası Köprüler” adlı ünitelerde müze ile eğitim faaliyetlerinde bulunulabileceği görülür.

Türk Tarihinde Yolculuk adlı ünite; Anadolu, Ana Yurt, Osmanlı Devleti Yeni Başkentinde, Farklı Kültürler Bir Arada Yaşadı, Yolumuz Sivas’a Düştü, Seyyahların Gözünden Osmanlı Kültürü, Yenilikler ve Osmanlı Devleti adlı konular bulunmaktadır (Polat, vd. , 2008a: 50-76). Bu konular tamamıyla Osmanlı Devleti Tarihi konularını kapsar.

Konuların işlenmesinde, bünyelerinde Osmanlı Dönemi eserlerini barındıran; Mevlâna Müzesi, Sahip Ata Vakıf Müzesi, Çini Eserler Müzesi, Taş ve Ahşap Eserler Müzesi ve Mezar Anıtları Müzesi’nde müze ile eğitim faaliyeti yapılmalıdır.

Zaman İçinde Bilim adlı ünite; Buluşların Serüveni ve Söz Uçar, Yazı Kalır adlı konuların öğretiminde, Arkeoloji Müzesi’ne yapılacak ziyaretle müze ile eğitim gerçekleştirilebilir (Polat, vd. , 2008a: 96-102). Öğrenciler Arkeoloji Müzesi’nde, yazılı taş eserler görebilir ve somut yaşantılar yaşayabilirler.

Ekonomi ve Sosyal Hayat adlı ünite; Kol Gücünden Makine Gücüne Geçiş (Polat, vd., 2008a: 8), adlı konunun işlenmesinde Arkeoloji ve Etnografya Müzelerinden faydalanılabilir.

Ülkeler Arası Köprüler adlı ünite, “İki Kurşun ve Milyonlarca Kayıp” ve “Neden Yaşatmalıyız?” adlı (Polat, vd., 2008a: 8) konunun öğretiminde müze ile eğitimden faydalanılmalıdır.

İki Kurşun ve Milyonlarca Kayıp adlı konun öğretiminde İstiklal Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi'ne gezi düzenlenmelidir. “Neden Yaşatmalıyız?” adlı konun kazanımı öğretmen kılavuz kitabında şöyle yer alır:

“Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır” (Polat, vd. , 2008b: 240).

“Neden Yaşatmalıyız?” adlı konunun öğretiminde Arkeoloji Müzesi ve Etnografya Müzesi'ne gezi düzenlenmelidir. Doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında Arkeoloji Müzesi ön plana çıkmaktadır.

TTKB'nin 2008 yılında hazırlanmış olduğu çalışmada yer alan tablodan yararlanarak oluşturduğumuz, “7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Konya İl Merkezindeki Müzelerde uygulanacak Müze ile Eğitim Programı” tablosu aşağıda yer almaktadır.

Tablo-8: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Konya İl Merkezindeki Müzelerde Uygulanacak Müze ile Eğitim Programı.

Sınıf	Ünite	Kazanım	Gezdirilecek Müzeler
7	TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	1. Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir.	Mevlâna Müzesi Sahip Ata Vakıf Müzesi Çini Eserler Müzesi Taş ve Ahşap Eserler Müzesi Mezar Anıtları Müzesi
	ZAMAN İÇİNDE BİLİM	1. İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarını örnekler verir. 2. İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder.	Arkeoloji Müzesi
	EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar. 3. Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.	Sahip Ata Vakıf Müzesi

7	ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	1. 20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasi ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir.	İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi
	ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.	Arkeoloji Müzesi Etnografya Müzesi

Türk Tarihinde Yolculuk ünitesindeki “Anadolu, Ana Yurt”, Zaman İçinde Bilim ünitesindeki “Söz Uçar, Yazı Kalır”, Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesindeki “Hiç Bitmeyen Destek”, Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesindeki “Nasıl Eğitim Gördüler?” ve Ülkeler Arası Köprüler ünitesindeki “Çanakkale Geçilmez” adlı konuların Konya il merkezindeki müzelerde işlenmesi ile ilgili hazırlamış olduğumuz müze ile eğitim etkinlik planları aşağıda yer almaktadır.

3.5.1- Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesindeki “Anadolu, Ana Yurt” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı

Ders: Sosyal Bilgiler.

Sınıf: 7.

Ünite: 3- Türk Tarihinde Yolculuk.

Konu: Anadolu, Ana Yurt.

Etkinlik Yapılacak Müze: Taş ve Ahşap Eserler Müzesi (İnce Minare Medresesi).

Etkinlik Süresi:

- Etkinliğe Hazırlık: 40'.
- Müzede Yapılacak Etkinlik: 40'.
- Müze Gezisi Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlikler ve Değerlendirme: 40'.

Kullanılacak Kaynak, Araç ve Gereçler: Çalışma kâğıtları, Anadolu'da Kurulan Beylikler Haritası ve çift başlı kartal figürünün bulunduğu taş esere ait fotoğraflar.

Kullanılacak Yöntem: Soru - Cevap.

Temel Beceriler: Araştırma - İnceleme ve Empati Kurma Becerisi.

Kavramlar: Kervansaray, Han, Ticaret ve Rölyef.

3.5.1.1- Müze Ziyareti Öncesi:

Müze Ziyaretinde Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Anadolu Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir.
- Müzede teşhir edilen eserler aracılığı ile Anadolu Selçuklu ve Karamanoğulları tarihindeki milli kültürü yansıtan öğeleri fark eder.
- Kültür öğelerinin neler olduğuna ilişkin, müzedeki Anadolu Selçuklu Dönemine ait eserlerden yararlanarak kanıtlar gösterir (TTKB, 2008: 7).

Etkinliğe Hazırlık:

- Öğrenciler, ziyaret edilecek müze, ders konusu ve plan ile ilgili öğretmen tarafından bilgilendirilir. Aile, okul ve gidilecek müzeden gerekli izinler alınır.
- Öğrenciler; Anadolu Selçuklu Devleti'ne ait bilgileri toplar ve bu devlet zamanında Anadolu'da yapılan kervansarayları çalışma kâğıdına yazarlar.
- Müze ziyareti öncesi bir nesne belirlenir (Çift başlı kartal figürünün bulunduğu taş eser).
- Öğretmen; Anadolu'da Kurulan Beylikler Haritası ve çift başlı kartal figürünün bulunduğu taş esere ait fotoğrafları temin eder.

3.5.1.2- Müzede Yapılacak Etkinlik

Müzede kazanılması beklenen öğrenci kazanımları:

- Müzede bulunan eserlerin özelliklerine göre sınıflandırılmış olduğunu kavrar.
- Eserler aracılığı ile Anadolu Selçuklu Devleti'nin tarihini ve günümüze ulaşan eserlerini tanımaya istekli olur.
- Müzede bulunan eserler ile eserlerin ait olduğu dönemdeki yaşam arasında ilişki kurar (Polat, vd. , 2008a: 54-55).

Ders İşlenişi:

- Öğretmen, "Anadolu'da Kurulan Beylikler Haritası"nı öğrencilere gösterir

ve Anadolu Selçuk Devleti'nin nerede kurulduğunu haritada bulmalarını ister.

- Öğretmen, “Anadolu Selçuk Devleti'nin kurulduğu bölgenin, diğer beyliklerin kurulduğu bölgelere göre ayrıcalıklı bir durumu var mıdır?” sorusunu öğrencilere sorar (Polat, vd. , 2008b: 240).

- Öğrenciler, Anadolu Selçuklu Devleti'nin temel özellikleri hakkında bilgiler verir. Ticarete önem veren bir devlet olduğu hakkındaki bilgileri, Anadolu'da kurulan Kervansaraylardan örnekler vererek ifade eder (Polat, vd. , 2008a: 53).

- Öğrencilere; çift başlı kartal figürünün bulunduğu taş eserin fotoğrafı gösterilir. Bu nesneyi müzede bulmaları istenir. Bulunan nesnenin hangi koleksiyonun içinde olduğu söylenir ve koleksiyonun diğer nesnelere tanıtılır.

- Öğretmen, çift başlı kartalın Anadolu Selçuklu Devleti'nin sembolü olduğu bilgisini öğrencilere verir. Çift başlı kartalın, günümüzde hangi kurumlarda sembol olarak kullanıldığını öğrencilere sorar.

- Öğrenciler, çift başlı kartal sembolünün; Konya Büyükşehir Belediyesi'nin ve Selçuk Üniversitesi'nin armalarında yer aldığını söylerler.

- Öğrenciler, müzenin kurulu bulunduğu, İnce Minare Medresesi hakkında edindikleri bilgileri paylaşırlar.

- Öğrenciler; müzenin tamamını gezer, ahşap ve taştan yapılmış tüm eserleri incelerler.

- Öğrenciler, müzede teşhir edilen; Selçuklu ve Karamanoğlu Devrine ait taş ve mermer üzerine oyma tekniği ile yazılmış inşa ve tamir kitabeleri, Konya Kalesi'ne ait yüksek kabartma rölyefler, çeşitli ahşap malzemeye oyma tekniği ile yapılmış geometrik ve bitkisel motiflerle bezenmiş kapı ve pencere kanatları, ahşap tavan göbeği örnekleri ve mermer üzerine işlenmiş mezar şahidesi ve sandukaları inceleme fırsatı bulur (Önder, 1999: 301).

- Öğretmen; “Selçuklular Dönemi'nde yaşamış olan; Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli ve Ahi Evran'ın milli kültürümüze katkıları ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?” sorusunu öğrencilere sorar (Polat, vd. , 2008a: 55).

- Öğrenciler, bu tarihi şahsiyetler hakkında, önceden edindikleri bilgileri kullanarak duygu ve düşüncelerini aktarırlar.

Aşağıdaki sorular yöneltilerek, öğrencilerin yanıtları “doğru” veya “yanlış” gibi değerlendirmeler yapılmadan dinlenir (özgün ve akıcı düşünme).

- a- Müzede gördüğünüz eserler, Anadolu Selçuklu Devleti ile ilgili hangi bilgileri bize vermektedir?
- b- Anadolu Selçuklu Devleti döneminde taş işçiliği neden gelişmiş olabilir?
- c- Anadolu Selçuklu Devleti döneminde medrese olarak inşa edilen ve günümüzde müze olarak kullanılan bu tarihsel yapının adı sizce nereden gelmektedir?
- d- Anadolu Selçuklularının, kervansarayların yapımına ve işleyişine önem vermesinin sebebi nedir?
- e- Anadolu'nun her köşesinde bir Selçuklu kervansarayına rastlamak mümkündür. Özellikle Haçlı Seferleri ve Miryokefalon Savaşı'ndan sonra sayıları hızla artmıştır. Sizce bunun sebepleri nelerdir?
- f- Kervansarayların hizmetlerini günümüzde hangi kurum, kuruluş ya da hizmet sektörü vermektedir (Polat, vd. , 2008b: 112)?

Sorulara gelen cevaplara göre ders şekillenerek devam eder.

3.5.1.3- Müze Ziyareti Sonrası

Müze Ziyareti Sonrası Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Müzede teşhir edilen eserlerden yola çıkarak, Anadolu Selçuklu Devleti'nin kültür öğelerinin farkına varır.
- Müzede teşhir edilen eserler aracılığı ile Anadolu Selçuklu Devleti'ndeki sanat anlayışını tanır.
- Yapılan soru - cevap çalışması ile Anadolu Selçuklu Devleti hakkında bilgi sahibi olur.
- Kervansaray, han, ticaret ve rölyef kavramlarını öğrenir (Polat, vd. , 2008a: 54).

Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlik ve Değerlendirmeler:

- Öğrencilere, müze ziyareti ile ilgili düşünceleri sorulur. Soru ve cevaplar ile müze ziyareti pekiştirilir.
- Öğrenciler; kervansaray, han ve rölyef kavramlarının tanımlarını yapar.

- Öğrenciler, kendilerini Anadolu Selçuklu Devleti zamanında bir tüccar olarak düşünerek o dönemde kullanacakları yol ve kalacakları yerlerin belirtildiği bir kompozisyon yazarlar (Polat, vd. , 2008b: 113).

3.5.2- Zaman İçinde Bilim Ünitesindeki “Söz Uçar, Yazı Kalır” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı

Ders: Sosyal Bilgiler.

Sınıf: 7.

Ünite: 4- Zaman İçinde Bilim.

Konu: Söz Uçar, Yazı Kalır.

Etkinlik Yapılacak Müze: Konya Arkeoloji Müzesi.

Etkinlik Süresi:

- Etkinliğe Hazırlık: 40'.
- Müzede Yapılacak Etkinlik: 40'.
- Müze Gezisi Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlikler ve Değerlendirme: 40'.

Kullanılacak Kaynak, Araç ve Gereçler: Çalışma kâğıdı, Lystra, Iconium ve Derbe Yazıtı'na ait fotoğraflar.

Kullanılacak Yöntem: Grup Çalışması, Soru - Cevap ve Beyin Fırtınası.

Temel Beceriler: Araştırma - İnceleme, Sınıflama Becerisi ve Yaratıcı Düşünme.

Kavramlar: Yazı, Yazıt, Matbaa ve Hat.

3.5.2.1- Müze Ziyareti Öncesi:

Müze Ziyaretinde Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder.
- Arkeoloji Müzesi'ndeki yazıtları kanıt göstererek, yazının bilgi aktarımındaki önemini kavrar.
- Matbaanın önemini kavrar (TTKB, 2008: 7).

Etkinliğe Hazırlık:

- Öğrenciler, ziyaret edilecek müze, ders konusu ve plan ile ilgili öğretmen tarafından bilgilendirilir. Aile, okul ve gidilecek müzeden gerekli izinler alınır.
- Öğrenciler; yazının icadı, tarihi süreç içerisinde yazı yazmak için kullanılan nesne ve aletler ile matbaanın icadı hakkında bilgileri toplarlar.
- Müze ziyareti öncesi bir nesne belirlenir (Lystra, Iconium ve Derbe Yazıtları).
- Öğretmen; Lystra, Iconium ve Derbe Yazıtı'na ait fotoğrafları temin eder.

3.5.2.2- Müzede Yapılacak Etkinlik**Müzede kazanılması beklenen öğrenci kazanımları:**

- Müzede teşhir edilen taş eserlerdeki yazıların önemini kavrar.
- Eserler aracılığı ile yazının tarihini öğrenmeye istekli olur.
- Tarihi süreç içerisinde değişen ve gelişen yazı yazma teknikleri ile yazı yazmak için kullanılan nesnelere arasında ilişki kurar (Polat, vd., 2008b: 160-161).

Ders İşlenişi:

- Öğretmen; “Yazı ne zaman icat edilmiştir?” sorusunu öğrencilere sorar. Öğrenciler, yazının icadı, tarihi süreç içerisinde yazı yazmak için kullanılan nesne ve aletler hakkında bilgileri paylaşırlar (Polat, vd., 2008b: 160).
- Öğretmen; Lystra, Iconium ve Derbe Yazıtları'na ait fotoğrafları öğrencilere gösterir. Bu eserleri Arkeoloji Müzesi'nin bahçe teşhirinde bulmalarını ister.
- Öğrenciler, bahçe teşhirini gezdikten sonra, müzenin revak kısmında bulunan yazıtların bulunduğu bölümde toplanırlar. Yazıtları ve üzerlerinde bulunan yazıları incelerler.
- Öğretmen, öğrencilere; “Yazının daha icat edilmediği bir dönemde yaşamış olsaydınız nasıl iletişim kurardınız?” sorusunu öğrencilere sorar ve görüş geliştirmelerini ister.
- Öğretmen, “Bu yazıtlar olmasaydı, üzerlerinde yazılı bulunan bilgileri

edinebilir miydik? Sorusunu öğrencilere yöneltir. Öğrencilerin yazıtların önemini kavramalarını sağlar.

- Öğretmen, öğrencileri iki guruba ayırır. Birinci gurup müzenin ön bahçesinde, ikinci gurup müzenin arka bahçesinde teşhir edilen taş eserleri inceler. İki gurubun da üzerinde yazı bulunan eserleri tespit etmesini ve incelemesini ister.

- Öğrenciler, taş eserlerin üzerinde bulunan yazıları, orijinaline uygun şekilde çalışma kağıtlarına çizmeye çalışır.

Aşağıdaki sorular yöneltilerek, öğrencilerin yanıtları “doğru” veya “yanlış” gibi değerlendirmeler yapılmadan dinlenir (özgün ve akıcı düşünme).

- Yazının henüz kullanılmadığı bir toplumda yaşıyor olsaydık, bu durum hayatımızı nasıl etkilerdi?

- Günümüzde basım tekniklerinin gelişmiş olması, insanların okuma alışkanlığında bir değişikliğe sebep olmuş mudur?

- Yazının yaşamınıza etkisi nedir?

- Günümüzde alfabeler neden çeşitlidir?

- Yazı yazmak için tarihte hangi nesnelere kullanılmıştır (Polat, vd., 2008a: 100).

Sorulara gelen cevaplara göre ders şekillenerek devam eder.

- Öğretmen, öğrencilerden; matbaanın icadı hakkında edindikleri bilgileri paylaşmalarını ister. Öğrenciler, çalışma kâğıtlarına müze ziyareti öncesinde yazdıkları bilgileri paylaşırlar (Polat, vd., 2008a: 101).

- Öğretmen; “Matbaanın Osmanlı Devletinde kullanılmaya başlanmasını kimler neden protesto etmiştir?” sorusunu öğrencilere sorar.

Öğrenciler, hat sanatı ile ilgili edindikleri bilgileri paylaşırlar. Öğretmen; 1727 yılında Osmanlı Devleti’nde kurulan matbaaya, İstanbul’da sayıları onbinleri bulan hat sanatçılarından ciddi tepkiler geldiği bilgisini verir. Kitap yazmak ve çoğaltmakla geçimlerini sağlayan hat sanatçılarının, İstanbul sokaklarında tabut içinde yazı takımları gezdirerek protestolarda buldukları bilgisini aktarır (Polat, vd., 2008a: 101).

3.5.2.3- Müze Ziyareti Sonrası

Müze Ziyareti Sonrası Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Müzede teşhir edilen yazılı eserlerden yola çıkarak, tarihsel materyallerde bilgi aktarımında yazının önemini farkına varır.
- Müzede teşhir edilen yazılı eserler aracılığı ile yazının geçirdiği evreleri tanıır.
- Yapılan soru - cevap çalışması ile yazının hayatındaki yerinin farkına varır.
- Yazı, yazıt, matbaa ve hat kavramlarını öğrenir (Polat, vd., 2008b: 160).

Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlik ve Değerlendirmeler:

- Öğrencilere, müze ziyareti ile ilgili düşünceleri sorulur. Soru ve cevaplar ile müze ziyareti pekiştirilir.
- Öğrenciler; yazı, yazıt, matbaa ve hat kavramlarının tanımını yaparlar.
- Öğrenciler, Derbe Yazıtı üzerinde bulunan yazıları, yazıta ait fotoğraftan yararlanarak, orijinaline uygun bir şekilde çalışma kağıtlarına yazarlar ve sınıf panolarına asarlar.
- Öğrenciler, harf inkılabı sonrası, Atatürk'ün el yazısı ile yazdığı bir yazıya ait fotoğrafı internetten edinirler ve çıktısını alarak sınıf panolarında sergilerler.

3.5.3- Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesindeki “Hiç Bitmeyen Destek” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı

Ders: Sosyal Bilgiler.

Sınıf: 7.

Ünite: 5- Ekonomi ve Sosyal Hayat.

Konu: Hiç Bitmeyen Destek.

Etkinlik Yapılacak Müze: Sahip Ata Vakıf Müzesi.

Etkinlik Süresi:

- Etkinliğe Hazırlık: 40'.
- Müzede Yapılacak Etkinlik: 40'.
- Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlikler ve Değerlendirme: 40'.

Kullanılacak Kaynak, Araç ve Gereçler: Çalışma kâğıdı ve müzede teşhir edilen eserlere ait fotoğraflar.

Kullanılacak Yöntem: Grup Çalışması ve Drama.

Temel Beceriler: Araştırma-İnceleme, Empati Kurma Becerisi ve Görsel Kanıt Kullanma.

Kavramlar: Vakıf, Restorasyon, Külliye ve Hanıgah.

3.5.3.1- Müze Ziyareti Öncesi:

Müze Ziyaretinde Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne, tarihten ve günümüzden örnekler verir.
- Sahip Ata Vakıf Müzesi'nde koruma altında alınarak teşhire sunulan eserleri inceleyerek, vakıfların önemini kavrar.
- Vakıfların faaliyetleri ile ilgili görsel kanıtlar kullanır (TTKB, 2008: 7).

Etkinliğe Hazırlık:

- Öğrenciler, ziyaret edilecek müze, ders konusu ve plan ile ilgili öğretmen tarafından bilgilendirilir. Aile, okul ve gidilecek müzeden gerekli izinler alınır.
- Öğrenciler; Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün resmi internet sitesinden; müdürlüğün yapmış oldu faaliyetler ve Sahip Ata Vakıf Müzesi ile ilgili bilgileri edinirler.
- Öğretmen; müzede teşhir edilen eserlere ait fotoğrafları temin eder. Yapılacak drama çalışması belirlenir.

3.5.3.2- Müzede Yapılacak Etkinlik

Müzede kazanılması beklenen öğrenci kazanımları:

- Müzedeki eserlerin, özelliklerine göre sınıflandırılmış olduğunu kavrar.
- Eserler aracılığı ile vakıfların önemini kavramaya istekli olur.

- Vakıfların yapmış olduğu çalışmalar ile ilgili fikir sahibi olur.
- Müzede teşhir edilen eserlere ait bilgileri kullanarak, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün çalışmaları hakkında fikir sahibi olur (Polat, vd., 2008a: 128-129).

Ders İşlenişi:

- Öğretmen, “Toplumsal dayanışma, hangi sorunların çözümüne katkı sağlar?” sorusunu öğrencilere sorar ve bu konu üzerinde düşüncelerini sağlar (Polat, vd., 2008a: 128).

- Öğretmen; tarih boyunca varlıklı Türklerin, toplumsal dayanışma ve yardımlaşmaya katkı sağlamak amacı ile vakıflar kurduğunu söyler. Sahip Ata Fahrettin Ali'nin de Anadolu Selçuklu Devleti döneminde bazı vakıflar kurmuş bir kişi olduğunu vurgular. (Yavaş, 2007).

- Öğretmen; müzede teşhir edilen eserlere ait bazı fotoğrafları öğrencilere gösterir. Sahip Ata Külliyesi içerisinde bulunan hanıgahın, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edildiğini ve eserlerin burada koruma altına alınıp teşhir edilmeye başlandığını söyler. Aynı zamanda hanıgahın da anıtsal yapı olarak koruma altına alındığını vurgular (KVBM, 2010: 22).

- Öğrenciler, müze girişinde bulunan; hanığaha ait restorasyon öncesi ve sonrası çekilmiş fotoğrafları inceler. Daha sonra öğrenciler topluca müzeyi gezer ve müzede koruma altına alınarak teşhire sunulan eserleri incelerler. Öğrenciler; müzenin avlu kısmında toplanır. Müze personelinden, eserlerin nerelerden getirildiği ve nasıl koruma altında tutulduğu ile ilgili bilgileri alırlar.

Müzede yapılacak drama etkinliği:

Aşağıdaki konuşma metinleri, dördü erkek biri kız öğrenci tarafından okunur. Diğer öğrenciler onları dinler.

Sahip Ata Fahreddin Ali ve Ailesi

Sahip Ata Fahreddin Ali: *Anadolu Selçuklu Devleti'nin kuruluş devresinde çocukluk, en parlak dönemi olan I. Alâeddin Keykubat zamanında ise gençlik yıllarımı geçirdim.*

Devletin gerileme ve çöküş döneminde, emir-i dâd ve vezirlik görevlerinde bulundum. 1246 yılında Anadolu Selçuklu Devleti yönetiminde emir-i dâd (Adliye Bakanı) oldum.

Emir-i dâdlık görevinden sonra, 1258 yılında saltanat naibliği görevine getirildim. Saltanat naibi olduktan iki yıl sonra ise 1260 yılında vezirlik görevine getirildim.

Taceddin Hüseyin Bey (Sahib Ata'nın Büyük Oğlu): Babam vezir olduktan sonra, kardeşim Nasreddin Hasan Bey ile birlikte uç emirliği görevlerine getirildik.

Nasreddin Hasan Bey (Sahib Ata'nın Küçük Oğlu): Abim Taceddin Hüseyin Bey ile bana hassa olarak; Kütahya, Sandıklı, Beyşehir ve Akşehir verildiği. Bu bölgeler bizim hâkimiyetimiz altında kaldı.

Melike Hatun (Sahib Ata'nın Kızı): 1266 yılında babam, ülkenin gerçek hâkimlerinden biri oldu. 1271 - 72 yılına kadar ülkenin en kudretli iki isminden biri olarak görevini sürdürdü.

Şemsettin Mehmet (Hasan Bey'in Oğlu): Dedem Sahip Ata Fahreddin Ali, Anadolu Selçuklu vezirlerinin en zengini idi. Toplam 35 yıl boyunca tüm divan kararlarını, neredeyse tek başına alan ve imzalayan kudretli bir insandı. Mevlana Celaleddin Rumî'nin özel sohbetlerinde sıklıkla da bulunmuş bir kişi idi.

Dedem çok sayıda; cami, medrese, hânîkah, türbe, han, hamam, çeşme, kaplıca, buz-hane gibi çeşitli yapılar ve onların vakıflarını yaptırmıştır. Onun yaptırdığı ilk eser, 1246 yılında inşa ettirdiği İshaklı Han'dır. Son yaptırdığı eser ise, 1271 yılında inşa ettirdiği Sivas Gök Medrese'dir.

Dedem, Sahip Ata Külliyesi'ni 1258-1283 yılları arasında inşa ettirmiştir. Külliye yapılarından biri olan hanigâhı ise III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in hükümdarlık döneminde 1279 yılında yaptırmıştır (Yavaş, 2007: 12-27).

3.5.3.3- Müze Ziyareti Sonrası

Müze Ziyareti Sonrası Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Müzedeki eserlerden yola çıkarak, vakıfların öneminin farkına varır.
- Müzedeki eserler aracılığı ile Selçuklu ve Beylikler dönemindeki yaşamı

tanır.

- Yapılan drama çalışması ile Sahip Ata Fahreddin Ali ve yaptığı faaliyetler konusunda bilgi sahibi olur.

- Vakıf, restorasyon, külliye ve hanigah kavramlarını öğrenir (Polat, vd., 2008b: 190-191).

Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlik ve Değerlendirmeler:

- Öğrencilere, müze ziyareti ile ilgili düşünceleri sorulur. Soru ve cevaplar ile müze ziyareti pekiştirilir.

- Öğrenciler; vakıf, restorasyon, külliye ve hanigah kavramlarının tanımını yaparlar.

- Öğrenciler, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yaptığı çalışmalar hakkında müdürlüğün resmi internet sitesinden edindikleri bilgileri paylaşırlar.

- Öğrenciler; Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Sahip Ata Hanigahı ile ilgili yaptığı çalışmalar hakkında duygu ve düşüncelerini anlatan bir kompozisyon yazar ve sınıfta okurlar.

3.5.4- Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesindeki “Nasıl Eğitim Gördüler?” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı

Ders: Sosyal Bilgiler.

Sınıf: 7.

Ünite: 5- Ekonomi ve Sosyal Hayat.

Konu: Nasıl Eğitim Gördüler?

Etkinlik Yapılacak Müze: Mezar Anıtları Müzesi (Sırçalı Medrese).

Etkinlik Süresi:

- Etkinliğe Hazırlık: 40'.

- Müzede Yapılacak Etkinlik: 40'.

- Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlikler ve Değerlendirme: 40'.

Kullanılacak Kaynak, Araç ve Gereçler: Çalışma kâğıdı ve Sırçalı Medrese'ye ait fotoğraflar.

Kullanılacak Yöntem: Grup Çalışması ve Soru - Cevap.

Temel Beceriler: Araştırma-İnceleme ve Karşılaştırma Becerisi.

Kavramlar: Medrese ve müderris.

3.5.4.1- Müze Ziyareti Öncesi:

Müze Ziyaretinde Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Tarih boyunca Türklerde meslek edindirmede rol oynayan kurumları tanır.
- Eğitim kurumlarının, geçmişten günümüze değişerek ve gelişerek geldiği hakkında kanıtlar gösterir.
- Mezar Anıtları Müzesi'ni (Sırçalı Medrese) inceleyerek, medrese kurumu hakkında fikir sahibi olur.
- Medresede bulunan bölümler aracılığı ile Selçuklu devrindeki eğitim faaliyetleri hakkında çıkarımda bulunur (TTKB, 2008: 7).

Etkinliğe Hazırlık:

- Öğrenciler, ziyaret edilecek müze, ders konusu ve plan ile ilgili öğretmen tarafından bilgilendirilir. Aile, okul ve gidilecek müzeden gerekli izinler alınır.
- Öğrenciler; Sırçalı Medrese ve medrese eğitimi hakkındaki bilgileri toplar ve çalışma kâğıdına yazarlar.
- Öğretmen; müze olarak kullanılan Sırçalı Medrese'ye ait fotoğrafları temin eder.

3.5.4.2- Müzede Yapılacak Etkinlik

Müzede kazanılması beklenen öğrenci kazanımları:

- Müzede bulunan eserlerin özelliklerine göre sınıflandırılmış olduğunu kavrar.
- Medrese binasını inceleyerek, medrese eğitimini tanımaya istekli olur.
- Medreselerde eğitimin nasıl yapıldığı ile ilgili fikir sahibi olur (Polat, vd., 2008b: 194).

Ders İşlenişi:

- Öğretmen, müze gezisi öncesi Sırçalı Medrese'ye ait fotoğrafları öğrencilere gösterir.

- Öğretmen, medrese binasının; günümüzde anıtsal yapı olarak korunduğu ve Mezar Anıtları Müzesi adı ile faaliyet gösterdiğini vurgular.

- Öğretmen medresenin, Selçuklular döneminde Hanefi Mezhebi'ne bağlı din adamlarının yetiştirilmesi için yaptırılmış olduğunu söyler (Önder, 1995: 199).

- Öğrenciler, müzeyi gezerler. Müze olarak kullanılan medresenin; dersliklerini, odalarını incelerler.

- Öğrenciler; medrese avlusunda toplanır.

Aşağıdaki sorular yöneltilerek, öğrencilerin yanıtları “doğru” veya “yanlış” gibi değerlendirmeler yapılmadan dinlenir (özgün ve akıcı düşünme).

- Medrese, neden günümüzde müze olarak kullanılmaktadır?

- Medresede nasıl bir eğitim yapılıyordu?

- Günümüz okulları ile medrese arasında ne gibi farklar vardır?

- Müzede sergilenen eserler hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

- Konya'da başka hangi medreseler bulunmaktadır?

- Sizce bir medrese öğrencisi bir gün içerisinde neler yapardı?

Sorulara gelen cevaplara göre ders şekillenerek devam eder.

3.5.4.3- Müze Ziyareti Sonrası**Müze Ziyareti Sonrası Beklenen Öğrenci Kazanımları:**

- Medrese eğitimi ile günümüz eğitimi arasındaki farkı kavrar.

- Medrese eğitimini kavrayarak, Selçuklular dönemindeki meslek edindirme yollarını tanır.

- Soru - cevap yöntemi ile medreseler ve medrese eğitimi konusunda bilgi sahibi olur.

- Medrese ve müderris kavramlarını öğrenir (Polat, vd. , 2008a: 132).

Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlik ve Değerlendirmeler:

- Öğrencilere, müze ziyareti ile ilgili düşünceleri sorulur. Soru ve cevaplar ile müze ziyareti pekiştirilir.

- Öğrenciler; Enderun Mektebi, Ahilik Teşkilatı, Sahnı Seman Medresesi gibi eğitim kurumları ile ilgi bilgileri paylaşırlar (Polat, vd. , 2008a: 134-135).

- Öğrenciler; Selçuklular döneminde Sırçalı Medrese’de eğitim gören bir öğrencinin bir gününü kompozisyon olarak yazarlar.

- Öğrenciler, Konya’daki ve ülkemizde bulunan diğer Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait medreselere ait fotoğrafların internetten çıktısını alır ve sınıf panosunda sergilerler.

3.5.5- Ülkeler Arası Köprüler Ünitesindeki “Çanakkale Geçilmez” Adlı Konunun Müze ile Eğitim Etkinlik Planı

Ders: Sosyal Bilgiler.

Sınıf: 7.

Ünite: 7- Ülkeler Arası Köprüler.

Konu: Çanakkale Geçilmez.

Etkinlik Yapılacak Müze: Konya İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi.

Etkinlik Süresi:

- Etkinliğe Hazırlık: 40’.

- Müzede Yapılacak Etkinlik: 40'+40’.

- Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlikler ve Değerlendirme: 40’.

Kullanılacak Kaynak, Araç ve Gereçler: Çalışma kâğıtları ve Çanakkale Savaşları’na ait fotoğraflar.

Kullanılacak Yöntem: Grup Çalışması ve Drama.

Temel Beceriler: Araştırma - İnceleme ve Empati Kurma Becerisi.

Kavramlar: Savaş, Cephe, Çıkarma ve Bağımsızlık.

3.5.5.1- Müze Ziyareti Öncesi:

Müze Ziyaretinde Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Çanakkale'nin coğrafi konumunu göz önüne alarak, Çanakkale Savaşları'nın önemini kavrar.
- Çanakkale Cephesi'nin, I. Dünya Savaşı'ndaki yerini ve önemini kavrar.
- Çanakkale Savaşları'nda, Mustafa Kemal'in savaşın kazanılmasındaki katkılarını fark eder (TTKB, 2008: 7).

Etkinliğe Hazırlık:

- Öğrenciler, ziyaret edilecek müze, ders konusu ve plan ile ilgili öğretmen tarafından bilgilendirilir. Aile, okul ve gidilecek müzeden gerekli izinler alınır.
- Öğrenciler; Çanakkale Savaşları ile ilgili bilgileri toplarlar ve çalışma kâğıdına yazarlar.
- Müze ziyareti öncesi, müze içerisindeki maketler ile tasvir edilmiş olan “Çanakkale Savaşları” adlı bölümlerin inceleneceği kararlaştırılır.
- Öğretmen; Çanakkale Savaşları'na ait fotoğrafları temin eder.

3.5.5.2- Müzede Yapılacak Etkinlik

Müzede kazanılması beklenen öğrenci kazanımları:

- Müze içerisindeki “Çanakkale Savaşları” adlı bölümlerin, maketler kullanılarak savaşın gerçekçi bir şekilde canlandırıldığını kavrar.
- “Çanakkale Savaşları” adlı bölümlerde, yapılan savaş tasviri aracılığı ile Çanakkale Savaşları hakkında bilgi edinme konusunda istekli olur.
- “Çanakkale Savaşları” adlı bölümlerde, maketlerle yapılan canlandırmalar ile gerçek hayat arasında ilişki kurar.

Ders İşlenişi:

- Öğretmen, Çanakkale Savaşları'na ait fotoğrafları öğrencilere gösterir ve fotoğraflar hakkındaki düşüncelerini paylaşmalarını ister.
- Öğretmen; Çanakkale Savaşları'nda yaşanan olayların daha önce hiçbir savaşta yaşanmadığından dolayı savaşın; birçok türkü, şiir ve kitaba konu olduğunu belirtir (Polat, vd. , 2008b: 232).

- Öğrenciler, Çanakkale Savaşları ile ilgili edindikleri bilgileri paylaşırlar.

- Öğretmen; Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'nda savaştığı cephelerden en önemlisinin Çanakkale Cephesi olduğunu vurgular. Ayrıca bu cephede; İngiliz, Avusturyalı, Yeni Zelandalı ve Fransız birlikleri ile mücadele edildiğini özellikle belirtir (Polat, vd. , 2008a: 166).

- Öğrenciler topluca müze içerisindeki; Çanakkale Savaşları'nın maketler ile tasvir edildiği “Çanakkale Savaşları” adlı bölümleri incelerler.

- Öğretmen, “Savaşın yapılaş şekli ve şiddeti konusunda düşünceleriniz nelerdir?” sorusunu öğrencilere sorar. Öğrenciler, Çanakkale Savaşları'nın maketler ile tasvir edildiği bölümleri inceleyerek düşüncelerini ifade eder.

Aşağıdaki sorular yöneltilerek, öğrencilerin yanıtları “doğru” veya “yanlış” gibi değerlendirmeler yapılmadan dinlenir (özgün ve akıcı düşünme).

- Günümüzde, yakın dönemde yapılan savaşlar ile Çanakkale Savaşları'nda kullanılan teçhizatlar arasında ne gibi farklar vardır?

- Çok şiddetli savaşlar yaşanmasına rağmen, düşman askerler birbirlerine, su ve yiyecek (çikolata, konserve) yardımıyla bulunmuştur. Neden?

- Çanakkale Savaşları sırasında, üniversiteler ve liseler iki yıl süre ile neden mezun verememiştir (Polat, vd. , 2008a: 166)?

Sorulara gelen cevaplara göre ders şekillenerek devam eder.

Müzedeki yapılacak drama etkinliği:

Öğretmen, aşağıda yer alan bir mektup ve günlüğü iki öğrenciye okutur. Diğer öğrenciler onları dinler. Daha sonra, öğrenciler iki guruba ayrılır ve metinlerdeki konuları benzerlik ve farklılıklar açısından aralarında tartışır (Polat, vd. , 2008a: 167).

Guy Nightingale'nin Mektubu

“9 Haziran. Anneciğim, artık çok küçük bir subay grubuyuz. Çıkarmadan geriye kimse kalmadı. Artık hepsi yeni ve bana yabancılar. Bir tanesi dün gece yemek sırasında vuruldu ve yere düştü. Neticede gece karanlığına kadar yemek yiyemedik” (Polat, vd. , 2008a: 167)...

Er Yetim Mehmet'in Günlüğü

“Bir gece ateş açtılar üzerimize, 26. Alayı toprağa gömüverdiler. Biz, 25 kişi, bir keçi yolu buluş çıktık. Bir de baktık Seddülbahir önlerindeyiz. Gökyüzünde bir mermi patlıyor. Lapır lapır dolu gibi kurşun yağıyor üzerimize. Bir binbaşı, bizi orada bir derenin içine götürdü. ‘Arkadaşlar, vatan elden gidiyor, namus gidiyor, ırz gidiyor’ diye konuştu” (Polat, vd. , 2008a: 167).

3.5.5.3- Müze Ziyareti Sonrası

Müze Ziyareti Sonrası Beklenen Öğrenci Kazanımları:

- Müzedeki eserlerden yola çıkarak, Çanakkale Savaşları'nın önemini kavrar.
- Müzedeki eserler aracılığı ile Çanakkale Savaşları dönemindeki yaşamı tanır.
- Mustafa Kemal'in, Çanakkale Savaşları'ndaki rolünün farkına varır.
- Yapılan drama çalışması ile vatanseverlik konusunda bilgi sahibi olur.
- Savaş, cephe, çıkarma ve bağımsızlık kavramlarını öğrenir (Polat, vd. , 2008a: 167).

Müze Ziyareti Sonrası Sınıfta Yapılacak Etkinlik ve Değerlendirmeler:

- Öğrencilere, müze ziyareti ile ilgili düşünceleri sorulur. Soru ve cevaplar ile müze ziyareti pekiştirilir.
- Öğrenciler, Çanakkale Savaşları'nda kahramanlığıyla adını duyurmuş bir kişi hakkındaki bilgileri ve yaptığı kahramanlığı sınıfta anlatırlar? (Ezineli Yahya Çavuş, Onbaşı Seyit vd.)
- Öğrenciler, Çanakkale Savaşı ile ilgili internetten edindikleri fotoğrafların çıktılarını alır ve sınıf panolarına asarlar.

GENEL SONUÇ VE TARTIŞMALAR

Müze kavramı, birçok bilim insanı tarafından müzelerin değişik özellikleri ele alınarak tanımlanmıştır. Geleneksel ve çağdaş anlamda yapılan bu tanımlardan, müzelerin eğitim fonksiyonunu dikkate alan tanımları kullanmak yararlı olacaktır. Çünkü müzeler günümüzde; kendi personelini ve halkı eğitme misyonu olan kurumlardır.

Müze kavramının tanımı şu şekilde kabul edilmelidir: Arkeoloji, sanat, kültür, bilim ya da insanı ilgilendiren, insanın yaşamında yer alan her türlü ürünü toplayan, onları koruyan, sergileyen, geçmiş ve gelecek arasında köprü görevi gören; eğitim, bilgilendirme ve araştırma imkânları sunan, kâr amacı gütmeyen, bireylerin zevk almasını sağlayan, öğrenmeyi ve yaratıcılığı kolaylaştıran ve sürekliliği olan mekândır.

Günümüzde artık müzeler birçok türe ulaşmıştır. Müze türleri hakkında bu çalışmada bilgi verilirken, beş sınıflama içerisinde bu müze türleri aktarılmıştır. Yine, müzelerin işlevleri hakkında bilgi verilirken müzelerin işlevlerinden biri olan eğitim işlevi üzerinde önemle durulmuştur.

Konya müzeleri ile ilgili bilgilerin verildiği ikinci bölümde Konya müzeleri ile ilgili fazla kaynak bulunmamasından dolayı, müzeler gezilmiş ve gözlemler sonucu edinilen bilgiler aktarılmıştır.

Özellikle Konya müzeleri arasına yeni katılmış olan müzelerden, Sahip Ata Vakıf Müzesi ve İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi ile ilgili kaynaklar oldukça kısıtlıdır. Diğer müzelerle ilgili kaynaklardaki bilgiler ise kaynakların eski olmasından dolayı güncel değildir. Bu kaynaklardan yararlanırken, bilgilerin günümüz şartlarında geçerliliği göz önüne alınmıştır.

Sosyal Bilgiler derslerinin öğretiminde en faydalı etkinliklerden birisi de alan gezileridir. Alan gezileri kapsamında ise müze ziyaretleri önemli bir yer tutar. Sonuçta müze ziyaretleri, Sosyal Bilgiler dersleri müfredatında bulunan tarih konularının öğretiminde, öğrencilerin müze ortamında gerçek materyalleri görerek ya da onlara dokunarak elde ettikleri bilginin daha kalıcı olmasını sağlar.

Konya'daki müzeler; Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde, "Konya'da görev yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ve Sınıf Öğretmenleri" için vazgeçilemez eğitim-

öğretim ortamları olmalıdır. Ders kapsamındaki tarih konularının öğretiminde bir plan ve program dâhilinde bu müzelere geziler düzenlenerek, öğrencilerin somut yaşantılar edinmesi sağlanmalıdır.

Konya müzeleri; Eski Çağ, Orta Çağ, Yeni Çağ ve Yakın Çağ Tarihi konularının öğretiminde bir okul görevi görebilir.

Yaptığımız programda sanal müze gezilerine yer verilmemiştir. Sadece, Konya il merkezinde bulunan müzelere geziler düzenlenmesi ön görülmüştür.

Sonuç olarak; Konya il merkezinde bulunan müzelerin tamamında, Sosyal Bilgiler dersi kapsamındaki konuların öğretiminde, müze ile eğitim faaliyetleri uygulanabilir.

Dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki; Geçmişimi Öğreniyorum ve İyi ki Var, beşinci sınıf dersindeki; Adım Adım Türkiye, Gerçekleşen Düşler, Toplum için Çalışanlar ve Bir Ülke, Bir Bayrak, altıncı sınıf dersindeki; Yeryüzünde Yaşam, İpek Yolu'nda Türkler ile Elektronik Yüzyıl ve son olarak yedinci sınıf dersindeki; Türk Tarihinde Yolculuk, Zaman İçinde Bilim, Ekonomi ve Sosyal Hayat ile Ülkeler Arası Köprüler adlı ünitelerin öğretiminde müze ile eğitim faaliyeti düzenlenmelidir.

Dördüncü sınıf dersinde: Geçmişimi Öğreniyorum ünitesindeki konuların öğretiminde; Etnografya, Atatürk Evi ve İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi'ne ve İyi ki Var ünitesindeki konunun öğretiminde, Taş ve Ahşap Eserler Müzesi (İnce Minare Medresesi)'ne müze ile eğitim faaliyeti düzenlenmelidir.

Beşinci sınıf dersinde: Adım Adım Türkiye ünitesindeki konuların öğretiminde; Arkeoloji, Taş ve Ahşap Eserleri, Çini Eserler, Sahip Ata Vakıf, İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi ve Mevlâna Müzesi'ne, Gerçekleşen Düşler ünitesindeki konunun öğretiminde, Arkeoloji Müzesi'ne, Toplum için Çalışanlar ünitesindeki konunun öğretiminde, A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi'ne ve Bir Ülke, Bir Bayrak ünitesindeki konunun öğretiminde, İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi'ne müze ile eğitim faaliyeti düzenlenmelidir.

Altıncı sınıf dersinde: Yeryüzünde Yaşam ünitesindeki konunun öğretiminde, Arkeoloji Müzesi'ne, İpek Yolu'nda Türkler ünitesindeki konunun öğretiminde, Karatay Medresesi Çini Eserleri Müzesi'ne ve Elektronik Yüzyıl ünitesindeki konunun öğretiminde, A. R. İzzet Koyunoğlu Müzesi'ne müze ile eğitim faaliyeti düzenlenmelidir.

Yedinci sınıf dersinde: Türk Tarihinde Yolculuk ünitesindeki konuların öğretiminde; Mevlâna, Sahip Ata Vakıf, Çini Eserler, Taş ve Ahşap Eserler ile Mezar Anıtları Müzesi'ne, Zaman İçinde Bilim ünitesindeki konunun öğretiminde, Arkeoloji Müzesi'ne, Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesindeki konunun öğretiminde; Sahip Ata Vakıf Müzesi'ne ve Ülkeler Arası Köprüler ünitesindeki konuların öğretiminde; İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi, Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ne müze ile eğitim faaliyeti düzenlenmelidir.

Müze ile eğitim faaliyetleri kapsamında, müzelerde işlenecek olan dersler önceden planlanarak gerçekleştirilmelidir. Müze ziyareti öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılacak olan etkinlikler belirlenmelidir. Öğrencilerin, derslere aktif olarak katılması sağlanmalıdır.

Yaptığımız çalışma ile konu alanı bakımından kısmen de olsa benzerlik gösterebilecek iki çalışma vardır. Bu çalışmalardan birincisi Bahri Ata'nın doktora tezi, "Müzelerle ve Tarihi Mekânlarla Tarih Öğretimi" adlı çalışmasıdır. Lise tarih derslerinde müze eğitiminden faydalanılmasının gerekliliği ele alınmış, ayrıca lise tarih öğretmenlerinin görüşlerine de yer vermiştir.

Bu çalışma, tarih derslerinde müze eğitiminin gerekliliğini kanıtlamaya yöneliktir.

Hasan Bayraktar ise, "Konya Merkezindeki Müzelerin ve Tarihi Mekânların Tarih Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Lise Tarih Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında; tarih öğretiminde Konya ilinde müzelerden ve tarihi mekânlardan yeterince faydalanılmadığını ortaya koymuştur.

Yine bu çalışma da lise tarih derslerinde müze eğitimi konusunu ele almakta, amaç olarak aynı, uygulama sahası olarak farklı bir çalışmadır.

ÖNERİLER

Yaptığımız bu çalışmamıza benzer çalışmalar diğer illerimizde de yapılmalıdır. Çalışma yapılan illerde bulunan müzeler hakkında genel bilgiler edinilmeli, müzelerin teşhirlerindeki eserler incelenmeli ve müze ile eğitim faaliyetlerinin yürütülebilmesi konusunda müzelerin olumlu ve olumsuz özellikleri

müzeler gezilerek tespit edilmelidir. Çalışma yapılan illerde bulunan müzelerin özelliklerine göre müze ile eğitim etkinlik planları geliştirilmelidir.

Müze, müzecilik ve müze ile eğitim konusunda çalışma yapacak olan araştırmacılar, bu konularla ilgili kapsamlı bir literatür çalışması yapmalıdır. Araştırmacıların üst düzeyde bir yabancı dil bilmesi, özellikle Amerika ve Avrupa'daki kurum ve kuruluşların müze ile eğitim konusundaki çalışma raporları hakkında güncel bilgilere sahip olabilmeleri açısından önemlidir. Yurtdışında bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar örnek alınabilir.

İlköğretim, orta öğretim veya yükseköğretim kademesinde, müze ile eğitim konusunda yapılacak olan çalışmalarda, ders özellikleri ve ders programlarında yapılan değişiklikler dikkate alınarak çalışma yapılmalıdır.

Konya'da, müze ile eğitim konusunda yapılacak çalışmalarda araştırmacılar, müzeleri gezmeli ve müzelerde günün şartlarına göre değişen ve gelişen durumları yerinde incelemelidirler. Çünkü Konya il merkezindeki müzeler, müzelerin teşhir salonları ve teşhir edilen eserler hakkındaki bilgilerin yer aldığı kaynaklar çok fazla değildir. Kaynaklarda yer alan bilgilerin bir çocuğu da güncelliğini yitirmiştir. Müzelerdeki teşhir unsurlarının yapısında da değişiklikler olabilmektedir. Yeni açılan müzeler varsa çalışma konusunda bu müzelere de yer verilmelidir.

Müzelerin, eğitim ile ilgili yapacağı faaliyetler de takip edilmeli ve uygulamalar gözlenmelidir.

Konya'da görev yapan Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin, bu dersin işlenişinde müzelerden ne sıklıkla faydalandığı ve müze ile eğitimi ne denli önemsedikleri konusunda bir anket çalışması yapılabilir.

Sahip Ata Vakıf Müzesi ve İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi, Konya müzeleri arasına yeni katılmış müzelerdir. Bu müzeler ile ilgili yapılacak olan çalışmalar çok faydalı olacaktır.

İstiklâl Harbi Şehitleri Abidesi Müzesi, yapı ve içerik itibarıyla Sosyal Bilgiler ders müfredatında yer alan yakın çağ tarihimizle ilgili konuların öğretiminde çok faydalı olabilecek bir müzedir. Konya'daki müzeler arasında, müze ile eğitim açısından ele alındığında bu müze oldukça önemli bir konumda yer almaktadır. Bu müzede yapılacak olan müze ile eğitim faaliyetinin öğrenci başarılarına etkisi konusunda bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, Abdullah, Türk, Ercan ve Ergün, Orhan (2001). *En Son Değişiklikleriyle Milli Eğitim Mevzuatı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Akat, Altan (1989). Yeni Açılan Müzeler ve Müze Seksiyonları. *Müze Museum Dergisi, Ocak-Haziran 1989* (1), 98.

Akmehmet T., Kadriye ve Ödekan Ayla (2006). Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi. *itüdergisi/b Sosyal Bilimler Serisi, 3* (1), 47-58.
http://www.itudergi.itu.edu.tr/tammetin/itu-b_2006_3_1_K_Tezcan.pdf.
 Erişim Tarihi: 04.01.2009.

Akmehmet T., Kadriye (2008). Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi. *Milli Eğitim, 180*, 51-67. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/180/04.pdf> Erişim Tarihi: 22.07.2010.

Alp, Ayhan (1983). Konya Müzesi'ndeki Traianus Sikkeleri. *Müze Dergisi, Mayıs 1983* (Özel Sayı), 12-15.

Alp, Ayhan (1984). Konya Arkeoloji Müzesi Mezar Stellerinden Olan Bir Kadın Mezar Steli. *Müze Dergisi, Mayıs 1984* (Özel Sayı-3), 14-16.

Alpagut, Berna (2008). Kent Müzelerinde Nasıl Bir Eğitim?. *Kentler ve Kent Müzeleri (Kent Müzeleri Uluslararası Sempozyumu Antalya)*. 21-22 Nisan 2006. (Editör: Orhan Silier). Antalya: Tarih Vakfı Müzecilik - Sergicilik Yayınları. 117-121.

Arık, Remzi O. (1953). *Türk Müzeciliğine Bir Bakış*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- Ata, Bahri (2002). *Müzelerle ve Tarihi Mekânlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin “Müze Eğitime” İlişkin Görüşleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Atasoy, Sümer (1984). Türkiye’de Müzecilik. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, 6, 1458-1468. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bakırcı, Naci (1992). Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesi. *Müze Dergisi*, Mayıs 1992 (8), 39-43.
- Bakırcı, Naci (2010). *Konya Mevlâna*. Konya: Servet Ofset.
- Başgelen, Nezih (1993). Türkiye Arkeolojisi ve Sorunları. *Müzeler İçin Düşünce Bilançosu Tutkular ve Nesnelere (Salı Toplantıları 92-93)*. 17 Kasım 1992. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 23-40.
- Batur, Sabahattin (1984). Dünya’da Müzeciliğin Gelişmesi. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, 6, 1472-1474. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Batur, Sabahattin (1993). Çağdaş Müzeciliğin Sorunları. *Müzeler İçin Düşünce Bilançosu Tutkular ve Nesnelere (Salı Toplantıları 92-93)*. 20 Ekim 1992. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 9-19.
- Bayık, Şefika (1983). Arkeoloji ve Önemi. *Müze Dergisi*, Mayıs 1983 (Özel Sayı), 31-32.
- Bayraktar, Hasan (2006). *Konya Merkezindeki Müzelerin ve Tarihi Mekânların Tarih Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Lise Tarih Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Buyurgan, Serap ve Mercin, Levent (2005). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze*

Eğitimi ve Uygulamaları. (1. Baskı). Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.

Çay, Necip (1982). Müze ve Müze Çeşitleri. *Müze Dergisi*, (zel Sayı), 22-23.

Çay, Necip (1983). Konya Arkeoloji Müzesi'ndeki Mermer Poseidon Heykeli. *Müze Dergisi*, Mayıs 1983 (zel Sayı), 22-24.

Demirdelen, Halil (2003). Müze Eğitimi Uygulamaları. *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2002 Yıllığı*, 331-339, Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Anıtlar Müzesi.

Diñ, İsmet (1983). Halk Sanat ve Gelenekleri (Etnoğrafya ve Folklor) Müzeleri. *Müze Dergisi*, Mayıs 1983 (zel Sayı), 16-18.

Erargın, Kazım (1982). Türk Müzeciliğinin Tarihçesi. *Müze Dergisi*, (zel Sayı), 9-10.

Erdemir, Yaşar (2001). *Karatay Medresesi Çini Eserler Müzesi*. Konya: Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü.

Ermifler, Osman (1991). Iconium Nekropolü-Katalog. *Müze Dergisi*, Mayıs 1991 (8), 1-17.

Ermifler, Osman (1992). Günümüz Müzesi Nasıl Olmalı?. *Müze Dergisi*, Mayıs 1992 (8), 25-30.

Güleç, Selma ve Alkış, Seçil (2003). Sosyal Bilgiler ğretiminde Müze Gezilerinin İletişimsel Boyutu. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 63-78. [http://kutuphane.uludag.edu.tr/PDF/egitim/htmpdf/2003-16\(1\)/MK-6.pdf](http://kutuphane.uludag.edu.tr/PDF/egitim/htmpdf/2003-16(1)/MK-6.pdf). Erişim Tarihi: 02.01.2009.

Hızlıca, Aydın ve Pınar, Kazım (2008). Mevlâna'nın "Yeşil Kubbe"si Aslında Turkuazmış. *Zaman Gazetesi*, <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=740532&title=mevl%E2n%E2nin-yesil-kubbesi-aslinda-turkuazmis>
Erişim Tarihi: 31.07.2010.

Hooper-Greenhill, Eilean (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi*. (Çeviren: Meltem Örgen Evren ve Emine Gül Kapçı) Ankara: A.Ü. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

Hudson, Kenneth (1999). Müzeler ve Avrupa Mirası: Hazine mi, Araçlar mı?. *Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik Uluslar arası İki Çalışma Raporu*. (Editör: Bekir Onur). (Çeviren: Bahri Ata). 24-28 Eylül 1990. Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları, 55-99.

<http://muze.semazen.net/content.php?id=00024> (2010). *Matbah-ı Şerif*. Erişim Tarihi: 24.03.2010.

KVBM (Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü). (2010). *Sahip Ata Vakıf Müzesi*, Konya: Konya Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.

Karagöz, Demet, Tekerek, Meltem, Kaya, Niyazi, Azer, Hikmet, Alıç, Melek D., Yılbat, Bekir, Koyuncu, Miyase ve Ulusoy, Kadir (2008). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 5* (Devlet Kitapları 4. Baskı). Ankara: İmaj İç ve Dış Tic. A. Ş.

Karamut, İsmail (1983). Pisidia Antiochea Heykeltıraşlığı ve Konya Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan İki Portre. *Müze Dergisi*, Mayıs 1983 (Özel Sayı), 7-12.

Karamut, İsmail (1984). Konya Arkeoloji Müzesi'ndeki Augustus Portresi. *Müze Dergisi*, Mayıs 1984 (Özel Sayı-3), 10-13.

Karağuz, Güngör, Kunt, Halil İ. ve Doğanay, Osman (2005). *Lykaonia Bölgesi*

Kaya Mezarları (Küçük Muhsine), Konya: Çizgi Kitabevi.

Karpuz, Haşim (1997). *Müzecilik*. (Ders Notları). Konya: y.y.

Kolukısa, Enver A., Oruç, Şahin, Akbaba, Bülent ve Dündar, Hakan (2008a).

İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 4. Ankara: Gizem Yayıncılık.

Kolukısa, Enver A., Oruç, Şahin, Akbaba, Bülent ve Dündar, Hakan (2008b).

İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı 4. Ankara: A Yayınları.

Kolukısa, Enver A., Tokcan, Halil ve Akbaba, Bülent (2008c). *İlköğretim Sosyal*

Bilgiler Ders Kitabı 6. Ankara: Gizem Yayıncılık.

Kolukısa, Enver A., Tokcan, Halil ve Akbaba, Bülent (2008d). *İlköğretim Sosyal*

Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı 6. Ankara: A Yayınları.

Konyalı, İbrahim H. (1997). *Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*. Ankara: Burak Matbaası.

Köstüklü, Nuri (1998). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. Konya: Çizgi Yayınevi.

Kuran, Aptullah (1969a). Karatay Medresesi Konya. *Anadolu Medreseleri, 1*, 51-53.

Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Kuran, Aptullah (1969b). İnce Minareli Medrese (Dar Ül-Hadis) Konya. *Anadolu*

Medreseleri, 1, 54-55. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Kuran, Aptullah (1969c). Sırçalı Medrese Konya. *Anadolu Medreseleri, 1*, 74-75.

Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Mertek, Kazım (1991). Konya'da Bulunan Gırlantlı Lahit. *Müze Dergisi, Mayıs 1991* (8), 27-29.

- Mustafa, Ergün ve Öztaş, Ali (2005). Gezi Gözlem ve İnceleme Metodu-Yöntemi ve Kullanılan Teknikler-Taktikler-Etkinlikler. (Editör: Birol Vural). *Öğretim Faaliyetlerinde Yöntem-Teknik ve Etkinlikler*. (3. Baskı). İstanbul: Hayat Yayıncılık. 147-163.
- Neyişçi, Tuncay (2008). Bir Yaşam Alanı Olarak Müze. *Kentler ve Kent Müzeleri (Kent Müzeleri Uluslararası Sempozyumu Antalya)*. 21-22 Nisan 2006. (Editör: Orhan Silier). Antalya: Tarih Vakfı Müzecilik - Sergicilik Yayınları.122-126.
- Olofsson, Ulla K. (1979). *Museum and Children*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Orhaner, Emine ve Tunç, Azize (2003). *Ticaret ve Turizm Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri*. (2. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Önder, Mehmet (1970). *Atatürk Evleri Atatürk Müzeleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Önder, Mehmet (1971). *Mevlâna Şehri Konya*. (2. Baskı). Ankara: Güven Matbaası.
- Önder, Mehmet (1982). Konya Müzeleri. *Müze Dergisi*, (Özel Sayı), 1.
- Önder, Mehmet (1983). Konya Müzeciliğinde Yeni Düzenlemeler. *Müze Dergisi*, Mayıs 1983 (Özel Sayı), 1-2.
- Önder, Mehmet (1985a). Mevlâna'nın Seccadesi. *Müze Dergisi*, Mayıs 1985 (4), 5-7.
- Önder, Mehmet (1985b). *Türkiye Müzeleri ve Müzelerdeki Şaheserlerden Örnekler*. (2. Baskı). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Önder, Mehmet (1988). *Atatürk Evleri Atatürk Müzeleri*. Ankara: Türk Tarih

Kurumu Basımevi.

Önder, Mehmet (1995). *Türkiye Müzeleri* (4. Baskı). Ankara: İş Bankası Yayınları.

Önder, Mehmet (1999). *Türkiye Müzeleri*. (5. Baskı). Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Özkan, Güner (1982). Geçmişten Günümüze Konya. *Müze Dergisi*, (Özel Sayı), 2-8.

Özkan, Güner (1985). Selçuklularda Mozaik Çini ve Figürlü Çinilerde Üslublaştırma. *Müze Dergisi*, Mayıs 1985 (4), 8-13.

Özönder, Hasan (1982). Konya'da Müzeciliğin Tarihçesi. *Müze Dergisi*, (Özel Sayı), 11-16.

Özönder, Hasan (1995). *A. R. İzzet Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi*, Konya: Merhaba Ofset.

Öztürk, Cemil, Karabacak, Zülfü, Öğrenir, Levent, Dayi, Fethiye, Baştürk, Kuaybe, Ersoy, Kadriye ve Günday, İsmail (2007). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı 5*. İstanbul: Sürat Yayınları.

Pekdemir, Sultan N. (2008). Karatay Medresesi Eyvanı Kurtarma Kazısı. *16. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*. 25-27 Nisan 2007. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Dösim Basımevi. 13-30.

Polat, Mecit M., Kaya, Niyazi, Koyuncu, Miyase ve Özcan, Adem (2008a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 7* (Devlet Kitapları 2. Baskı). İstanbul: Doğan Ofset.

Polat, Mecit M., Kaya, Niyazi, Koyuncu, Miyase ve Özcan, Adem (2008b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı 7* (Devlet Kitapları 2.

Baskı). İstanbul: Doğan Ofset.

Rose, Hanna T. (1958). *Müzeler ve Öğretmen*. Ankara: Maarif Basımevi.

Saban, Ahmet (2000). *Öğrenme Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayınları.

Saban, Ahmet (2005). *Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitim*. (5. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

Seidel, Stefan (1999). Tarih Öğretiminde Bir Kaynak Olarak Müze. *Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik Uluslar arası İki Çalışma Raporu*. (Editör: Bekir Onur). (Çeviren: Bahri Ata). 9-13 Mart 1997. Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları, 15-51.

Shabbar, Nihad (2001). Çocuklar İçin Müze Eğitimi. (Editör: Burçak Madran). *Kent, Toplum, Müze: Deneyimler-Katkılar*. İstanbul: Numune Matbaacılık.

Sözen, Metin (1972a). Konya İnce Minareli Medrese. *Anadolu Medreseleri Selçuklu ve Beylikler Devri*, 2, 69-74, İstanbul: İTÜ Matbaası.

Sözen, Metin (1972b). Konya Karatay Medresesi. *Anadolu Medreseleri Selçuklu ve Beylikler Devri*, 2, 63-68, İstanbul: İTÜ Matbaası.

Şahan, Melek (2005). Müze ve Eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, (3), 487-501, http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_4/487-501.pdf. Erişim Tarihi: 22.02.2010.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (1991). *Yedinci Milli Eğitim Şurası 5-15 Şubat 1962*. (Tıpkı Basım). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

TTKB (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı). (2008). *İlköğretim 1-8. Sınıflar*

Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarında Müze ile Eğitim.

<http://ttkb.meb.gov.tr/yenicalismalar/muze/muze-prmgr.pdf>. Erişim Tarihi: 02.01.2009.

Tapur, Tahsin (2009). Konya İlinde Kültür ve İnanç Turizmi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (9), 473-492.

http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt2/sayi9pdf/tapur_tahsin.pdf. Erişim Tarihi: 24.03.2010.

Tırpan, Nihal (1982). Müzeler ve Eğitim. *Müze Dergisi*, (Özel Sayı), 20-21.

Tırpan, Nihal (1987). Çıplak Kadın Heykelciği (Afrodit). *Müze Dergisi*, Mayıs 1987 (6), 29-32.

Utku, Çiğdem (2008). *İlköğretim 5. Sınıf Düzeyi Sanat Eğitiminde, Müze Eğitiminin Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yavaş, Alptekin (2007). *Anadolu Selçuklu Veziri Sahip Ata Fahreddin Ali'nin Mimari Eserleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yavuz, Kudret E. (2004). *Eğitim-Öğretimde Çoklu Zekâ Teorisi ve Uygulamaları*. (5. Baskı). Ankara: Ceceli Yayınları.

Yıldız, Mehmet K. (2010). Konya'da 9 Bin Yıldır Değişmeyen Tuzluk. *Doğan Haber Ajansı*, <http://www.kerkukfeneri.com/konyada-9-bin-yildir-degismeyen-tuzluk/#axzz11WPhrtIO>. Erişim Tarihi: 16. 08. 2010.

Yılmaz, Mehmet (1998). Müzeler ve Eğitim Sorunları. *1998 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları*, 155-158, Ankara: T. C. Kültür ve

Turizm Bakanlığı Anadolu Medeniyetleri Müzesi.

Yılmaz, Yaşar (1983). Konya Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Venüs Heykeli. *Müze Dergisi*, Mayıs 1983 (Özel Sayı), 25-28.

Yusuf, Mehmet (1930). *Resimli ve Muhtasar Konya Asarı Atika Müzesi Rehberi*. İstanbul: Alâeddin Matbaası.

Yücel, Erdem (1999). *Türkiye'de Müzecilik*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Hamdi Göker EKELİK	İmza:		
Doğum Yeri:	Gümüşhane			
Doğum Tarihi:	22/02/1984			
Medeni Durumu:	Bekar			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Gazipaşa İ.O. -		Gümüşhane	1989-1993
	Ali İhsan Dayıoğlugil İ.O.		Konya	1993-1994
Ortaöğretim	Sare Özkaşıkçı İ.Ö.O.		Konya	1994-1997
Lise	Meram Konya Lisesi		Konya	1997-2000
Lisans	G.Ü. Kırşehir Eğt. Fak.	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Kırşehir	2002-2007
Yüksek Lisans	S.Ü. Eğt. Bil. Enstitüsü	Sosyal Bilgiler Eğitimi	Konya	2007-2010
Becerileri:	Sosyal Bilgiler Eğitimi.			
İlgi Alanları:	Tarih, Gezi-İnceleme, Yazı Yazmak, Fotoğraf Çekmek.			
İş Deneyimi:	-			
Aldığı Ödüller:	-			
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	Yrd. Doç. Dr. Sema SEVİNÇ Tel: 0505 2749846 Öğr. Gör. M. Erhan SUMMAK Tel: 0535 9784550			
Tel:	Ev: 0332 3233473 Cep: 0535 7973852 - 0555 6032324			
Adres	Alavardı Mah. Hocafakih Cad. Hanzade Sit. B/Blok Kat: 4 Daire: 12 P.K.:42090 Meram/KONYA			